I.L. Caragiale

Momente și schițe

25 de minute...

... Fiți toți joi în gară la-nălțimea patriotismului vostru, care nu s-a dezmințit niciodată, mai ales în așa plăcute, putem zice chiar fericite ocaziuni!
Cetățeni!!
Săptămâna viitoare este o zi solemnă pentru orașul nostru!!!

Astfel se-ncheia proclamația adresată de câteva zile de părintele orășelului Z... către administrații săi, afișată pe cale publică și reprodusă în capul ziarului oficios Sentinela Ordinii cu acest frumos motto:

Evenimentele mari fac totdeauna să tacă micile pasiuni!

Toată lumea era în adevăr plină de entuziasm, deși Drapelul Libertății, dirijat de decanul avocaților, își termina articolul său de fond cu cuvintele:

... Vom căuta să fim cât se poate mai parlamentari, în zadar mișeii de la primărie convoacă lumea la gară! Declarăm sus și tare că joi nu va fi entuziasm, ci numai o meschină și dezgustătoare paradă oficială. Să înceteze dar cu infamele lor mistificațiuni!... Săptămâna viitoare nu poate fi o zi solemnă; ea nu va fi decât un moment trist pentru concetățenii noștri!

Directorul, care era însărcinat a gira afacerile prefecturii districtul neavând deocamdată titular la citirea acestor șiruri răutăcioase, a șoptit cu zâmbetul său diplomatic:

— Om vedea!

Joia mult așteptată a sosit. Vodă și doamna, plecând în străinătate, trebuie să se oprească douăzeci și cinci de minute în gara din marginea orășelului Z... De dimineață, peronul gării, decorat cu împletitură de brad, cu marca județului, stegulețe tricolore și covorul cel roșu al primăriei, este înțesat de lume garnizoana, garda civică, școalele, autoritățile, notabilii și cât public a mai putut încăpea.

Directorul a plecat de la șapte de-acasă spre a lua, împreună cu primarul, cele din urmă dispozițiuni la fața locului. Nevasta lui a rămas să

se gătească și să vie mai târziu la gară cu copiii și cu amicul. Amicul este un profesor foarte tânăr, care locuiește la directorul de un an de zile; el dă lecții la copii și redijează Sentinela Ordinii; e băiat bun și scrie minunat: se dă ca aproape pozitiv că tot el a scris proclamația.

Acum tot e gata... Directorul se duce la o extremitate a peronului și-și aruncă privirile la mulțimea adunată până în cealaltă extremitate... Atunci îi clipesc de departe în minte cuvintele Drapelului, și-și mângâie favoritele cu mulțumire...

Dar sunt zece fără zece... și cocoana nu mai vine... Ce să fie? Trenul domnesc s-a anunțat de la stația apropiată... în patru minute trebuie să fie aici... Toți ochii joacă între ceasornic și capătul liniei... încă trei minute... Două... Un minut... S-aude șuierul cald...

— La o parte, domnilor! zice grav șeful gării potrivindu-și bine șapca roșie.

Iată-l! Pieptul lat al locomotivei s-arată la cotitura liniei. Arătarea crește, crește mereu, sforăind semeață și alunecând cu eleganță maiestoasă către peron. Cazanul fierbe, fanfara țipă, școlarii intonează imnul un concert monstru... Vagonul domnesc intră la peron. Un freamăt furnică de colo până colo prin mulțime. Deodată, și glasurile copiilor și țipetele trâmbițelor și clocotitura norului fierbinte care se smacină captiv în pântecele mașinii sunt acoperite de urale zguduitoare... Trenul se oprește, conform programei oficiale, la zece ore precise; suveranii cobor din vagon cu suita, iar consoarta directorului n-a sosit încă!

Se face prezentarea autorităților și notabililor, după care vodă trece între bărbați, iar doamna între dame.

Întâiul clopot! Directorul, foarte nervos, mână un vătășel călare s-aducă numaidecât pe cocoana, pe copii și pe domnul profesor.

Măria-sa doamna e foarte veselă de conversația damelor; dar dumnealor o iau repede și se-ntind la vorbă... Una o povățuiește pe doamna să se păzească pe drum de răceală:

— Nu te juca, soro! boala n-alege.

Doamna mulțumește de binevoitoarea povață și asigură că s-a-ngrijit bine, a luat haine d-acasă... în acest timp, directorul tremură de neastâmpăr.

Al doilea clopot! Măriile-lor fac un pas înapoi pregătindu-se să se suie... Directorul, asudat și înecat de emoție, s-apropie să ție un discurs. Lui vodă:

— Măria-ta!... nu plecați!... nu trebuie să plecați!... D-abia al doilea clopot a sunat; n-a sunat nici măcar al treilea!... A! dacă ar fi sunat al treilea, atunci aș înțelege să vă grăbiți... Dar nu! Și chiar să fi sunat al treilea... să zicem!... n-aveți grijă: nu pleacă trenul fără măriile-voastre... s-a dat ordin în consecință!... Așadar, având aceasta în vedere, cu onoare sunteți invitați să binevoiți a lua în considerațiune... că acest district, acest oraș, în fine, toți concetățenii noștri v-au iubit atât și au făcut sacrificii!...

Apoi, cu mai multă căldură, doamnei:

— Să nu plecați măcar măria-voastră!... N-a venit încă toată lumea!... mai sunt dame, mai sunt copii, mai sunt amici, cari ar dori să vă vază ca pe o mamă!

Vodă, zâmbind foarte bucuros, zice:

— Mai stăm, mai stăm, domnule director.

— Mersi! răspunde acesta în culmea emoției.

Și, lăsând pe suverani, aleargă la capătul peronului, se suie în picioare pe o bancă și se-nalță în vârful deștelor, făcând către șoseaua dinspre oraș semne violente cu batista, în adevăr pe șosea vine o trăsură în goană, urmată de un vătășel călare.

— Aide, soro! aide, nene, pentru numele lui Dumnezeu! că m-ați omorât!

— Vezi! nu-ți spuneam eu că-i târziu! zice palpitând cocoana către profesor.

Directorul își introduce pe peron familia și strigă sever către macagiul care stă drept, cu mâna gata pe cureaua clopotului:

— Să nu tragi!... Nu e voie să suni! Măriile-lor n-au isprăvit încă; mai au treabă aici!

Apoi către suverani:

— Măriile-voastre, am onoare pentru ca să vă recomand familia mea: consoarta mea, copiii mei, amicul meu!

Și pe urmă către copii:

— Sărutați mâna!

Copiii se aruncă și execută ordinul. Măriile-lor sunt din ce în ce mai veseli.

— Am auzit, dragă, zice doamnei nevasta directorului, că ați fostără cam bolnăvioară! Mi-a părut grozav de rău... încă-i ziceam lui dom profesor, amicul nostru, zic: vezi dumneata, dacă o prințesă și tot nu se

poate pune cu voia lui Dumnezeu; dar noi ăștia!... Dar acu te-ai făcut bine... Se vede... Fie, că frumoasă ești! să nu-ți fie de deochi! să trăiești!...

Totdeodată unul dintre copiii domnului director, care privesc foarte curioși pe suverani, își scobește o nară cu degetul. Mama îi dă o palmă peste mână.

— Nu ți-e rușine să bagi mâna-n nas!... șezi frumos! te vede madam Carol!

Copilul plânge. Domnul profesor îl smucește de mână și-l bagă la arest în sala de așteptare clasa a doua. Măria-sa doamna intervine pe lângă domnul director în favoarea micului vinovat, care urlă tare în arest. Tatăl cedează înaltei influențe și dă drumul băiatului:

— Taci din gură, măgarule! și sărută mâna măriei-sale: dumneaei s-a rugat să te iert!

Suveranii s-au urcat și se arată plini de veselie la fereastra vagonului. Directorul se hotărește în sfârșit, după stăruința șefului gării, să permită a se suna al treilea. Trenul se pune în mișcare. Urale și muzică. Bărbații fac semne de adio cu pălăriile, damele bezele călduroase; directorul se șterge de sudoare obosit, iar nevasta lui strigă cât se poate către doamna:

— La revedere! bon amusement! Nu ne uitați p-acolo! la revedere!

Când trenul a pornit bine, o altă trăsură sosește în goană mai turbată. Decanul avocaților coboară trăgându-și după dânsul cocoana, care trage după dânsa o interminabilă rochie de catifea verde cu funde bogate de satin rose. Amândoi își fac loc cu furie prin mulțime, care acum a rupt rândurile și iese în dezordine.

— A plecat? zice dezolată cocoana. Da, a plecat, i se răspunde.

— Cum se poate? trenul stă totdeauna treizeci și cinci de minute!

— Ăsta era tron domnesc, ma chĕre, zice nevasta directorului.

— Ce? era să v-aștepte vodă și doamna pe dv.? adaogă profesorul cu un zâmbet răutăcios de superioritate.

— Așa? vociferează decanul. Am înțeles!... Astea sunt iar intrigile lui dom director: care va să zică numai dumnealui și familia și... amicul dumnealui să vază pe măriile-lor!

Pe urmă, întorcându-se la lumea care se duce:

— Iată, fraților, o probă mai mult că astăzi opozițiunea este considerată ca afară din națiune... Foarte bine... Vom lua act și de aceasta și vom protesta!

Decanul și familia sa au fost multă vreme la cuțite cu directorul și cu familia acestuia, deși damele erau surori. Chiar o polemică, „cât s-a putut mai parlamentară, s-a urmat cu privire la aceasta, între cele două ebdomadare locale, Drapelul decanului și Sentinela amicului.

Tocmai la niște alegeri, o persoană de-naltă influență, aflând despre vrajba celor doi cumnați, a stăruit de i-a împăcat, promițând serios că și anul viitor va fi o zi solemnă pentru orășelul Z... și atunci trenul domnesc o să se oprească acolo un ceas... și douăzeci și cinci de minute.

Accelerat no. 17

Un individ purtând pe umeri o șubă largă, cu o căciulă mare pe ceafă, stă la masă în restaurantul Gării de Nord și bea ceai. Are un geamantan de pânză cu cercuri de tinichea alături pe un scaun, și pe masă un sac de piele neagră, prin mănușa căruia își ține petrecută bine mâna stângă până la încheietura brațului. După figură, după maniere și port, trebuie să fie vreun negustor, ori arendaș din provincie.

Un domn bine îmbrăcat, blană cu guler de astrahan și căciuliță asemenea, bea cafea la altă masă, fumează și se uită din când în când către provincial, care nu ia seama de loc că-l observă cineva. În același timp, domnul trage cu ochii la ușă: așteaptă desigur pe cineva, și cu nerăbdare.

Negustorul plătește ceaiul. Îndată, iată și hamalul vine să-i spună că trenul a tras la peron; îi ia geamantanul de pânză și vrea să-i ia și sacul de piele, ca să-l ușureze pe pasager; dar acesta își trage repede mâna cu sacul și refuză serviciul. Sacul nu e mare, dar trebuie să fie greu, fiindcă pasagerul, ridicându-se, trebuie să-l țină și de dedesubt cu mâna dreaptă. Hamalul pornește spre ușă; negustorul după el.

Domnul, care n-a scăpat din ochi nici o mișcare, s-a ridicat și el și pornește pe urma negustorului la câțiva pași.

Negustorul s-a suit într-un vagon de clasa întâia, și șade pe coridor cu sacul lui în brațe.

Domnul se plimbă de colo până colo pe peron, trăgând cu ochiul aci către partea pe unde vin pasagerii, aci către geamul la care stă în picioare omul cu sacul, pe când acesta se uită foarte distrat pe geam la mișcarea de pe peron.

Mai sunt cinci minute...

Domnul de pe peron se vede bine că fierbe de nerăbdare... În sfârșit, un om îmbrăcat modest, un fel de fecior de casă, făcându-și greu loc prin mulțime, sosește gâfâind cu un geamantan frumos de piele rusească, cu un tartan și cu un bilet de clasa întâia.

— Dobitocule! era să mă faci să scap trenul!...

Apoi, luându-și bagajul și biletul, trage la o parte pe fecior și îi șoptește pripit și cu un aer foarte sever.

Mai sunt două minute.

Domnul, ajutat de fecior, se suie în vagon unde e negustorul. Acesta, îndată ce s-a suit domnul, trece din coridor în cupeu, pe când domnul face

fel de fel de semne de inteligență feciorului său, care stă drept în fața-i pe peron.

Fluierul întâi... Apoi numaidecât al doilea... Frânele se desfac... Trenul a pornit.

Domnul intră în cupeu după negustor, care s-a dezbrăcat de șubă și șade cu sacul pe mână.

— Bonsoar, zice domnul.

— Bonsoar, răspunde negustorul.

Și domnul se așează pe fotoliul din față, după ce și-a pus geamantanul în plasă și tartanul la căpătâi. Doi-trei kilometri tăcere.

— Mergeți departe? întreabă domnul.

— De! departe și nu departe...

— ...?

— Până la Mărășești...

— Până la Mărășești?

— Da. Dar dv.?

— Și eu tot până la Mărășești.

— Vezi?... După daraveri...

— Da, după daraveri. Dar dv.?

— Tot după daraveri.

Conductorul... Taie biletul domnului și întinde mâna cătră negustor...

— 753, zice omul, care pare că deja moțăie, și pune mâna în buzunar să arate carta... Conductorul salută și pleacă.

— Aveți cartă permanentă? întreabă domnul. Sunteți poate la Senat...

— Ba nu... am bilet de abonament... Am multe alergături și-mi vine mai ieftin...

Chitila...

— Puțină lume astăzi în tren. În tot vagonul suntem numai noi și încă un pasager în alt cupeu. E bine... putem dormi până la Mărășești! zice domnul, lungindu-se pe fotoliuri și acoperindu-se cu tartanul.

— A! eu nu dorm niciodată în tren, zice negustorul... Știți, umblu cu bani... Pungași...

— Frate, să fie adevărat?...

— Ei, bravos! Nu s-a-ntâmplat și mai acu o lună?...

— Eu, drept să-ți spun, nu m-am gândit niciodată... S-o fi întâmplat așa o dată.

— Numa o dată?

— În clasa întâia?

— Tocmai în clasa întâia, firește, zice negustorul. Mie, ce să-ți spui? mi-e frică al dracului. Mi se-ntâmplă câteodată să am sume mari cu mine... bunioară ca acuma...

— !...

— Glumă e să mă arză odată cu o avere de om.

— ...!!!

— Patruzeci de mii de franci!...

— ...!!!

— Să ferească Dumnezeu! M-ar omorî! adaogă provincialul.

— Nu ți se pare dumitale că e prea cald aici? întreabă domnul, ștergându-se de sudoare.

— Nu — răspunde negustorul — e tocmai potrivit.

— Mie mi-e grozav de cald.

Și domnul iese să se răcorească puțin în coridor.

Peste câteva momente, domnul se reîntoarce la locul lui.

— Mă rog — zice provincialul — trenul ăsta se mai oprește undeva până la Ploești?

— Da... la Periș, două minute.

— La Ploești, ne dăm jos, să luărn câte-o dulceață...

— ...Ne dăm, dacă vrei, zice domnul distrat, ca de pe altă lume, și se trântește să doarmă, învelindu-se cu tartanul peste cap.

Trenul a plecat din Periș. Negustorul scoate un măr din buzunarul șubei și începe să ronțăie.

Deodată domnul se ridică:

— Peste putință să dorm... teribil de cald!

Apoi, dă geamantanul jos, îl deschide și scoate un șipușor elegant; deșurupează dopul și oferă negustorului.

— Cognac...

— Mersi... De zece ani nu mai pun spirtoase în gură...

— E extrafin...

— Mersi... Sunt oprit...

Domnul, mâhnit de refuz, înșurupează la loc dopul, pune șipușorul în geamantan, pe care-l aruncă iar în plasă. Apoi, suflând greu de căldură, iese iarăși în coridor, unde se plimba de colo până colo.

Provincialul se lungește bine, punându-și sacul căpătâi.

Conductorul:

— Biletele pentru Ploești, domnilor!...

Domnul din coridor dă discret biletul său... și reintră în cupeu, trăgând ușa cu multă băgare de seamă ca să nu deranjeze pe negustor, care are probabil intenții să ațipească.

— Puteți umbla cât de tare, zice omul culcat; nu dorm. Unde pot eu dormi?... Mă lasă să dorm căpătâiul ăsta? și zicând asta, bate cu palma pe săculeț, care sună foarte plin.

Domnul scoate portabacul și oferă negustorului:

— Regale...

— Mersi, zice omul cu sacul; de zece ani m-am lasat de tutun... Sunt oprit...

Apoi, după o pauză lungă:

— Apropo, ziceai dumneata adineaori... de pungași... în tren. Să vezi ce s-a-ntâmplat unui negustor, un prieten al meu!... Venea cu doi inși de la Roman în clasa-ntâi... I-a luat vreo opt mii de lei... Știi cum? Unul i-a tot dat să bea niște vin dulce cu dresuri, și altul i-a dat să fumeze o țigară, cu afion, cu dracu știe ce... A adormit omul buștean... Când s-a trezit la București cu capul buimac, eră singur în vagon, și tot, blană, geamantan, bani, ceas, tot îi luaseră.

— Ei! i-o fi luat și inelele din deget, zice domnul, râzând ciudat.

— De unde știi asta? întreabă iute negustorul. Apoi, după o pauză scurtă, râzând și el:

— Firește că i-a luat și inelele.

— Intrăm în Ploești...

— Ne dăm jos? întreabă provincialul, și, ridicându-se, își petrece mâna prin mănușa sacului și ia bunda pe umeri. Domnul stă o clipă la gânduri; apoi:

— Ne dăm... Nu-ți iei — adaogă zâmbind ironic — și geamantanul?

— De geamantan nu-mi pasă! câteva boarfe de schimbat.

Ploești... Trenul stă la peron.

Negustorul coboară cu sacul; domnul după el cu geamantanul de piele rusească și tartanul... Dar, n-apucă să facă trei pași, și dau piept în piept cu doi vlăjari, niște mitocani, cari parcă le-ar ține drumul. Domnul vrea să dea pe de lături.

— Scurt mișcarea! comandă cu autoritate negustorul, și cele două namile au și-nhățat strâns pe domnul, fiecare de câte o mână... Orice luptă ar fi zadarnică!

— Luați-i sacul! ordonă aspru negustorul. Oamenii ascultă.

— Legați-l bine!...

Pe urmă, cătră domnul, care tremură din toate încheieturile și nu protestează câtuși de puțin față cu așa sălbătăcie:

— Apoi, de când mă freci, amice! cât o să umblu după d-ta?... Cognac, a?... extrafin... Țigarete, a?... Regale, a?...

Amici

Domnul Mache șade la o masă în berărie și așteaptă să pice vreun amic; e vesel și are poftă de conversație. N-așteaptă mult. Peste câteva momente, iată că-i sosește unul dintre cei mai buni amici, d. Lache. D. Lache e fără chef. S-apropie și șade și el la masă. Cititorul mă va ierta că nu dau nici o indicație de ton, de acțiune și de gamă temperamentală în tot decursul dialogului - indicație atât de necesară pentru citire caldă - și va suplini însuși cu imaginația această lipsă.

Lache: Bonsoar, Mache.

Mache: Bonsoar, Lache.

L.: Ai venit de mult?

M.: Nu... De vreo zece minute... Iei o bere?

L.: Iau.

M.: Băiete! două mari... *(Către Lache:)* Da... ce ai? te văz cam...

L.: Nu prea am chef... Sunt obosit... Am stat azi-noapte târziu la Cosman, până la ziuă.

M.: Cu cine?

L.: Cu niște amici... Am vorbit foarte mult de tine.

M.: Da?... Ce?

L.: E!... mai nimic... fleacuri! Nu știi cum sunt oamenii noștri?

M.: Adică... cum? mă vorbea de rău?... mă-njura...

L.: Uite, vezi! ăsta e cusurul tău - exagerezi.

M.: N-ai spus tu?

L.: Ce-am spus eu? nu ți-am spus nimica... Ți-am spus că așa sunt oamenii... Tu vrei numaidecât să te laude toată lumea, și să nu-ndrăznească nimeni să-ți facă o critică, fie cât de mică. Vezi, ăsta e cusurul tău - prea te crezi.

M.: Ba nu mă crez deloc, să mă ierți; da mă mir că nu găsiți alt subiect de conversație decât pe mine...

L.: Daca a venit vorba... Mai la urmă, nu te-a vorbit nimeni de rău pe față... firește că n-ar fi întrăznit: știe ce buni prieteni suntem... Da știi, așa ciupeli.

M.: Cam ce?

L.: Secături... Mai ales unul dintre el nu te poate suferi, și ți-e amic.

M.: Cine-i ăla?

L.: Ei! asta e!... Ce-ți pasă?

M.: Aș vrea să-l știu.

L.: Nu se poate.

M.: Parolă de onoare că nu-i cer nici o socoteală; n-am să-l fac niciodată să-nțeleagă că am aflat ce-a spus...

L.: Mai întâi, nici nu știi ce a spus...

M.: Ce-a spus?...

L.: Uite, ăsta e cusurul tău - ești curios.

M.: Bine, frate, firește că sunt curios să aflu ce se spune pe socoteala mea, mai ales de amici, ca să știu cui să mă încrez, cum să mă apăr.

L.: Mai luăm câte una mică?

M.: Da.

L.: Băiete, două mici...

(Pauză. Chelnerul aduce paharele cu bere.)

M.: Ei?

L.: Ei!...

M.: Ei! ce spunea amicul?

L.: Nu te poate suferi... Nu știu cum venise vorba de oameni deștepți, și zic eu: „Uite, Mache e băiat deștept”... că știi că eu te-am considerat întotdeauna ca foarte deștept, nu că mi-ești amic, fiindcă mai la urmă, dă-mi dai voie șă-ți spun, n-am nici un interes să-ți fac curte... Acu, ce să mai vorbim?... te cunosc și mă cunoști, slavă Domnului! toate defectele le pot avea; dar trebuie să mărturisiți toți că am și eu o calitate - sinceritatea; și-ți spun sincer că mi-ar părea foarte rău să vie tocmai amici și să zică, mă-nțelegi...

M.: Bine, monșer, cine zice?

L.: Tu.

M.: Eu?

L.: Văz că te uiți la mine așa, cu un aer care de! parcă vrei să-mi zici că nu crezi.

M.: Da mai întâi ce să crez? că nu mi-ai spus nimic. Mi-ai spus că unul dintre amicii cu cari erai aseară nu mă poate suferi, și că tu ai susținut că eu sunt deștept.

L.: Am susținut, firește.

M.: Dar amicul meu, care nu mă poate suferi?

L.: Apoi tocmai la asta vream s-ajung; dar dacă mă întrerupi mereu! Uite, vezi! ăsta e cusurul tău - întrerupi!

M.: Ei! iaca nu mai întrerup; spune, ascult.

L.: Când am zis eu că ești deștept, întâi a zâmbit așa, adică: „Prost ești!” mie, și pe urmă zice: „O fi deștept, nu zic; dar e cam... zevzec”.

M.: Zevzec!

L.: Zevzec.

M.: Ei! după ce mă judecă dumnealui pe mine că sunt zevzec?

L.: După multe, cari le spunea el...

M.: Cam ce?

L.: Că ți-ai neglijat totdeauna slujba...

M.: Nu-i adevărat!

L.: Că era să te dea afară până acum de vreo trei ori...

M.: Minte!

L.: Că joci cărți, și râd toți de tine ca de o mazetă!

M.: Eu, mazetă!

L.: Că bei...

M.: Ce beau?... două-trei pahare de bere pe zi.

L.: Că te-ai însurat fără zestre.

M.: Treaba mea!... Ce măgar!... Mă rog ție, cine e măgarul ăsta, aș vrea să-l știu...

L.: Ți-am zis de la început că nu ți-l spui.

M.: De ce să nu mi-l spui, dacă zici că mi-ești amic sincer.

L.: Ca să mă pui de față?... N-am poftă.

M.: Pe onoarea mea că nu... Îți jur pe ce am mai scump că nici n-am să-i pomenesc vreodată. Vreau să-l știu numai, ca să mă feresc de el și să-l despretuiesc.

L.: Nu se poate, Mache.

M.: Pe onoarea mea! Mă rog ție, spune-mi-l.

L.: Uite, vezi, ăsta e cusurul tău - ești indiscret. Înțelege românește că nu ți-l spui. Eu am toate defectele câte poftești; da trebuie să mărturisiți toți că am și eu o calitate - eu sunt discret... nu-mi place să umblu cu plosca.

M.: Atunci dă-mi voie să-ți spun că nu-mi ești amic cum te credeam.

L.: Eu! nu-ți sunt amic ție? eu? Bravos! Mersi...

M.: În sfârșit, un amic...

L.: Dacă sunt eu prost... și-ți spun... da iacă tac... și aldată să-mi dai cu tifla dacă ți-oi mai spune ceva... *(Către chelner:)* Băiete, încă două mici...

M.: Și... numa atâta a zis amicul de mine?

L.: A zis mai multe... Da-n sfârșit, ce-ți pasă?

M.: Nu-mi pasă nimic... dar sunt curios să văz până unde merge mișelia omului... Zici că mi-e amic.

L.: Bun.

M.: Amic de-aproape?

L.: Da.

M.: Și ce mai zicea?

L.: Nu-ți mai spui, că te superi... Că asta trebuie să mărturisești și tu că e cusurul tău - te superi.

M.: Pe onoarea mea, nu mă supăr...

L.: Zicea de nevastă-ta... că...

M.: Că ce?

L.: Că... În fine, prostii! ce să-ți mai spui?... Da! dar i-am tăiat nasul. Nu-ți permit, zic, să te atingi, mă-nțelegi, de onoarea femeii amicului meu!

M.: Cum! pe onoarea nevestii mele?

L.: Că e prea frumușică și prea tânără pe lângă tine; că te-a luat fiindcă era săracă, dar...

M.: Dar ce?

L.: Că la teatru mereu... Zic: „Are lojă gratis!” - „Da - zice el - la Șosea cu bicicleta de două ori pe zi, dimineața și seara?” - „Tot gratis!” zic eu. - „Da vara la Sinaia, tot gratis? zice el; de unde atâta lux?”

M.: Mare canalie!

L.: Și pe urmă a făcut aluzie aproape pe față la un alt amic...

M.: La cine?

L.: Nu-ți spun...

M.: Ascultă-mă, Lache! să știi că mă supăr serios!... Trebuie numaidecât să-mi spui...

L.: Dacă nu vreau.

M.: Trebuie să vrei! auzi! fiindcă-ți trag palme, mă-nțelegi!

L.: Ei, uite, vezi? ăsta e cusurul tău - ești violent.

M.: Cusur, necusur, numaidecât să-mi spui la cine a făcut infamul aluzie?

L.: Vrei numaidecât să știi?

M.: Da!

L.: La Fănică.

M.: La bărbatul, sorii nevestii-mi! la cumnatu-meu?

L.: La Fănică, la cumnatu-tău.

M.: Mizerabilul! canalia! Cine e? trebuie să-mi spui numele lui!

L.: Uite, vezi? ăsta e...

M.: Nu vreau să știu nimic!... Trebuie să mi-l spui!...

L.: Nu-ți spun!...

M.: Îți trag palme, mă-nțelegi!

L.: Ia poftim!... Ei! apoi nu mă lua așa repede, că... Auzi dumneata! Dar nu strici tu; eu stric... Viu și-ți dau de știre să te păzești de amici, să nu te-ncrezi în oricine ca un zevzec, și-ți atrag atenția asupra ce spune lumea despre onoarea ta și a nevestii, și tu, în loc să-mi mulțumești, te rățoiești la mine... O să mă faci să te evit altă dată...

M.: Care va să zică, nu vrei să-mi spui?

L.: Nu.

M.: Mersi.

(Cheamă pe chelner și plătește. Pauză lungă, în timp ce Mache bate toba cu degetele pe masă, având aerul că plănuiește ceva adânc. Un mușteriu nou-venit, anume Tache, se apropie de masa celor doi amici.)

Tache: Bună seara.

Lache și Mache: Bună seara.

Tache: Mare secătură ești, amice Lache... Mă faci să-mi pierz noaptea până despre ziuă, să te aștept ca un caraghios la Cosman.

Lache: Mă rog ție, scuză-mă... Eram zdrobit de oboseală; nu mai puteam; am stat să mă odihnesc și eu o noapte ca oamenii; m-am culcat de la opt aseară.

Mache *(drept în picioare, izbucnind furtunos)***:** A! care va să zică te-ai culcat devreme! n-ai fost az-noapte la Cosman?... Acu știu cine e amicul... Poftim *(Două palme strașnice și pleacă.)*

Lache: Uite, vezi! ăsta e cusurul lui - e măgar!... și violent!... și n-are manieră!

Antologie...

Sunt în lume amatori de fel de fel de colecțiuni curioase — și multe am văzut, de valori incalculabile.

În clasele primare, odinioară, cunoșteam un băiat care avea o colecție de peste cinci mii de nasturi; mai târziu, am admirat la un tânăr zeci de albumuri pline de fotografii de femei frumoase; apoi, la un bărbat, două colecțiuni: una, de cărți poștale ilustrate, și alta, de cărți de citit, strânse încet-încet, de pe la prieteni uituci, unele neilustrate.

Acum, în urmă, am făcut cunoștința unui domn care posedă o colecție de scrisori anonime — cea mai prețioasă desigur din câte, felurite, mi-a fost dat să văd... De la soață pe ale soțului, de la părinți pe ale copiilor, de la soacră pe ale ginerelui, de la stăpâne pe ale slujnicelor — ori, viceversa; unele cumpărate, altele dăruite, altele subtilizate; în fine — de unde, cum, cu ce răbdare, cu câte sacrificii le-a adunat — numai el știe... Cunoscându-i slăbiciunea, i-am dus și eu o anonimă, primită zilele trecute, în care o veche prietină (indubitabil, e dumneaei), iscălind „câțiva admiratori de odinioară", mă picnește, vorba de pe vremuri, la coada ișlicului... Posesorul colecției mi-a mulțumit; dar, deși l-a primit, n-a rămas, cum m-așteptam, destul de încântat de specimenul meu...

— Ei! mi-a zis; în genul ăsta, am mult mai picante.

— Tocmai d-aceea doresc să văd și eu mai de aproape colecția d-tale și, dacă-mi permiți, să copiez câteva...

— Bucuros, îmi răspunse el; trebuie însă să te ajut, fiindcă d-tale, mai puțin cunoscător în materie, ți-ar veni greu să faci repede o bună selecție din atâtea pachete.

— Domnul meu — îl întreb, după ce-i mulțumesc de atâta amabilitate — cum îți explici d-ta obiceiul ăsta de a scrie scrisori anonime?

— E foarte ușor de explicat... Pe de o parte, lipsa de ocupație serioasă și de griji proprii; pe de alta, ceva mai adânc... Exigențele sociale paralizează adesea franchețа onestă; un individ nu le poate ușor înfrânge în orce moment; în fața lor devine laș; poate însă avea curaj să fie franc pe ascuns. E greu să arunci cu noroi în obrazul cuiva când îl întâlnești ziua-n amiaza mare față în față-n lume; noaptea însă, după spartul luminațiilor, pân îmbulzeală, poți să-l murdărești pe la spate de sus până jos... Va bănui aproape sigur pe cine l-a murdărit: atât mai bine! te știe fără a-ți putea cere socoteală... Și mai ales sexul slab, mai delicat, are nevoie de anonimat, ca să-și poată descărca sincer și leal tot fundul sufletului...

Nu i-am prea înțeles bine explicația, și, fără a mai discuta, m-am mărginit a lega câteva flori din grădina lui într-un buchet... îl dedic blondei anonime care mi-a scris sâmbătă, în ajunul învierii; i-l dedic, în speranța că, după modelele acestea, îmi va scrie în curând mai picant ca la prima încercare — încai, nu numai dumneaei și eu să avem mulțumire, ci și posesorul colecției clasice, atât de cunoscător și, prin urmare, de pretențios în materie... Iată.

*

Preastimată doamnă, nu toate mamele sunt devotate cum sunteți dv., ceea ce ar trebui să le fie tot ce e mai sacru. Și eu sunt tată de familie, vă-nțeleg și vă admir. De aceea, în interesul scumpei dv. copile, așa de castă, dar totuși orbită de un amor nenorocit, mă grăbesc a vă pune în vedere că acela căruia vreți să-i încredințați viitorul ei este un om pierdut. Pe lângă vițiul alcoolismului și al variației în ultimul grad, a fost și în spital și are și patima foițelor, care, în calitatea sa de mânuitor de bani publici, poate, desigur, îl va duce la ultima treaptă, pe banca infamiei, condamnat de justiție pentru atât de colosale delapidări, ca mulți alți nenorociți de această tristă speță. Mi-am împlinit misiunea în conștiință. Rămâne ca dv., ca mamă devotată, înainte de a face pasul fatal, să avizați cu perspicacitate. (iscălit) Un bun tată de familie.

*

(De aceeași mână, pe același fel de hârtie și cu aceeași cerneală; cu aceeași dată pe stampila poștei.)

Tânărule, ești în vârsta frumoasă a iluziunilor, când inima se deschide ca o floare cu toată sinceritatea... Onest, activ, fără nici un vițiu, virtuos, apreciat de superiori, iubit de inferiori, viitorul îți surâde. Nu mai poți trăi singur; dorești, după ce ți-ai cucerit o frumoasă situație prin propriile merite, ca fiu al operelor d-tale, și eu cel dântâi te stimez pentru asta, să ai o soție dulce spre a împărtăși, la căldura căminului conjugal, bucuriile senine, și, ca într-un mic paradis intim, a avea în jurul d-tale fructul amorului onest, micul îngeraș, care să te încânte cu zâmbetele și cântecele sale... Iată un sublim ideal; dar... este un dar... de la paradisul închipuit și până la infernul real, nu este, vai! decât un pas! Gândește bine în ce familie intri. Mama, o bătrână cochetă, care a ruinat doi bărbați. Zestrea promisă, o minciună sfruntată, nemaiavând decât șandramalele îngropate la Credit și pensia

nenorocitului căzut victima luxului și desfrâului lor; căci mama denaturată a încurajat apucăturile fiicei — ce naște din pisică — iar aceasta mai poate în orice caz face carieră romantică, dar nu copii. Întreabă pe omul științei, un mamoș, dacă o pretinsă demoazelă de 28 de ani, care până azi are la activul ei trei-patru avorturi clandestine, cunoscute de toată lumea, mai are șanse a deveni mamă. Ia bine seama! Luxul și devergondajul atâtor femei de această tristă speță au aruncat pe mulți mânuitori de bani publici, naivi ca d-ta, în brațele prăpastiei dezonoarei! Mi-am împlinit misiunea în conștiință. Rămâne ca d-ta, tânăr luminat, înainte de a face pasul fatal, să avizezi cu perspicacitate. (iscălit) Un binevoitor matur.

*

Stimate domnule, d-ta muncești la țară pe ploaie și pe arșiță, asudând ca un biet hamal; iar consoarta d-tale îi trage la Franțișbat checocuri apilpisite cu baronii cu pinteni, și pe urmă, noaptea pe lună, în otomobil, sus la munte... Să vă dea Dumnezeu și copii, că stare v-a dat destulă! (iscălit) Un chelner de la Kurhaus din Franțisbat.

*

(Mână, hârtie, cerneală, stampilă, aceleași.)

Stimată doamnă, d-ta te canonești la cură de apă minerală, exilată în Franțișbat, iar boierul d-tale face cură de șampanie la Lăptărie, cu marchizele apilpisite, cu taraful lui Ristache Ciolacu și cu cinci muscali cu cauciuc cu zece franci pe ceas până la ziuă... Să-ți trăiască scumpul bărbățel! (iscălit) Un chelner de la Lăptărie.

*

Cher Monsieur, est-ce que les superbes cornes dont votre charmante epouse, la petite Esméralde, vous coiffe, avec la collaboration si assidue de votre brave neveu, Monsieur le sous-lieutenant de Petits-Rouges, Arthur, ne vous gênent point lorsque, le soir, vous vous mettez au lit? Dites-nous, s'il vous plaît... Si elles ne vous gênent pas du tout, tant mieux! Nous vous souhaitons un doux dodo! (iscălit) Plusieurs voisins curieux.

(Pe românește: Dragă domnule, spune, rogu-te, când te așezi seara în pat nu te supără mândrele coarne cu care te-mpodobește iubita soție, Smărăndița, cu colaborarea atât de stăruitoare a bravului d-tale nepot, d.

sublocotenent de roșiori, Artur? Dacă nu te supără de loc, atât mai bine! îți dorim să faci nani frumos! (iscălit) Mai mulți vecini curiosi.)

*

Ilustre fruntaș, eu nu umblu niciodată cu plosca minciunilor; mi s-a părut degrădător să scrie un cetățean independent anonime. Totuși, azi, trebuie să recurg la asta, ceea ce în principiu detestez; dar țiu, ca român, la dv., gloria partidului și a țării. Vă atrag deci atenția asupra unui individ periculos care vă-nconjoară; acesta este d. Mandalache, ce-i mai zice și Capsomanul, și, în interesul partidului nostru, vă sfătuiesc a nu-i mai acorda încrederea nelimitată de care se bucură astăzi, jucând pe devotatul fidel; căci vă garantez că este spionul partidului contrar, plătit din fondurile secrete (rușine!) o pot proba oricând cu documente zdrobitoare. Până atunci, trăiască partidul nostru! (iscălit) Un fanatic partizan al dv., alegător col. I de Cameră si Senat.

*

Doamnă directoare, eleva Lucy N., din clasa V, are o purtare urâtă în societate, conversând totdeauna intim cu ofițeri și elevi din școala militară pe Calea Victoriei chiar târziu; și primește mereu poezii și cărți postale cu poze de amor, etc. etc. Pentru prestigiul școalei dar, vă denunțăm ca să luați urgent măsuri severe; aminteri, cu regret, vom fi silite a face reclamă ministerului relativ la tristul exemplu de imoralitate. (iscălit) Mai multe mame îngrijate.

*

Preacuvioase părinte Matache, ca să știi cât ți-a zburat din căldărușă la 1 aprilie, întreabă pe Tanase rahagiul de câți gologani a vândut rahat și bastonache lui Giurgică, băiatul care ți-a purtat căldărușa; și să-ntrebi și pe tat'său, paracliserul: cine ți-a șters basmaua cu ouă roșii, care a zburat când v-ați încurcat la pelin, a treia zi de Paști, cu partidul, în colț la Savu, în odăiță, pe-nfundatele? (iscălit) Un creștin enoriaș.

*

Sărut mâna, cuconiță; prin această mică epistolă, venim să vă facem un denunț, că alaltăieri, când a îngropat-o pe răposata cucoana mare, dv. nu știți, c-ați plecat cu cupeaua de la cimitir, și ați lăsat lui Ioniță, feciorul dv. de încredere parale să dea la sârmanii cerșetori, și el a luat toate paralele, și

la sârmanii cerșetori i-a înjurat și nu s-a-ndurat să le dea nici măcar un franc de parale. Să știți cine e domnul Ioniță și cum ține la onoarea dv. (iscălit) Mai mulți cari au asistat.

*

Domnule Jorj, desigur nu vei declara unde ai petrecut noaptea de vineri spre sâmbătă, căci ți-e teamă, ca un laș, să nu-ți spulbere creierii protectorul tău, a cărui casă o dezonorezi cu infama complice. Dar ai aflat, poate, că în aceeași noapte s-a întâmplat nenorocirea junei orfane Matilda G., cu a cărei mătușe și tutoare se știe ce prietenie strânsă ai cultivat până la scandalul actual cu soția maiorului... Sunt o persoană leală; nu voi a-ți ascunde nimica; aflã dar că, tot astăzi, am înaintat parchetului alăturata scrisoare. Cred că de astă dată ți s-a înfundat! nu-ți mai rămâne decât să-ți tragi singur un glonț!

„Domnule procuror, un cetățean care doreste să aducă un serviciu justiției imparțiale a țării sale vă atrage serioasa atenție asupra faptului că, în afacerea cadavrului Matildei G., d. Jorj P... n-a fost până acum citat nici ca informator, deși sunt de notorietate publică relațiile sale de până ieri cu tutoarea nefericitei victime. Vă asigur, totuși, că numitul domn n-ar putea răspunde clar unde a petrecut în noaptea crimei misterioase; căci acasă n-a fost; a plecat de cu seara, afirmând că merge la Ploești pentru afaceri; dar desigur nu va putea dovedi că a fost acolo, căci a fost... în altă parte, de unde s-a-ntors a doua zi foarte emoționat, în dezordine și confuz, cum poate mărturisi chiar bătrâna lui mamă, care s-a speriat când l-a văzut; și n-a ieșit trei zile din casă, dând ordine stricte să nu primească pe nimeni, că trage cu revolverul. În interesul instrucțiunii, mă abțiu deocamdată de a da acestea la lumina publicității. (iscălit) Un om de bine."

*

Domnule Nădrăgilă, suntem niște persoane de gust, care te cunoaștem din vedere și cărora ne erai oarecum simpatic până-n zilele trecute, când te-ai înțolit în costum complet de Paști. Să crezi, domnule Nădrăgilă, că cu mult regret venim a-ți scrie că ești chiar ridicul în acele haine, si că o singură iluzie ne mai rămâne despre gustul d-tale: cum te știm pârlit, poate nu l-ei fi cumpărat din biata lefșoară; ți le-o fi dat cineva de pomană, de sărbătorile Paștelui... Să-i zici bodaproste și să le porți sănătos; dar să știi că faci cu ele un efect caraghios, de care te deplângem, dragă domnule

Nădrăgilă... Tot mai bine ai face să le păstrezi în gardirop, să aibă la vreme cu ce să te-ngroape! (iscălit) Câteva dame cărora le-ai fost odinioară simpatic.

*

Respectabile domnule Mache, băiatul dv. Lache din clasa II gimnazială, am onoarea a vă spune că o să aibă notă rea la conduită ca să rămâie repetent, pentru că înjură de grijanie și de ceară foarte trivial, și e dator la bragagiu, și vinde cărțile la ovrei pe bulevard, scriind scrisori anonime la școala profesională de fete, și fumează intimclub. (iscălit) Un bătrân amic sincer.

Arendașul român

— Și zici că te-am încărcat cu zece zile de prașilă, măi Ioane, așa?
— Păi?... eu știu că le-am făcut.
— În doi ani de când sunt aici, numai tu nu te-ai dat pe brazdă, așa?
— Păi, cocoane, am casă grea...
— Apoi eu n-am casă grea, măi Ioane? Vezi bine, patru copii aci, două fete la oraș în pension...
— Auleo, ai și la oraș!!
— Doi băieți la Paris...
— Săracii de noi!!
— Vezi că și eu am greutăți, mă Ioane.
— Da, cocoane, însă eu zic că fiecare să-și crească copiii.
— Apăi eu ți-i dau ție să-i crești, mă Ioane?
— Nu, cocoane, dar cu prașila, drept și drept.
— Stăi să-ți dau eu drept, mă Ioane. Se apropie de țăran și începe să-i care la pumni în cap. Țăranul iese năucit și se duce la primărie să se jeluiască. După un ceas se ivește primarul cu căciula în mână la poarta boierului.
— Dar ce-a făcut blestematul ăla de Ion, cocoane?
— Nu-i treaba ta, primarule; ia vezi să am mâne oameni la muncă, și nu uita de datoria aia, știi, c-apoi...
— Bine, cocoane, sărut mâna.

A doua zi Ion se duce cu o petiție la subprefect; acesta pune rezoluție, recomandând petiția primarului.

Primarul, văzând pecetea tactului, zice țăranului:
— Ce mi-o dai mie? Arat-o boierului.
— Ce, să mă bată iar? Arată-i-o dumneata.
— Ba eu nu mă duc la el, că m-apucă de datorie.

Țăranul se duce la târg cu chirie și dă o hârtie prefectului, jeluindu-se de încărcarea la datorie din partea arendașului și de bătaie.

Prefectul nu-și mai vede capul de treburi, căci e aproape să se declare o dizidență în partidul local guvernamental, și dacă guvernul pierde câțiva partizani, pierde și el funcția și... are familie grea.

Deci, recomandă subprefectului plângerea țăranului. Și subprefectul, având de regulat oarecare interese private cu arendașul, trimite pe țăran acasă, spunându-i că-l ajunge pe drum.

Și-l ajunge în adevăr și-l și lasă.

Sosind în comună, trage firește la arendaș.

Mănâncă, bea bine, doarme un ceas, două, vine la primărie la braț cu arendașul și cheamă pe țăranul cu hârtia la cercetare.

Îndată ce țăranul se ivește, arendașul, roșu de furie, începe să-i strige:

— Opincarule, mămăligarule, țopârlanule, să mă dai tu pe mine în vileag?!...

Se apropie încet de el și începe să-i care la pumni în cap. Subprefectul zice cu blândețe:

— Cocoane Arghir, cocoane Arghir...

Însă arendașul e prea mânios ca să-l audă. Dă înainte și tocmai după ce obosește, iese pe ușă răcnind:

— Să te saturi de cercetare!

Când țăranul își mai vine puțin în fire, subprefectul îl întreabă:

— Ei, ia spune, cum a fost...

— Păi dumneata nu văzuși?

— Lasă asta, ailaltă.

— Ailaltă întocmai ca și asta, încă una și zac toată vara și la iarnă mor de foame. Mai bine îi fac acele zece zile și Dumnezeu o ști...

— Ei, uite așa mai vii d-acasă; măi omule, când țăranii și arendașul trăiesc bine, le merge cu spor la toți; înțelegerea, dragostea între săteni și arendași este mana lui Dumnezeu pentru unii și pentru alții... că, nu-nțelegi tu?... omul cu bine și cu pace, mă-nțelegi, devine că poate pentru ca să, mă-nțelegi, să... cum să zic.?... să... în sfârșit, să fie toate cu bine și cu pace.

Și tot așa, un ceas întreg, subprefectul îi dă sfaturi, neuitând a vorbi de grija guvernului pentru țărani, de legile ce face guvernului pentru apărarea țăranilor ș.cl., ș.cl.

Apoi face un raport prefectului, răspunzând la rezoluție că părțile s-au împăcat.

Art. 214

1901

I

Un biurou de avocat. Ora 9 dimineața.

Avocatul, un licențiat începător, stă la biuroul său, studiind niște hârtii.

O cocoană intră urmată de un tânăr.

Cocoana este îmbrăcată, cum purtau înainte vreme mahalagioaicele, cu barej havai legată la cap, rochie și pieptar de lână de aceeași coloare, și un tărtănaș conabiu, făcut cu iglița; în mâni, mănuși de imitație de mătase fără dește. E o femeie de vreo cinzeci de ani destul de bine ținută; cam prea dreasă la obraz; sprâncenele ca niște lipitori; dinții cam negriți de ristic și de tutun; foarte veselă și vioaie, vorbește și gesticulează degajat, chiar cu multă volubilitate și cu o figură plină de expresie. Tânărul are aerul unui impiegat de minister; redingotă de camgarn la trei butoni, cravată strigătoare, pantaloni de coloarea oului de rață leșească și pălărie cilindru. El urmează cu încredere pe femeie, care intră cu pasul hotărât.

Cocoana: Las' că-i spui eu tot lu' domnu avucatu. *(Înaintează spre biurou.)* Bonjur... Mă recomand Tarsița Popeasca, văduva lu' priotul Sava de la Caimata, care a dărămat-o Pache, când a făcut bulivardu ăl nou, și fiu-meu, Lae Popescu.

Avocatul: Poftiți, luați loc.

Cocoana: Mersi!

Tânărul: Mersi! *(Șed.)*

Cocoana (scoate o tabachere, din aceasta o țigaretă militară, pe care o pune în gură. Avocatul îi oferă chibrituri; ea aprinde țigareta; trage de două-trei ori, și, dând fumul pe nas): Uite la ce-am venitără noi la dumneata, care ne-a recomandat o prietină a noastră, finc-a avut și dumneei o chestie *(face cu ochiul râzând și arătând pe Lae, care se uită la lucrurile din biuroul avocatului de jur împrejur și-n tavan la policandru)*, tot într-o pricină, de par egzamplu acuma, vine vorba; și zice: du-te negreșit la dumnealui, că-ți face dumnealui treaba.

Avocatul: Care cocoană, mă rog?

Cocoana: Mița...

Avocatul: Care Mița...?

Cocoana (râzând, dând fum pe nas și făcând cu ochiul): Ei! nu te mai face acu... Mița, de! care ai devorțat-o dumneata...

Avocatul: ...?

Cocoana: Care ai devorțat-o dumneata de Pricopoiu de la Ciulnița.

Avocatul (după o prefăcută sforțare a memoriei): A! madam Zaharidi...

Cocoana: Ei, da! așa te-nvață... Zaharidina... (*Se apleacă la urechea avocatului și-i șoptește ceva râzând cu multă intenție. Avocatut zâmbește cam sfiindu-se de atâta apropiere. Cocoana se trage repede de la urechea lui și pune grațios trei dește de la mâna stângă peste buze.)* U! pardon... oi fi mirosind!... Am gustat de dimineață niște anghelică de casă... Nu știu ce purdalnicu îmi venea de cum m-am sculat, pardon, de la stomac!... *(Cu aceeași mișcare grațioasă, se apasă cu cele trei dește la lingurea făcând ceea ce se zice pe franțuzește* une petite moue degoûtee.)

Avocatul: Ei! și afacerea dv.!...

Tânărul (aplecând ochii din tavan): E pentru...

Cocoana (după ce și-a aprins o țigaretă): Las' să spui eu. *(Către avocat:)* Eu i-am spus: Lae, nu face pentru tine; dar el, amurezat... n-ai ce-i face! nu și nu! că se omoară, dacă nu-l las. *(Către Lae:)* Ai văzut acu, mangafache! *(Cătră avocat, cu blândă filozofie:)* Furia tinereții... n-ai ce-i face! asta e al tinerilor dat. *(Iar s-apleacă la urechea avocatului și-i șoptește cu multă intenție și sclipind din ochi. Avocatul iar evită contactul. Cocoana iar face mișcarea-i grațioasă.)* U! Anghelica, bat-o focu! *(Apoi iar s-apasă la lingurea.)*

Avocatul: În sfârșit... în sfârșit, cum stă chestia?

Cocoana: El... Lae...

Tânărul: Lasă-mă, mamițo, să spui eu.

Cocoana: Ei! poftim, spune. *(Fumează și se uită și ea la policandru.)*

Tânărul: Eu vreau să dau divorț...

Avocatul: Ești însurat de curând...

Cocoana: De...

Tânărul: Lasă-mă, mamițo! ce? eu sunt prost? *(Cătră avocat:)* De trei ani.

Avocatul: Copii aveți?

Cocoana: Ei, aș! unde poate aia să facă? *(Se dă la urechea avocatului.)*

Avocatul se scoală repede-n picioare și se duce-ntr-un colț al biuroului, unde s-apleacă puțin asupra unui castronaș cu nisip.

Cocoana (care i-a urmărit mișcarea): Ai și d-ta de dimineață arsuri la stomac; să-mi dai o sticluță, să-ți aduc și dumitale nițică anghelică... de casă.

Avocatul (coborând înapoi la biurou, ștergându-se la gură cu batista; către tânărul client): Și ce motive putem invoca?

Tânărul: Nu-mi mai convine, domnule, pentru ca să trăiesc cu dumneei...

Avocatul: Apoi asta nu-i un motiv... Trebuiesc motive...

Cocoana: Parcă dumneatale ce treabă ai? să le găsești! Nu mai vrea să trăiască cu ea și pace bună! bărbat e! de unde nu, își ia căciula și pleacă... Iaca.

Avocatul: Bine, pleacă; dar femeia îl urmează, trebuie, are chiar datoria să-l urmeze.

Cocoana: Să poftească!... Iacă-i vine lui pofta să meargă unde a-nțărcat mutu iapa, tocma colo unde tot spune la *Universul* că se bate, zice, cu englezii... boierii ăia, *(râzând)* ce fel de boieri ai dracului or fi și ăia! încinși cu tei ca la Fefelei! *(Râzând crescendo.)* Să meargă după el!... să vază ea pe dracu!... război e ăla, ce? te joci, țațo ? nu-i caută că e fata lui popa Petcu! *(Râde cu multă poftă; s-apleacă s-apuce de gât pe avocat și să-l tragă cu urechea la gura ei. Avocatul face la vreme o mișcare inteligentă și scapă. Ea face mișcarea ei grațioasă cu cele trei degete, întâi pe buze, apoi la stomac.)* Ei! Da, uitasem!... Anghelica!... Da' *(închide ochiul stâng și cu un zâmbet plin de intenție)* ai înțelegut unde bate vorba Tarsiții priotesii! *(Face mare haz și fumează cu multă poftă.)*

Avocatul: Lasă, te rog, cocoană; lasă-l pe dumnealui să răspunză la întrebări; altfel nu pot sezisa spețа. *(Către tânărul:)* Mă rog, să vedem... Ce plângeri pozitive și întemeiate pe probe putem s-aducem contra soției noastre?

Cocoana: Berechet!

Avocatul: Cum?

Cocoana: Cu martori.

Avocatul: Ce-or să spuie, de exemplu, martorii?

Cocoana: Ei, bravos! dumneata ce treabă ai? să-i înveți ce să spuie... Martori găsim noi.

Tânărul: Mai întâi, domnule avocat, eu vreau să dau divorț fiincă n-o mai iubesc pe dumneei...

Avocatul: Dar dacă dumneei te iubește pe dumneata?

Cocoana (pufnind): Em... p'! *(Face din buze un zgomot onomatopeic.)*

Tânărul: Și este luxoasă... și...

Avocatul: Da, amice, te cred; dar astea nu sunt motive...

Cocoana: Jur eu ca mama lui!

Avocatul: Em... p'! *(Face același zgomot din buze ca preoteasa mai sus; apoi către tânărul:)* Putem să dovedim un adulteriu ? înțelegeți ce va să zică un adulteriu...

Cocoana: Știi că mi-ai plăcut aici?

Avocatul: Apoi nu e așa, cocoană. Știi cât e de greu să stabilești elementele pentru proba legală a adulteriului?

Cocoana: Ei, bravos! *(Se repede râzând la urechea avocatului: acesta se dă degrabă într-o parte. Mișcarea grațioasă a cocoanii.)*

Tânărul: Dumneei, domnule avocat, am martori, umblă toată ziulica pe la tanti ale dumneei; știu eu ce face dumneei pe la tanti ale dumneei? că dumneei are vreo patru tanti.

Cocoana: Olio! ce spui, țațo? nu zici cinci ?... ba încă șase! *(volubil)* pe Răduleasca, pe Popeasca, pe Ioneasca, pe Otopeanca, pe Hurdubiloaia, pe Popeasca ailaltă a lui Mache al popii Zamfirache, de-i mai zice și Ampotrofagu, că a băgat spaima în maala! uite așa umbla cu patacele și cu basamacu-n cap, când fu la alegeri, de-a spart capu lu' bietu Guță Băncuță *(cu volubilitate crescândă),* fiincă nu vrea să fie cu oții ăștia, de-a venitără la putere, fi-s-ar fi stârpit sămânța de liberali! auzi liberali! să nenorocească o lume de se hrănea...

Avocatul (plictisit): Țț!... Ce-are a face acuma politica?

Tânărul (rugător): Lasă, mamă!

Avocatul: Lasă, cocoană!

Cocoana (cu forță): Nu las! nu vreau să las! *(trântind țigareta în scrumieră și, foarte sentimentală, obidindu-se treptat până la lacrimi)* că dacă nu am mai avut alți copii, și să-l văz nenorocit, care numa pe el îl am!... *(Își suflă foarte zgomotos nasul, apoi își șterge ochii și aprinde țigareta.)*

Avocatul: E vorba dar de a proba că lipsește de la cea mai sacră datorie conjugală, daca...

Cocoana: Apoi ai cunoscut-o dumneata pe mă-sa ce pramatie, ce catifea? *(Se dă la ureche fără succes; apoi, pufnind de râs:)* M-ai înțelegut, care va să zică? *(Taie cu mâna dreaptă de două-trei ori aerul în mișcări scurte și dese, bleojdind buzele, pufnind din nări și ținând închis ochiul stâng - semnul unei idei superlative.)*

Avocatul: Mai rămâne să găsim altceva... Te insultă vreodată?

Tânărul: Aplică, domnule, totdeauna așa vorbe triveale, care nu aș putea pentru ca să vi le zic în persoană în prezența mamiții.

Cocoana (se repede la ureche iar fără mult succes; apoi, râzând, către avocat): Destul!

Tânărul: Și, pe urmă, să vă spun drept... nu-mi mai dă nici mâna pentru ca să țiu o nevastă fără zestre...

Avocatul: N-ai luat zestre?

Cocoana: Zestre? de la cine? de la popa Petcu?... să-i rămâie clironomie, când o muri bețivul, căldărușa și datoriile de la "Moartea vânătorului", unde bea toată ziua și toată noaptea pe catastif și joacă tabinet cu ginere-său și cu alți spânzurați... cu ginere-său, de! cu Tache Hengheru, care are antipriză de flașnete în Popa Tatu și iarna vicleimuri cu olteni!

Tânărul: Lasă, mamițo!... Nu-mi mai dă mâna pentru ca să țiu nevastă fără zestre; mai ales că a fost o nenorocire acu, cu ocazia bugetului, care am devenit suprimat pe întâi aprile.

Avocatul: Și ce salariu aveați?

Cocoana: Marea cu sarea! Avea și el o sută cinzeci de lei pe lună... și l-a suplimatără; cu o sută cinzeci de lei a lui o să se procopsească statul! În mațe să le stea ăi o sută cinzeci de franci! L-a suplimatără, că l-a-nsemnat Ampotrofagu, suplima-le-ar Dumnezeu luminițile ochișorilor din cap, s-ajung să-i văz orbeți pe toți, cu mânușița întinsă pe strada Clemenții la colțul lu' Butculescu! L-a supl...

Un fecior (intră și, întrerupând imprecațiunea mamei): Conașule, poftiți la dejun.

Avocatul (se scoală): În sfârșit, mai veniți în zilele astea pe la mine; ne vom mai consulta; poate să găsim ceva... A! nu cumva ai vreo scrisoare de la soția dumitale?...

Cocoana: Hehei! câte! de când trata amor. *(Iar la ureche: dar avocatul e prea-nalt și cocoana nu-l ajunge din picioare.)*

Tânărul: Ba, am vreo trei, de când eram astă-toamnă cu domnul inspector trimis în anchetă în Dobrogea... Am stat vreo trei săptămâni, și dumneei era strașnic de supărată că nu-i trimeteam mereu parale...

Avocatul (ca având o idee luminoasă): Bravo! vino mâne-poimâne dimineața cu scrisorile... poate să avem șansă... cine știe? poate să avem mare șansă!

Feciorul (intrând iar): Conașule, se răcește.

(Avocatul, mânând pe cei doi clienți cu binișorul până la ușe, i scoate afară din biurou; în vestibul, cocoana, râzând, vrea să-i spuie ceva la ureche; avocatul o depărtează și apucă spre sufragerie. Cocoana pleacă facând cu ochiul.)

Tânărul (urmându-o și netezindu-și jobenul cu mâneca): Stai, mamițo, nu așa iute!

II

Același biurou de avocat. În aceeași zi, orele patru d. a.

Avocatul intră cu servieta subsuoară, urmat de fecior.

Avocatul: Afară de ăștia nu m-a mai căutat nimeni?

Feciorul (gândindu-se mai bine): Ba da, conașule, un popă și o damă tânără; a zis popa că vine mai târziu.

(S-aude soneria zbârnâind cu insistență.)

Avocatul: Vezi cine e.

(Feciorul aleargă. Avocatul s-așază la biurou, își desface servieta și deschide un dosar.

Un popă venerabil intră. E un om de vreo șaizeci și cinci de ani; barbă și păr mai mult albe; fața foarte roșie mai ales la pomete și alte proeminențe; ochii spălăciți, albaștri, dulci și lăcrimoși. Poartă în mâna dreaptă baston înalt, negru, cu măciulie de os alb; mâna stângă o ține în buzunarul giubelii; cu toate că părintele pășește cu multă metodă aplecându-se-ntr-o parte, tot se denunță aproape sigur unui ochi deprins că mâna stângă a părintelui, disimulată sub giubea, duce o greutate considerabilă.

În urma părintelui, o tânără persoană, ca de vreo optsprezece ani: o frumusețe de fată; ochi verzui mari, sub gene și sprâncene negre ca și părul buclat al capului; naltă și mlădioasă, mergând, pare că plutește - la grâce plus belle encore que la beaute! *E foarte cochet îmbrăcată: o pălărie de pâslă în tricorn, de coloare* gris-fer*, tivită pe margini cu șiret de fir, ca și manteluța de aceeași coloare - șic de tot.)*

Avocatul: Blagoslovește, părințele.

Popa: Domnul, taică!

Avocatul: Ia poftiți, luați loc.

Tânăra: Mersi.

(Părintele și tânăra se așază lângă biurou în fața avocatului. Părintele se așază, cu metodă, așa că ajunge cu mâna stângă la potrivită distanță ca să poată lăsa binișor jos pe covor sarcina purtată pe sub giubea. Șezând jos părintele, poalele giubelii se dau într-o parte, așa că jos lângă scaun se vede acum bine ce ținuse părintele-n mână: o legătură de basma roșie cadrilată în stil scoțian. Legătura stă țapănă-n picioare într-o formă

conopiramidală prelungă și coronată cu două funde-nnodate-n cruciș - o siluetă foarte zveltă.)

Avocatul (care privește adânc și foarte distrat la tânăra persoană): Dv. sunteți fiica părintelui, domnișoară?

Tânăra: Nu sunt domnișoară, domnule...

Popa (cu duios regret patern și foarte răgușit): Nu mai e de trei ani domnișoară, biata fată!... s-a dus de mult bunul ei!... Acu încă, gândim, dacă o vrea Maica Precista, să devorțăm...

Avocatul (care privește cu multă stăruință la tânăra clientă, fără s-asculte îndestul vorbele părintelui): Damă, care va să zică?... damă?

Tânăra: Da, domnule, damă...

(Părintele se uită la legatură, să vază dacă șade bine; legătura își ține mândră fundele-n sus.)

Avocatul: Așa tânără!... De câți ani, doamna mea?

Tânăra: Am împlinit optsprezece ani la două dechemvrie trecute.

Avocatul (scoate pe a lui neatinsă din buzunarul redingotei și o dă clientei): Poftiți, doamnă...

Tânăra (ia batista, se șterge la guriță; apoi dându-o înapoi): Opoponax?

Avocatul: Da, parfumul meu favorit.

Tânăra: Ș-al meu. *(Roșește.)*

Avocatul (încântat): Ș-al dumitale!... *(Se apropie mai tare de ea și o priveste adânc, punând apăsat batista pe buzele lui.)*

Părintele (care a băut paharul): Strașnic vinișor, taică! *(își mai toarnă un pahar.)*

(Pe când avocatul pledează cu multă volubilitate foarte încet și de aproape Acriviții, și dânsa se face din ce în ce mai roșie la obraz fără să răspundă, părintele scoate din buzunar un țâr; pe urmă ia de pe masă un presse-papier, care reprezintă bustul lui Ciceron în bronz; ține țârul de coadă, culcat pe marginea biuroului și-l bate bine cu capul bustului, să-l frăgezească.)

Avocatul (mai tare, așa încât se aude): ...care merită a fi fericită!

Tânăra: Eu fericită? *(Roșește.)*

Părintele (la al treilea pahar): Strașnic vinișor!

Avocatul: Așadar, să vedem ce motive putem invoca.

Părintele: Ce motive? ce motive? Iacă, o despart eu, că-i sunt tată; și pace bună! nu mai vreau s-o las să trăiască cu un pârlit *(golește paharul)*, cu

un fecior de...

Avocatul (turnându-i încă un pahar): Apoi, nu merge așa, părințele. Trebuie să găsim motive și *(cu hotărâre)* le vom găsi! trebuie să le găsim!

Părintele: Găsește-le, taică! de ce ești dumneata avucat?

Avocatul (sună nervos; feciorul intră): Stai la ușe; să nu intre nimeni fără să m-anunți... *(și mai nervos:)* Ai înțeles?

Feciorul: Am înțeles. *(Iese.)*

Avocatul (către tânăra): Să vedem... *(ia un scaun și se așază, cam cu spatele la părintele, și cât permit genuchii mai aproape, față-n față de clientă, care roșește tare. Părintele bate cu bustul oratorului alt țâr.)* Să vedem... Se poartă nedelicat cu d-ta?

Tânăra: Prea nedelicat...

Avocatul: Te insultă vreodată?

Tânăra: Numa o dată?...

Popa: O-njură de părinți...

Avocatul: Mizerabilul! Față cu martori?

Popa: Nu! în particuler... zice că e-n glumă... Ce fel de glumă?... vorba aia: glumă-glumă... *(Golește paharul.)*

Avocatul: A părăsit vreodată domiciliul conjugal?

Tânăra: De câte ori!... Mergea p-afară... zicea că cu inspectorul... când era în slujbă...

Avocatul: Când era în slujbă?... Acuma nu mai e?

Popa: Acum l-a luat dracul! l-a suplimatără... de la Paști!

Tânăra: Odată, astă-toamnă, m-a lăsat fără un santim acasă și a stat vreo trei săptămâni în Dobrogea; i-am scris de zece ori și nici nu mi-a răspuns.

Avocatul: ...în Dobrogea?

Tânăra: Și, toată ziua și toată noaptea, la Berăria Cooperativă, cu actori și... cu actrițe!

Avocatul: ...Și... am uitat... cum îl cheamă pe bărbatul dumitale?

Tânăra: Lae Popescu!

Avocatul: Lae Popescu!

Popa: Feciorul Tarsiții Popeaschii, văduva lui Popa Sava de la Caimata, care a dărămat-o răposatul Pache, Dumnezeu să-l ierte! când a făcut bulivardu ăl nou.

Avocatul (foarte vesel): Doamnă, afacerea dumitale e ca și terminată; motivul este găsit! ești ca și divorțată; îți dau parola mea de onoare... *(Se*

apropie și-i spune ceva foarte încet, cu multă căldură.)

Clienta (roșind grozav, șoptește): Mersi!

(Se aude un zgomot afară și râsete. Feciorul intră și spune o vorbă stăpânului.)

Avocatul (repede către părintele și către tânăra clientă): Părinte, doamnă, vă rog, iute treceți dincoace în salon! iute, vă rog! e cineva care are o afacere...

(Părintele s-apleacă, își ia legătura, se ridică de pe scaun; asemenea și tânăra; părintele trece întâi, apoi tânăra condusă la braț foarte strâns de avocatul. Când acesta închide după ei ușa salonului, se deschide ușa biuroului și apare coana Tarsița, urmată de fiu-său, Lae. Cocoana e și mai veselă ca dimineața.)

III

Cocoana: Eu sunt și cu mine, țațo! Bonjur!

Lae: Bonjur.

Avocatul: Bine c-ați venit! vă așteptam; chiar acu am pomenit de dv.

Cocoana: Să mă-ngropi!... De-aia sughițam eu adineaori! *(S-apleacă la urechea avocatului, îi șoptește ceva și râde; după ce i-a vorbit, îi duhnește în față.)* Așa-i că acu nu mai miros?... Vezi... de dimineață, pe stomacul gol... se simte... Ei! ce ne facem?... Băiatul n-a găsit scrisorile alea... pesemne că i le-a furat dumneei.

(Se aud în salon bufnituri înfundate parc-ar pisăgi cineva, ceva, pe o masă.)

Lae: E capabelă!

Avocatul: Cocoană, nu mai este nici o nevoie de scrisori, am găsit eu alt motiv mai puternic decât toate... Afacerea fiului d-tale este ca și terminată; e ca și divorțat, pot să-ți dau parola mea de onoare... *(Râzând.)* Ce-mi dai?

Cocoana (s-apleacă la ureche; avocatul se ferește): Parol! să mor! *(Râde tare, își udă pe buză buricul degetului mare de la mâna dreaptă și-l arată-n sus.)*

Avocatul (către Lae): Mă rog, d-ta ești un caraghios? *(Cocoana râde.)*

Lae: Cum, domnule?

Avocatul: Lasă-mă să isprăvesc!... ești un caraghios, ori ești serios hotărât să te desparți?

Lae: Serios, domnule!

(Se aud bufnituri pe masă în salon.)

Avocatul (foarte nervos): Bine... Stați puțin. *(Trece din biurou în salon.)*

Cocoana (căutând chibrituri pe masă, dă de pieile și șira țârului): A mâncat cineva țâri...

Avocatul (se-ntoarce): Uite ce e... Dacă eu aș putea convinge pe soția și pe socrul dumitale să vă despărțiți de bunăvoie, ce ai avea de zis?

Cocoana: Bucuros!

Avocatul (către Lae): D-ta... d-ta ce zici? că d-ta ești interesat în cauză!

Cocoana: Ce să zică el? el zice ce zic eu...

Lae: Eu zic ce zice mamița.

Avocatul: Atunci... *(Se gândește o clipă.)* Atunci... *(Merge la ușa salonului.)* Poftim, doamnă; poftim, părințele.

(Tânăra apare urmată de popă. Dând unii cu ochii de ceilalți, de o parte și de alta, exclamație de surpriză. Tablou.)

Cocoana: Ehei! sabalaerosu, taică părinte!

Popa: Cocoana prioteasa! Ptiu! bată-te mama Ana!

Cocoana (cu humor): Care va să zica v-ați hotărâtără și dv.?

Popa (asemenea): Slobod!

Cocoana: Lac să fie, că broaște!...

Popa: Lasă, că-ți cunoaștem gurița...

Cocoana: Ce spui, țato?

Lae: Lasă acu, mamițo!...

Cocoana (tânărului): Taci, prostule!... *(Popii:)* Gurița mea, ai?

Popa: Gurița d-tale.

Avocatul: Ei, acum ne-am înțeles! lăsați mofturile. *(Cocoana, privind lung la popa, face semn avocatului ca de tras la măsea; popa, privind la ea, face același semn avocatului; Lae își netezește pălăria; Acrivița roșește.)* Care va să zică, este hotărât: fiecare soț dorind deopotrivă să se despartă, vom face cererea împreună, întemeiată pe art. 214..., consimțimânt mutual. Poftiți, ședeți.

(Toți șed. Popa își toarnă un pahar; cocoana fumează; Lae își netezește pălăria și Acrivița roșește.)

Avocatul (către Lae): D-ta șezi colea și scrie. Să facem petiția. *(Lae se așează la biurou cu pana-n mână. Avocatul către prioteasa Tarsița, prezintându-i un chibrit aprins pentru țigară.)* Ai văzut? *(încet și serios:)* Ei! ce-mi dați?

Cocoana (râzând și aruncându-i fum în obraz): Bravos! Tot noi să-ți dăm?... Să-ți dea... *(Face cu ochiul arătând pe tânăra; apoi vrea să s-aplece la ureche, dar se oprește, aducându-și aminte de ceva)*... U! Bată-te norocul! uitasem! *(Scoate din buzunar o sticlă de spițărie și o dă avocatului.)* Anghelica! teribelă pentru stomac și... *(Râzând, s-apropie de urechea avocatului și, făcându-i cu ochiul, îi șoptește o vorbă, apoi iar cu degetul ud.)* Parol! să mor! e lucru mare!

Avocatul (către Lae): "Domnule Președinte... subsemnații..." numele d-tale întreg...

(Avocatul șade, la spatele scriitorului, aproape de tot de tânăra clientă, și dictează petiția, pe când părintele Petcu bate un țâr, iar cocoana Tarsița

aprinde o țigaretă militară.)

Autoritate

Toamna trecută am făcut o cunoștință foarte interesantă — un tânăr poet și literat, fruct prețios al unui gimnaziu de provincie: tânărul meu a renunțat să termine cursurile, neputând reuși la examenul de corigență de la septemvrie. Prețiosul fruct, după trei ani de gimnaziu, s-a simțit destul de copt și, revoltat contra unei discipline stupide de programă, s-a dezlipit cu dispreț de craca sa pentru a veni să-și debiteze savoarea în vastul târg al Capitalei.

Este un tânăr ca de vreo optsprezece ani, copil de văduvă; tatăl, fost impiegat comunal în orașul său, a murit de mult; mama, scăpătată, trăiește cu ce poate, coase, spală, calcă, servește la ocazie; are încă doi frați mai mici: aceia urmează la același gimnaziu. Poetul meu îmi spune cu oarecare ton de compătimire că aceia, ca niște mediocri ce sunt, vor să termine cursul și să caute a intra unul în seminar și altul în liceu ca bursieri ai statului; el nu s-ar fi înjosit niciodată să se facă bursier; e prea independent pentru asta, și apoi nu se simte atras decât de literatură.

Înfățișarea materială a acestui personaj nu e neplăcută. Deși foarte sărăcuț îmbrăcat, chiar hărtănit puțin, deși foarte nepieptănat, purtând plete, și foarte nespălat, purtând unghii nepilite, deși fumează foarte mult, așa încât e afumat la vârful degetelor și-mprejurul buzelor — totuși inspiră de la început oarecare simpatie. Manierele lui sunt foarte primitive: despre așa numitul l’usage du monde nici nu poate fi vorba: în programul celor trei clase de gimnaziu, pe cari le-a urmat cu destulă lipsă de succes din cauză „că profesorii erau proști", nu se predă un curs de maniere — asta ar fi antidemocrație.

El se afla acuma de vreo câteva zile la București. Nu cunoștea aci pe nimeni altul decât pe un băiat de la o mare băcănie, un fost tovarăș al lui din școala primară. Acesta urmase numai două clase începătoare, venise acu șapte ani cu tată-său aici și intrase la stăpân, unde se afla și acuma. Acesta, care mă cunoștea pe mine, îmi recomandase pe tânărul poet.

Din vorbă-n vorbă, poetul mi-a mărturisit că a venit la București să găsească o ocupație, fie cât de slab plătită, orișice; el e modest, se mulțumește cu puțin. Impresia ce mi-a făcut-o fiind destul de bună, și de altă parte simțind că nevoia lui de stabilire e destul de urgentă, pe dată m-am gândit să-i fac rost de o situație solidă. Furia de poezii o să-i treacă cu vremea. Am mers degrabă la un negustor prieten, un toptangiu, și am avut noroc să aflu că are un loc vacant potrivit: 300 lei pe an, casă, masă și două

perechi de îmbrăcăminte de sus până jos. Mi-a părut destul de bine, și cu multă bucurie a doua zi m-am dus la întâlnire să comunic tânărului buna veste.

Era foarte palid de astă dată, foarte obosit; glasul slab de tot; cam tremura și înghițea mereu în sec. I-am recomandat să nu fumeze așa de mult pe nemâncate, pentru că atribuiam abuzului de tutun starea lui manifest maladivă. Mi-a răspuns că nu a fumat astăzi de loc. Atunci poate bolnav? Nu. Am mers încet-încet și i-am spus pe drum buna veste și condițiile ei. Nu mi s-a părut de loc foarte mulțumit de norocul ce-i găsisem; ba chiar îmi pare că am găsit fluturând pe buzele lui vinete și afumate un trecător zâmbet de despreț... Dar — poate că mi s-a părut. La un moment, mergând, s-a oprit de-odată-n loc, a îngălbenit foarte tare, a șovăit și, dacă nu-l luam la braț, ar fi căzut — era fără-ndoială bolnav. L-am întrebat, fiind la amiazi, dacă a dejunat: mi-a spus că da. Apucându-l strâns de braț, am simțit că, sub mânecile lui, pielea era tot așa de largă pe oase ca și mânecile pe piele. Foarte rău trăit.

Am ajuns la birtul unde dejunam și l-am poftit să ia ceva. A căzut mai mult decât s-a așezat, foarte obosit, pe un scaun. Acum îl aveam în față și-l puteam observa mai bine. Nimica distins în figura lui:o frunte foarte îngustă, ochii foarte puțin expresivi, tăietura buzelor și structura nasului fără nici un caracter marcant, părul aspru și plantația lui nehotărât demarcată, în fine o creatură nici prea-prea, nici foarte-foarte — unul din exemplarele de duzină ale vastei fabricațiuni, exemplar care e greu de deosebit individual în pachetul întreg.

Cu toate astea, paliditatea lui îi dădea un aer mai interesant: era distincția suferinței. Deși îmi spusese că dejunase cu câteva minute mai-nainte pe drum, l-am invitat să guste ceva împreună cu mine și nu m-a refuzat. A mâncat: ochiuri la capac, varză cu carne, o friptură pe grătar, brânză de vacă cu smântână, mere, o țuică înainte, o sticlă de vin în timpul mesei și o cafea după masă, în sfârșit une bonne fourchette; apoi i-am dat țigări — nu știe că trebuie să zică merci când primește ceva — e și tânăr.

Cu multă satisfacție am văzut că paliditatea tânărului meu — îl cheamă Nicu Ionescu — dispărea încet-mcet pe măsură ce înainta dejunul și cu ușurință m-am convins că d. Nicu este un mincinos — nu dejunase de loc, ba pare-mi-se că paliditatea lui și intențiile de leșin pe cale publică... dar în fine, îi trecuse acuma. Acum era foarte vioi, prinsese limbă... La căldura generosului vin, se aprinsese un șir de confidențe. Am constatat din

conversația d-lui Ionescu că și la moral era ca și la fizic un om nu prea deosebit: pare că, pierzându-și paliditatea, pierduse singura lui virtute de a mă interesa; acum vedeam bine că tânărul meu este foarte ignorant, că nu știe să scrie și să citească destul de bine, că nu știe nici cât un școlar mediocru de clasele inferioare și, în afară de asta, nu are nici o gândire deosebită, cu atât mai puțin vreuna ciudată.

Voia să scrie poezii, voia să facă literatură, voia să se facă ziarist; pentru aceea refuza cu dignitate locul pe care i-l găsisem la toptangiul meu. În zadar i-am dat povețe să fugă de un teren de viață și de luptă în care, chiar armat cum se cuvine, nu capeți vreun succes de seamă, în zadar am încercat să-l fac să-nțeleagă că merge la mizerie sigură. D. Ionescu a zâmbit iarăși cu zâmbetul d-sale caracteristic, și, aruncându-mi mult fum în nas, mi-a spus că o irezistibilă putere îl atrage în nobila carieră.

Ne-am despărțit, rugându-mă el să-i găsesc un loc la vreo gazetă — de aceea căutase a-mi face cunoștința — iar eu promițându-i ca orice Loyola, cu rezervă mentală, că-mi voi da toată osteneala să-i satisfac dorința... Că [nici] gând n-am! Nu puteam să-mi închipuiesc că d. Nicu Ionescu va fi vreodată primit și utilizat în publicitate, atât de puțin preparat cum era pentru o așa de serioasă carieră! și prin urmare nu puteam îndrăzni să recomand vreunui confrate oferta de servicii intelectuale a d-lui Ionescu.

Mai târziu am întrebat pe băiatul de la băcănie dacă știe ce s-a făcut tânărul său amic. Mi-a răspuns că nu-l văzuse de mult; dar că ultima dată când acela venise la băcănie era în mare strâmtorare. De atunci i-am pierdut urma poetului.

*

Mărturisesc că nu prea citesc gazete, nu doar pentru că n-am destulă considerație sau interes pentru mișcarea politică, dar pentru că operațiile mele nu-mi lasă vremea cerută pentru a-mi lumina opiniile. Cu toate astea, am fost silit odată să citesc regulat una și apoi mai multe, și iată de ce.

Am făcut o piesă de teatru, care a căzut la prima reprezentație — din cauză că actorii au jucat-o rău... Actorii! ce oameni. Dar actrițele! închipuiți-vă că-mi aruncă tot mie vina nesuccesului! Gazetele toate m-au refecat rău de tot; una însă dintre toate a fost mai tare. Cronicarul teatral îmi contesta pe lângă talentul dramatic si cunoștința limbii românești, și aceasta cu o vervă, cu o malițiozitate, cu niște împunsături, cari firește m-au afectat

foarte adânc: eram nu criticat, eram maltratat, bătut, zdrobit! Ba cronicarul promitea că va reveni — și iscălea Hamlet...

N-am mai putut răbda și am mers să caut pe Hamlet, să mă apăr, să-i captez bunăvoința și să încerc, de nu se poate cumva să-l fac să-mi fie mai indulgent. În redacția gazetei respective, mi s-a răspuns că Hamlet este pseudonimul unui tânăr care nu voiește a fi cunoscut. Am constatat atunci pe figurile redactorilor o mare satisfacție pentru succesul cronicelor teatrale, succes a cărui confirmare deplină era pasul de umilire ce eu făceam. Am salutat și am plecat.

Când să ies, iată că intră pe ușe, cine? vechea mea cunoștință, d. Nicu Ionescu. Toți încep să râză. Unul zice: când vorbești de lup, Nicu la ușe! nu înțelegeam... Am simțit însă numaidecât că d. Nicu Ionescu era aci ca la dânsul acasă, în cei mai intimi termeni cu „confrații".

M-am oprit să schimb câteva vorbe cu dânsul. Era redactor acolo, însărcinat mai ales cu partea literară și artistică...

— Atunci — i-am zis eu — fii bun și spune-mi, d-ta trebuie să știi, cine e Hamlet, care mă persecută așa de grozav?

D. Ionescu a început să râză răutăcios și mi-a răspuns cu o prefăcută ezitare:

— Zău... nu... știu!

— Hamlet! strigă un glas din odaia de alături, biuroul directorului, ți-ai adus urmarea la cronică?

— Da, răspunse d. Nicu.

Scoase niște file din buzunar, mă lăsă un moment singur și trecu în biurou. Am auzit bine cum îmi șopteau numele și cum râdeau înfundat.

D. Ionescu s-a întors și m-a invitat să luăm un aperitiv la băcănia din colț. Mi-a mărturisit că el e Hamlet; am început să discutăm asupra piesei mele, pe care mi-a nimicit-o... Acțiune... caractere... pasiuni... tehnică... ideal... tendință... arta pentru artă... Shakespeare... Moliere... mediu social... unitate... logică... Hartmann... Ibsen etc., etc. ... și m-a nimicit și pe mine lângă piesă.

M-am crucit de câte a învățat Hamletul meu în șase luni! Ce schimbare! ce progres!

Nicu Ionescu este astăzi o adevărată autoritate. Ce trecut! ce prezent! și încă ce viitor!

Așa să mor!

Am avut să fac multe alergaturi săptămânile trecute: peste cinci mii de kilometri în drum-de-fier. Am ostenit destul; dar nu-mi pare rău... cu prilejul acesta am făcut o foarte plăcută cunoștință un drum rar

O zi întreagă, până la Budapesta, l-am admirat numai de la distanță; neștiind bine decât limba noastră, n-am avut îndrăzneala, cât mi-era de simpatic, să m-apropii de el și să intru în vorbă. L-am văzut în vagonul-restaurant, înconjurat de alți călători, conversând cu ei în mai multe limbi străine nemțește, ungurește, italienește, franțuzește un poliglot în toată puterea cuvântului.

Om tânăr, cam de treizeci de ani foarte elegant; deschis la privire și la vorbă; vesel, deștept, vioi; plin de glume și, mai presus de toate, om umblat.

Ceasuri întregi am tras cu urechea la conversația lui cu ceilalți călători, și, din câte am putut înțelege, am rămas cu convingerea care, mai târziu, trebuia să mi se confirme cu prisos că mă aflu în fața unui om extraordinar.

Acest tânăr, nu numai că știa atâtea limbi, dar cunoștea de aproape și țările lor: vorbea despre toate regiunile Europei civilizate, în lungul și-n latul continentului, cu mai mare siguranță decât aș îndrăzni eu să vorbesc despre mahalalele pe unde am copilărit; și, după cum se vedea bine, impresiile ce le comunica erau de tot proaspete: de ieri, din Germania de alaltăieri, din Franța; de acu trei zile din Italia!... un fel de pasăre călătoare care, cu o privire, din înălțimi, apucă fizionomia întreagă a părții globului unde și-a petrecut vara, și-i strigă din depărtare, de sus, pe limba ei: „Să ne mai vedem cu bine la anul!.

Dar nu numai atâta! Tânărul călător nu trecea prin lume ca o pasăre; era o minte cugetătoare, înavuțită cu frumoase învățături știa tot ce se petrece în lumea mare și-n cea mică. Vorbea, în perfectă cunoștință de cauză și cu egală competență, despre greva sindicalistă din Franța; despre reforma financiară a Germaniei; despre mișcarea sufragetelor din Englitera; despre expoziția secesioniștilor din Berlin; despre ultimele creațiuni a lui Carusso și a lui Rostand; despre situația incomodă a sultanului detronat, ca și despre puiul de girafă fătat săptămâna trecută în grădina zoologică de la Hamburg etc. etc.

Politică, finanțe, mode, navigație fluvială, maritimă și aeriană, industrie, arte, teatre, muzică, sport, mai cu seamă sport toate, toate erau

clar și metodic așezate în această puternică minte de om, și prin urmare, la nevoie, metodic și clar expuse.

Și toate astea, cu o siguranță, o dezinvoltură și o volubilitate încântătoare, spre uimirea tuturor ascultătorilor. Ce păcat, m-am gândit eu, că nu știu o limbă străină, să fi intrat și eu în vorbă. Câte lucruri aș fi putut afla și învăța de la un om atât de știut și de comunicativ!

Dar pe când gândeam astfel, iată că intrăm în gară la Budapesta, unde trebuie să cobor și să aștept câteva ceasuri până la plecarea trenului către București. Omul extraordinar coboară și el și dispare spre părerea mea de rău, prin mulțime. Lung o să mi se pară drumul fără el, care m-a făcut, de ieri până azi, să nu bag seama cum a trecut atâta vreme!

Alerg repede la controlorul vagoanelor de dormit, să m-asigur din vreme de un pat de clasa a doua dacă voi avea noroc să găsesc, fiindcă e totdeuna îmbulzeală și locurile se vând mai dinainte. Dar am noroc; din întâmplare, în ziua aceea, sunt puțini călători; locurile toate sunt libere; am să fiu singur într-un compartiment de patru paturi... atât mai bine! nu ai totdeauna noroc să dai peste tovarăși de drum interesanți și plăcuți.

Ceasurile de așteptare au trecut foarte încet, și mi s-au părut firește foarte lungi; dar, cât de încet, ceasurile tot trebuie să treacă; și cât de lungi sa fie, tot le-nghite vremea pe unele după altele. Și așa, pe la două și jumătate, m-am suit în vagonul de dormit la patul cu numărul 13.

Ș-apoi mai spun unii ș-alții că 13 e număr fără noroc! N-apuc să mă așez bine la locul meu și să scot o carte de citit din săculeț, și cine intră, cu zgomot mare, în același compartiment?... Cine? tânărul meu! extraordinara pasăre călătoare! care ocupă în fața mea locul cu numărul 11.

Mă salută foarte grațios, pare că mă recunoaște. Eu, vădit mulțumit că-l revăz, îi răspund și mai grațios, și gândesc așa: de data asta, fiindcă suntem numai doi într-un compartiment, am să intru în vorbă franțuzește, ori nemțește, cât mă pricep. Și pândesc momentul când să atac.

Dar până să încep eu, el, care și-a aruncat ochii pe cartea mea de citire lăsată pe mescioară, îmi zice zâmbind foarte amical:

— Dumneata știi românește?

Înecat de admirație și de bucurie, nu pot răspunde decât prin altă întrebare:

— Cum? dumneata... știi și românește?

— Perfect! răspunde omul extraordinar.

— Domnule, zic eu, nu-ți poți închipui câtă plăcere îmi face să călătoresc cu un om așa de umblat ca dumneata! Crede-mă că tot drumul de aseară și până adineaori am regretat că nu cunosc și eu o limbă străină, să pot intra în conversație cu un tovarăș de călătorie așa de spiritual și care știe atâtea!

Tânărul mi-a mulțumit de compliment, și din momentul acela am fost buni prieteni.

Câtă admirație îmi inspirase în ajun nu fusese nimica pe lângă ce trebuia să-mi inspire de acuma-ncolo. Cum se poate un om să-i ia atâtea! Fenomenal!

Să las că știe pe dinafară toată muzica din Prințesa dolarilor și din Văduva veselă, cu cuvintele cupletelor în nemțește și-n românește; căci asta se poate atribui talentului și memoriei, care adesea nu dovedesc prea mult în privința inteligenței; clar ceea ce m-a amețit a fost cunoașterea amănunțită a împrejurărilor politice de la noi. Astfel, de la dânsul am aflat...

că arhiducele moștenitor al tronului Austro-Ungariei va veni să facă o vizită la Curtea noastră, și că vizita aceasta are o mare însemnătate politică;

că Alexandru Davila deschide la toamnă un teatru nou național în București;

că, pentru moment, nu se face nici o remaniare în cabinetul Brătianu, fiindcă nu s-a putut ajunge încă la o înțelegere între cadrele vechi liberale și generoși, așa că intrarea lui Stere și a lui Radovici în minister nu se poate face decât la toamnă;

că magaziile economatului C.F.R. de la gara Filaret au ars până-n pământ, iar pagubele se ridică la peste trei milioane;

că bietul nostru Marion, poetul inimitabil al soacrelor, a dispărut dintre noi;

că Take Ionescu dezminte că ar fi declarat lui Costică Arion cum că i-ar conveni să mai rămână mult liberalii la putere;

că recolta, dacă nu vine ploaie cât de curând, este foarte amenințată în partea de jos a României; ș.cl., ș.cl;

și toate aceste afirmațiuni, confirmate cu: „așa să am noroc!... așa să trăiesc!... „așa să tiorăsc!... așa să am parte de sănătate!... așa să mor!

După acestea, începe să cânte ceva din repertoriul lui Ristache Ciolacu, pe care-l cunoaște personal de la Lăptărie, precum cunoaște personal pe toate personalitățile noastre din lumea politico-economică, finanțiară, artistică etc.

Dar numai pe ale noastre le cunoaște?

În Paris, în Berlin, în Viena, în Milano, peste tot, pe toți îi cunoaște:

— Așa să am parte de ochii mei!

Pe urmă, îmi povestește cum a ars balonul lui Zeppelin, Oi mamă!, și cum el îi spusese mai dinainte contelui că are să se întâmple o nenorocire:

— Așa să trăiesc, dacă nu i-am spus! parcă nu i-am spus! Trecem, după asta, iar la politica românească...

Lui Stere i-a spus el să nu intre până n-are o siguranță solidă, să nu pață și el cu liberalii ce a pățit Take cu conservatorii:

— Așa să mor, dacă nu i-am spus!

Apoi, de la politică, trecem la teatru...

Cea mai mare artistă dramatică tot Sară Bernhard rămâne, deși și Suzanne Despres este admirabilă; dar creația cea mai frumoasă a Sarei nu este nici Dama cu camelii, nici LAiglon, ci Frui-frui; rolul cel mai elegant:

— Așa să am bine, dacă nu i-am spus deja la Paris!... de ce să nu-i spui?... parcă mi-e frică?...

După atâtea minuni câte am auzit, pe la unu după miezul nopțři, dorind somn ușor tovarășului de călătorie, m-am culcat la locul meu, pe când el fredona încă un cuplet de operetă.

A doua zi dimineața ne-am deșteptat pe teritoriul românesc.

Până la București, am mai auzit destule. Pe la Chitila, am îndrăznit să-l întreb pe omul meu ce e de felul lui. Am aflat...

E voiajor... în branșa ilustrate, poștale...

Cu toată veselia lui, are cauze să fie trist: fiind ocupat în Olanda cu așteptarea ușurării reginei Wilhelmina, a scăpat ocazia să lanseze o serie de ilustrate române pentru jubiloi.

— Așa să mor!

Bacalaureat

Când ies de dimineață din casă; o trăsură din trap mare intră pe strada mea; în trăsură, madam Caliopi Georgescu, o bună prietină. O salut respectos. Cum mă vede, oprește trăsura, înfigând cu putere vârful umbreluței în spinarea birjarului.

— Sărut mâna, madam Georgescu, zic eu, apropiîndu-mă.

— La dumneata veneam! răspunde cucoana emoționată.

— La mine?

— Da... Te rog să nu mă lași!

— Să nu mă lași! Trebuie să-mi faci un mare serviciu amical... La nevoie se arată amiciția: să vedem cât ne ești de prietin!

— Cu cea mai mare plăcere, madam Georgescu, dacă pot...

— Poți!... să nu zici că nu poți!... știu că poți!... trebuie să poți!

— În sfârșit, ce e? de ce e vorba?

— Dumneata cunoști pe... Știu că-l cunoști!

— Pe cine?

— Ți-este prietin... știu că ți-e prietin! să nu zici ca nu ți-e prietin!...

— Cine?

— Popescu, profesorul de filosofie.

— Suntem cunoscuți, ce e drept; dar chiar așa buni prietini, nu pot să zic.

— Las' că știu eu...

— Ei?

— Ei! trebuie numaidecât să te sui în birje cu mine, să mergem la el, să-i vorbești pentru Ovidiu.

Cititorul trebuie să știe că madam Caliopi Georgescu are trei copii — Virgiliu, Horațiu și Ovidiu Georgescu. Virgiliu este în anul al treilea la Facultatea de drept, Horațiu în al doilea, și Ovidiu vrea să intre în anul întâi, la aceeași facultate. Ovidiu trece acuma examenul sumar de șapte clase liceale, și, cu toată bravura lui, pe cât spune cocoana Caliopi, după ce a biruit toate obiectele, s-a-nțepenit la Morală.

— Închipuiește-ți, zice mama emoționată. Să-l persecute pe băiat! să-i zdrobească băiatului cariera!... Cum este el simțitor, e în stare să se prăpădească... Știi ce mi-a zis? „Mămițo, dacă pierz un an, mă omor!..." E în stare, cum e el ambițios... închipuiește-ți, să-i dea nota 3, și lui îi trebuie 6... Și la ce? tocmai la Morală... Acu, dumneata îl cunoști pe Ovidiu de când era mic... Știi ce creștere i-am dat!...

— Ei! bravo!

— Auzi, tocmai la Morală... Suie-te, te rog.

Și, zicând acestea, cucoana îmi face loc lângă dumneaei în trăsură.

— N-ar fi fost mai bine, madam Georgescu — zic eu — să fl mers d. Georgescu în persoană la profesor?... Știți..., d. Georgescu, om cu greutate... ca tată, altfel... Eu... de... străin...

— Aș! ți-ai găsit! Georgescu! nu-l știi pe Georgescu ce indiferent e cu copiii? Daca ar fi fost după Georgescu, nici Virgiliu, nici Horațiu n-ar fi fost în facultate... Despre partea lui Georgescu, rămâneau băieții fără bacaloriat!... Suie-te, te rog!

— Dar nu e nevoie de trăsură, madam Georgescn, mă duc pe jos.

— Vai de mine! daca avem trăsură... Suie-te, [te] rog...

A trebuit să mă sui, și am plecat.

— Unde mergem? întreb eu pe cucoana Caliopi.

— La profesorul...

— Nu știu unde șade...

— Știu eu... ce-ți pasă! La dreapta, birjar!

Și cucoana lovește tare cu umbreluța peste brațul drept al birjarului.

— Mână mai iute!

Lovește la stânga, lovește la dreapta, apoi iar la dreapta, apoi la stânga; în fine, înfige iar vârful în spinarea birjarului, care oprește.

— Uite — zice madam Georgescu — căsuțele ale galbene de lângă băcănie; intri în curte, casele din fund, la dreapta... Acolo șade... Eu te aștept aici.

Mă dau jos din birjă și pornesc, ridicând rugi călduroase la cer, să dea Dumnezeu să nu fie acasă d. profesor de filosofie. Intru, ajung la locuința lui, bat. Cerul n-a voit s-asculte rugile mele: d. profesor este acasă... Cum să încep? Să-l iau pe departe... zic:

— Frate Popescule, ciudate sunt și programele și regulamentele școalelor noastre: prea se dă o importantă egală tuturor obiectelor de studiu, și asta este dăunător mersului, adică, vreu să zic, progresului; căci, în definitiv, ce vrea să facă școala din tinerile generațiuni, cari vin și caută, mă-nțelegi, o cultură sistematică, pentru a deveni cetățeni utili, fiecare în ramura sa de activitate socială?...

Profesorul se uită la mine aiurit, fără să-nțeleagă. Eu urmez...

— Bunioară, am văzut absurdități în școalele noastre; am văzut copii cu excelente aptitudini la studii, condamnați a sta un an repetenți, fiindcă n-au

avut notă suficientă la muzică sau la gimnastică... înțelegi bine că un an de întârziere, pentru inaptitudme la muzică sau la gimnastică!... Dar asta, trebuie să convii și dumneata, e tot așa de absurd ca și când ai împiedica pe un tânăr dispus să învețe Dreptul, să piarză un an, fiindcă nu e tare la Morală... Ce are a face Morala cu cariera de avocat, pe care vrea tânărul să o îmbrățișeze?... Ba nu, spune d-ta!

Profesorul holbează ochii la mine și mai aiurit... Văzându-l așa, îmi zic: „nu merge! nu merge cu sistema mea pe departe! trebuie apucat boul de coarne!"

— Uite, frate Popescule, să lăsăm chestiile de principiu. Știi de ce am venit la d-ta?

— Ba!

— Am venit să te rog să dai lui Ovidiu Georgescu — pe care l-ai examinat ieri la Morală și i-ai dat nota 3 — să-i dai nota 6...

— !

— Să nu zici că nu poți!... știu că poți! trebuie să poți!

— Atunci trebuie să le dau la toți...

— Să le dai la toți!

— Bine, dar...

— Să nu zici că nu poți!... Știu că poți! trebuie să poți!... să le dai la toți! Sunt toți copii de familie bună!

Profesorul — e și el om de familie bună - zice:

— Bine! dacă sunt de familie bună, vom cauta să le dăm la toți nota 6.

— Îmi promiți?

— Pe onoarea mea de profesor!

Am plecat încântat. Madam Georgescu mă aștepta foarte nerăbdătoare:

— Ei?

— Ei, le dă la toți.

— Cum, la toți?

— Firește... fiindcă toți sunt de familie bună.

— Cum, de familie bună?

— Ca Ovidiu.

— Nu-nțeleg.

— Le dă — zic eu — notă bună la toți băieții.

— Și lui Ovidiu?

— Mai ales... Le dă nota 6 la Morală, pentru că toți sunt de familie bună.

După-amiazi, primesc de la madam Georgescu o scrisorică, prin care mă anunță că Ovidiu a obținut nota dorită si mă roagă să iau prânzul deseară la dumnealor. Se-nțelege că n-am lipsit a profita de grațioasa invitațiune.

A fost o masă splendidă. S-a băut șampanie în sănătatea lui Ovidiu Georgescu, urându-i-se o strălucita carieră. Cocoana Caliopi, în culmea fericirei, a sărutat cu toată căldura pe iubitul ei prâslea, cu examenul căruia s-a încheiat deocamdată palpitațiile ei de mamă.

— Uf! mi-a zis norocita matronă română, oferindu-mi un pahar de șampanie; am scăpat! Am dat și bacaloriatul ăsta!

Boborul

Apărut în 1896

În secolul nostru s-a născut și s-a sfârșit un stat foarte interesant, pe care nu-i este permis unui istoric conștiincios să-l piarză din vedere. Voi să vorbesc despre Republica de la Ploești, un stat care, deși a durat numai vreo cinsprezece ore, a marcat desigur o pagină celebră în istoria contemporană. Născută din, prin și pentru popor, pe la două ceasuri în dimineața zilei de 8 august 1870, tânăra republică a fost sugrumată în aceeași zi pe la ceasurile patru după-amiazi. Nu face nimica! mărirea și importanța statelor nu se judecă după extensiunea și durata lor, ci după rolul mai mult sau mai puțin strălucit pe care l-au jucat în complexul universal.

Cadrul meu e prea strâmt ca să pot închide într-însul istoria generală a veselei republice podgorene. Voiesc numai să contribuiesc și eu la consemnarea materialului necesar unui viitor istoric; și sunt autorizat a o face - eu am fost cetățean al acelei republice. Am asistat la mărirea și decadența ei, și nu în calitate de gură-cască, ci în calitate oficială. Când poporul a călcat poliția, eu m-am repezit și am dezarmat pe un subcomisar de serviciu, luându-i sabia din cui. M-am încins cu ea, și am avut norocul să treacă atunci pe lângă mine Prezidentul Republicei. Eram de șaptesprece ani; înfățișarea mea hotărâtă atrase privirile Prezidentului - mă numi subcomisar în locul zbirului pe care-l dezarmasem.

Astăzi, când sper că s-a prescris vina mea contra monarhiei, am curajul s-o spun cu mândrie. Da, am fost unul dintre cei mai aprigi susținători ai ordinii în Republica Ploeștilor. Ceasuri glorioase, n-am să vă uit! Șeful meu, polițaiul, era simpaticul și bravul Stan Popescu, unul dintre cei 1.000 ai lui Giuseppe Garibaldi - volintir în Italia, volintir într-o revoluție polonă, vrăjmaș jurat al tiranilor și frate pasionat al poporului. Cu astfel de șef, mergi în foc bucuros pentru o idee mare.

De cu seară din ajun, 7 august, mai mulți conspiratori, între cari și Stan Popescu, așteptând vești (de unde? istoria nu poate încă spune), jucaseră, în salonul de la otel "Moldova", *la chilometru.* Ce însemnează *la chilometru*? E un joc inocent, foarte puțin complicat - iată. Jucătorii, indiferent de numărul lor, se așează la o masă în colțul unui salon. Se aduce fiecăruia câte o sticluță de vin. Încep să bea. Când unul și-a isprăvit porția, așază sticla goală pe jos, lângă zid, în lungul salonului. A doua sticlă golită, o așază cu fundul în gâtul celei dintâia, și așa mai departe, până când șirul sticlelor

ajunge la zidul din potrivă - *la chilometru.* Cel ce a ajuns mai întâi la chilometru a câștigat partida - ceilalți trebuie să-i plătească sticlele băute, în proporție dreaptă cu numărul de sticle ce le lipsește lor până la țintă. Se înțelege, când jucătorii sunt toți de talie, se-ntâmplă să se joace o contra și adesea partida să fie remisă. În seara aceea, Stan câștigase cu mare avans partida-ntâia.

Pe la unu trecute, după miezul nopții, când era să se-nceapă o nouă partidă, se aud trei lovituri rare în geam. Toți jucătorii, uitând de petrecerea lor inocentă, se ridică încruntați. Tocsinul sunase. Cauza sfântă a poporului îi chemă pe câmpul de onoare. Era ceasul acțiunii... Toți pornesc tăcuți și hotărâți în grămadă. Ies pe gangul otelului și apucă spre obor. Pâlcuri-pâlcuri vin din toate părțile; se contopesc toate grămadă; cu cât înaintează acest brav popor, cu atât numărul sporește.

La 2 și jum. despre ziuă, telegraful e în mâna republicanilor; toate firele rupte și mai ales casa confiscată.

La 4, ușile temniței de pe drumul Rudului se deschid pentru câțiva republicani închiși în prevenție.

La 5, batalionul de linie din cazarma de la Sf. Nicolae face act de supunere în mânile Prezidentului.

La 5 și jum., poliția republicană este organizată; poporul, ca gardă civică a Republicei, e înarmat cu săbii confiscate de la pompieri și de la ipistați, cu puști de vânat, cu pistoale și reteveie.

La 6, în Piața Unirii plină de popor - tocmai pe locul unde se ridică astăzi mândră statua Libertății (cetățenilor ploeșteni, Națiunea recunoscătoare!) - Prezidentul, urcat pe un scaun de tocat cârnați, citește actul solemn al întemeierii Republicii.

La 7, se desfundă în toate răspântiile boloboace, în sunetele marșului eroic de la '48.

La 8, o parte din popor, cu polițaiul și un taraf de lăutari, mergem la grădina Lipănescului.

Aci, pe iarbă, se-ncinge un ziafet nepomenit în analele celor mai bătrâne republice. Grătarele sfârâie aruncând în aer valuri de miros fierbinte și gras, ca niște altare antice pe cari se ard ofrande unui zeu tutelar. Canalele o dată deschise nu se mai închid. Boloboacele golite se rostogolesc hodorogind departe, ca niște ruginite instituțiuni ce nu mai corespund exigențelor moderne, și, în locul lor, se-mping cu greutate alte boloboace pline, ca niște reforme pe cari le reclamă spiritul progresist al timpului și

interesele vitale ale societății. Ce veselie! ce avânt! ce entuziasm!... A! sunt sublime momentele când un popor martir sfarmă obedele și cătușele tiraniei și, aruncându-le departe, tare de dreptul său, fără ură, uitând trecutul odios, închină des, dar sincer, pentru sfânta Libertate și - te pupă! O!

Eram la Lipănescu-n grădină de vreo câteva ceasuri. Uraganul entuziasmului creștea mereu, când o onoare nenchipuită veni să-l ridice la paroxism. Prezidentul - el, în persoană! - urmat de un adiutant, veni să viziteze petrecerea noastră populară și să spargă o oală cu poporul lui. Marele om ne zise câteva cuvinte. Era încântat de purtarea bravilor săi ploeșteni, cari au știut ca totdeauna să se sacrifice pentru libertate. A fost un fanatism; o furie! Oalele toate de pământ, căciulile-n sus și "Ura! Vivat Republica!" Prezidentul a plecat, luând cu dânsul pe Stan Popescu, polițaiul... Încet-încet, cu ultimii cârnați, cu ultimele fleici și oale, se strecură și poporul martir... Probabil cheltuiala frugalei gustări populare rămase să fie trecută în viitorul buget al Republicei.

Mi-adusei aminte că am părinți, cari m-așteptau, și mă dusei degrab acasă încins cu sabia mea peste jiletcă. Răposata mama era foarte bună, dar o femeie de moda veche, un spirit reacționar; era departe de a-nțelege importanța politică a formelor democratice. Aflase tot ce se petrecea în oraș și tremura de grija mea văzând că nu viu la dejun. Mi-a făcut o scenă grozavă - că de ce m-am amestecat cu derbedeii, că doresc s-o fac de râs în mahala, că vreau să grăbesc, poate, sfârșitul lui tata, care era greu bolnav; pe urmă mi-a poruncit aspru să rămân acasă; în zadar am protestat; în zadar i-am spus, arătându-i arma, că am o funcțiune publică de îndeplinit: mi-a luat sabia, pe care a aruncat-o, unde? nu știu, și mi-a încuiat ghetele și pălăria în scrin. O săptămână m-a ținut astfel captiv, până s-a potolit primejdia. Atât mai bine! Când eu plângeam acasă de ciudă soarta rușinoasă a săbiii mele, ce se-ntâmpla în inima Republicei?

Pe la trei și jumătate după-amiazi, în vagoanele de material ale liniei ferate București-Ploești, atunci încă-n construcție, sosea grabnic în Republică un grozav oaspete. Ce era? Era Reacțiunea. Reacțiunea cu tot ce are ea mai oribil și mai hidos - un batalion complet de vânători sub comanda maiorului Gorjan. Cum puseră piciorul pe pământul sacru, începură vânătoarea după republicani. Reacțiunea căuta însă mai cu seamă pe Prezident; dar acesta, printr-o inexplicabilă coincidență, ieșise prin granița de răsărit a Republicei, bariera Bucovului, pe când Reacțiunea intrase pe granița de apus, bariera Rudului. În trei ceasuri de goană,

vânătorii arestară mai bine de șease sute de copii ai poporului. Pușcăria și patru hanuri, prefăcute în pușcării, gemeau de republicani. Cuminte mama! Dumnezeu s-o odihnească! Era o femeie fără multă învățătură, dar ce prevedere politică! Dacă mă prindea Reacțiunea cu sabia la brâu!

Reacțiunea restabili cu brutalitate *statu quo ante*. Pe Prezident l-au prins călăreții prefecturii către seară de tot, pe drumul Buzăului, dincolo de Lipia, la vreo două poști departe de granițele răsăritene ale Statului său. Când i-au strigat călăreții din goană: "Stăi!" el, care era pe jos, a avut curajul să stea. Iar când l-au întrebat: "Ce făceai aici?" el a răspuns scurt: "Mă plimbam". Și fiindcă este indiferent, când te plimbi, dacă te plimbi așa ori așa, l-au pus mizerabilii să se plimbe-napoi. Tot înapoi și iar înapoi! niciodată înainte! iată deviza Reacțiunii.

Dar polițaiul?... Ce se făcuse Stan Popescu? Se dusese să ia în posesiune jețul lui de mușama în cancelaria poliției. De două zile nu dormise... Partida *la chilometru*... apoi alergăturile cu poporul... pe urmă festivitatea de dimineață la Lipănescu... entuziasmul... Se simțea zdrobit, și era atât de plăcută răcoarea în cancelarie. O dulce aromeală, foarte naturală după atâtea emoțiuni, după atâta triumf, îi apăsa cu putere brava cerbice. Omul își încrucișă mânile pe biuroul său, își așeză bine capul și, gândind cu drag la viitorul tinerei Republice, adormi butuc.

Pe dânsul îl căutau mai întâi după Prezident - a cărui urmă o aflaseră și în goana căruia porniseră călăreții - și l-au și găsit. Maiorul Gorjan, dând ușa de părete, intră cu zbirii săi în cancelarie. Polițaiul horcăie cu capul pe masă. Maiorul face patru pași mari și trage o puternică lovitură cu palma pe masă. Stan Popescu tresare cu ochii cârpiți.

– Cine te-a pus pe tine aici? răcnește strașnic reacționarul.

– Boborul! răspunde foarte răgușit republicanul.

Atâta i-a trebuit Reacțiunii! Când a auzit de bobor, a turbat: l-a și-nhățat pe Stan și, valvârtej cu el, drept la hanul Călugărului!

Așa s-a sfârșit cu Republica noastră! Așa Reacțiunea a sfâșiat cea mai eroică pagină a liberalismului român!

Boris Sarafoff

Apărut în 1899

Pe vremea conflictului româno-bulgar...

La cunoscuta ospătărie Enache, în compartimentul popular, unde unele feluri de bucate se servesc și cu jumătatea de porție, se află, către ora două după amiazi - oră la care toată lumea de rând a plecat de la dejun - o companie de patru tineri, urmând o dispută destul de animată.

Cine sunt acești tineri?

Asta puțin importă. Să zicem că-i cheamă A, B, C și D.

Ce sunt acești tineri?

Asta importă mai mult, și asta o s-o înțelegem, dacă vom urma cu atenție călduroasa lor dispută.

Să ascultăm...

A. (către D.): Poftim! două fără douăzeci și cinci! Unde e?...

D. (foarte îngrijat): Știu eu?... în orice caz, nu stric eu!

A. (către D.): Da' cine? eu?...

B. (către D.): Dumneata strici, firește! Dacă nu erai dumneata, nu-i pierdeam urma! nu ne scăpa așa!

C. (către D.): Dacă dumneata nu te simțeai capabil să-l aduci negreșit, de ce te-ai băgat?

D.: Domnilor, eu vă spun că vine, mi-a zis că vine, dar că nu ne mai spune nimic. I-am promis pe parola de onoare că nu-l mai întreb nimic, și mi-a promis negreșit să dejuneze aci cu noi: trebuie să vie! peste putință să nu vie!... Câte ceasuri sunt?

C.: Două fără douăzeci!... *(dezolat:)* Nu mai vine!

A. și *B. (dezolați):* Nu mai vine!

C. (către D.): Pentru ce n-ai stat la ușe, să-l iei în trăsură când a ieșit?

D. (dezolat): Am stat... la ușa dinspre Doamna Bălașa, pe unde iese totdeuna...

B.: Ei?

D.: Am stat până la unu... A-nceput ploaia... Am reintrat în palat, l-am căutat la biuroul lui... Plecase!...

A.: Ieșise pe ușa principală dinspre cheiul Dâmboviții!

B. (către D.): Vezi că ești zevzec?

D.: De ce? domnule?

B.: Fiindcă trebuia să bănuiești că-ți poate scăpa... De ce l-ai pândit la ușa palatului? Nu știai că palatul mai are și alte ieșiri? Trebuia să-l aștepți la ușa cabinetului când iese... Ai văzut cum ți-a tras chiulul?

Oricine înțelege, crez, din această fierbinte convorbire, că cei patru tineri nu pot fi decât niște infatigabili reporteri de ziar, și că persoana căreia i-au pierdut urma, fiindcă a știut să le scape cu atâta dibăcie, nu poate fi altul decât inteligentul jude de instrucție de pe lângă onor. trib. Ilfov, simpaticul meu amic J. Th. Florescu, care a mandat și ordonat tutulor agenților forței publice să-i aducă, de unde or ști, pe numiții Boris Sarafoff, Vladimir Kovaceff, D. Davidoff, D. Troleff, D. Iconomoff și Al. Burlacoff, pentru a fi ascultați asupra inculpărilor ce li se aduc pentru faptele prevăzute și penate de art. 47 combinat cu art. 226 și 332 din cod. pen.!

Dar până să execute agenții forței publice ordinul neobositului jude de instrucție, să urmăm a asculta disputa tinerilor reporteri...

C.: Domnilor, ora este două fără un sfert... Crez că e de prisos să mai așteptăm... *(Cu ironie:)* Să mulțumim amicului D. ... de inteligența cu care a știut să conducă urmărirea omului nostru și să mergem să ne vedem de treburi.

A. și *B. (cu mult sarcasm către D.):* Mersi, monșer...

D.: Dar...

Toți ceilalți trei: Mersi, monșer, și la revedere...

Zicând acestea, pornesc să iasă. Dar D., atins până-n suflet de malițiozitatea confraților, li se pune în cale și, emoționat, după ce a făcut, încruntându-și fruntea, apel la o inspirație, le zice cu un ton suprem:

– Domnilor! un moment!... Știu unde este!... Câte ceasuri sunt?

– Două fără zece.

– Stați aci! Vă conjur să mă așteptați o jumătate de oră... Dacă la două și douăzeci nu sunt cu el aici, atunci... vă dau voie să nu mă mai stimați... Mă duc! Vi-l aduc!! Trebuie să vi-l aduc!!!

Și zicând acestea, omul rănit de sarcasmul confraților, și iritat de chiulul fugarului urmărit, a pornit ca glonțul unui anarhist.

Deși sceptici în privința rezultatului promis cu atâta avânt, cei trei confrați se hotărăsc să aștepte, și, pentru a scurta chinul așteptării, comandă o semi-baterie cu sifon. Dar n-apucă să vină băiatul, și o birjă, cu coșul ridicat și cu burduful tras, se oprește din goana mare dinaintea ospătăriei.

Un moment, birjarul, un muscal, vorbește cu mușteriul, apoi desprinde burduful. Mușteriul se dă jos și intră în compartimentul popular al

ospătăriei. Muscalul a și plecat.

Mușteriul cel nou este un om înalt și bine făcut; ochi pătrunzători; fruntea mică, încadrată într-un păr aspru și des, de coloare castanie bătând în roșcat ruginiu; bărbia și buza încadrate asemenea în niște mustăți și o barbă de același fel și aceeași coloare. E îmbrăcat într-un chip neobișnuit în orașele europene - haine de dimie groasă, tivite cu șiret de lână, dar croite tot nemțește, însă cam nepotrivite pe trup; pe dasupra, un fel de ipingea de aba pentru vreme rea; în cap, o șapcă de plisă neagră cu cozoroc de piele, cum sunt șepcile birjerești; în picioare, cizme mari, răspândind mirosul caracteristic al iuftului rusesc îngrijit cu untură de pește.

Acest tip exotic, de o înfățișare foarte hotărâtă și energică, atrage firește atenția de argus a celor trei tineri confrați, cari-și schimbă, ca niște fulgere, priviri arzătoare de mirare și curiozitate. Tipul se duce la o masă mai departe de ei, lângă fereastră, trage cu precauție perdeluța - care, în compartimentul unde se servesc unele feluri de bucate și cu jumătatea de porție, stă totdeuna dată la o parte - și dă să se așeze pe scaun. În mișcarea ce face ca să-și ridice vingherca de la spate așezându-se, îi cade din buzunar, făcând mult zgomot, un revolver de calibru mare, ca revolverele militărești, împreună cu o carte de vizită. Vădit contrariat de aceasta și neputându-și îneca o exclamație de necaz, s-apleacă, ia repede arma și o pune la loc în buzunar. Apoi, bate tare în masă.

Băiatul intră cu semi-bateria comandată de cei trei confrați, le-o așează pe un scaun și trece la noul-sosit.

– Listî! zice tipul cu tonul aspru și cu un pronunțat accent străin.

Băiatul dă lista.

– Țuicî și ciorbî schembe și ărdei! comandă tipul.

Cei trei confrați privesc aiuriți, pe când tipul, ca și cum ar pricepe că este obiectul celei mai diabolice scrutări, își mută scaunul, întorcându-le spatele.

– Carta de vizită a rămas jos! șoptește unul dintre confrați. Uite, jos! între piciorul scaunului, la stânga, și-ntre piciorul mesei, la piciorul lui...

În adevăr, tipul, grăbindu-se să-și ridice arma, a uitat jos carta de vizită.

– Ce-i de făcut, să punem mâna pe ea?

– Bine să-i fie lui d. judecător! Vezi? daca nu fugea de noi și venea să dejunăm împreună!... Vezi ce a pierdut!

– Și dobitocul de D. aleargă cine știe pe unde după dumnealui!

– Atât mai rău pentru ei! și atât mai bine pentru noi!

– Ce-i de făcut?

– Ce-i de făcut?

– Ce-i de făcut?

Toate aceste replici se urmează pe șoptite foarte repede, pe când tipul, care și-a mâncat ciorba de schembea, comandă:

– Vărzî! porții mare, mî! și ărdei și vin!

– Și pe urmă? întreabă băiatul.

– Pî urmî, fleicî și ărdei!

Până să execute băiatul comanda, tipul se scoală de la masa lui și, cu mâinile la spate, se duce să se uite la reclama ilustrată, atârnată pe peretele dimpotrivă. Unul dintre confrați se scoală și se repede spre masa de la care s-a ridicat tipul; dar tipul iute se-ntoarce în loc, îl ajunge la masă, tocmai când vrea să s-aplece spre piciorul din stânga al scaunului, și-l împinge binișor, dar cu destulă putere, la o parte. N-a trebuit mai mult decât trei-patru secunde, ca să se săvârșească această manoperă. Tipul se așază la loc pe scaunul lui, de astă dată cu mai multă precauție ca întâia oară, iar tânărul ziarist merge să facă asemenea la masa lui. De astă dată carta de vizită nu se mai vede; a dispărut sub talpa ciubotei din stânga a stăpânului ei. Confrații își mușcă buzele.

– Să dăm de știre poliției!

– N-am făcut nimic!... Trebuie să știm noi mai întâi cine e tipul ăsta. Dacă este ce bănuiesc eu, apoi atunci captura lui s-o facem noi... și atunci să pofteasca iar d. judecător să ne mai facă fasoane!

– Unde dracul e dobitocul de D.?

– E două și jumătate...

– Crezi că mai vine?... E rușine să se-ntoarcă singur...

Pe când șoptesc acestea tinerii noștri, tipul se scoală și, trecând pe lângă ei, cu capu-ntors fără să-i privească, iese, cine știe pentru ce, pe uscioara care duce în dosul ospătăriei. A ieșit urmărit de privirile celor trei confrați, și n-a apucat să se-nchiză bine uscioara după el, și toți trei au dat să se repează la piciorul stâng al scaunului... Nenorocire! Carta de vizită lipsește din locul știut.

– I s-a lipit de talpa cizmei! zice unul dezolat.

Și toți se-ntorc în loc, și toți dau un țipăt de triumf... în adevăr, carta s-a lipit de talpa cizmei; dar cizma trecând pragul uscioarei, carta s-a dezlipit. Este colo jos, murdărită de noroiul de pe talpă, dar sclipind totuși ca un soare strălucitor. O ridică și - ce citesc?

Boris Sarafoff, president de Comite macedo-andrinopolitain, Grand Maître etc. etc.

El! Boris Sarafoff! la București!! Boris Sarafoff!!!

– Boris Sarafoff trebuie prins! prins de noi!

Cât e de scurtă viața omului, progresul n-ar fi fost posibil, dacă omul n-ar fi avut darul să învețe din pățeala altuia, să se folosească de experiența aproapelui său. Astfel, o amintire trecu ca un fulger prin mintea celor trei tineri confrați: cum scăpase judecătorul de instrucție din mânile amicului lor D.? foarte simplu: pe când D. îl pândea, de bună-credință, la o ușe de ieșire a palatului, d. judecător ieșise pe alta. Dar dacă D. ar fi avut inspirația să-l pândească la ușa de ieșire a cabinetului, pe d. judecător, așa e că nu-i putea scăpa? Prin urmare: numai o ușe de ieșire are ospătăria Enache? Nu! are trei. Care va să zică, dacă, pe când dânșii îl așteaptă pe Sarafoff în compartimentul unde se servesc unele mâncări și cu jumătatea de porție, îi vine numitului Sarafoff inspirația să plece pe altă ieșire?

– Dar nu și-a terminat dejunul... A comandat fleică...

– Ce-are a face! A simțit că e bănuit și firește a renunțat la fleică.

– Dar cum să plece? nu și-a plătit socoteala...

– Ba ce! un asasin să mai aibă așa scrupuluri...

– Dar ipingeaua și-a lăsat-o-n cui... trebuie să vie să-și ia ipingeaua! mai ales că afară e o ploaie teribilă.

– Aș! un om așa de îndrăzneț ca Sarafoff are să se teamă de ploaie! vezi bine!

Se-nțelege că toate aceste raționamente, pentru care mie-mi trebuiesc atâtea cuvinte greoaie, s-au săvârșit într-o clipă printr-o schimbare de priviri - tot așa, într-o noapte adâncă, la sclipirea fulgerului, se vede o cale limpede. Nu e vreme de gândit prea mult! Cei trei confrați ies pe urmele lui Sarafoff, trec pe lângă bucătăria ospătăriei și merg spre fund, să se pună de-aproape la pândă. La zgomotul pașilor lor, răspunde o tuse înfundată: Sarafoff n-a scăpat! Sarafoff este acolo! Îl așteaptă...

– Dar dacă sparge zidul și iese prin curtea de-alături?... șoptește unul.

– Mai așteptăm câteva momente și, dacă nu iese, spargem ușa, intrăm după el și-l scoatem de urechi afară!

Sarafoff nici gând n-a avut să fugă... Apare foarte liniștit... Cu aceasta își susține totdeuna prestigiul un om reputat îndrăzneț - cu liniștea. La înfățișarea lui Sarafoff, care ține mâna dreaptă în buzunarul unde e revolverul, cei trei confrați fac un pas înapoi; el înaintează un pas; ei fac doi

înapoi, el doi, ei trei... Aceasta, nu doar de lașitate... E o tactică prudentă: vor să-l înconjure, să-i ia orice posibilitate de mișcare, să-i taie toate ieșirile. Astfel, unul merge la portița gangului de serviciu, altul la ușa compartimentului celui mare, și celălalt la ușa compartimentului unde Sarafoff s-a întors, s-a reașezat la masă și continuă să dejuneze cu liniștea celei mai nevinovate conștiințe. A! criminalul! Dar de data aceasta nu mai scapă! El va fi prins de cei trei bravi jurnaliști, care-l vor da pe mâna justiției implacabile și incapabile a-l apuca fără ajutorul lor. Și cu această ocaziune, se va vedea o dată mai mult cât se poate câștiga când totul merge după principiul așa-numitului "schimb de bune procedeuri". Dacă în trista afacere bulgaro-macedo-română, justiția a făcut colosale servicii presei, apoi, în schimb, presa, prin cei trei valoroși membri ai ei, va fi făcut un serviciu imens justiției, dându-i în mână pe numitul Boris Sarafoff, creierul și sufletul infernalului complot bulgar, pentru a fi ascultat asupra inculpărilor ce i se aduc pentru faptele prevăzute și penate de art. 47 combinat cu art. 226 și 332 din cod. pen.

Sarafoff a terminat dejunul și a plătit socoteala. După reverențele ce i le face băiatul care a primit plata, se poate crede că Sarafoff a fost galantom și a dat un bun bacșiș. Tânărul reporter, care stă la pândă, simte un fior: Sarafoff s-a ridicat de pe scaun... Desigur vrea să plece... A sosit deci momentul suprem. Dacă asasinul, văzându-se în fața primejdiei de a fi prins, în desperarea lui, trage?... Un așa om e capabil de orice! Dar prima emoție trece: tânărul vede că Sarafoff n-are deloc intenția să plece, și mai observă că bulgarul n-are câtuși de puțin aerul că ar lua seama la dânsul.

Sarafoff s-a ridicat de la masă și se plimbă de colo până colo, parcă ar aștepta pe cineva! Asta ar fi și mai frumos! Ar avea haz să fie aici, la Enache, convocat comitetul macedo-andrinopolitan.

"Să așteptăm dar!" își zice tânărul.

Câteva momente se petrec fără ca să se schimbe ceva, material sau psihic, în situațiunea aceasta așa de încordată. Dar o birje se oprește dinaintea ospătăriei, și din birje se coboară tânărul D., care a-alergat până acuma după judecătorul de instrucție. Confratele din ușe îl întâmpină, și cu tonul înecat:

– Ci, haide, nene, odată! pentru numele lui Dumnezeu! unde umbli? Așa e că nu l-ai găsit?

– Nu, monșer, am umblat ca un nebun peste tot; imposibil ca să-l găsesc! parcă s-a ascuns în pământ!

– Puțin ne pasă acuma de dumnealui!... Uite-te bine la omul acesta!

Și, zicând asta, arată pe bulgarul care, cu mâinile la spate, se uită la reclama ilustrată din perete.

– Un bulgar, probabil!

– Da, un bulgar... Știi anume cine?

– Cine?

Drept răspuns, confratele arată foarte discret carta de vizită plină de noroi. D. dă un țipăt... Bulgarul n-aude-n-a-vede. Se întoarce în loc și urmează să se plimbe cu mâinile la spate de colo până colo...

– Ce facem? întreabă D. uimit.

– Îl pândim aci.

– Îl denunțăm poliției.

– Peste putință! Ai răbdare... Trebuie să avem răbdare... Sarafoff așteaptă aici pe Kovaceff, Davidoff, Troleff, Iconomoff și Burlacoff...

– De unde știi?

– Ce-ți pasă? Aici e convocat comitetul macedo-andrinopolitan... trebuie să-i prindem pe toți... Dacă dăm acum alarma, stricăm tot! trebuie s-avem răbdare!

– Dar ceilalți unde sunt?

– Membrii comitetului?

– Nu! băieții noștri.

– Sunt la posturile lor... Noi nu suntem zevzeci ca dumneata, să lăsăm ieșirile neocupate.

Până să protesteze D. contra acestei răutăți, o altă birje se oprește în fața ospătăriei: este muscalul care l-a adus aci adineauri pe prezidentul comitetului macedo-andrinopolitan. Un tip absolut bulgăresc coboară și intră...

– Kovaceff! șoptește tânărul confrate către D.

Kovaceff se apropie cu mult respect de Sarafoff și-i spune foarte încet ceva la ureche.

– Trebuie să pice și ceilalți! șoptește tânărul jurnalist.

Dar Kovaceff ia ipingeaua din cuier și o ține lui Sarafoff, care o îmbracă pe mâneci.

– Vor să plece!

– Pleacă!

– Opriți-vă, asasinilor! strigă cei doi confrați tăindu-le drumul spre ușe.

Dar asasinii îndrăzneți îi împing, făcându-și loc de trecere.

– Săriți! Asasinii!! Sarafoff!! Kovaceff!!!

Ceilalți doi confrați aleargă la acest zgomot, urmați de toți băieții de la Enache. Însă, până să sosească toți, Sarafoff și Kovaceff au biruit și au reușit să ajungă la trăsura lor... În luptă, Sarafoff și-a pierdut peruca și, punând un picior pe scărița trăsurii, când vor toți să-l înhațe, își smulge barba.

Toata lumea rămâne trăsnită.

Cine?... Cine?!... Cine e Sarafoff?!

...Este inteligentul judecător de instrucție, care știe să scape cu atâta dibăcie de urmăririle reporterilor! este simpaticul nostru amic J. Th. Florescu, care a mandat și ordonat etc. etc.

Dar Kovaceff?

Grefierul lui Sarafoff.

Profitând de aiurirea urmăritorilor săi, Sarafoff s-a suit cu Kovaceff în birjă și strigă muscalului:

– Mână iute, gaspadin!

Birja pornește în goană... Tânărul D. se acață ca ștrengarii de la mahala dinapoia trăsurii.

– Dă cu biciul dindărăt! strigă Kovaceff.

Bubico

1901

Nouă ceasuri și nouă minute... Peste șase minute pleacă trenul. Un minut încă și se-nchide casa. Repede-mi iau biletul, ies pe peron, alerg la tren, sunt în vagon... Trec de colo până colo prin coridor, să văz în care compartiment aș găsi un loc mai comod... Aci. O damă singură, și-fumează, atât mai bine! Intru și salut, când auz o mârâitură și văz apărând dintr-un paneraș de lângă cocoana capul unui cățel lățos, plin de funde de panglici roșii și albastre, care-ncepe să mă latre ca pe un făcător de rele intrat noaptea în iatacul stăpânii-si.

– Bubico! zice cocoana... șezi mumos, mamă!

"Norocul meu, gândesc eu, să trăiesc bine!... Lua-te-ar dracul de javră!"

Bubico se liniștește puțin; nu mai latră; își retrage capul în paneraș, unde i-l acopere iar cocoana cu un tărtănaș de lână roșie; dar tot mârâie înfundat... Eu, foarte plictisit, mă lungesc pe canapeaua din fața cocoanii și-nchiz ochii. Trenul a pornit... Prin coridor umblă pasajeri și vorbesc. Bubico mârâie arțăgos.

– Biletele, domnilor! zice conductorul, intrând cu zgomot în compartimentul nostru.

Acum Bubico scoate capul foarte sus și, vrând să sară afară de la locul lui, începe să latre și mai grozav ca adineaori. Eu întind biletul meu conductorului, care mi-l perforează. Conductorul face un pas către cocoana, care-și caută biletul ei în săculețul de mână, pe când Bubico latră și chelălăie desperat, smucindu-se să iasă din paner.

– Bubico! zice cocoana, șezi mumos, mamițo!

Și-ntinde biletul. Când mâna conductorului s-a atins de mâna cocoanei, Bubico parc-a-nnebunit. Dar conductorul și-a terminat treaba și iese. Cocoana își învelește favoritul mângâindu-l "mumos"; eu mă lungesc la loc închizând ochii, pe când Bubico mârâie înfundat ca tunetul care se tot depărtează după trecerea unei grozave furtuni. Acum nu se mai aude de loc. Dar auz hârșâitul unui chibrit: cocoana își aprinde o țigaretă... Încă nu mi-e somn. De ce n-aș aprinde și eu una? A! de degrabă să nu pierz trenul, am uitat să-mi iau chibrituri. Dar nu face nimic... S-o rog pe mamița lui Bubico... Scot o țigaretă, mă ridic și dau să m-apropiu de cocoana. Dar n-

apuc să fac bine o mișcare, și Bubico scoate capul lătrându-mă mai furios decât pe conductor; latră și chelălăie și tușește și...

– Bubico - zice cocoana - șezi mumos, mamițico!

"Lovi-te-ar jigodia, potaia dracului!" zic în gândul meu. N-am văzut de când sunt o javră mai antipatică și mai scârboasă... Dacă aș putea, i-aș rupe gâtul.

În zbieretele desperate ale lui Bubico, mamițica îmi dă s-aprind. Îi mulțumesc și m-așez în locul cel mai depărtat din compartiment, de teamă că n-am să mai pot rezista pornirii și am să-i trag la cap când și l-o mai scoate din paner.

– Frumușel cățel aveți, zic eu cocoanii, după câteva momente de tăcere; da' rău!

– Aș! nu e rău, zice cocoana; până se-nvață cu omul; dar nu știți ce cuminte și fidel este, și deștept! Ei bine! e ca un om, frate! doar ca nu vorbește...

Apoi către paner, cu multă dragoste:

– Unde-i Bubico?... Nu e Bubico!...

Din paner se aude un miorlăit sentimental.

– Să-i dea mama băiețelului zăhărel?... Bubico! Bubi!!

Băiețelul scoate capul cu panglicuțe... Mamița-l degajează din țoalele în cari dospește-nfășurat și-l scoate afară. Bubico se uită la mine și mârâie-n surdină. Eu, apucat de groază la ideea că nenorocitul ar încerca să mă provoace, zic cocoanei:

– Madam! pentru Dumnezeu, țineți-l să nu se dea la mine! eu sunt nevricos, și nu știu ce-aș fi în stare... de frică...

Dar cocoana, luând în brațe pe favorit și mângâindu-l cu toată duioșia:

– Vai de mine! cum crezi d-ta?... Noi suntem băieți cuminți și binecrescuți... Noi nu suntem mojici ca Bismarck...

– Ha? zic eu.

– Bismarck al ofițerului Papadopolinii.

Dându-mi această explicație, cocoana scoate din săculețul de mână o bucățică de zahăr:

– Cui îi place zăhărelul?...

Bubico (făcând pe bancă sluj frumos, cu toată cletinătura vagonului): Ham!

– Să-i dea mamițica băiatului zăhărel?

Bubico: Ham! Ham!

Și apucă bucățica de zahăr și-ncepe s-o ronțăie... Cocoana scoate din alt săculeț o sticlă cu lapte, din care toarnă într-un pahar; apoi:

– Cui îi place lăptic?

Bubico (lingându-se pe bot): Ham!

– Să-i dea mamițica lăptic băiatului?

Bubico (impacient): Ham! Ham!

"Ah! suspin eu în adânc; lua-te-ar hengherul, Bubico!"

Dar cocoana apropie paharul aplecat de botul favoritului, care-ncepe să lăpăie, și lăpăie, și lăpăie, până când un pasajer se arată la ușa compartimentului nostru uitându-se-năuntru. Bubico se oprește din lăpăit și se pornește să latre ca o fiară, cu ochii holbați și mușcând în sec și clănțănind din dinți, și tușind și...

"Vedea-te-aș la Babeș, jigăraie îndrăcită!" gândesc eu, și prin mintea mea începe să treacă fel de fel de idei, care de care mai crudă și mai infamă.

Pasajerul s-a retras de la geam. Bubico s-a potolit. Cocoana toarnă iar lapte-n pahar și bea și dumneei. Eu simt cum mă năvălesc, din ce în ce mai irezistibile, ideile negre.

- *A propos* - zic eu - madam, vorbeați adineaori de Bismarck... al...

– Al ofițerului Papadopolinii...

– Ei! Ce e Bismarck?

– Un dulău de curte... Era să mi-l omoare pe Bubico... Papadopolina are o cățelușă, Zambilica, foarte frumușică! șade alături de mine; suntem prietene; și dumnealui (arată pe Bubico), curte teribilă! (Către Bubico:) Craiule!... (Către mine:) Mizerabila de servitoare, o dobitoacă! i-am spus, când l-a dus afară de dimineață - că nu știi ce curat e! - zic: "Bagă de seamă să nu scape, să se ducă iar la Papadopolina, că-l rupe Bismarck..." dulăul ofițerului, care șade cu chirie la ea. (Tușește cu mult înțeles.) Eu nu știu ce făceam pân casă, când auz afară chelălăituri și țipete... Strig: "Bubico! Bubico! unde e băiatul?!" Alerg... Mi-l aducea dobitoaca pe brațe; d-abia-l scoseseră ea și Papadopolina și soldatul ofițerului din gura dulăului. Ce să-l vezi?... tăvălit, leșinat și moale ca o cârpă. Zic: "Vai de mine! moare băiatul!" Stropește-l cu apă! dă-i cu odicolon la nas!... Ce-am pătimit, numai eu știu... Două săptămâni a zăcut... Am adus și doftor. Da-n sfârșit, slavă Domnului! a scăpat... (Cătră Bubico:) Mai merge la Zambilica băiatul?

Bubico: Ham!

– Să te mănânce Bismarck... craiule!

– Ham! ham!

Și sare de pe bancă jos în vagon și apucă spre mine.

– Cocoană! strig eu, ridicându-mi picioarele; eu sunt nevricos, să nu se dea la mine, că...

– Nu, frate! zice cocoana, nu vezi că vrea să se-mprietinească? Așa e el: numaidecât simte pe cine-l iubește...

– A! zic eu, având o inspirație infernală; a! simte pe cine-l iubește... vrea să ne-mprietenim!... Bravo!

Și pe când cățelul se apropie să mă miroasă, iau un pachețel de bonboane, pe cari le duc în provincie, la un prietin; îl deschid, scot un bonbon și, întinzându-l în jos, cu multă blândețe:

– Cuțu, cuțu! Bubico băiatul! Bubi!

Bubico, dând din coadă, se apropie mai întâi cu oarecare sfială și îndoință, apoi, încurajat de blândețea mea, apucă frumos bombonul și-ncepe să-l clefăie.

– Vezi că v-ați împrietinit! zice cocoana cu multă satisfacție de această apropiere.

Apoi îmi spune genealogia favoritului... Bubico este copilul lui Garson și al Gigichii, care era soră cu Zambilica a Papadopolinii, ceea ce, care va să zică, însemnează că Zambilica este mătușa lui Bubico după mamă... În timp ce cocoana-mi povestește, eu, înfrânându-mi aversiunea și dezgustul în favoarea unui scop înalt, întrebuințez cele mai înjositoare mijloace spre a intra în bunele grații ale nepotului Zambilichii. Și-n adevăr, Bubico se tot apropie de mine, până se lasă să-l iau în brațe. Simt că mi se bate inima de teamă ca nu cumva, printr-o mișcare, ori privire, să trădez un plan mare ce l-am croit în adâncul conștiinței mele. Cocoana nu se poate mira îndestul de prietenia ce-mi arată Bubico, pe când eu cultiv cu stăruință această prietenie atât de scumpă mie, prin mângâieri și bonboane.

– Ei vezi! cum v-ați împrietenit... Ce e, Bubico? ce e, mamă? iubești pe domnul? da?

Și Bubico răspunde, gudurându-se-n brațele mele:

– Ham!

– Așa? ai trădat-o care va să zică pe mamițica?... craiule!

Bubico: Ham! ham!

– Trebuie să fii om bun! Nu trage el la fitecine...

– Firește, coconiță; simte cânele; are instinct.

Când zic acestea, iată că trenul se oprește în Crivina. Pe peron se aud lătrături și ceartă de câni. Bubico dă să se smucească din brațele mele; eu îl țiu bine; el începe să latre îndârjit către fereastra vagonului. Trenul pornește iar, și Bubico, întorcând capul către partea de unde s-aude depărtându-se cearta semenilor lui, latră mereu; eu îl mângâi, să-l potolesc; el, când nu se mai aude nimic, ridică botul spre tavan și începe, în brațele mele, să urle... în brațele mele!

"Ah! Bubico - zic eu în sine-mi, mângâindu-l frumos - de capu-ți!... vedea-te-aș mănuși!"

Dar Bubico urlă mereu.

– Doamnă - zic eu - rău faceți că-l țineți așa de aproape pe Bubico și acoperit așa în căldură, poate să turbeze... Chiar așa, aici e prea cald.

Și zicând acestea, mă scol cu Bubico-n brațe și m-apropiu de fereastra vagonului. Pun pe Bubico binișor jos lângă mamița lui, și cobor geamul, aplecându-mă să respir. Afară, noapte neagră ca și ideile mele.

– Bine faci! să mai iasă fumul de țigară, zice cocoana.

Intrăm pe podul Prahovii... Mă-ntorc, iau o bonboană, i-o arăt lui Bubico, care s-apropie de mine bâțâind frumușel din coadă.

"Pe memoria lui Plutone și a fidelului său Cerber! zic eu în gând ; jur că au mințit acei cari au cântat instinctul cânilor! E o minciună! Nu există!"

Bubico îmi ia bonboana; îl iau în brațe și mă dau lângă fereastră, ridicându-l în dreptul deschizăturii. Aerul răcoros, trecându-i pe la bot, face mare plăcere lui Bubico. Scoate limba și respiră din adânc.

– Să nu-l scapi pe fereastră!... pentru Dumn...

Dar n-apucă mamițica să rostească-ntreg sfântul nume al creatorului, și Bubico dispare ca un porumbel alb în neagra noapte, înapoi spre București, zburând - la Zambilica, probabil. Mă-ntorc cu fața spre cocoana și, prezentându-i mânile goale, strig exasperat:

– Doamnă!

Un răcnet!... A-nnebunit cocoana!

– Repede, doamnă, semnalul de alarmă!

O duc la semnal și o-nvăț cum să-l tragă. Pierdută de durere, execută mișcarea cu o supremă energie. Trenul, stop! pe loc. Cletinătură colosală. Emoție generală-ntre pasajeri.

– Cine? cine a dat alarma?

– Dumneaei zic eu către personalul trenului, arătând pe cocoana leșinată.

Trenul se pune din nou în mișcare. La Ploiești, cocoana s-a deșteptat din leșin; zdrobită de nenorocire, trebuie să răspunză la procesul-verbal ce i se dresează pentru întrebuințarea semnalului. Pe când, în mijlocul pasajerilor grămădiți, cocoana se jelește, eu m-apropiu de urechea ei și, c-un rânjet diabolic, îi șoptesc răspicat:

– Cocoană! eu l-am aruncat, mânca-i-ai coada!

Ea leșină iar... Eu trec ca un demon prin mulțime și dispar în noaptea neagră...

C.F.R.

1899

Doi amici, Niță și Ghiță, șed la o masă în berărie și vorbesc încet despre cine știe ce. Ușa stabilimentului se deschide cu zgomot, și intră foarte vesel un mușteriu nou, un om mai mult tânăr ca bătrân. După toate aparențele, sosește dintr-un alt stabiliment similar, unde trebuie să fi stăruit mult. Noul-sosit se uită la mesele ocupate, pare c-ar căuta o cunoștință, și-și oprește în sfârșit privirile asupra celor doi amici. Cu pas mai mult hotărât decât sigur, vine drept la masa lor.

Mușteriul cel nou îngălează silabele, pe unele prea slabe neglijându-le chiar de tot.

Mușteriul: Salutare, neică.

Niță și Ghiță: Salutare.

M.: Îmi dați voie?

N.: ...Poftim.

M.: Nu vă deranjez, ca'va s'zică.

G.: ...Nu.

M.: Vorbeați ceva secret?

G.: ...Aș!

(Tăcere.)

M.: Frate... o fi târziu?... că pe-al meu l-am dat să-l dreagă...

N.: Unu fără un sfert.

M.: Umbli regulat?

N.: După gară.

M.: ...Mița acu trebuie să fie... Cât ai zis că e?

G.: Unu fără un sfert.

M.: ...între Ghergani și Conțești... Am lăsat-o să plece cu șeful... *(Bate tare-n masă.)* Bine, frate, eu nu beau nimic, ca'va s'zică?... Dă-mi o halbă...

(Niță și Ghiță se uită unul la altul, întrebându-se reciproc din ochi cine este amicul.)

Amicul (ciocnește halba cu paharele amicilor și bea): Pardon... un moment. *(Pleacă.)*

G.: Cine e amicul? Îl cunoști?

N.: Nu.

G.: E cam trecut...

N.: Ce cam! e bine de tot.

Amicul (se-ntoarce la loc): Frate, e târziu? Câte să fie?

N.: Unu și zece.

A.: Acuma sunt în gară la Titu: mănâncă gogoși la madam Mari ca'va s'zică.

G.: Cine, nene?

A.: Mița, nu ți-am spus?... Băiete, o halbă.

N.: Frate, cine e Mița asta? fă-mă să-nțeleg.

A.: Cum? nu știi?

N.: Nu.

A.: Nevastă-mea, frate.

G.: Bine, nene, nu ți-e frică s-o lași singură noaptea pe drum?

A.: Păi nu ți-am spus că nu e singură?... e cu șeful...

N.: Bine-bine, înțelegem noi, dar... în sfârșit, tocmai d-aia... parcă ... de... o femeie singură...

A.: N-ai grije! Cupeu separat... Intri, închizi lumina, tragi perdeluțele și te-ncui pe dinăuntru: cupeu de servici, ca'va s'zică sepa'at! *(Face cu ochiul.)* Poți să dormi până dincolo de Filiași... Trenul 163... ăl mai bun pentru noi ăsta e: trenul 163... *(Cei doi amici râd.)* Câte sunt acuma?

N.: Unu și jumătate trecute.

A.: A plecat din Titu... A trecut și de Mătăsaru. Mița acu trebuie să-i tragă la soamne...

G.: Da' șeful?

A.: Și șeful... Pardon... un moment. *(Pleacă.)*

N.: E dulce.

G.: Bărbat de zahăr.

N.: Stai, să vedem ce fel de persoană e Mița.

A. (se-ntoarce la loc): Singură, n-aș lăsa-o eu! știi! femeie tânără, nu face să umble singură... Sunt măgari cari n-au maneră și...

G.: ... Dacă o fi și curățică.

A. (pufnește de râs): Curățică!... Mița, curățică!... Ce vorbești, dom'le? Îmi pare rău... Frumoasă, dom'le! îngheață puțul... Stăi, să vezi... *(Se caută în buzunar, scoate portofelul și din portofel o poză, pe care o trece amicilor. Amicii privesc lung poza cu niște ochi plini de admirație.)* Ei? așa e?

N.: Strașnică, domnule!

G.: Minune!

A. (mândru): Aș! poza e moft! s-o vezi în natură, dom'le... e ceva, ca' va s' zică... Mă rog, destul! s-o vezi în natură!

N.: E naltă?

A. (cu siguranță): Potrivită.

G.: Blondă?

A.: Aur, nu altceva. Uite păr! Crezi că-l face cu fierul? Aș! natur... S-o vezi dimineața, cum drăcuiește, că nu și-l poate descurca... E lucru mare!

N.: De câți ani e?

A.: Cam de câți zici d-ta, după poză?

N.: De vreo douăzeci și cinci.

A.: Vezi?... și mai zici că-n poză te flatează... N-a-mplinit nici douășunu.

G.: Fie, nene, să vă trăiască! ați știut ce-ați ales... și o iubești?

A.: Ei, bravos!... Cum să n-o iubești!... E lucru mare, domnule, când îți spui. Apoi în gară la noi, e comedie! Toți pasajerii, când trece trenul ziua, toată lumea, uite așa întoarce capul și se uită la ea, la fereastră - că stăm sus în gară.

N.: Da'... șeful unde șade?

A.: Tot sus.

G.: Șeful e familist?

A.: Aș! Nu vrea să se-nsoare; zice că nu ține la femei. Ce mai râde Mița de el, e lucru mare! Mereu îl tachinează, și să vezi ce e frumos, că el se supără! Odată, nu știu cum l-a tachinat, că s-a certatără strașnic - n-a vorbitără... o zi-ntreagă...

N.: Și pe urmă?

A.: Pe urmă s-a-mpăcatără; trebuia să se-mpece, n-avea-ncotro! dacă mâncăm împreună, ca'va s'zică! știi, vine de stă cineva vizavi la masă... nu se poate! A stat ei serioși cât a stat, și mă făceam și eu serios, și zice șeful: "Pardon, mașer, v-am călcat!" și pe urmă ne-a pufnit pe toți râsul...

G.: Da' șeful ce fel de om e?

A.: Foarte bun băiat...

N.: Nu adică de bun; dar ce fel de om e? în vârstă?

A.: Ei aș?... nici de treizeci de ani... Să vezi, dom'le, frumusețe de băiat! Stăi, că am uitat să vi-l arăt. *(Scoate iar portofelul și din portofel o altă poză.)* Uite. *(Amicii iau poza și o privesc cu oarecare gelozie.)* Așa e?

G.: Voinic bărbat!

A.: Aș! să-l vezi în natură. Mai nalt ca d-ta și încă în poză nu iese roșu!... Să-1 vezi când își pune șapca roșie, așa cam la o parte... Strașnic, dom'le! mustățile alea negre ca abanosul și niște sprâncene! Când trece trenul, toate cocoanele cu ochii la el, să-l soarbă și mai multe nu! Dacă n-ar avea șapca roșie, l-ar deochea diavolițele!

N.: Da', scuză-mă, că te-ntreb, copii aveți?

A. (râzând foarte tare): Ce vorbești, nene?... sunt însurat numa de cinci luni...

N.: Așa?... apoi atunci nu e vremea pierdută; o să aveți...

A.: Așa nădăjduim și noi... Câte ceasuri sunt?... ia vezi.

G.: Două ș-un sfert.

A.: Acuma intră în Leordeni.

N.: Mă rog, da' dumneata ce ești acolo la gară?

A.: Eu?... magazioner... Mai luăm un rând?

G.: E cam târziu; mâine am canțilerie de dimineață...

A.: Numa un rând... Băiete! trei...

N.: Și acuma ești în congediu?

A.: Ce conged!... Ce să mai cer conged! Mă-nvoiește șeful când vreau să plec. Pot să lipsesc și câte trei zile; mai ales acuma, cu criza asta, nu prea e atâta de lucru!

G.: Nene, dă-mi voie să-nchin în sănătatea soției dumitale... Să vă trăiască!

A.: Mersi!

N.: Și eu închin în sănătatea șefului d-tale... Să vă trăiască!

A.: Mersi!

G. (dă să bea, îi răsare și pufnește): Nene! *(Cu multă căldură):* Nene! Lasă-mă să te pup! *(Se pupă cu magazionerul.)* Ești mai dulce ca mierea! *(Râd toți.)* Mult aș vrea să cunosc pe șeful și pe soția d-tale! *(Cu duioșie):* Ce-or fi făcând ei acuma?

A.: Dorm tun... Câte ceasuri ai?

N.: Trei fix.

A.: A intrat în Pitești... La Pitești stă treiștrei de minute...

(Cei doi amici îl îmbrățișează pe rând și-l pupă cu multă căldură.)

G.: Nene! ești un om fericit!... să trăiești!

A.: Asta, ce-i drept, așa e... sunt fericit, slavă domnului! Nevastă frumoasă am, să-mi trăiască! slujbușoară bunicică am - de! orișicât să zici,

magazioner... dacă nu curge, pică! de șef încai, ce să mai zicem! ți-este ca și un frate, odată ce ți-e cumnat, ca'va s'zică!

(Amândoi amicii, după ce au râs tare, rămân foarte nedomiriți.)

N.: Cum, cumnat?

A.: Dacă-i fratele Miții!... Da' ce credeai?

G.: Atunci, n-am făcut nimic...

A.: Cum, n-am făcut nimic?

N.: Noi gândeam...

A.: Cum, nene? Apăi daca nu-i era frate bun, se putea? Cum, adică? Era să las așa mândrețe de femeie... noaptea... cu așa frumusețe de bărbat?.. în cupeu de servici!... *(face cu ochiul)* sepa'at, ca'va s'zică!... *(râde cu multă poftă)* știi că-mi place!... Câte ceasuri ai?

N.: Ce-ți pasă?

A.: Vorba e, vreau să știu unde e Mița acuma.

N. (plictisit): Trei și jumătate trecute.

A.: A plecat din Pitești... Ai să mergem undeva, să bem câte un jvarț.

G.: Nu mai mergem.

A.: De ce?

N.: Nu mai ai nici un haz !

Cadou...

„Iubite amice,

Astă-seară, avem pom de Crăciun. Ne-ai promis că vii să prânzești cu noi. Te rog, nu uita. Te aștept până la șapte fără un sfert la berărie, ca să mergem împreună. În tot cazul, daca nu ne-ntâlnim, vino direct la noi; dar vino negreșit; se supără Acrivița.
Stasache”

Acrivița este soția lui nenea Stasache. La oamenii aceștia se petrece bine; mă duc să-ntâlnesc pe amicul meu la locul arătat. Sunt șapte fără un sfert, și omul meu lipsește; dar n-aștept mult, și iată-l.

— Gândeam că nu vii, îmi zice el.

— Se putea, nene Stasache, să supăr pe cocoana Acrivița?

— Bine ai făcut, că ș-așa e destul de supărată.

— De ce?

— Închipuiește-ți? monșer, că acum câteva zile nenea Andrei senatorul (știi cât ține el la familia noastră!) vine, ca după obicei, la noi și zice: „Eu, mă înțelegi, s-a închis Senatul și se duc toți p-acasă, și n-am să fiu de Crăciun cu voi, si m-am gândit să v-aduc la fiștecare câte ceva ca cadou"... și scoate, si scoate, și scoate și dă-i la cadouri: și mie, și la copii, și Acriviții... Acriviții i dă un inel cu un brilănțel de toată frumusețea...

— Ei!

— Ei! Ieri dimineața, eu lipseam de acasă. Vine Mișu, profesorul — știi, Mișu al nostru, care dă meditație la băieți — vine pentru ca să le dea vacanță, și nevastă-mea pleacă să târguiască de-ale casei câte ceva, că știi, daca le lași toate pe ajunul Crăciunului, nu le mai poți prididi... Mă-ntorc eu acasă... îmi spune fata că s-a dus cuconița pân târg. Zic eu: „Bine!" Mai trece ce mai trece, se fac douăsprece, iaca vine și Acrivița foarte supărată. Zic: „Ce ai?" Zice: „Închipuiește-ți ce mi s-a întâmplat! am pierdut piatra de la inelul lui nenea Andrei.'"

„Când?"

„Acuma."

„Unde?"

„Pân târg... Tocmai la băcănie am văzut că-mi lipsește."

„Trebuie să căutăm pe unde ai mai fost."

„Am căutat peste tot: nu e și nu e."

„Trebuie să dăm un anunț la gazete!..."

Și isprăvind povestirea conversației sale cu consoarta, nenea Stasache îmi pune sub ochi o gazetă. Citesc:

> „O bună recompensă!... S-a pierdut ieri vineri, 23 decembre, înainte de amiazi, între stradele Popa Tatu, Știrbei-vodă și Calea Victoriei, o pietricică de briliant în valoare de 3—400 de lei. Cel ce o va găsi să o aducă la d. Stasache Panaiotopolu, strada... numărul... unde va primi o recompensă de 20 de lei. ”

După ce citesc:

— Te pomenești că se găsește! zice omul meu.

— Tot ce se poate — zic eu — nene Stasache. Mergem?

— Da... haide!

Ne suim într-o sanie și pornim.

— Nu că-mi pare rău de piatră, pentru că-n definitiv, nu-i vreo valoare grozavă; dar știi, nu face: un cadou de la nenea Andrei... Știi cât ține el la noi...

— Firește...

— Sunt curios, să vedem: se găsește? Dar în sfârșit, zi că nu se găsește... Atâta pagubă!... Dar de unde știi? poate că se găsește! Eu nu zic nimic. Dar el, văzând că tac:

— Ce zici?... se găsește?

— Știu eu? zic.

— Ei! vezi?... eu nu sunt om curios; dar am mare nerăbdare, să vedem: se găsește?

Eu iar tac; el, văzând că nu zic nimica:

— Adică dumneata zici că... nu se găsește.

— Ba nu! zic; din contra.

— Din contra? care va să zică, și dumneata ești de idee că se găsește?

În sfârșit, ajungem acasă la nenea Stasache. Madam Panaiotopolu, mai nostimă decât totdeauna, mă primește cu amabilitatea-i cunoscută:

— Dacă nu veneai, mă supăram foc pe d-ta.

— Se putea să nu viu, madam Panaiotopolu?... Pentru mine invitația unei dame așa de grațioase ca d-ta este o poruncă strașnică, la care peste

putință să mă gândesc măcar a nu mă supune.

— Mersi! zice doamna. Dar adaog:

— Ce am aflat, madam Panaiotopolu?

— Ce?

— Pietricica de la...

— De la inelul care mi l-a făcut cadou nenea Andrei... Cine ți-a spus ?

— Nenea Stasache.

— Închipuiește-ți!

— Dar, zic eu, a publicat nenea Stasache în jurnale... poate că se găsește.

— Ei, aș!

— De unde știi d-ta că nu? întreabă bărbatul.

— Cum o să se mai găsească?

— Se poate, coniță, zic eu.

— Fac prinsoare'— zice râzând doamna — pe ce poftiți, că nu se mai găsește.

— Ba eu fac prinsoare că se găsește! zice Stasache.

— Pe ce?

— Pe ce poftești.

— Pe alt inel la fel...

— Pe alt inel la fel!

Pe când discutăm astfel, se aude zbârnâind soneria. Slujnica iese în vestibul, deschide și se-ntoarce:

— D. Mișu.

— Bravo! zice nenea Stasache, bătându-se cu palma pe frunte. Vezi, cu istoria inelului, ce-am uitat?

— Ce?

— Lui Mișu nu i-am luat nici un cadou... O să se supere băiatul.

— Ei, aș! zice iar râzând madam Panaiotopolu.

D. Mișu intră; e foarte elegant... o fundă de cravată șic, și-n fundă, înfipt un ac cu o pietricică foarte strălucitoare.

— Mișule dragă, să mă ierți; pe tine te-am uitat, zice d. Panaiotopolu.

— Cum, nene Stasache?

— Nu ți-am cumpărat nici un cadou.

— Lasă, nene Stasache — zice Mișu — îmi cumperi la Anul Nou. Dar Stasache se uită lung la Mișu, apoi, cu un aer foarte ciudat:

— Cel... ce ai la gât?... briliant?

— Da.
— Unde ai găsit-o?
— Ce să găsesc?
— Piatra.
— Care piatră?
— Briliantul, frate.
— Îl am cadou, nene Stasache.
— Da de cadou!...
— Parol!
— De la cine?
— Ce-ți pasă?
— Ai citit anunțul meu?
— Da.
— ...Pe onoarea mea, Mișule, să nu te știu ce băiat de treabă ești și cât ții la noi...
— Nene — întrerupe madam Panaiotopolu — ai scris lui nenea Andrei?... i-ai promis că-i scrii.
— Îi scriu mâne... Pe onoarea mea, Mișule...
— Poftiți la masă!...
Iau brațul doamnei și ne-ndreptăm spre sofragerie. Îndărătul nostru vin alți musafiri, și-n urmă Mișu cu nenea Stasache, pe care-l aud bine:
— Ei! eu zic că se găsește...

Cam târziu...

Târziu de tot în noapte, trei vechi prieteni stau de vorbă într-o berărie — despre ce?... Ei! despre ce pot sta de vorbă trei români așa de târziu?... despre politică, fără-ndoială.

În toiul discuțiunii, vorbind despre noul impozit asupra țuicii, printr-o asociațiune de idei inexplicabilă altfel decât numai prin telepatie, unul dintre ei, ca și cum s-ar întoarce cu gândul de foarte de departe, zice tam-nisam:

— Frate, ce s-o fi făcut Costică?... Costică Panaite... știi...

— Costică Panaite?... zice altul. Curios lucru! Cum ți-a venit?... Tocma la el mă gândeam și eu, la Costică Panaite.

— Domnule, zice al treilea; asta este ceva care să o spui ori la cine, nu te poate crede. La cine credeți că m-am gândit eu acuma, când ai întrebat dumneata întâi: „Frate, ce s-o fi făcut Costică?"

— ?...

— La Costică, domnule... la Costică Panaite!... Comèdie!... Așa e... Ce s-o fi făcut bietul Costică?

— E în provincie... la o moșie, mi se pare... S-a apucat de comerț... Nu l-am văzut, poate, de opt ani... Dar e curios lucru, domnule, cum să ne aducem aminte de el, așa...

Și toți trei prietinii tac și stau mirați pe gânduri. Câtă vreme nu vorbesc, gândurile lor umblă departe pe cărările pe cari ei le-au bătut odinioară în tinerețe, întovărășiți de Costică Panaite; și cu cât mai mult umblă acele gânduri, cu atât le reînviază în față, din ce în ce mai palpabilă, figura vechiului prietin cu toate atributele ei caracteristice.

Când figura amicului Costică s-a-ntrupat întreagă în imaginația lor, toți trei îi zâmbesc cu dragoste, și unul după altul:

— Ei! aș!

— Parol?

— Ce! ești copil!?

Dar, ca prin minune, de la ușa berăriei de-afară, se aude ca un ecou un glas străin:

— Ce! ești copil!?

Toți trei rămân încremeniți la auzul acestui ecou ce pare că vine dintr-o altă lume care a fost și nu mai este.

Până să se domirească prietenii, iată că apare în ușa berăriei o figură jovială de provincial, un roșcovan pârlit de soare, urmat de un birjar. Birjarul stăruie:

— Conașule, de la gară...

— Ei, aș! zice roșcovanul.

— E doi franci...

— Parol?

— Taxa, conașule!

— Ce! ești copil!?

— Costică!... Costică este!...

— E Costică! strigă prietenii, și se ridică toți trei, și se reped să-l ia-n brațe, și-l sărută care mai de care cu mai multă căldură.

Dar Costică se-ntoarce către birjar:

— Și ce poftești acuma?

— Încă un franc.

— Ce! ești copil!?

Și zicând aceasta, dă un franc birjarului, și se-ntoarce către prieteni, cari iar îl sărută.

Se așază toți la masă în culmea veseliei.

— Mă, Costică!... știi tu la cine ne-am gândit noi toți trei adineaori?... de cine am vorbit noi acuma până să intri tu?

— De cine?

— De tine.

— Ei, aș!

— Zău, de tine.

— Parol?

— Parol!

— C-ešt' copil?

Nu mai trebuie să spunem că sosirea iubitului Costică gonește orice gând de plecare acasă, și că imediat se comandă patru halbe, după care începe o anchetă în regulă asupra activității lui Costica în toată vremea îndelungată de opt ani, de când lipsește din Capitală.

Din această anchetă, rezultă deocamdată că simpaticul amic, după ce a renunțat acum opt ani a mai susținea licența în drept, s-a hotărât a îmbrățișa cariera de cultivator de pământ, și s-a dus să exploateze o moșie de munte în tovărășie cu un unchi al lui; în tot timpul de opt ani, n-a mai venit la București decât de două-trei ori, când, deși a stat aci câte o săptămână, nu a

avut plăcerea să-ntâlnească pe vechii lui prietini, fiindcă „s-a-ncurcat cu alții!" și că acuma e foarte mulțumit ca i-a putut în sfârșit revedea.

După tonu-i de extremă jovialitate, după ochii lăcrămoși și maniera cu care articulează vorbele, se vede bine că d. Costică s-a mai întâlnit astă-seara și cu alți prietini.

Continuând ancheta, se descopere că simpaticul amic a sosit astă-seară cu un tren întârziat; că de la gară, s-a suit în tramvai; a mers până în colț la Matache Măcelaru; acolo, simțind că-i e foame, s-a dat jos, să ia un mezelic, la o băcănie în colț; acolo a-ntâlnit niște vechi prieteni, cari beau must, și a băut și el...

— Vrea să mă-ncurce dumnealor... Zice: „încă un rând!" zic: „C-ești copil!?"

S-a suit apoi în birjă, a lăsat geamantanul la Metropol și a venit aci. Ceea ce e curios e că și dânsul avea o presimțire; venind în birje dinspre Matache Măcelaru către centru, îi trecuseră prin gând atâtea și-atâtea amintiri de pe vremea când petreceau toți patru, studenți săraci, împreună.

— Ei! frumoase vremuri! exclamă unul.

— Ei, aș! răspunde amicul Costică.

— Nu mai apucăm noi așa vremuri! zice altul.

— Parol? întreabă Costică.

— S-a dus! suspină al treilea... Am trei copii, Costică.

— C-eșt’ copil!?

Și iarăși un rând de halbe, și iară urmează înainte ancheta, dovedind că simpaticul Costică a venit la București cu o afacere foarte importantă; că a plecat de-acasă acum câteva zile, cu intenția să sosească chiar a doua zi în Capitală. De ce n-a sosit decât peste trei zile și jumătate, se explică ușor.

De la moșia lui, din vârful munților, este o distanță de cincizeci și mai bine de kilometri cu trăsura până la Ploești.

S-a abătut la Vălenii de Munte și s-a-ncurcat o noapte; apoi a ajuns la Ploești; s-a abătut pe la Valea Călugărească, la un prietin, cu ocazia culesului; s-a încurcat o zi s-o noapte; prietenul a vrut să-l mai ție, ca să vie amândoi în București; dar Costică i-a zis: „C-eșt' copil!?" și a plecat.

— Îmi par' rău că vă-ncurcați la bere, zice Costică; bine, nene, acu e vreme de bere? Ai la o... mustărie, frate...

— Fugi, nene, ca mustul strică stomacul! zice unul.

— Ei, aș! răspunde Costică.

— Nu m-am bolnăvit alaltaieri din două pahare! zice altul.

— Parol?
— Cea mai infamă băutură! zice al treilea.
— C-eșt' copil !?
După o pauză, Costică întrerupe tăcerea:
— Frate, n-au ăștia un mezelic, ceva? nițică pastramă...
— Ți-ai găsit! la berărie, pastramă...
— Da ce?
— Crenvirș!
— Ei, aș!
— Or salam...
— Parol?
— Ori șvaițer...
— C-eșt' copil?
Și ancheta își reia cursul.
Moșia unde Costică face „agricultură de fân și de prune", este așezată într-unul din cele mai sălbatice și mai sublime puncte ale Carpaților; acolo, în creierii munților, trăiește el de atâta timp foarte mulțumit, departe de zgomotul Capitalii...
— Bine, Costică, vara ca vara; dar iarna, nu ți-e urât?
— Ei! aș!...
— N-aș putea iarna să stau nici o săptămână...
— Parol?
— În sălbătecia aia...
— C-eșt' copil!?
Încă un rând de halbe...
— Ei, aș!
— Ale din urmă.
— Parol?
— Și pe urmă, un șvarț!
— C-eșt' copil!?
Până să se golească cele din urmă halbe, un supliment de anchetă nu strică. Cât de important va fi acest supliment, se va vedea îndată.
Prietenii țin să afle pentru care afacere „foarte serioasă" a venit în Capitală munteanu lor. Nu le trebuie multă stăruință, ca să obțină satisfacție curiozitatea lor. Costică a venit aci cu o petițiune iscălită de mai multe zecimi de cultivatori de prune: trebuie s-o dea mâine unui deputat, s-o prezinte la Cameră, ca să oprească votarea impozitului pe grad.

— Bine, Costică, acuma vii?... ai venit cam târziu!
— Ei, aș!
— S-a votat legea!
— Parol?
— Camerele s-a-nchis de sâmbăta trecută!
— ...'Ș' copil!?

Cele trei zeițe

Poemă pedagogică

Junele Mișu Guvidi dă examenul de clasa VII... Trei profesori infami îl persecută. Mișu cade la trei obiecte: la Matematice, la Istorie și la Morală.

Junele Mișu declară mamiții că e hotărât a se sinucide.

Dar Mișu are trei zeițe protectoare: una mai mult decât acheii, două mai mult decât troienii. Trei zeițe: pe Juno, pe Minerva și pe Venus.

*

Juno e mamița lui; Minerva, sora mai mare a mamiții, și Venus, sora ei mai mică.

Și câtetrele zeitele țin sfat.

Și mândra Juno zice:

— Cunosc pe Popescu, profesorul de istorie: el are un frate, care nu-i împământenit și care dorește a fi; eu am un bărbat care e deputat, orator, Jupiter Tunătorul. Mă însărcinez cu d-l Popescu!

Și a plecat mândra zeiță; și l-a găsit pe Popescu, și scurt: Popescu a schimbat pe 5 în 6. E așa de ușor a face pe șase din cinci!

*

Minerva cea cu socoteală a zis:

— Știu bine că Vladimirescu, profesorul de Matematice, a pierdut aseară la poker o sumă-nsemnată și că n-are cu ce pleca la băi în vacanță. Mă însărcinez eu cu Vladimirescu.

Și a plecat înțeleapta zeiță; și a găsit pe Vladimirescu, și scurt: Vladimirescu a schimbat pe trei în opt. E așa de ușor să faci pe opt din trei!

*

Mai a rămas Morala...

Și Venus zice:

— Asta e partea mea — Morala. Îl cunosc bine pe Mititelul Parisache, profesorul, el nu e în stare să reziste poruncilor mele... Mă-n-sărcinez eu cu Morala și cu Parisache.

Și a plecat frumoasa zeiță... și a găsit pe Parisache, și mai mult sau mai puțin scurt: Parisache a schimbat pe 1 în 10. O ! când îți ordonă Venus, e așa de ușor să faci din unul zece!

Cum devine cineva revoluționar și om politic...?

Un fel de răspuns la această întrebare găsesc în una din vechile mele notițe, care cred că poate interesa pe mulți dintre numeroșii noștri cititori.

Din rândurile de mai la vale se va vedea că poate cineva deveni revoluționar și om politic nu numai prin vocațiune, ci și prin noroc. Se va vedea cum, dintr-un copil care era hotărât să se devoteze altarului credinței, poate ieși un brav slujitor al unui altar și mai sfânt — altarul libertăților publice.

Pe Niță îl luasem de la mamă-sa, o văduvă săracă, pe procopseală: dorea să se facă popă. Era băiat voinic, blajin și cinstit. Pentru aceasta, câtăva vreme, îmi păru foarte bine că luasem sarcina întreținerii și educației acestui tânăr. Veni însă un moment când nu mă putui căi îndestul că l-am luat de la țară și i-am înlesnit șederea în Capitală.

Locuiam în fundul unei mahalale depărtate de centru, tocma spre Obor. Într-o zi îl trimet pe Niță al meu să-mi cumpere cărbuni de la magazia de lângă gară. De la locuința mea până acolo era o cale ca de un ceas.

Niță a plecat de mult.

Aștept trei ceasuri, patru... Băiatul îl știu cinstit... N-o fi găsit cărbuni acolo și s-a dus în altă parte. Dar trec încă trei ceasuri, se-n-noptează bine, și Niță nu s-arată.

Ce să fie? I s-a-ntâmplat ceva... Ce?

Mă sui repede într-o birjă:

— La gară!

Birjarul, în loc s-apuce pe drumul drept, o ia pe un drum de ocol.

Îl opresc.

— Ți-am zis la gară!...

— Da...

— Ei! pentru ce nu mergi de-a dreptul? pân Piața Teatrului, pân Știrbei-vodă...

— Nu se poate, coconașule; pe-acolo e revoluție...

— Iar?...

— Revoluție mare!

Cu toată cunozitatea ce am să asist la așa spectacole, de astă dată m-am gândit că nu e vreme de petrecere: trebuie să caut pe Niță — băiatul e dat de maică-sa în grija mea.

Ajung la depozitul de cărbuni: se încărcaseră sacii și Niță plecase cu căruțașul.

Mă-ntorc înapoi acasă: Niță n-a venit încă.

S-a-nnoptat de tot...

E peste putință să mă culc, să las o noapte-ntreagă fără să dau de urma copilului.

Mă duc să reclam la poliție. Aci dau peste o mișcare neobicinuită— jandarmi, sergenți, agenți, funcționari, bătăuși, umblă toți forfota de colo până colo foarte aprinși.

În fiece moment sosesc arestați, pe cari sergenții și bătăușii îi aduc în ghionturi, ca să-i toarne la beci — s-a isprăvit revoluția!

O idee îmi clipește prin minte... Dar... s-ar putea?... Niță?... Băiatul cel cuminte?... De unde știi?

Rog pe d. inspector să cerceteze, nu cumva în învălmășeală se află și un băiat așa ș-așa, unul care se cheamă Niță... Niță al Păunii-văduvii...

La prefectură nu se află; dar... poate la vreo secție, fiindcă partea cea mai mare dintre arestați au fost aduși deocamdată la secțiile mai apropiate de locul unde au fost prinși.

Se telefonează — și aflu că domnul Niță al meu se află-n adevăr la una dintre secții.

Dau fuga. Comisarul respectiv îmi spune că blajinul fecior al Păunei-văduvii a făcut isprăvi mari la revoluție, și acum e ținut la secret sub învinuiri grave... Acum doarme în arest.

A avut mare noroc d. Niță cu mine: cunoșteam personal pe comisarul și mă găseam și cu ceva parale asupră-mi. M-am rugat, iar m-am rugat; în fine, am facut ce-am făcut, și am obținut liberarea tânărului pe garanția mea morală.

D. comisar mi-a zis:

— Știi? asta o fac pentru hatârul dumitale; aminteri, pe un spânzurat ca ăsta, să fi venit tata!... știi?

Mi l-au adus pe tânărul... Dumnezeule! în ce stare! cu falca jupuită, cu un ochi vânăt, umflat cât pumnul și cu mâna dreaptă scrântită, ori ruptă, nu se poate ști, fiindcă dacă i-o atingi cât de puțin, rage ca un bou.

Cea dântâi vorbă a fost:

— M-a omorât, domnule...

— De ce?

— Am fost și eu...

— Unde?

— La revoluție...

— Cine te-a pus, nenorocitule, să te amesteci?...

— Dracul!... nici eu nu știu... ceasul rău!

Am ajuns acasă... Am chemat degrabă un doctor.

Omul științei n-a găsit nimic alt grav decât starea ochiului, care nu se putea deschide din pricina umflăturii.

Doctorul a prescris reconfortante, oblojeli reci, cu gheață și apă de plumb, și odihnă — o complicație cu erisipel ar putea fi primejdioasă.

I-am dat eroului supă caldă ș-un pahar de vin negru; l-am oblojit; l-am legat la cap ca pe o jupâneasă care, după baie, și-a cănit părul, și l-am culcat la căldurică.

A dormit bravul meu de la zece seara și până a doua zi la amiaz', gemând din când în când.

Tocmai pe la cinci seara s-a dezmeticit bine și mi-a povestit tot ce i se întâmplase.

Iată:

Plecase, după cum spusei, pe la zece dimineața, și ajunsese fără accident la depozit pe la unsprezece.

Umblase repede pe jos și se-nfierbântase; acu, stând pe loc, până să-i cântărească sacii cu cărbuni, s-a simțit răzbit de frig și apucat de fiori.

A plecat după căruță. Căruța mergând încet, băiatul a început să dârdâie de frig.

Atunci s-a oprit la o cârciumă, să bea o țuică fiartă cu candel — a băut două, și văzând că-i face bine, a mai băut încă una.

Simțindu-se destul de încălzit, s-a suit peste saci în căruță, că era și ostenit.

Astfel, încet-încet, a ajuns în dosul Teatrului și a voit să treacă peste piață în strada Regală, de acolo pe la Colțea și pe urmă pe la Sf. Gheorghe în Calea Moșilor — pe drumul cel mai drept.

Dar, vrând să treacă pe Piața Teatrului, nu știe cum, se pomenește într-o grozavă învălmășeală: în față-l năvălea poporul, în spate-l pridideau jandarmii călări.

A simțit un fel de amețeală; au început să-i vâjâie urechile și să i se turbure vederea...

S-a ridicat drept în picioare peste saci; căruța sta locului — calul se desprinsese din ulube și nu se mai vedea.

Fără să ia seama cum calcă, Niță sparge un sac — se revarsă cărbunii.

Atunci, de necaz, începe să scrâsnească dinții și să-njure cu pumnii încleștați. Turburarea era în toiul ei — țipete, huiduituri, blesteme...

În toată învălmășeala, un jandarm călare se repede spre Niță cu sabia ridicată să-i despintice capul.

Niță s-apleacă în căruță, ia de la picioare un grunj mare de cărbune și plesnește drept în ochi pe jandarm, care, cu obrazul scăldat în sânge, se prăbușește de pe cal.

Omul meu începe să râză cu hohot. S-apleacă iar și trage iar cu un grunj, și înc-o dată ș-altă dată, trage orbește în grămadă...

Pe urmă?

Pe urmă... își mai aduce aminte că a simțit o zguduitură în cap... ș-a adormit. Pe urmă, s-a trezit la secție... și altă zguduitură-n cap... și iar a adormit.

Bravul meu revoluționar!... „Numa, de nu și-ar pierde ochiul — am gândit eu — că nu se mai poate popi!..." Ochiul nu și l-a pierdut, din norocire; dar nu s-a popit; fiindcă de când cu împrejurarea din Piața Teatrului, a prins băiatul gust de politică.

Atât mai bine!

Ce ar fi ajuns? — popă la țară.

Nu e mai bine om politic în Capitală?

Se pot oare compara modesta carieră și activitatea umilă a unui biet preot de sat, cu cariera și activitatea unui cetățean din Capitală, care e chemat o dată pe an, regulat, în fiece primăvară, să determine direcțiunea politică a regatului român?!

Cum se înțeleg țăranii

1901

Straja satului vine la casa unui țăran și-i bate în geam. Se încinge o conversație:

— Hei, mă din casă!
— Cine?
— Tu!
— Eu?
— Păi cine!
— Ce-i?
— Cum ce-i?
— Păi ce-i?
— Ai o scrisoare!
— Cine, mă?
— Tu.
— Eu?
— Păi cine.
— Ad-o-ncoa!
— Ce, mă?
— Scrisoarea.
— Ce scrisoare?
— Știu eu ce scrisoare?
— Trebuie să plătești!
— Ce, mă?
— Cum ce?
— Ce să plătesc?
— Porto.
— Cine?
— Tu.
— Eu?
— Păi tu.
— Ce porto, mă?
— Iaca, porto.
— Cum așa?

— Păi, știu!
— Nu-i plătită?
— Ce?
— Scrisoarea.
— Ehei!
— Cum ehei?
— Ai să dai, măi!
— Ce?
— Bani.
— Ce bani?
— Porto.
— Cât, mă?
— Ce cât?
— Câți bani, mă?
— 15.
— Cum 15?
— Păi!
— Dar de ce, mă?
— Nu știu.
— Iaca 15.
— Așa.
— Ei, dă-mi-o!
— Ce, mă?
— Scrisoarea.
— Ce scrisoare?
— Care ai adus-o.
— Eu, mă?
— Păi cine?
— N-am adus-o.
— Păi cum?
— Nu-i la mine.
— Asta-i!
— Cum asta-i?
— Unde-i, mă?
— Cine?
— Scrisoarea.
— La primărie.

— Ba la dracul!
— Ba, așa.
— Păi, cum?
— Să te duci să ți-o iei.

Cum stăm...

— Cum stăm cu bulgarii? întreb pe amicul meu X...

— Nici așa, nici aminteri.

— Nu-nțeleg...

— Cum, nu-nțelegi?

Firește... fiindcă, păcum spui d-ta: nici așa, nici aminteri, însemnează parcă n-am sta în nici un fel, și într-un fel oarecare trebuie să stăm.

— Nu; voi să spun că nu stăm mci bine, nici rău. N-ai citit ziarele?

— Le-am citit; dar îți mărturisesc că din ziare înțeleg și mai puțin decât din vorba dumitale.

— Cum se poate? pesemne că nu ești deprins a le citi. Ia să le citim împreună.

Atunci amicul meu scoate un vraf de gazete din buzunar și începem a citi cu toată atenția:

„Ieri și azi noapte au circulat în oraș fel de fel de știri, care de care mai alarmante, asupra celor ce se petrec la granița Dobrogei.

Din informațiuni foarte pozitive aflăm că bande de bulgari ar fi trecut granița și că s-ar fi încăierat cu anteposturile române.

Nu se poate ști până acuma rezultatul acestor ciocniri, cari pre cât aflăm au fost foarte înverșunate.

Ceea ce putem spune cu siguranță, este că aceste lupte sângeroase trebuie să fi făcut victime de o parte și de alta.

Guvernul nu mai poate tăcea! guvernul trebuie să vorbească! guvernul nu poate lăsa țara în grozava neliniște, în care o aruncă lipsa de știri pozitive de pe câmpul luptei."

— ...trecut granița... încăierat... ciocniri înverșunate... lupte sângeroase... victime... câmpul luptei... A! zic eu, atunci stăm rău de tot.

— Așteaptă, spune amicul X... Citește aici. Citesc:

„Voim a proba încă o dată publicului, cât crezământ trebuie să acorde știrilor răspândite asupra unor conflicte la granița dobrogeana între niște bande bulgare și oștirea noaslră.

Iată ce știri primim din localitate, de la o persoană foarte serioasă, incapabilă de a altera adevărul:

«Câteva cete de bulgari muncitori cu pașapoarte în regulă s-au prezintat la pichetul de la Ostrov pentru a trece granița. O persoană care a văzut aceasta, fiind desigur foarte impresionabilă, a alergat imediat să înștiințeze

autoritațile militare române, exagerând faptul, ca toate persoanele impresionabile. Bulgarii aceia erau oameni pacinici... Altfel, aici pace și liniște.»"

— A! zic eu, răsuflând, dacă erau muncitori nearmați, având pașapoarte în regulă, și dacă altfel e pace și liniște — atunci stăm bine!

Amicul X... zâmbi de credulitatea mea și începu să-mi citească:

„Știrile de la graniță devin din ce în ce mai alarmante.

La Silistra este o fierbere militară neînchipuită.

Acolo colonel Dandaneski și cu Sarafoff țin discursuri nebunești trupelor regulate și bandelor de revoluționari, cari bande ar număra până acum aproape 50.000 de oameni.

Dintr-un moment în altul trebuie să ne așteptăm la o lovitură a acestor descreierați, cari dictează azi în Bulgaria.

Să fim gata!"

— Am înțeles, zic eu mâhnit. Guvernul bulgar, oricât ar vrea să fie de cuminte, nu mai poate înfrâna pornirile militariste ale lui Dandaneski și turbarea șovinistă a lui Sarafoff... Atunci, se-nțelege, stăm rău!

— Poate că nu, zice X... și-mi dă să citesc altceva:

„Dăm din sorginte autorizată știrea că în Bulgaria de răsărit, adică spre granița Dobrogei, și mai cu seamă în districtul Varna, a izbucnit revoluția printre țărani, din cauză că sunt amenințați a li se ridica dijma de pe câmp.

Țăranii sunt furioși și gata a lupta până la extremitate.

Corespondentul nostru ne dă cu foarte puțină rezervă știrea cum că palatul prințului Ferdinand de la Euxinograd este amenințat a fi dărâmat și incendiat de țăranii revoltați.

De aceea, prințul Ferdinand nu s-a oprit la Sofia, ci a plecat numaidecât la Varna."

— Puțin îmi pasă de palatul prințului Ferdinand! zic eu. Și dacă e vorba, chiar nu-mi pare rău... O revoluție agrară la vrăjmașii noștri nu ne poate face nici un rău, ba, poate, din contra... Atunci stăm bine!

— Iar atât de bine, nu. Ia să mai citim:

„Un ziar din Budapesta sosit azi dimineață ne spune că o persoană din anturajul prințului Ferdinand ar fi declarat într-un interview că, după cum stau spiritele în Bulgaria, războiul ar fi inevitabil."

— Aoleu! strig eu.

Dar amicul X..., trecând cu ochii pe o altă coloană, urmează:

— „Oficioasele austriace susțin că, oricât de înăsprite ar fi relațiile celor două tinere state vecine, este mai mult ca probabil că totul se va termina prin aplanarea pacinică a acestui regretabil conflict."

— Bravo!

— Stăi nițel.

„La Silistra se aduc mereu tunuri... Totul ne face a crede că bulgarii, cari voiau să facă a izbucni răscoala în Macedonia, văzându-se descoperiți, vor acuma să precipite deznodământul complotului lor, aprinzând focul mai devreme decât se putea cineva aștepta.

De aminteri, un ministru al lor, Karaveloff, a zis:

«Un război, oricât de improbabil ar părea, poate fi totdeauna posibil!»"

— Atunci, ce mai vrei? este o declarație oficială... Stăm rău!

— Încă nu!

Și urmează citirea:

— „Noi nu vrem deloc război, a zis ministrul Ivancioff..."

— Atunci, dacă nu vor, stăm bine!

— „Trei șalupe bulgare cu explozibile..."

— Stăm rău!

— „Supraexcitarea populației rurale bulgare, în ajunul ridicării dijmei, este desigur una din cauzele desfășurării de forțe armate dincolo de Dunăre. Guvernul bulgar profită de conflictul cu România, ca să poată chema rezerviștii, cari în revoluția agrară din urmă au condus pe rebeli."

— Bine!

— „Corespondentul nostru ne telegrafiază că depeșile-i sunt refuzate la telegraf. E o fierbere grozavă la Silistra, Arab-Tabia și Ostrov.

Peste putință să mai treacă cineva la bulgari fără să fie împușcat."

— Rău!

— „Mă duc astăzi la Silistra și la Arab-Tabia."

— Bine!

— „Bulgarii nu mai lasă vaporul nostru să intre în oraș."

— Rău!

— „Agentul navigației noastre secuestrat pe ponton."

— Rău!

— „În Sofia panică... Agenția română în primejdie..."

— Rău!

— „Alaltăieri, am văzut, în Sofia, plimbându-se prin oraș pe d-na Mișu, soția agentului nostru diplomatic, cu copiii."

— Bine!

— „Românii din Sofia tremură de groază... N-au curaj sa iasă un moment pentru a-și vedea de afaceri..."

— Rău!

— „Ieri s-a deschis cu multă solemnitate cursurile școalei primare române din Sofia, în prezența d-lui Mișu, agentul nostru diplomatic pe lângă guvernul bulgar."

— Bine, zic eu.

— Ei? întreabă X...

— Ei! zic eu.

— Așa e că pân-acu nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici aminteri.

— Așa e! răspund eu.

Căldură mare

1899

Termometrul spune la umbră 33° Celsius... Subt arșița soarelui, se oprește o birje, în strada Pacienței, la numărul 11 bis, către orele trei după-amiaz'. Un domn se dă jos din trăsură și cu pas moleșit se apropie de ușa marchizei, unde pune degetul pe butonul soneriei. Sună o dată... nimic; de două, de trei... iar nimic; se razimă în buton cu degetul, pe care nu-l mai ridică... În sfârșit, un fecior vine să deschidă.

În tot ce urmează persoanele toate păstrează un calm imperturbabil, egal și plin de dignitate.

Domnul: Domnu-i acasă?

Feciorul: Da; dar mi-a poruncit să spui, dacă l-o căuta cineva, c-a plecat la țară.

D.: Dumneata spune-i c-am venit eu.

F.: Nu pot, domnule.

D.: De ce?

F.: E încuiată odaia.

D.: Bate-i, să deschidă.

F.: Apoi, a luat cheia la dumnealui când a plecat.

D.: Care va să zică, a plecat?

F.: Nu, domnule, n-a plecat.

D.: Amice, ești... idiot!

F.: Ba nu, domnule.

D.: Zici că nu-i acasă.

F.: Ba-i acasă, domnule.

D.: Apoi, nu ziseși c-a plecat?

F.: Nu, domnule, n-a plecat.

D.: Atunci e acasă.

F.: Ba nu, da' n-a plecat la țară, a ieșit așa.

D.: Unde?

F.: În oraș.

D.: Unde!?

F.: În București.

D.: Atunci să-i spui c-am venit eu.

F.: Cum vă cheamă pe dv.?

D.: Ce-ți pasă?

F.: Ca să-i spui.

D.: Ce să-i spui? de unde știi ce să-i spui, dacă nu ți-am spus ce să-i spui? Stăi, întâi să-ți spui; nu te repezi... Să-i spui când s-o-ntoarce că l-a căutat...

F.: Cine?

D.: Eu.

F.: Numele dv.?

D.: Destul atâta! mă cunoaște dumnealui... suntem prieteni...

F.: Bine, domnule.

D.: Ai înțeles?

F.: Am înțeles.

D.: A!... Spune-i că să ne-ntâlnim negreșit.

F.: Unde?

D.: Știe dumnealui... Da' să vie neapărat.

F.: Când?

D.: Când o putea.

F.: Prea bine.

D.: Ai înțeles?

F.: Am înțeles.

D.: A!... și dacă vede pe amicul nostru...

F.: Care amic?

D.: Știe dumnealui!... să-i spuie că nu s-a putut reuși cu afacerea știută nimic, fiincă am vorbit cu persoana... Nu uita!

F.: Se poate să uit?

D.: ...și zice că acuma e prea târziu, dacă n-a venit la vreme; căci dacă venea măcar cu câteva zile înainte, altă vorba!... poate că s-ar fi putut... Ține minte!

F.: Țiu, domnule...

D.: ... deoarece nu plecase încă mătușa persoanei care s-a dus pentru ca să dea arvuna tutorelui minorilor, și el nu aflase încă, deoarece nu-i spusese nepotul cocoanei, cu care era afacerea ca și terminată, dacă mai avea răbdare până luni seara, când trebuie neapărat să se-ntoarcă avocatul, fiincă s-a dus cu o hotărnicie; dar acuma, cu regret, este imposibil din mai multe punte de vedere, care le știe dumnealui... Așa să-i spui.

F.: Bine, domnule.

Domnul pleacă... Feciorul dă să-nchiză... Domnul se-ntoarce.

D.: A!... știi ce? nu-i spune nimic, fiincă poate nu ții minte exact persoanele. Trec eu mai bine deseară să-i spui... La câte vine d. Costică seara la masă?

F.: Care d. Costică?

D.: Stăpânu-tău.

F.: Care stăpân, domnule?

D.: Al tău... d. Costică.

F.: Pe stăpânu-meu nu-l cheamă d. Costică; e propitar...

D.: Ei! și dacă-i propitar?

F.: Îl cheamă d. Popescu.

D.: Și mai cum?

F.: Cum, mai cum ?

D.: Firește... Popescu, propitar... bine... și mai cum?

F.: Nu pot să știu.

D.: Nu-l cheamă Costică Popescu?

F.: Nu.

D.: Nu se poate.

F.: Ba da, domnule.

D.: Apoi vezi?

F.: Ce să văz?

D.: Îl cheamă Costică?

F.: Ba, Mitică.

D.: Mitică?... peste poate!... Ce stradă e aici?

F.: Numărul 11 bis...

D.: Nu e vorba de 11 bis.

F.: A zis domnul că nu vrea să puie 13, că e fatal.

D.: N-are-a face 13... Eu te-ntreb de stradă. Ce stradă e asta?

F.: Strada Pacienții...

D.: Strada Pacienții?... imposibil!

F.: Nu, domnule, e strada Pacienții.

D.: Atunci, nu e asta.

F.: Ba-i asta.

D.: Nu.

F.: Ba da.

D.: Eu caut din contra strada Sapienții, 11 bis, strada Sapienții, d. Costică Popescu.

F.: Așa?

D.: Așa.

F.: Atunci, nu e aici.

D.: Foarte bine.

Domnul pleacă și merge la birje. Birjarul doarme pe capră. Caii dorm la oiște.

Domnul: Haide, birjar!

Birjarul: Nu slobod... este muștiriu, mo roc...

D.: Care muștiriu?

B.: Nu știi la mine, mo roc...

D.: De unde l-ai luat?

B.: Ghe acolo, mo roc.

D.: Apoi, nu sunt eu?

B.: Ie! la domnu este, mo roc.

Domnul suie... Birjarul trage bice... Caii se deșteaptă și pornesc. Domnul se ridică-n picioare, la ceafa birjarului.

D.: Ascultă-mă; știi dumneata unde e strada Pacienții?

B.: Ala nu știi, mo roc.

O babă trece. Domnul oprește birja.

Domnul: Mă rog, jupâneasă, știi dumneata unde e strada Pacienții?

Baba: Asta e, măiculiță.

D.: Ei, aș!... Teribil de ramolită!... Mână-nainte, birjar !

Birja pornește. Domnul face semn să oprească la o băcănioară în colț, unde pe prag moțăie la umbră un băiat cu șorțul verde.

Domnul: Tânărule, ce stradă e asta?

Băiatul: Strada Pacienții...

D.: Ești un prost!... înainte, birjar!

Birja merge încă o bucată bună... Un sergent de stradă stă pe o bancă la poarta unei curți mari. S-a descălțat de cizme, să-și mai răcorească picioarele. Domnul face semn; birja oprește.

Domnul: Sergent!

Sergentul: Ordonați!

D.: Mă rog, nu știi dumneata unde e strada Pacienții?

S.: Chiar asta e.

D.: Imposibil.

S.: Da, domnule, asta e.

D.: ...la d. Popescu, numărul 11 bis...

S.: Ei, da, mai în sus, pe mâna stângă, niște case galbene-n curte, cu marchiză...

D.: A !... Atunci feciorul e un stupid!... Mersi!... Întoarce, birjar!

Cănuță om sucit

A fost odată un om care toată viața lui nu s-a putut potrivi cu lumea - un om sucit.

Mă-sii i-a abătut să nască tocmai despre ziuă la lăsata secului de postu mare, când se pornise o zloată grozavă. Paștele în anul acela cădea în iarnă de tot. Tată-său a alergat cu brișca la moașa satului tocmai în margine. Moașa dormea; d-abia se întorsese acasă de la arendașul moșiei, unde fusese chef. A trebuit vreme până s-o deștepte, până să se îmbrace femeia, până să se urce-n brișcă. Copilul a așteptat cât a așteptat și, până să-și piarză răbdarea mă-sa care se văita cumplit, și-a pierdut-o el p-a lui și s-a repezit așa fără socoteală în lume, tocmai când s-auzeau clopoțeii de la brișca lui tată-său la scară.

Peste vreo patru săptămâni, a venit vremea să-l boteze: Radu, Răducanu, Canuță - fără praznic la călindar. După ce s-a lăpădat de trei ori de Satana nașu-său pentru el, popa satului a luat copilul în mâni și l-a vârât odată în cristelniță: "În numele Tatălui!..." copilul a răbdat; pe urmă înc-odată: "...ș-al Fiului!..." copilul a-nceput să urle de apă rece parcă-l băga în foc; iar când l-a vârât a treia oară: "...ș-al sfântului Duh!..." copilul s-a smucit dintre degetele popii ca o vârlugă, și a scăpat în fundul cristelniței. Popa a scos mâinile goale din apă, iar nașa a început să țipe:

– Se-neacă, părinte, copilul!... Ce faci?

Popa și-a sumes iute mânicile și l-a scos cât a putut mai degrab la aer. Mititelul era vânăt ca un ficat de bivol bătrân; nici miau nu mai zicea; clipea numai din ochișorii lui cârpiți ca un broscoi în pierzare.

L-au luat de picioare, l-au învârtit, l-au scuturat, l-au frecat, până i-a venit iar sufletul la loc.

– Măă! zice popa; mulți copii am botezat de când sunt preot... să vă trăiască! dar așa copil sucit n-am mai văzut!

Cănuță a rămas sărman de părinți tocmai când se făcuse copil de-nvățătură... De una, mai bine pentru ei: mare bucurie n-aveau să capete dupa urmările lui.

Bunică-sa despre tată l-a luat pe copil la oraș și l-a dat la școală. A-nvățat Cănuță cât a-nvățat, până a ajuns cu chiu cu vai în clasa a patra. Într-o zi, dascălul, un om foarte serios, a venit supărat. Cum a intrat în clasă, s-a așezat pe catedră încruntat, a strigat catalogul și pe urmă:

– Cănuță!

– Prezent!
– Câți domni a avut țara românească?
– Mulți, domnule.
– Mulți, mulți! da câți? neghiobule!
- ...Câți, domnule?
– Dar tu mă-ntrebi pe mine? or eu pe tine, prostule?
– Să-i numărăm, domnule...
– Dar pân-acu ce-ai făcut, neghiobule?
– Am învățat la armetică,domnule.
– Mergi la loc, nătarăule! Altădată să-i numeri.

S-a dus Cănuță la loc și s-a apucat să numere și iar să numere. A doua zi a venit dascălul și mai supărat:

– Cănuță!
– Aici.
– Câte feluri de numere complexe avem?
– Multe, domnule.
– Câte, dobitocule?
– Câte, domnule?
– Răspunde tu, boule!
– Să le numărăm, domnule!
– Acu să le numeri? până acum ce-ai numărat, măgarule?
– Am numărat domnii, domnule!
– Mergi la loc, vită! Altădată să le numeri. Iar s-a dus la loc și s-a apucat să numere câte feluri de numere complexe avem.

A treia zi, dascălul intră turbat:

– Cănuță!
– Prezent! Numerele complexe...
– Nu te-ntreb de numerele complexe...
- ...Domnii țării românești...
– Stăi, întâi să te-ntreb, loază. Câte râuri are Europa?
– Mă duc să le număr, domnule...

Și a plecat Cănuță. S-a dus la bunică-sa acasă și i-a spus că nu mai merge la școală măcar să-l taie. Bunică-sa a alergat la dascăl, și dascălul i-a spus:

– Babo, dă-l la meșteșug. Poate meșteșugul să-i dea de capătâi, că nu-i de școală, e copil sucit, una îl întrebi și alta răspunde.

S-a mâhnit bătrâna, dar s-a gândit: de unde știi? nu e toată lumea făcută să se procopsească-n școală... să-l dau la stâpân; poate acolo să-i fie norocul lui.

L-a dat pe Cănuță la un băcan. A slujit băiatul cât a slujit, când mai bine, când mai rău. Într-o seară, băcanul a încărcat un coș mare cu fel de fel de mezeluri și cu vreo douăzeci de sticle de vin, să le trimeață la un mușteriu. Afară era un polei grozav. Cănuță s-a aplecat și d-abia a putut ridica greutatea pe loc limpede în prăvălie.

– N-o să aluneci cu el, mă? a-ntrebat jupânul.

– De! jupâne; știu eu?

– O să-l poci duce?

– E greu...

– Haide! s-a răstit jupânul. Dar sa dormi și să mănânci, știi? leneșule!

Canuță a dat să ridice coșul și n-a putut. Jupânul ca să-l îmbărbăteze i-a dat un pumn în ceafă; pe urmă, jupânul și încă un băiat au ridicat greutatea și i-au pus-o lui Cănuța în cârcă.

Copăcel-copăcel, băiatul a mers câțiva pași până la colțul stradei pe unde presăraseră negustorii cenușe pe dinaintea prăvăliilor: dar când s-apuce pe o ulicioară mai neumblată, ca să mai scurteze din drum, tocmai venea o birjă cu caii răscăcărați de teama alunecușului. Băiatul s-a ferit repede-n lături și odată, bâldâbâc! și sdronc! Cănuță într-o parte cât colo și sarcina din spinare într-alta. Băiatul s-a lovit la cot de i-a secat sufletul; dar s-a ridicat degrab să vază ce s-a făcut coșul. L-a apucat vârtos de toartă și l-a smucit cu putere.

Ciudat lucru! Coșul era acum mai ușor. Când l-a ridicat de la pământ, a-nceput să curgă din fundul coșului ca dintr-o stropitoare ciuruită: se spărseseră sticlele și acum se scurgea rămășița vinului. Ce să facă? La mușteriu, cu cioburi de sticlă nu putea merge. Să fugă? Unde să se ducă? Să se-ntoarcă la prăvălie!... N-are să-l omoare doar.

De omorât nu l-a omorât jupânul, că jupânul nu era om așa de rău... Dar...

– Unde ai căzut, ticălosule?

– La colț la ulicioară.

– Pentru ce ai apucat pân ulicioară, afurisitule? Nu puteai merge pe podul Mogoșoaii, pe unde e măturat și cu cenușă pe jos? Ai?

– Ca să nu mai ocolesc, jupâne!

– Să nu mai ocolești?... Ți-e lene să umbli, mișelule!... Patruzeci de franci!... Face pielea ta câtă pagubă mi-ai făcut tu mie?

Și trage-i, și trage-i... I-a tras atâta, încât bietul Cănuță, după ce s-a închis prăvălia, nici n-a mai mâncat. S-a culcat îmbrăcat pe mindir și a dormit tun până la ziuă, parcă făcuse un ziafet.

A treia seară îl trimite iar cu marfa la alt mușteriu. Acuma era coșul foarte ușurel.

– Măă! să vii degrabă.

– Viu, jupâne.

– Bagă de seamă să mai spargi ceva iar!...

Peste câteva minute vine-n prăvălie o damă și târguiește fel de fel de trebuincioase pentru casă.

– Să-mi dai un băiat să mi le ducă numaidecât cu mine și cu contul, să-l plătesc acasă.

– Care dintre băieții ăi mici e aicea? întreabă jupânul.

– Niciunu! răspunse tejghetaru. Sunt toți duși.

– Dar Cănuță?

– N-a venit încă.

– Veni-i-ar numele...

Dama-și pierde răbdarea; se uită la ceas:

– Atunci, zice, iau o birjă, că m-așteaptă la masă; am musafiri; și trimite dumneata pe băiat mâine, ori poimâine, cu contu.

Jupânul, negustor vechi, care cunoștea cât se-ntinde poimâine al cocoanei, zice dulceag:

– Dar... știți că... mai este un contișor...

– Ce contișor? zice dama. Orice-o fi, plătește bărbatu-meu când o trece pe aici.

– E cam de mult, zice jupânul zaharisind și mai tare tonul. De! cu vremea asta, și la noi, negustorii, nu prea merge... Eu zic, coniță, mai bine să așteptăm băiatul... zău! mai bine să așteptăm băiatul.

– Care va să zică nu am atâta credit la dumneata?

– Mă iertați, sărut mâna, răspunde cu glasul ca miambalul jupânul, frecându-și mâinile.

Apoi schimbând deodată tonul, aspru către tejghetar, pe când intră mai mulți mușterii:

– Băiete! vezi ce-a poftitără domnii.

– Mersi, zice dama foarte înțepată, și iese, trântind ușa. Orișicât, să lași să plece așa un mușteriu suparat, o damă, nu face pentru un negustor... Tocmai când se gândea jupânul la asta cu părere de rău că s-a-ntâmplat, iacătă și Cănuță, alb de măzăriche.

– Unde ai stat până acuma, nemernicule? zbiară jupânul.

– Am fost la d. Popescu.

– La d. Popescu?... Un ceas pentru o palmă de loc?...

– Am dat pe podul Mogoșoaii, jupâne; pân ulicioară alunecă.

– Pe podul Mogoșoaiei?... ca să caști gura la prâvălii!...

Și șart! part! o pereche de palme fierbinți peste urechile degerate…

Desigur numai din pricina firii lui pe dos, i s-a părut lui Cănuță două palme mult mai dureroase decât bătaia de deunăzi. Deunăzi, după atâta pisăgeală, se culcase fără să se plângă de șeale și dormise ca o buturugă; acuma n-a putut s-adoarmă de usturimea urechilor. A plâns înfundat toată noaptea pe mindirul lui până despre ziuă.

Se împlinea acu, peste o minută, a treisprezecea învârteală a pământului împrejurul soarelui de când tânărul Cănuță se grăbise a ieși să se bucure de razele acestuia. Un neastâmpăr nesuferit ridică pe băiat de pe mindir. Cănuță oftă adânc ca și cum ar fi răsuflat întâia dată, își șterse repede ochii ca și cum ar fi văzut întâia oară lumina. În perete ardea o lămpșoară afumată. Toți băieții ceilalți dormeau adânc. Își luă într-o basma lucrușoarele lui, mai nimic, și ieși.

Mijea de ziuă când, rupt de oboseala trupului și mai ales de a sufletului, înghețat de atâta umblet pe frig, bătea în geam la cocioaba bunică-sii, în fundul unei mahalale de la marginea orașului. Baba se deșteptase, își aprinsese candela la icoane și se-n-china.

– Cine e?

– Eu bunico.

I-a deschis.

– Ei! ce cauți tu până-n ziuă?

– Am fugit de la jupânul.

– De ce? a-ntrebat bunica încruntată de cine știe ce urât gând i-o fi fulgerat prin mintea ei veche.

- ...Pentru-că... nu mai vreau să stau.

– Nu-ți dă de mâncare?

– Ba da.

– Muncești prea mult?

– Mult... dar... nu mult.

– Te bate?

Băiatul dete din cap ș-ncepu să plângă. A vrut bunica să-l mustre, să-l îndemne la supunere - ba, că așa bate stăpânul, să-nvețe băieții minte; ba, că trebuie să aibă copilul răbdare dacă e la stăpân: că dacă n-a vrut să-nvețe carte și nici la stăpân nu vrea să stea, atunci ce-o să se facă el? s-ajungă vagabond, ori pungaș, ori să se prăpădească pe drumuri; că de! e băiat mare acuma, de treisprezece ani... de treisprezece ani...! Și și-a adus aminte baba că adineaori, acu, a împlinit copilul copilului ei d-abia atâta, și că e destul de mâhnit el și de bătut la ziua lui, când alți copii cine știe ce bunătăți și ce mângâieri au la ziua lor: ce să-l mai mustre și ea?... și tot uitându-se la el cum plângea ca un prost, șezând pe marginea lăzii, cu legătura într-o mână, și se ștergea cu căciula la ochi, a început și baba să plângă ca o proastă.

Când răsărea soarele mare pe un cer limpede ca sticla, Cănuță dormea la căldură în patul bunică-sii. Tot fire sucită! omul când doarme fără grijă, doarme pe-o ureche, nu pe brânci: nici pe una nici pe cealaltă nu voise să doarmă, fiindcă-i erau prea simțitoare de cu seara.

Tot așa și iar așa, pentru nimicuri, a schimbat Cănuță mulți stăpâni. Istoria lui se poate asemăna cu istoria unui pahar care rabdă să-l umpli cu litra și pentru o picătură se supără și dă pe-afară. Și lumea vede măcar ce se petrece cu paharul; dar putea lumea înțelege ce se petrece în sufletul lui Cănuță? Paharul stă de fața; sufletul lui Cănuță sta ascuns și pe semne era prea mic, prea strâmt - dedea repede pe dinafară.

Multe și de toate a încercat el în viața lui, ca să și-o poată cârpi de azi pe mâine. A făcut, fiindcă și el era român, a făcut și politică: a părăsit totdeauna opoziția, din cauza nemărginitei și injustei ei violențe, în anul venirii ei la putere, și s-a alipit totdeauna de guvern, care în definitiv nu era așa de vinovat, cu câteva zile înainte de trecerea acestuia în opoziție. Și pe urmă iar așa și tot așa.

Ducând viață destul de grea, i-a venit și lui ceasul, și s-a însurat ca toată lumea. L-a înșelat la început soacră-sa, nu i-a dat zestrea făgăduită - el a zis și n-a prea zis ceva. L-a înșelat nevasta întâia oară — el a zis prea puține. A doua oară - n-a zis nimic. Dar odată, la Blagoveștenii, a făcut ce-a făcut și din toata sărăcia a cumpărat un crap mare și borțos, ceva rar: patru chile și plin cu icre. L-a dus acasă și a rugat pe nevastă și pe soacră să i-l facă umplut la cuptor cu stafide și coconari. Femeile, din una într-alta, mai cu treabă, mai cu vorba, au uitat să scoată peștele la vreme. Când l-a dat la

masă - sfarog. Cănuță și-a ieșit din pepene. Fără nici o vorbă și-a lăsat nevasta și a pornit divorț a doua zi cu probe de altă dată; ar fi pornit numaidecât, dar nu se putea, era sărbătoare, mâncare de pește, nu se ținea tribunal.

Femeia era însărcinată... A început să plângă, că ce o să se facă ea fără Cănuță. El n-a vrut s-asculte. De necaz, de mâhnire, femeia a lepădat la mă-sa și cât pe-aci să moară de boală și de mizerie. A alergat soacră-sa la el:

– Cănuță maică, fie-ți milă! e nevastă-ta, iart-o! se prăpădeș-te fata, moare! ce Dumnezeu! Cănuță maică, pentru un crap! Aș! Cănuță, bărbat strașnic, o ținea într-una:

– Crap necrap, nu se poate, cocoană! am pornit hârtie, s-a isprăvit.

În sfârșit a scăpat femeia după o îndelungată suferință.

Într-o dimineață, când plecase după daraveri, Cănuță se întâlnește cu nevastă-sa, slabă, legată pe sub fălci: se plimba în piața Teatrului de colo până colo ca o desperată. O durea îngrozitor o măsea de sus. Fusese la dentist, dânsul dormea. Îl aștepta să se deștepte; dar nu putuse sta locului; ieșise să se plimbe; stând în salonul de așteptare, i-era să nu-nebunească de durere.

Pe când vorbeau amândoi - c-aminteri nu erau supărați - iată că vine în fugă mare feciorul de la dentist și-i spune să poftească. Femeia pornește hotărâtă; dar după un pas se oprește și, întorcându-se către bărbatu-său:

– Ai și tu cu mine Cănuță; mi-e frică.

Omul merge după ea. Ajung în salonul de așteptare. Femeia cade zdrobită pe un jeț, legănându-și capul strâmbat și aiurit de suferință.

– Poftiți, zice doctorul deschizând o ușa.

Femeia se scoală și ia de mână, dârdâind ca de friguri, pe Cănuță; amândoi intră după doctor. Ea albă ca hârtia, se așează pe scaunul de operație. El se face că fluieră ca pentru el singur, ținând mâinile la spate și uitându-se la o cadră din perete. Dar n-are răbdare, vrea să se-ntoarcă... Atunci un țipăt... Gata!

– Haha! zice doctorul. Bine-ai făcut c-ai venit! aveai un abces care se putea sui la ochi, și pe urmă...

– Ei, domnule doctor! zice femeia cu tonul blând al celei mai hotărâte scârbe de viață, după ce se clăti bine în gură... Câte supărări am eu, mă mir cum nu mi-a copt până acu și inima!

Cănuță nu mai fluiera. A plătit vizita doctorului. A plecat cu nevastă-sa. A tratat-o cu o cafea cu lapte la Fialcowski, că nu pusese femeia nimic în

gură de trei zile. Pe urmă s-au suit amândoi într-o birje; au mers acasă, s-au împăcat și au trăit încă destulă vreme împreună.

Ar mai fi trăit încă bine, daca nu i se întâmpla lui Cănuță să moară. Într-o zi, dintr-un nimic, iarăși pentru un moft - ceruse împrumut o mică sumă unui prieten pe care l-a fost îndatorat pe vremuri cu mult mai mult, și acesta îl refuzase - s-a iritat așa de grozav din ceartă încât i-a venit un fel de necăciune... Rău... rău... până seara a murit. L-au îngropat a doua zi ca pe toți morții.

La șapte ani, i-au facut după obicei parastas ca să-i scoată oasele și să i le spele. Era de față la slujbă nevasta și câteva rude. Când au dat groparii de coșciugul lui și i-au ridicat binișor capul putred, ce să vezi! În loc să stea oasele lui Cănuță de-a lungul și cu fața-n sus, hârca sta-n sus cu ceafa și țurloaiele erau pornite către grătarul coastelor.

– Asta n-a fost mort bine când l-au îngropat, a zis popa.

– Aș! a răspuns femeia. M-aș fi mirat, Dumnezeu să-l ierte, să-l găsesc la loc... Sfinția ta nu l-ai cunoscut pe răposatul Cănuță... om sucit!

D-l Goe

1900

Ca să nu mai rămâie repetent și anul acesta, mam' mare, mamițica și tanti Mița au promis tânărului Goe să-l ducă-n București de 10 mai.

Puțin ne importă dacă aceste trei dame se hotărăsc a părăsi locul lor spre a veni în Capitală numai de hatârul fiului și nepoțelului lor. Destul că foarte de dimineață, dumnealor, frumos gătite, împreună cu tânărul Goe, așteaptă cu multă nerăbdare, pe peronul din urbea X, trenul accelerat care trebuie să le ducă la București. Adevărul e că, dacă se hotărăște cineva să asiste la o sărbătoare națională așa de importantă, trebuie s-o ia de dimineața. Trenul în care se vor sui ajunge în Gara de Nord la opt fără zece a.m. D. Goe este foarte impacient și, cu un ton de comandă, zice încruntat:

– Mam' mare! de ce nu mai vine?... Eu vreau să vie!

– Vine, vine acuma, puișorul mamii! răspunde cucoana.

Și sărută pe nepoțel; apoi îi potrivește pălăria.

Tânărul Goe poartă un frumos costum de marinar, pălărie de paie, cu inscripția pe pamblică: *le Formidable*, și sub pamblică biletul de călătorie înfipt de tanti Mița, că "așa țin bărbații biletul".

– Vezi ce bine-i șade lui - zice mam' mare - cu costumul de marinel?

– Mamițo, nu ți-am spus că nu se zice marinel?

– Da' cum?

– Marinal...

– Ei! ziceți voi cum știți; eu zic cum am apucat. Așa se zicea pe vremea mea, când a ieșit întâi moda asta la copii - marinel.

– Vezi, că sunteți proaste amândouă? întrerupe tânărul Goe. Nu se zice nici marinal, nici marinel...

– Da' cum, procopsitule? întreabă tanti Mița cu un zâmbet simpatic.

– Mariner...

– Apoi de! n-a învățat toata lumea carte ca d-ta! zice mam' mare, și iar sărută pe nepoțel și iar îi potrivește pălăria de mariner.

Dar nu e vreme de discuții filologice: sosește trenul - și nu stă mult.

Trenul este plin... Dar cu multă bunăvoință din partea unor tineri politicoși, cari merg până la o stație apropiată, se fac locuri pentru dame. Trenul a plecat... Mam' mare își face cruce, apoi aprinde o țigară... Goe nu vrea să intre în cupeu; vrea să șadă în coridorul vagonului cu bărbații.

– Nu!... nu e voie să scoți capul pe fereastră, mititelule! zice unul dintre tineri lui d-l Goe, și-l trage puțin înapoi.

– Ce treabă ai tu, urâtule? zice mititelul smucindu-se.

Și după ce se strâmbă la urâtul, se spânzură iar cu amândouă mânile de vergeaua de alamă și scoate iar capul. Dar n-apucă să răspunză ceva urâtul, și mititelul își retrage îngrozit capul gol înăuntru și-ncepe să zbiere.

– Mamițoo! mam' maree! tantii!

– Ce e? Ce e? sar cocoanele.

– Să oprească! zbiară și mai tare Goe, bătând din picioare. Mi-a zburat pălăria! să oprească!!!

Tot într-un timp, iacătă conductorul intră să vază cine s-a suit de la stația din urmă.

– Biletele, domnilor!

Cocoanele arată biletele dumnealor, explicând d-lui conductor de ce nu poate și Goe să facă același lucru: fiindcă biletul era în pamblica pălăriei, și, dacă a zburat pălăria, firește c-a zburat cu pamblică și cu bilet cu tot. Dar avea bilet...

– Parol! chiar eu l-am cumpărat! zice tanti Mița.

Conductorul însă nu înțelege, pretinde bilet; daca nu, la stația apropiată, trebuie să-l dea jos pe d. Goe. Așa scrie regulamentul: daca un pasager n-are bilet și nu declară ca n-are bilet, i se ia o amendă de 7 lei și 50 de bani, și-l dă jos din tren la orice stație.

– Dar noi n-am declaratără? strigă mamița.

– Ce e vinovat băiatul dacă i-a zburat pălăria? zice mam' mare.

– De ce-a scos capul pe fereastră? eu i-am spus să nu scoată capul pe fereastră! zice cu pică urâtul.

– Nu-i treaba dumitale! ce te-amesteci d-ta? zice tanti Mița urâtului...

– Uite ce e, cucoană - zice conductorul - trebuie să plătiți un bilet...

– Să mai plătim? n-am plătitără o dată?

– Și pe dasupra un leu și 25 de bani.

– Și pe dasupra?...

– Vezi, daca nu te-astâmperi? zice mamița, și-l zguduie pe Goe de mână.

– Ce faci, soro? ești nebună? nu știi ce simțitor e? zice mam' mare.

Și, apucându-l de mâna cealaltă, îl smucește de la mamița lui, tocmai când trenul, clănțănind din roate, trece la un macaz. Din smucitura lu' mam' mare într-un sens, combinată cu clătinătura vagonului în alt sens, rezultă că

Goe își pierde un moment centrul de gravitate și se reazimă în nas de clanța ușii de la cupeu. Goe începe să urle... în sfârșit, n-au ce să facă. Trebuie să se hotărască a plăti biletul, pe care are să-l taie conductorul din carnetul lui. Păcat însă de pălărie!... Ce-o să facă d. Goe la București cu capul gol? și toate prăvăliile închise!... s-ar întreba oricine, care nu știe câtă grije are mam' mare și câtă prevedere. Cum era să plece băiatul numai cu pălăria de paie? Daca se întâmplă să plouă, ori răcoare? Și mam' mare scoate din săculețul ei un beret tot din uniforma canonierii *le Formidable.*

– Te mai doare nasul, puișorule? întreabă mam' mare.

– Nu... răspunde Goe.

– Să moară mam' mare?

– Să moară!

– Ad', să-l pupe mam' mare, că trece!

Și-l pupă în vârful nasului; apoi, așezându-i frumos beretul:

– Parcă-i șade mai bine cu beretul!... zice mam' mare scuipându-l să nu-l deoache, apoi îl sărută dulce.

– Cu ce nu-i șade lui bine? adaogă tanti Mița, și-l scuipă și dumneaei și-l sărută.

– Lasă-l încolo! că prea e nu știu cum!... Auzi d-ta! pălărie nouă și biletul! zice mamița, prefăcându-se foarte supărată.

– Să fie el sănătos, să poarte mai bună! zice mam' mare.

Dar mamița adaogă:

– Da' pe mamițica n-o pupi?

– Pe tine nu vreau! zice Goe cu humor.

– Așa? zice mamița. Lasă!... și-și acopere ochii cu mâinile și se face că plânge.

– Las' că știu eu că te prefaci! zice Goe.

– Ți-ai găsit pe cine să-nșeli! zice mam' mare.

Mamița începe să râză; scoate din săculeț ceva și zice:

– Cine mă pupă... uite!... ciucalată!

Mamița pupă pe Goe, Goe pe mamița și, luând bucata de ciucalată, iese iar în coridor.

– Puișorule, nu mai scoate capul pe fereastră!... E lucru mare, cât e de deștept! zice mam' mare.

– E ceva de speriat, parol! adaogă tanti Mița.

Pe când Goe își mănâncă afară ciucalata, cocoanele se dau în vorbă de una, de alta... Trenul aleargă acuma de spre Crivina către Periș.

– Ia mai vezi ce face băiatul afară, mamițo! zice mamița către mam' mare.

Mam' mare se ridică bătrânește și se duce în coridor:

– Goe! puișorule! Goe! Goe!

Goe nicăieri.

– Vai de mine! țipă cucoana, nu-i băiatul! Unde e băiatul!... s-a prăpădit băiatul!

Și toate cucoanele sar...

– A căzut din tren băiatul! Țațo, mor!

Dar deodată, cu tot zgomotul trenului, se aud bubuituri în ușa compartimentului unde nu intră decât o persoană.

– Goe! maică! acolo ești?

– Da!

– Aide! zice mam' mare, ieși odată! ne-ai speriat.

– Nu pot! zbiară Goe dinăuntru.

– De ce?... te doare la inimă?

– Nu! nu pot...

– E încuiat! zice mam' mare, vrând să deschidă pe dinafară.

– Nu pot deschide! zbiară Goe desperat.

– Vai de mine! îi vine rău băiatului înăuntru! în sfârșit, iacătă conductorul cu biletul: primește paralele și liberează pe captiv, pe care toate trei cocoanele îl sărută dulce, ca și cum l-ar revedea după o îndelungată absență. Și mam' mare se hotărăște să stea în coridor, pe un geamantan străin, să păzească pe Goe, să nu se mai întâmple ceva puișorului. Puișorul vede o linie de metal în colțul coridorului, care are la capătul de sus o mașină cu mâner. Se suie-n picioare pe geamantan, pune mâna pe mânerul mașinii și începe să-l tragă.

– Șezi binișor, puișorule! să nu strici ceva! zice mam' mare.

Trenul își urmează drumul de la Periș cătră Buftea cu mare viteză. Dar pe la mijlocul kilometrului 24, deodată s-aude un șuier, apoi semnalul de alarmă, trei fluiere scurte, și trenul se oprește pe loc, producând o zguduitură puternică.

Ce e? ce e?... Toți pasagerii sar înspăimântați la ferestre, la uși, pe scări...

– Goe! puișorule! Goe! strigă tanti Mița și se repede afară din compartiment.

Goe este în coridor... De ce s-a oprit trenul?

Cineva, nu se știe din ce vagon, a tras semnalul de alarmă. Din ce vagon?... Asta e ușor de constatat; manivela semnalului nu se poate trage decât rupându-se ața înnodată și cu nodul plumbuit. Personalul trenului umblă forfota, examinând roatele tamponate cu toată presiunea, așa de tamponate că-i trebuie vreo zece minute mecanicului să-și încarce iar pompa de aer comprimat și să poată urni trenul din loc. În toată vremea asta, conductorii și șeful trenului aleargă din vagon în vagon și cercetează aparatele semnalelor de alarmă.

Cine poate ghici în ce vagon era ruptă ața plumbuită și răsturnată manivela? Ciudat! tocmai în vagonul de unde zburase mai adineauri pălăria marinerului! Cine? cine a tras manivela? Mam' mare doarme în fundul cupeului cu puișorul în brațe. Nu se poate ști cine a tras manivela.

Trenul se pornește în sfârșit, și ajunge în București cu o întârziere de câteva minute. Toată lumea coboară. Mam' mare așază frumușel beretul lui Goe, îl scuipă pe puișor să nu-l deoache, îl întreabă dacă-l mai doare nasul și-l sărută dulce.

Apoi cocoanele se suie cu puișorul în trăsură și pornesc în oraș:

– La bulivar, birjar! la bulivar!...

Dascăl prost

Foarte de dimineață, într-o mahala depărtată, bat la ușa amicului meu Pricupescu, profesor de cursul secundar — predă istoria în clasele inferioare la un liceu.

Deși foarte buni prieteni, n-am fost niciodată la el acasă; așa, nu mă mir că i se pare ciudat a mă vedea la dânsul.

— Ei! ce cauți tu prin mahalaua noastră așa de dimineață?

— Am trecut pe aici — zic eu — și am intrat să-ți dau bună ziua... Știu că pe la ceasul ăsta pleci de-acasă... și... zic: haide să văz... o fi plecat Pricupescu? dacă o fi plecat, bine; dacă nu, merg cu el până-n târg... Azi o să fie o căldură... mai teribilă ca ieri... S-a pus pe călduri... O să ne topim în vara asta...

Pricupescu este un om bănuitor; zice:

— Fac prinsoare pe ce vrei, că și tu ai venit să mă rogi pentru vreun măgar, pentru vreun leneș, pentru vreun ticălos...

— Aș! zic eu...

— Măi! adaugă el... mai am doi ani până să ies la pensie... douăzeci o să mi se pară... Uf! să mă văz odată scăpat de canonul ăsta, care a ajuns de la o vreme nesuferit... Uite! până viu eu, citește!

Și zicând acestea, scoate din buzunar un vraf de scrisori, mi le trântește dinainte pe masă și iese.

Pricupescu este indiscret.

De vreme ce mi-a dat voie, m-apuc să-i citesc scrisorile.

„Iubite domnule Pricupescu,

Știți că de când am fericirea a vă cunoaște, și e cam mult de atunci, nu v-am supărat cu vreo rugăciune de favoare, fiindcă nu-mi place să importunez pe cineva în îndeplinirea datoriilor sale, mai ales când îl știu de o corectitudine exemplară ca dv.

Crez că a venit momentul ca, mai ales în școală, de la care depinde viitorul națiunii noastre, noi românii să încetăm odată cu nenorocita sistemă a favoritismului, a îngăduielii, a hatârului.

Când mai cu seamă ne aflăm în fața unui bărbat devotat datoriei, cum sunteți dv., și conștiințios, făra nici o umbră de bănuială, trebuie să-l lăsăm a-și îndeplini misiunea așa cum crede el, în matura lui judecată nepărtinitoare.

Profesori ca dv. fac onoarea unei școli, ei sunt o garanție că tinerele generațiuni cari le trec prin mână, când vor deveni cetățeni, vor fi perfect educate și solid instruite, și vor face fala națiunii.

Pentru aceea, când frate-meu Ghiță Postolache, deputatul, m-a consultat în ce liceu să-și dea copilul la București, i-am spus numaidecât:

— Dacă vrei să învețe o bună creștere și carte ca lumea, dă-l la liceul unde este profesor amicul meu d. Pricupescu... acolo poți fi sigur și-n privința educațiunii și-n privința instrucțiunii!

Băiatul, Costică Postolache, după cum știți, stă la mine; eu îi țiu loc de tată; prin urmare, înțelegeți de ce mă interesez, și de ce-mi permit, în puterea prietiniei ce mi-ați acordat-o totdeauna, a vă importuna cu o mică rugăminte.

Nepotul meu, precum veți fi observat cu perspicacitatea ce vă caracteriză, este foarte timid; pe lângă aceasta, a fost și cam bolnav în anul acesta, a trebuit să-i scoatem o măsea, așa că are o mare frică de examen.

Ne-ați îndatora foarte mult și pe frate-meu și pe noi mai ales, pe mine și pe soția mea, căci în grija noastră am avut pe copil, dacă ați fi, nu indulgent, aceasta nu v-o putem cere, dar nici prea sever cu el, care nu știți câtă iubire vă poartă și cu cât respect pomenește totdeuna de dv.

De aceea, fiindcă vedem cât ține Costică la d-voastră, ne-am hotărât sa vă luăm pe d-voastră ca meditator, începând chiar din vacanță. Știți ca mergem la țară, la munte. Am fi fericiți dacă ați primi, cum n-aveți îndatoriri de familie, să veniți cu noi, neavând altceva mai bun de făcut, bineînțeles. Am dori ca și-n vacanță să se mai ocupe cu cartea.

N-ar fi rău prin urmare să ne vedem cât mai curând, ca să aranjăm această afacere. Până atunci, primiți, stimate domnule Pricupescu, cele mai afectuoase salutări din partea soției mele și din partea

- devotatului dv.
- Nicu Postolache
- senator"

Halal de Pricupescu! zic în gândul meu, eu, care cunosc bine și pe nenea Nicu Postolache și moșia lui și gospodăria lui, și pe madam Postolache... în paradis îl invită nenea Nicu și consoarta! mâncare, băutură,

aer, călărit... plus două sute de lei pe lună cel puțin... Oameni cu dare de mână!

Dar nu mai vine Pricupescu!... Să citim mai departe:

„Amice Pricupescule,

Mâine încep la voi examenele. În interesul tău îți atrag atenția încă o dată, nu fi sever cu băiatul persoanei cunoscute. Ar fi o prostie din partea ta să faci exces de zel, când știi bine că, și fără să vrei tu, băiatul tot va trece. Pentru ce tu, un dăscălaș, numai ca să te faci grozav, să indispui pe niște oameni cu atâta influență? Nu e mai bine să ți-i faci binevoitori?

Aseară am prânzit acolo. Era o sumă de oameni mari. Toată vremea la masă s-a vorbit rău de profesori, cari, după ce că nu sunt buni de nimic, apoi sunt și brutali și mojici, mai ales cu copiii de familii bune.

La plecare, cucoana a spus că dacă cumva persecuți pe mititelul, n-are să-ți meargă comod.

Eu am garantat pentru tine. Ia seama, în interesul tău.

Amic

N.N."

Alta:

„Dragă Bică, cocoșelule moțat,

Dacă ai ținut tu vreodată la mine măcar a suta parte din cât mi-ai spus, sper că n-ai să mă refuzi. A venit Mița Popescu la mine cu lacrimi în ochi, și m-a conjurat pe tot ce am mai sacru, să-ți vorbesc în privința baiatului ei, Octavian Popescu, care zice că tremură toți băieții de frica ta, că ești prea sever, și el are groaza când se gândește la ziua de mâine.

Biata Miță este desperată, fiindcă Octavian i-a spus curat că, dacă rămâne repetent, se împușcă. Pune-te tu în locul ei, ca mamă.

Astă-seară, nu se poate... Dar mâine seară la ceasul știut, negreșit, cocoșelule moțat. Când ăi veni la puiculița ta, să-i spui că l-ai trecut pe Octavian.

P u i c u l i ț a"

Bravo, domnule Pricupescu! gândesc eu... Cine să fie puiculița?

A! un plic rose-pâle cu un blazon aurit într-un colț... Să vedem.

— Sunt gata; aide, că e cam târziu; am treabă la școală.

— Uite, frate Pricupescule, de ce venisem eu la tine, zic eu și înghit în sec... apoi, îmi iau inima-n dinți.

— De ce?

— Venisem să te rog să-mi faci un mare hatâr.

— Am înțeles... Nu ți-am spus eu?... ghicisem...

— Ei! nu fi și tu așa de... cum să zic... de sever... Știi că de când te cunosc... și de! slavă domnului! ne cunoaștem din copilărie... mi te-am supărat cu vreo rugăminte, fiindcă nu-mi place să importunez pe cineva, cât de prietin să-mi fie, în îndeplinirea datoriilor sale, mai ales când îl știu de o corectitudine exemplară, cum ești tu...

— Apoi, atunci...

— Firește, nu zic; trebuie să ne hotărâm odată, mai ales când e vorba de școală, de la care depinde viitorul națiunii noastre, noi românii, să încetăm, mă-nțelegi...

— Astea le-ai citit undeva.

— Pe onoarea mea, nu. Ei bine tu... tu ești un bărbat devotat și conștiințios, fără nici o umbră de bănuială, care trebuie în misiunea lui să fie, mă-nțelegi...

— Îți spun eu că le-ai cetit undeva.

— Zău, nu... Uite ce e: un băiat... timid... și a fost cam bolnăvior iarna asta... a trebuit să-i scoață o măsea...

— Când îți spun eu...

— Pe ochii mei!... și în sfârșit, ce mai una-alta?... ce să mai umblu cu mofturi?... De colea ar fi pentru tine, un dăscălaș pârlit, pe timp de vară cinci sute de lei?

Am aruncat vorba cea mare...

Pricupescu e nebun!... a început să zbiere la mine... să-mi spuie că: nu mi-e rușine! prieten vechi! Dar eu, cuminte, zic:

— Nu-ți cunoști interesul! de ce să te pui cu niște oameni mari, cari au atâta influență?... De-aia v-a ieșit vorba la toți dascălii că sunteți mojici și brutali, mai ales cu copiii de familie bună! . — A! strigă Pricupescu... Iar?

— Secule! am strigat eu... Dacă e vorba de zbierete, apoi zbier și eu... Un băiat cu atâtea rude, cari ți-ar fi de mare sprijin...

— Ești un prost! strigă Pricupescu.

— Ba tu ești prost!... Mă-sa e văduvă, bogată, frumoasă și de familie mare... în loc să te iei cu binele, să te ia meditator!...

Am strigat degeaba; a fost peste putință să-l scot pe pedant din ale lui.

Mare dobitoc d. Pricupescu!...

Despre cometă – prelegere populară

Prelegere populară

D. Mariu Chicoș Rostogan, distinsul nostru pedagog și director al școalei model „Ulpiu Traian", este destul de cunoscut tutulor acelora cari se interesează de mișcarea noastră culturală, așa ca să ne scutim de a-i mai face vreo reclamă. Ne mărginim doar să dăm aci, cu sfințenie, prelegerea pe care d-sa a ținut-o, în fața școlarilor săi, asupra cometei de luni 1, marți la 2 noemvrie.

Pentru ca să guste cititorul și mai bine această producțiune, trebuie să-i amintim că vechea noastră cunostință, eminintele pedagog d. Mariu Chicoș Rostogan, totdeauna, înainte de e și i, pronunță pe: n ca gn franțuzesc; t ca k; d ca gh; g ca j; c ca șș, etc. Pe ici, pe colo, pentru a ținea deșteaptă această amintire, transcriem cât se poate mai exact felul de pronunțare a eminintelui pedagog, lăsând cititorului să suplinească părțile din cale-afară originale.

Iată prelegerea d-lui Mariu Chicoș Rostogan:

Profesorul: Am primit ghe la onoratul ministeriu următorul țircular:

„Domnule director,

În apropierea zilei de prima novembre, lumea toată și mai cu seamă masele populare sunt adânc mișcate de profeția savantului Falb asupra sfârșitului lumii prin întâlnirea pământului cu cometa lui Biela.

Ministeriul vă invită dar cu onoare a face copiilor din școala dv. o prelegere populară despre comete în genere și despre falșitatea prevederilor sinistre, adică despre imposibilitatea unei ciocniri a planetei noastre cu un alt corp ceresc.

Știm cu toții că influența generațiunilor cari trăiesc simultaneu este reciprocă. Astfel, copiii, mergând pe la căminurile lor, ar duce îmbărbătarea de care au astăzi atâta nevoie masele populare ignorante, a căror imaginație este totdeauna pornită la superstițiuni și la credință în supranatural.

Primiți, domnule director, distinsa noastră considerațiune."

No! auzit-ați numa cum se esprime onoratul ministeriu către migne, mă?... „cu onoare!" și... „ghischinsa noastră considerățiune!..." Numa voi, niște râtagni, nu cunoașteți rășpectul, și doar ghestul vă muștruluiesc...

Ne vom îngheplini aședar misiugnea și vă vom face o prelejere ghespre comeată.

Școlarul Ionescu: Apoi, a trecut...

Profesorul (aspru): Nu fă larmă, spurcăciune!... Silențium și atențiune, că-z intrăm în makerie!

Numele „comeată" iaște ghe jănul femenin: o comeată, două comeate, și gherivă ghe la coma, coamă, capelură, pleate lunji, reșpective: comată, comeată, astru pletos, vulgo stea cu coadă.

Apărițiunea comeatelor au esărțitat togheauna înrâurire asupra maselor populare, asupra prostimii, cu atâta mai mult că aceea apărițiune au fost prețesă ghe bolizi, mecheori, așteroizi, cari se arată ca o ploaie ghe steale și cari...

Școlarul Otopeanu (ridicând mâna-n sus): Dom'le!...

Profesorul: No ! ai vreo observățiune de făcut?...

Școlarul Otopeanu (în picioare): Dom'le, mama-ntr-o seară, iarna trecută, a văzut ploaie de stele, afară...

Profesorul (impacientat): He!... că-z doară nu era să le vază-n bordei...

Școlarul: Și eu și cu taica eram culcați, și când a intrat mama în casă și ne-a spus să ieșim afară să vedem, taica n-a vrut.

Profesorul (mai impacient): Ha!

Școlarul: Zice taica: „Nu ies din plapumă pe gerul ăsta, să știu de bine că plouă și cârnați..." (Școlarii râd.)

Profesorul (foarte impacientat): Tată-tău este un azin, carele nu știe să-ți ghea o educățiune zolidă. (Copiii râd mai tare; profesorul foarte aspru:) — No! basta!

Merem mai gheparte și intrăm în ghemonstrățiune. (Coboară la tablă, ia tibișirul și desinează, nu tocmai exact, o elipsă cu focarele foarte departate.) No, acuma, Bârsăscule, tu carele ai mai multă aplicățiune la machemachică, spune-ne doară ce am vrut eu să prezent aici?

Școlarul Bârsescu: Un... castravete, domnule.

Profesorul (stăpânindu-și un zâmbet simpatic): Mâncă-l cu mumă-ta! (Schimbând repede tonul:) Tot la foale ți-i gândul, să le-n-dopi!... Nu-i castraveche, mâncăule!... e o elipsă, o curbă lunguiață, care are duplu țentrum; unul aici în punctul omicron, și alt țentrum togma dincoace, la ceilantă estremitache, în punctul omega. Aceasta-i calea comeatii.

No, acuma pornim, mă rog, cu comeata de dincolo de punctul omicron pe calea ei, și merem, merem, mereu merem cătră soare, carele iaște în primul țentrum, omega. (Urmând, după metoda intuitivă, cu creta pe linia elipsei, profesoml simulează creșterea și descreșterea mersului cometei.)

Cu cât se apropie ghe soare, astrul pletos își acțelărează amăsurat mersul său, nețăsare cresțendo, simțind acea atracțiune puchearnică, ca un școler diliginche când s-apropie de focarul luminii intelectuale și morale, de scoala și de profesorele său... Apoi, cu cât se depărtează de la primul țentrum și mere cătră al doilea țentrum, se leneveaște amăsurat și îmblă-ncet și tot mai încet, descresțendo ca un școler puturos și fără aplicățiune (cu dezgust), carele preajetă la dătorință.

Exempla dоțent: bunăoară, întăi ca Bârsăscu Sțipiogne, și al doilea ca Ioanescu Agnibal alias agnimal! (Râsete.) Silențium!...

Pentru aceea doară, cu toate calculățiunile și operățiunile alghebraice asupra proțesului mehanic, că a plus b musai că este, mă rog, ecval cu t, comeata nicighecât nu vine prețize.

Școlarul Ionescu : Zicea că vine ieri seara, dom'le.

Profesorul: Au zis tată-tău...

Școlarul: Nu, dom'le; Falb...

Profesorul: Ai văzut tu pe Falb...

Școlarul: Nu, dom'le, era în Universul și-n toate gazetele...

Profesorul (grav): Ugniverzul, doară și toate gazetele cvotighiene nu sunt competente în cauză; pântru așa un lucru trebuie să conzultăm publicățiunile șpețiale, cum e bunăoară Mundus oder Țodiacon, „Univerzal-transțedental-cosmologhișe-astronomișe-meteorologhișe Flighende Bleter" acea publicățiune de falǎ care apare o dată la lună și în care se arată țălebritatea erughițiunii germâne, pântru carea, ca s-o poată cineva pricepe, musai să aibă știință ghespre rățiunea pură, musai să știe jugheca ca Kant. (Școlarii râd tare.)

Faveke lingvis! vitelor și grobianilor, când caut să vă scot din acele credințe rătăcite, a căror consecvenție este ignoranția și imbețilitachea!... Căci au fost proști și neghiobi, ștultorum numerus infignitus !cari au crezut cum că orice comeată iaste un sămn, o amenințare, o piază rea...

Școlarul Otopeanu: La noi, la Otopeni, spune, dom'le, tata, că s-a stârpit toate vacile când a venit cometa ailaltă.

Profesorul: Dar mumă-ta de ce nu s-au stârpit, boule?...

No, merem mai gheparke... fără collocvium! Să vedem numa care este posibilitatea de o întâlnire a globului terestru cu cometa lui Biela.... (Hotărât:) Apoi, asta nu-i slobod, asta nu se poate, deoarece toți erughiții au proboluit negativa! (Cu siguranță:) Natura non fațit zaltus, mă prostovanilor! Ea au pus doară ghestul șpaț, ca să aibă loc corpurile cerești

să îmble care-ncătrău în univerz, fără coliziune, fără craval: să aibă fiecarele pântru trubuințele reșpective comoghitachea lui! (Școlarii râd foarte tare și fac zgomot.)

Profesorul: Nu larmă, râtanilor inconștii! nu râdeți ca ruralii, cari n-aveți decât inștincturi chelurice și nu simțiți penetrățiune la contâmplățiunea naturii carea (cu multă elevațiune) după cum lucră este, mă rog, pântru șpectatoriul cu perșpicațitache, un șpectacol plin de admirățiune și venerățiune!...

No! acuma văz't-ați că ieri nu s-au întâmplat nimica... De ce n-ați vin't la scoală ieri, să azistați împreună cu profesorele vost'?...

Școlarul Bârsescu: Ni-era frică de cometă...

Profesorul: Frică, ha?... No, du-che!

Școlarul Ionescu: Eu am venit, dom'le, cu Popescu Ion și cu Otopeanu Marin, și-am stat de la două până la patru, și dumneata n-ai venit.

Profesorul: Ha!

Școlarul: Și când i-am spus mamii, a zis că n-ai venit de frica cometii.

Profesorul (supărat, cu humor amestecat cu dispreț): Pe mine să mă-nvățați corajul, tu și cu mumă-ta, niște loaze! pe mine? care, în cătane, la Zolfărino, unde au fost și cu franțozul și cu talianul, am avut un frache mai mare undrofițir în gavaliri și un unchiu de pe mamă fetfebel la granatiri!... Voi! pe migne! Vezi numa! (Transportat, cântă cu mult avânt eroic:)

„La Zolfărino ghe vale,
Mere-un ghenăral călare
Și tot strigă-n gura mare:
—Împărache înălțache!
Pugne pașe, nu che bache,
Că-ți perzi cătagnele toake!
...und zo waiter ..."

(Copiii aplaudă și râd.)

Profesorul: Nu larmă, vitelor, cari n-aveți respect ghe istoria neamului!...

Merem acu mai departe, să vorbim de temprătura comeatii și apoi de conzistența ei, pentru ca mai apoi, la urmă, s-ajungem, mă rog, la

concluziunea aceea, cum că nicicând n-avem să ne temem de sfârșitul lumii, carele nu se poate.

No! temp'ratnra! (cu multă volubilitate:)

Vremea, mă rog, se-mparte, după cum au proboluit Țelzius, în două părți, cari se despart una de alta la acel fixum, carele se cheamă zero-graduri sau nul... De-acolo, aceea care mere-n sus — Bârsescule, fii atent! — este partea călduroasă, și aceea care mere-n jos — Ioanescule, nu căsca gura, că intră musca! — este partea friguroasă, iar la nul, mă rog, apa — Popăscule, vrei să mânci bătaie! — apa prinde pojghiță.

De aceea, iaște iarnă și vară, după cum arată la termometrul lui Țelzius, reșpective țentigrad, iar acei cari știu carte, iar nu ca poporul de rând, numesc căldura plus și frigul minus. Prin urmare, e proboluit cu metoaghele moghearne cum că comeata este totdeuna în minus: despre o inflămățiune dară nu poate fi vorba.

No! acum conzistenția. (Și mai volubil:)

Conzistenția comeatii conzistă din materia cea mai faină din toate puncturile de vedere a senzurilor noastre; mutachis mutanghis, mai faină decât o beșică de săpun, mă rog!

Materia în jenăre e doar ceva, mă rog, carele nu esistă, ci e mai apoi numa o însușire a lucrului în sine carele iaste o enerjie, carea nu se știe și pe carea semper ignorabimus ! ... Aceea apoi nu-i ghe nasul vost', niște mucoși! că e prea înalt; aceea o veți ștudui când veți îmbla la Univerzitache, cum am îmblat si eu. De nasul vost' este doar aceea care vă spun eu, cum că destulu-ți-i vorba măiastră a marelui jeniu Neftone, că o comeată cât de mare, măcar ca de-aici pân' la Budopeșta, prin condensățiune, o poate vârî într-un... într-un... fingherhut ... pălăria ghejetului... ghejătar... vulgo năpărstoc.

No, acuma, concluziunea.

Mereți acasă și spuneti tată-tău și mumi-ti, reșpective părinților voștri ignoranți, să nu mai fie neghiobi să aibă frică ghe fignis munghi, că cine crede în superstițiuni devine ridiculos față cu știința și merită ghesprețăluit.

(Școlarii râd, Ionescu mai tare ca toți.)

Profesorul (dând din cap cu dispreț către Ionescu): Las' pe alții să râdă; nu râghe tu, urecheatule, că eu che urechesc înc-o toană; che fac numa apoi să vezi steale și comeache ziua miaza mare! înțălesu-m-ai?

(Copiii devin din ce în ce mai impacienți și mai zgomotoși.)

Profesorul: De aceea trubuie că să avem pântru știință cel mai nalt reșpect, dar totdeodată cu ceea mai profundă moderățiune, mă rog. Că-z știința nu trubuie tractată în mod excluzivist, nici ca pe o zeiță ce stă în ceriu, cum spune Schiller, nici ca pe un dobitoc ghe muls !

(Copiii devin și mai impacienți, și mai zgomotoși.)

Profesorul (ridicând emfatic tonul pe măsură ce crește zgomotul școlarilor): Aignem ist ghi visenșaft, ghi hohe, ghi himlișe Ghiotin... măgarilor! ghem anghern, ghi tiuhtighe Kuh... boilor! ghi in mit Butern fersorct... porcilor!

(Profesorul iese cântând „La Zolfărino ghe vale"; copiii ies foarte veseli după el, făcând un zgomot nemaipomenit.)

Dintr-un catastif vechi

Să mă ierte confrații noștri reporteri dacă nu rămân todeuna uimit de rezultatele activității lor... Eu am cunoscut în copilăria mea, înainte de a merge la școală, pe patroana reportajului român; și iată de ce zic „patroana".

Toate corporațiile bine organizate au câte un patron sau chiar câte doi: pianiștii au pe sf. Cecilia; vânătorii, pe sf. Hubertus; călăreții, pe sf. Gheorghe; chiriașii, pe sf. Gheorghe și pe sf. Dumitru; doftorii, pe sf. Cosma și Damian; birjarii pe sf. Ilie ș. cl.

Și să se noteze bine că pe vremea când trăiau acești patroni, nu se știa nici de Chopin, nici de pianolă; armele cu repetiție nu se inventaseră încă; societățile pentru îmbunătățirea rasei cavaline si Creditul urban nu erau înființate; despre antisepsie și roate de cauciuc nici pomeneală...

Tot astfel, când eu am cunoscut-o pe patroana reportajului român, nu se pomenea de serviciu telegrafic și telefonic nici cu fir, dar încă fără fir; nu se știa de căi ferate, de biciclete, de automobile, de atâtea ș-atâtea mijloace de locomoțiune și de corespondență, de care se bucură confrații reporteri actuali.

Ușor îi vine intrepidului confrate astăzi, firește!

Telefonul... Alo!... Un enorm scandal!... O crimă groaznică... o tragică sinucidere... un sinistru colosal... o catastrofă pe C.F.R....

„Mână, chauffeur!...”

Și, „în mai puțin de trei sferturi de ceas, cu o viteză de o sută de kilometri pe oră, am ajuns cei dântâi la locul dezastrului; am scos carnetul și am notat rezultatul primelor noastre investigațiuni, pe care le comunicăm telefonic ziarului nostru... Cititorii noștri vor afla cei dântâi... etc."

Să fi poftit însă intrepidul confrate, să mă facă să aflu cel dântâi, atunci când de la București până la Ploești se călătorea în birjă de Herasca cu coviltir și codirlă, cu patru cai în rând, doi la oiște și doi la cetlău!

La 9 dimineața ieșai din București pe la capul Podului Mogoșoaii și, după trei opriri (la Săftica un sfert de ceas, la han la Țigănești două ceasuri și jumătate de prânz, și iar un sfert de ceas la Puchenii Dorobanțului), intrai în Ploești, pân straja Bucureștilor, pe la 6 trecute seara... O diligență făcea o dată pe zi cursa de poștă între cele două orașe; astfel, scriai din Capitală o scrisoare luni după-prânz; o aducea marți seara diligența, și o primea adresantul în Ploești miercuri la amiază.

Și totuși, serviciul de reportaj îl făcea cocoana Luța, de la Sf. Voievozi din Ploești, cu o celeritate și cu o exactitate, care ar putea face gelos pe cel

mai neadormit dintre confrații noștri speciali în materie.

Niciodată provincialii nu eram jinduiți de știri de senzație din țară și din Capitală mai ales; și firește că cei dântâi care le aflam eram noi, mahalagiii de la Sf. Voievozi, vecinii coanei Luței.

Văduvă; posedând o avere modestă; ocupându-se cu preparațiunea medicamentelor inofensive, a sulimanului pentru obraz, a boielii de păr și a lepădatului, după farmacopeea orientală; prezicând în cărți, în drojdii de cafea, în palmă, după uitătură, prezentul, viitorul și trecutul; făcând serviciul de mică corespondență intraurbană, scrisă sau orală — îi rămânea destul timp ca să nu neglijeze un moment măcar serviciul de reportaj; și să nu uit a spune că, deși primise o educațiune foarte-ngrijită, fiind de o politeță, de o discreție și de-o urbanitate exemplare, cocoana Luța nu știa nici să scrie, nici să citească, cu nici un fel de slovă. În schimb, însă, ce memorie!

Dar să dăm, până una alta, o probă de reportajul ei...

Câțiva ani înainte de unirea principatelor, s-a petrecut în Muntenia, un scandal senzzațional, cum se zice astăzi, menit să emoționeze îndeosebi pe creștinii pravoslavnici de „ambe sexe", cum se zicea pe-atunci.

De la cine l-am aflat noi mahalagiii de la Sf. Voievozi din Ploești, atunci când nu se pomenea de gazete?... De la cine altul decât de la cocoana Luța, chemată de mult acuma, din principatul Valahiei, întru împărăția cerului.

Și, fiindcă oricine poate-nțelege că mi-ar fi greu să reconstituiesc din memorie, după peste o jumătate de veac, o povestire cu atâtea amănunte subtile, mărturisesc de la început că mă voi mărgini să reproduc, după niște hârtii vechi, darea de seamă asupra știrilor cocoanei Luței. Acele hârtii — un dosar gros, învelit într-o cămașă de mucava și legat cu sfoară — le-am găsit din întâmplare în podul unei case dărăpănate de la Sf. Voievozi din Ploești. Sunt toate scrise cu slovă popească; iar dasupra cămeșii, stă însemnarea: Catastiful cocoanei Luței.

În acest prețios dosar, se găsesc notate, atât pe scurt de transcriitor, într-o formă mai puțin originală, cât și pe larg, în forma originală a reporteresei — cum, la citire, mi-o aduc bine aminte — o sumă de anecdote din viața de pe atunci, pe care parcă încă o auz pe răposata povestindu-ni-le din viu grai.

Să începem cu scandalul menit să...

Urlă Bucureștii. Încotro te-ntorci tot de pățenia arhipăstorului vorbesc oițele și berbecii.

Ce-i lipsea?... Ce n-avea? ce cu gândul nu gândise când era arhondar la Cernica și pe urmă mai mare peste vătășia de țigani de la Cozia... Și ce om voinic! ce bărbat arătos! ce barbă cuvioasă! și ce venit frumos: peste șaptezeci de mii de galbeni pe an!

Dar duhul cel rău, pizmașul, s-a însărcinat să turbure liniștea robului lui Dumnezeu; căci, precum aflarăm de la cocoana Luța astă-seară, iată cum s-a petrecut pricina:

„De un an și mai bine, chiar peste vreo lună după ce doftorul Limbric (?) s-a fost cununat la mitropolie, era știut de toată lumea că peste casa lui revarsă acela care-l cununase, harul domnului, ploaie de aur.

În seara cununiei, înaltul slujitor al altarului, vrând să dea bine-cuvântarea lui tinerei perechi, a rămas încremenit când a dat cu ochii de mireasă; așa s-a simțit trăsnit de nurii ei, încât n-a mai putut cânta mai departe; a-nceput să-i tremure glasul și barba, și, venindu-i un fel de isterică, cu căscături și zvâcnituri ca de deochi, a rasolit slujba și le-a dat drumul mai degrabă tinerilor cununați să meargă acasă.

Toată noaptea următoare, duhul cel rău nu i-a dat pace; până la ziuă n-a putut bietul părinte să închiză ochii o clipă măcar... tot cu gândul la mireasă. A doua zi de dimineață, a pus pe urma căsătoriților fel de fel de gonaci iscusiți — călugări, călugărițe, boieri, cocoane, care se pricep la așa binefaceri — și, aflând că nu prea trăiesc în huzur tinerii căsătoriți, a-nceput să le trimiță daruri, apoi să-i poftească la masă, apoi să se poftească el la dânșii; pe urmă, tot după-mboldul duhului, a chemat pe doftorul să-l îngrijească, fiindcă se simțea părințelul cam bolnăvior de piept, nu putea răsufla slobod și-i venea mereu să ofteze — vorba cântecului: «de oftat ce-am oftat tare, furca pieptului mă doare!» — Azi așa, mâine așa, încet-încet, s-a-ncins prietenie la toartă între doftor și bolnav; iar tânăra doftoroaie, din zi în zi, speria mai tare lumea cu falaitarurile, cu catifelele, cu blănurile, cu diamanticalele dumneei.

Lumea, cum e lumea, s-a apucat să bârfească — mai ales cocoanele care n-aveau bărbat să-ngrijească de piept pe părințelul. Doftorul, care știa bine cum merge boala și vedea că-i dedese pe leac, s-a hotărât ca să astupe gura lumii dușmane, să părăsească pe bolnav, măcar pentru câtăva vreme.

Astfel dar, și-a luat soția și, fără să spună nimica bolnavului, s-a dus cu ea și a ascuns-o la țară, într-o casă boierească. A doua zi, când merge bolnavul la casa doftorului în oraș, o găsește încuiată — și doftoroaia... nicăieri. Aman! unde-i?... Nu se știe...

Cade bolnavul la pat, și rău, și rău, se prăpădește și mai multe nu!... aleargă gonacii și cercetașii în toate părțile, și, de colea până colea, dau de culcușul doftoroaii... și din vorba-n vorbă, ajung să-nțeleagă pe cum că, de ochii lumii și ai bărbatului, s-a dus tânăra la țară, până să se mai potolească bârfelile dușmanilor; dar că și ei îi e dor de părintele, și că noaptea aceea chiar, doftorul are să lipsească, și prin urmare bolnavul poate să poftească.

Cum a auzit bolnavul vestea cea de bucurie, a sărit din pat. Când a-nserat bine, s-a suit într-o caretă cu patru telegari, îmbrăcat tiptil ca un mirean, însoțit de un credincios, și... mână, băiete! Nici caii tăi, nici drumul tău! Ajungând la izvorul tămăduirii, ca prin farmec i s-au deschis porțile curții; în scară l-a-ntâmpinat tânăra prietină, care l-a luat repede la brațetă și l-a dus înăuntru, într-o odaie din fundul caselor.

Bolnavul, care de atâtea zile suferise de-nțărcatul leacului, având bătaie de inimă, a-nceput să tremure din toate-ncheieturile și atât a zis numa: «Ah! cum te-ai îndurat să mă lași, psihachi-mu!?»(vorbă dulce elinică; adică pe românește sufletelul meu) pe urmă i-a venit rău cu sughiț și s-a așezat pe un divan.

Doftoroaia l-a frecat cu oțet de trandafir pe tâmple; bolnavul a deschis ochii galeși și a zis cu mult foc: «Ah! psihachi-mu, spune mai bine că vrei să mă omori?» și, simțind că-i vine rău, a năvălit s-o ia-n brațe, ca să se rezeme, să nu cază jos. Atunci ea a țipat, de frică firește că se prăpădește omul, și a pierit ca o șopârlă printr-o uscioară ascunsă; și numaidecât tot pe acolo, iacătă s-a arătat și d. doftor, și, după el, doi arnăuți cu hangerele scoase din teacă și un fecior cu un șorț alb.

— A! părințele; d-ăștia mi-ai fost? umbli noaptea tiptil pân casele oamenilor, să necinstești femei cinstite? Nu ți-e rușine! Să vezi acu ce operație am să-ți fac!

Bolnavul, mai mort decât viu, a căzut în genunchi ca babele la sfintele daruri, și a mormăit:

— Să nu mă nenorocești, doftorașule!

Arnăuții l-au ridicat de subțiori, l-au așezat și l-au legat bine pe un jeț, cum se face la orice mitropolit pentru îngropăciune. Pe urmă, a venit feciorul cu un lighenaș cu săpun și cu briciul — să-l rază.

Bolnavul a dat un răcnet:

— Stați!... să ias-afară slugile, să-ți spui numai o vorbă!

Când au rămas singuri, doftorul și bolnavul... aman-zaman, hâr-mâr: ori barba, ori paisprezece mii de galbeni!

A pornit credinciosul înapoi cu carăta, și pe la două despre ziuă s-a întors cu zece mii, tot cât găsise în ladă. Pentru alte patru mii, a iscălit părintele o poliță pe termen de trei zile.

După aceea, feciorul a adus pe tavă dulceață și cafea, iar părintele, om politicos, a zis:

— Da de ce vă mai supărați, taică?

La trei zile, polița a fost achitată. De atunci bolnavul tot nu mai vrea să se tămăduiască, și, firește, peste casa doftorului plouă harul domnului ploaie de aur.

Așa spune cocoana Luța."

Aci se-ncheie documentul din Catastif. Nu i s-ar putea da ușor crezământ, dacă faptul n-ar găsi confirmare într-o cărticică, probabil inspirată din cercuri iacobine, apărută puțin mai târziu, cu singura dosebire a numelui doftorului: nu Limbric, cum a zis cocoana, ci Lemberg.

Credem că reproducerea acestor documente astăzi va interesa pe iubitorii de istorii, care sunt prea mărunte ca să poată-ncăpea în istorie. Ne propunem deci a da din când în când aici ceea ce ni se va părea mai de samă din vechiul Catastif.

Diplomație

Mă-ntâlnesc cu amicul meu nenea Mandache pe trotuar, la berărie.

— Salutare, nene Mandache.

— Salutare, neică.

— Ce stai așa pe gânduri?

— Eu? pe gânduri?

— Nu cumva te-a suprimat și pe dumneata?

— Ei, aș!...

— Te văz așa... distrat și cam nervos.

— Nu, frate; aștept pe soția mea, și nu mai vine; am mare nerăbdare să văz dacă a reușit și acuma... Dacă reușește ș-acuma, halal să-i fie!... că ăla e un ciufut...

— Cine e ciufut?

— Nu-l cunoști! unul de la care vrem să cumpărăm niște case... À propos: de ce nu ne trimiți și nouă acasă Moftul român?

— Ba vi-l trimiț bucuros.

— Grozav îi place soției mele să-l citească...

— Vi-l trimiț, nene Mandache; îl vrei pe un an ori pe șase luni?

— Cum, pe un an ori pe șase luni?

— Da, abonament.

— Cum, abonament?

— Nu zici că vrei să te abonezi?

— Ce abonament, monșer? de la prieteni să ceri abonament?... Ce mare lucru! un număr mai mult ori mai puțin.

— Cum, nene Mandache, gratis? se poate?... îmi pare rău...

— Ce dracu nu mai vine, frate... Mare nerăbdare am... Haz ar avea să-l traducă și p-ăsta!... Dacă-l traduce și p-ăsta... nu mai am ce zice: mă-nchin... Ce bună treabă ar fi!

— Ce treabă?

— Nu-ți spusei, frate! Este un ciufut bătrân, care are o pereche de case, depuse la credit pe zece mii de lei, și vrea să se desfacă de ele, fiindcă și-a făcut altele mai mari... și cere peste credit șapte mii de lei. Eu i-am dat cinci... Nu vrea... De zece zile stăm la tocmeală și nu vrea să lase nici o sută de lei; dar nici eu nu-i dau nici cinzeci de lei mai mult...

— Ei, și?...

— Ei! și am trimis-o acuma pe soția mea: să vedem e-n stare să-l traducă... Teribilă e, domnule! are o diplomație, domnule, e ceva de speriat... Curios sunt să vedem...

— Adică, nene Mandache, cum vine vorba asta de diplomație?

— Ei! uite, nene, este un secret, care nu poate să-l aibă orișicare... Se uită așa nu știu cum, și-l aduce pe om cu vorba, și iar se uită, și iar cu vorba, și iar se uită — e ceva de speriat, pe onoarea mea!... Dar aici e un caz mai greu: bătrânul e al dracului!...

— De unde știi? dacă a reușit până acuma diplomația dumneaei, de ce adică n-ar reuși și acuma?

— Ei! nu! bătrânul e ciufut al dracului... Nu lasă el două mii de lei!...

— Zi că-ți lasă o mie, tot e bine.

— Apoi nu! Șicul e să lase două. Aci s-o vedem cu diplomația dumneaei... Câte ceasuri să fie?

— Șapte fără un sfert.

— Ce dracu face, de nu mai vine!... s-a dus de la patru... Să știi că nu-l poate traduce!...

— Ori s-o fi abătut și prin altă parte... La câte v-ați dat rendez-vous?

— Imediat ce-o isprăvi, ori așa, ori așa.

— Apoi, trebuie să ai răbdare, nene Mandache; dacă e vorba de diplomație, unde trebuie mai multă răbdare decât în diplomație?

— Mi-e frică, monșer, că n-are să-l poată traduce... Și-ți spui drept, mi-ar părea foarte rău... Nu știi ce căscioară drăguță...

— Să v-ajute Dumnezeu s-o stăpâniți!

— Ei! numa să reușească...

— Daca întârziază, tocma asta este un semn că are speranțe să reușască; aminteri, n-ar sta dumneaei degeaba.

— Apoi, vezi că nu o cunoști... La ea nu merge așa agalea... merge iute... n-o cunoști... Să vezi... Zilele trecute — că tocmai mă-ntrebai adineaori dacă nu m-a suprimat și pe mine — zilele trecute, mă cheamă directorul nostru și zice: „Domnule Mandache, cu regret trebuie să te anunț că postul dumitale are să fie suprimat pe ziua de 1 aprilie ” . -„Cum se poate, domnule director? am zis eu; tocmai pe mine, care am servit cu zel și activitate, să mă suprimați?" „Trebuiesc economii, domnule Mandache. Sunteți în biurou trei șefi de masă; rămâne un șef la toate mesele și un șef de biurou, și-nțelegi bine, dumneata ca netitrat..." Că hâr! că mâr! nu se poate și nu se poate! Ce fac eu? dau fuga acasă și-i spui nevestii. Aleargă

nevasta degrabă, cere audiență la directorul, la secretarul general, la ministru, și cu diplomația ei, mă-nțelegi, îi traduce pe toți...

— Și nu te suprimă...

— Stăi, să vezi... A doua zi, mă cheamă directorul si zice: „Domnule Mandache, ai scăpat! ți s-a luat în consideraţie că ai servit cu zel şi activitate — ești menținut în serviciu". Dar eu întreb: „Cu leafa redusă, domnule director?" „Ai răbdare, zice directorul; fiindcă s-a suprimat trei șefi de biurou, rămâi dumneata ca șef în biuroul dumitale cu leafa respectivă."

— Care va să zică înaintat!...

— Firește.

— Ei! ce-ai zis directorului?

— Să trăiți, domnule director! să trăiască domnul secretar general, domnul ministru, și...

— Și nevasta dumitale!

— Firește... Fără diplomația ei, era să dau acuma afară muștele din Cișmegiu... Câte ceasuri să fie?

— Șapte și cinci...

— Nu mai vine... Teribilă nerăbdare am...

— Trebuie să vie, nene Mandache, și eu, nu știu de ce, parcă m-aș prinde că vine cu veste bună; parcă m-aș prinde că a reușit.

— Să te-auză Dumnezeu!... Să știi că dacă reușim, fac cinste...

— Ascultă-mă pe mine, reușiți!

Nenea Mandache stă pe gânduri, bâțâind din piciorul drept și scârțâind din vârful ghetei, ca orice om în prada nerăbdării, câteva momente, după care se ridică drept în picioare:

— Ea este... Uite-o! vine!

Și-ncepe să facă semne cu pălăria, strigând:

— Mițo ! Mițo !

În adevăr, o coconiță coboară din tramvaiul care a sosit în Piața Teatrului venind dinspre sf. Gheorghe. E încântătoare! tinerețe, grație, vioiciune, și un șic... un șic! A văzut semnele bărbatului și se apropie de masa noastră. După aerul ei radios, se vede că eminenta diplomată a repurtat un deplin triumf.

— L-ai tradus? întreabă nenea Mandache.

— Ei bravos! răspunse ea.

— Cu cinci mii!

— Cu.

— Nu ți-am spus eu, nene Mandache?

— Cu cine am onoarea? întreabă coconița pe consoartele său, arătându-mă pe mine.

Nenea Mandache mă recomandă.

— D-ta ești ăla care scoți Moftul român?

— Da! coniță... Vă place?

— Mă nebunesc... Bine, frate, tot spune Mandache că sunteți prietini... Nouă de ce nu ni-l trimeți?

— Zi-i și tu să ni-l trimeață, că pe mine m-a refuzat, zice nenea Mandache.

— Să ne refuze? se poate? zice diplomata noastră, dându-se cu scaunul foarte aproape de mine și aruncându-mi niște priviri de acelea la cari nu se poate răspunde decât prin supunere.

— Atunci... să vi-l trimit; vă rog, doamnă, dați-mi adresa, zic eu biruit.

— Ai văzut? zice nenea Mandache triumfător. Ți-am spus eu, că are diplomația ei... Ai văzut cum te-a tradus?

Două loturi

Apărut în 1898

Asta e culmea!... culmea!... strigă d. Lefter, ștergându-și fruntea de sudoare, pe când madam Popescu, consoarta sa, caută fără preget în toate părțile... Nu e și nu e!...

– Femeie, trebuie să fie-n casă... Dracu n-a venit să le ia!...

Dar ce au pierdut? ce caută?

Caută două bilete de loterie, cu care d. Lefter Popescu a câștigat.

Însă oricine mă poate întreba:

– Bine, dacă a pierdut biletele, de unde știe d. Lefter de câștig?

– E lucru simplu. Biletele le-a fost cumpărat cu bani împrumutați, ca de cabulă, de la d. căpitan Pandele, fiindcă îi spuseseră mulți, când se tot plângea că n-are noroc la joc, să-ncerce a juca cu bani de-mprumut... Și a făcut învoială, pe onoare, față cu martori, să dea din câștig, dacă s-o întâmpla, zece la sută căpitanului.

Când a cumpărat biletele, d. Lefter a râs pesimist:

– Ți-ai găsit! eu și noroc!

Dar d. căpitan Pandele, mai optimist:

– De unde știi dumneata norocul meu?

Ș-a pus pe d. Lefter să-i însemneze în carnet numerele biletelor.

A trecut mult de la aceasta. Lotăriile, amânate de atâtea ori, s-au tras în sfârșit amândouă în aceeași zi. La prima (Lotăria "Societății pentru fundarea unei Universități Române în Dobrogea, la Constanța"), lotul cel mare de 50.000 lei l-a câștigat numărul 076.384; iar la a doua (Lotăria "Asociațiunii pentru fundarea și înzestrarea unui Observatoriu Astronomic la București"), lotul cel mare de 50.000 lei l-a câștigat numărul 109.520.

D. Lefter, până adineaori, habar n-avea că se trăseseră ieri amândouă lotăriile. Era seară; omul ședea la masă cu consoarta sa în sălița de intrare, vorbind în ticnă despre cum se scumpește viața din zi în zi, când aude o birje oprindu-se-n poartă, apoi pași apăsați în curticică și pe urmă bătând cineva tare grăbit la geamlâcul d-afară. D. Lefter sare să deschidă bănuind în gând:

"Hait! iar ne chiamă deseară la serviciu extraordinar turbatul (turbatul e șeful), să ne canonească până la miezul nopții, ca să se recomande ministrului că e grozav!" - iar madam Popescu se repede în odaie, fiindcă

era în négligé. D. căpitan Pandele intră ca o furtună și, vorbind din ce în ce mai tare, ca și cum d. Lefter ar fi surd:

– Bine, nene, păcatele mele! de ce n-ai venit la berărie?... se poate să fii așa de indiferent? te caut ca un nebun de atâtea ceasuri?

– Ne-a ținut până adineaori turbatul la canțilerie... De ce?

– Leftere!... nu știi nimica?

– Ce!

– Ieri s-a tras lotăriile noastre!

– Ei?

– Am câștigat!

– Nu mă-nnebuni!... Cât?

– La amândouă am câștigat loturile mari! ale mari de tot! Și căpitanul pune pe masă listele oficiale și alături carnetul său. În adevăr, carnetul sună tocmai ca-n liste: 076.384 Universitate-Constanța, 109.520 București-Astronomie.

Cititorul a înțeles acuma ce căuta de trei zile pe brânci soții Popescu.

D. Lefter a trimis turbatului o scrisoare, cerând cu tot respectul un concediu de două-trei zile, pe motiv că nu se simte de loc bine. Așa și este,e bolnav.

După o muncă zadarnică de atâta vreme, după ce toată casa a fost răsturnată de zece ori, când așa, când aminterea, d. Lefter a căzut pe o canapea sfărâmat de oboseală; a simțit că i se taie încheieturile și așa, un fel de slăbiciune la lingurea, parcă-l lua o apă; a moțăit câteva ore ș-a adormit. Femeia a șezut și ea pe un scaun că nu mai putea de picioare și de mijloc - se-nțelege de atâta alergătură și de-atâtea ridicături. Să fi ațipit d. Lefter ca vreun sfert de ceas și de odată, se scoală drept, cu fața luminată de raza adevărului...

– Știu unde sunt! acuma știu!... uf!... le-am găsit.

– Unde?

– În jacheta mea cenușie de vară... Cu ea eram la berărie când le-am cumpărat. Țiu minte bine, le-am pus în buzunarul de la piept, înăuntru... Acolo, sunt!... sigur!... Adu-mi jacheta!

Pe cât își aducea mai limpede aminte domnul Lefter, pe atât madam Popescu se turbura, se roșea, se-ngălbenea...

– Care jachetă? întreabă ea aiurită, ca de pe altă lume.

– Cea cenușie.

– Leftere! zice femeia punând mâna la sânul stâng, ca și cum ar fi simțit un junghi grozav.
– Ce?
– Am... dat-o.
– Ce-ai dat?
– Jacheta!
– Care jachetă?
– Aia cenușie!
– Cui?
– N-ai spus tu că n-o mai porți?
– Cui? cui ai dat-o, nenorocito!
– La o chivuță.
– Pentru ce?
– Pe farfurii.
– Când?
– Alaltăieri...
– Alaltăieri!... fără s-o cauți prin buzunare!
– Am căutat-o, răspunde femeia îngrozită de vina ei; nu era nimic.
– Taci! strigă crunt d. Lefter... Pe câte farfurii ai dat-o?
– Pe zece... Destul m-am tocmit: n-a vrut să-mi dea o duzină întreagă, răspunde ea fără să mai știe ce spune.
– Unde sunt farfuriile?... Voi să văz farfuriile! Adu farfuriile! poruncește strașnic d. Lefter.
Consoarta sa, fără să mai zică o vorbă, se supune; i le aduce și le pune pe masă. Frumoase farfurii! cu chenar dublu, unul conabiu lat pe muche, și altul pembe îngust pe buză. Domnul Lefter ia una ș-o sună - porțălan.
– Bravo! bun gust ai! zice rânjind sardonic.
Și, pac! trântește una jos... țăndări! și pe urmă, paf! alta asemenea.
– Leftere!
– Așa sunt eu, galant, cocoană! când am chef, sparg; sparg cocoană, când am chef, farfurii de câte zece mii de franci una! sparg, mă-nțelegi, sparg al dracului!
Și iar pac! paf! până la a din urmă, pe când cocoana se scutură la fiecare, parcă ar arde-o cu un bici de foc. După ce le isprăvește pe toate d. Popescu își scoate batista, își șterge sudoarea frunții și se așează grav pe scaun, apoi, cu tonul sever, dar calm, al judecătorului ne-nduplecat către criminalul care-i stă de față-n picioare:

– La care chivuță? o știi?

– La Țâca, aia tânără frumoasă, care vine totdeauna pe aici, răspunde vinovata, plângând cu inima frântă de târzie căință.

– Știi unde se află această chivuță?

– Zice că stă tocmai la margine, în mahalaua Farfurigiilor.

– Destul, nenorocito!

Peste un ceas, pe-nserate, o birje trece în goana mare prin strada Emancipării din Farfurigii: pe capră, alături cu birjarul, un sergent; în fund, d. Lefter și d. căpitan Pandele: iar, dinainte, încă un sergent și d. comisar al secției respective, Turtureanu, deja cointeresat cu cinci la sută asupra câștigului - se-nțelege, câștig, dacă se vor găsi cele două bilete. Comisarul știe unde stă chivuța Țâca.

Birja, trecând din greu prin noroi, se oprește în sfârșit în apropierea unei cocioabe de pământ, care șade singuratică pe un peș, pe un maidan. Comisarul postează pe sergenți, pitulați, în dosul cocioabei, după regula strategică consacrată la călcări de vizuini; le face semnul clasic al lui Harpocrates, ș-apoi trece, urmat de d. căpitan și de d. Popescu, să bată la ușe... O fetică zdrențuită vine să deschiză. În sălița luminată de pălpăiala a câțiva tăciuni de pe vatră, miroase strașnic a carne cu prune: o țigancă bătrână pregătește de cină. Țoți trei vizitatorii se dau înapoi pe prispă punându-și mâna la nas.

– Unde-i mă-ta, fa? întreabă d. comisar.

– Trebuie să vie acuma, zice copila uitându-se sperios la cei trei domni.

– Aprinde-un muc de lumânare și hai de ne du în odaie, s-o așteptăm. Fata stă la-ndoială.

– Haide! se răstește d. Turtureanu... și toți trei intră, împingând pe fată-nainte.

– Da ce e? întreabă bătrâna, ridicându-se de la vatră, unde sta stârcită.

– Avem treabă cu fie-ta, cu Țâca...

– Lipsește ceva dintr-o casă... știe ea ce lipsește, adaogă d. Lefter.

– Vai de mine! boiarule, zice bătrâna... N-are Țâca obiceiul... La toate casele boierești o cunoaște pe Țâca... la toate cocoanele mari o știe pe Țâca...

– Haide! nu mai lungi vorba, comandă d. căpitan Pandele, ș-aprinde! cât vrei să mă ții în picioare?

– Iac-aprinz... Da nu se poate, Țâca, boiarule! să ferească Dumnezeu! eu, pântru Țâca, poci să-mi pui mâna-n foc pântru Țâca... Poate, altă

chivuță...

Și zicând aceasta, baba a aprins o lumânare de seu ș-a trecut în odaie, urmată de boieri. Odaia are două paturi, o masă, o laviță, un scaun și o sobiță de tuci. Pe amândouă paturile, stau grămezi de haine, încălțăminte, pălării, șaluri purtate, pe sub paturi și pe laviță fel-de-fel de mărfuri de farfurărie și sticlărie...

La vederea mormanelor de vechituri, d. Lefter tresare; se repede și-ncepe să scotocească luând și examinând pe rând bucățică cu bucățică, fir cu fir. Câte reflexiuni ironice, picante, sentimentale, se pot face asupra unei așa grămezi pestrițe de vechituri, cu privire la zădărnicia lumii trecătoare prin care au trecut și ele o clipă, nouă, neveștejite! Dar d. Lefter n-are vreme să filosofeze... el caută... caută mereu... Fatalitate! jacheta cenușie nu se află. Când gânduri peste gânduri îi clocotesc în cap, iacătă și Țâca, d-abia ducându-și coșul plin de vechituri nouă, foarte obosită de alergătura zilii-ntregi și flămândă: de departe i s-au umflat nările ca răspuns la chemarea generosului miros de pe vatră.

Cum intră, o înconjură toți trei musafirii; d. Lefter o ia de pept:

– Unde mi-e jacheta?

– Care jachetă?

– Jacheta a cenușie...

– Care jachetă cenușie?

– Jacheta cu biletele...

– Care belete, boiarule?

– Te faci că nu știi, gașperiță!

– Să mă trăsnească Dumnezeu! să hie al dracului!

– Mai bine, spune drept, zice d. Turtureanu.

– Dacă spui ai bacșiș bun, adaogă d. căpitan Pandele.

– Ce sa spuie boiarule! zice bătrâna apilpisită: ce să spuie? vai de păcatele noastre, dacă nu știe... auzi colo! ce sa spuie?

– Taci tu! zbiară d. Turtureanu și-i dă brânci babei cât colo în săliță.

Baba își face cruci, iar copila tremură ca varga lângă vatră, unde prunele sfârâie tare-n cratiță.

– Să n-aibă parte!... dă să zică Țâca.

– Na-i fost tu, o-ntrerupe d. Lefter, în strada Pacienții numărul 13, la madam Popescu, madam Lefter Popescu, o damă - naltă, subțirică, frumoasă, oacheșă, casele ale verzi cu geamlâc, care are o aluniță cu păr d-asupra sprâncenii din stânga și se poartă legată la cap cu roșu?

– Ba, am fost.

– Atunci, de ce minți?

– Ba, nu minț, boiarule; am fost. Ei?

– Nu ți-a dat pe zece farfurii, că n-ai vrut să dai o duzină-ntreagă, cu chenar conabiu lat pe muche și altul pembe îngust pe buză, o jachetă cenușie?

– Ba, mi-a dat.

– Atunci, de ce minți?

– Nu minte, boiarule! zice bătrâna din săliță.

– Taci tu!... Unde e jacheta?

– E pa mine... o port pa dedesubt.

– Ca să nu te prinz!

– Ba, sa hie al dracului care n-o poartă de frig... Sunt borțoasă, boiarule... alerg toată zâulica pân zloată - bogdaproste, îmi țâne cald la pântece și la șale.

– Dezbracă-te, poruncește d. Lefter.

– Iaca...

Și Țâca începe a-și lepăda țoalele de pe ea. Tocmai dedesubt de tot, peste cămașe, se vede jacheta cenușie. D. Lefter repede o caută-n buzunarul de la piept; chivuța se strâmbă, că se gâdilă la sân. În buzunar, nimic; dar în fund are o descusătură... desigur o fi căzut în căptușeală. Țâca scoate și o dă d-lui Lefter, care o descoase cu briceagul din toate tighelurile... În căptușală, nimic și iar nimic.

– Ce mi-ai făcut biletele? răcnește îngrozitor cu pumnii-n-cleștați d. Lefter, pe când ceilalți doi o strâng de aproape într-un colț.

– Care belete? zbiară și chivuța ca o nebună ș-apoi, schimbând tonul, strigă tare către baba din săliță în țigănește: "Săi, că se sfarojesc prunele de tot!"

– Ce ai spus pe țigănește? urlă d. Lefter.

– Hauleu! începu să se bocească baba și copila, ce năpaste a fost să cază pe noi!

– Să-mi scoți biletele! scrâșnește d. Lefter; să-mi scoți biletele, hoațo! că te omor, mă-nțelegi? te omor!

Și-i trage Țâchii o palmă, s-o năucească. Atunci, toate trei femeile se pornesc pe răgete, să crezi că s-a aprins o cușcă cu pantere. D. Turtureanu dă într-o parte pe d. Lefter și cu gravitate:

– Las-o mă rog... Las' că spun dumnealor la secție. Apoi iese-n ușă, dă un țignal; sergenții răsar ca din pământ, și haide! le-au pornit pe nemâncate...

Toată arta d-lui Turtureanu a rămas infructuoasă... Femeile nu știau nimic despre bilete... Cu tot zelul său, nu putuse depăși limitele prudenții; de aceea, el spunea seara la berărie d-lui Lefter și căpitanului:

– Cu baba și cu fata, de! merge să le mursici mai zdravăn; dar cu Țâca, nu prea, fiindcă, e pardon, în poziție; dacă se întâmplă la secret vreun avort... Nu știi dumneata? Astăzi nu mai poți conta pe inferiori... și nici pe superiori! S-aude... Gazetele atât așteaptă ca să ne persecute... Dar îți spun eu că nu e! Biletele n-au fost în jachetă; pot face prinsoare pe ce poftești... Să vezi când ți-o mai trece nițel asta... cum să zic? amorul-propriu, - așa e tot omul la început când îi vine o surpriză de așa un câștig - să vezi, ai să dai peste ele acasă.

D. Lefter susține că Țâca i-a furat biletele - chivuțele și jidanii nu sunt proști: când cumpără haine vechi, le purică pân toate-ndoiturile.

– Ia, dă-mi-le, mă-nțelegi, la discreție, să stau eu cu dumnealor în tete-a-tete la secret... Să vezi cum scot biletele...

Și zicând aceasta, se uită cruciș, fioros și scrâșnește din dinți. D. Turtureanu răspunde făcând teorii asupra instrucțiunei criminale pe temeiul îndelungatei d-sale experiențe în serviciul siguranței publice. Așa, femeile rabdă mai mult, sunt mai piloase decât barbații. Dintre bărbați, bulgarii întrec pe toți la răbdare; mai puțin ca toți rabdă țiganii și țigancele mai puțin de cât toate: cum le strângi puțin în corset, "stai că spui, mânca-te-aș!"

De aceea le slăbise pe chivuțe, lăsându-le însă tot la secret nemâncate, să se mai gândească - poate!... dar nu-i vine să crează.

Pe când vorbește d. Turtureanu, d. căpitan Pandele citește gazeta de seară, iar d. Lefter ascultă dus pe gânduri. La un moment, d. Popescu se face palid: un domn a intrat în berărie și trece pe lângă masa lor către fund. Este șeful său de la minister, un tip foarte posomorât și din cale afară aspru. D. Lefter se scoală și salută; șeful d-abia moțăie din cap și se așează la o masă puțin mai departe.

– Uite, zice d. căpitan și arată și celorlalți gazeta care scrie:

"Precum se știe, cele două mari loterii s-au tras zilele trecute. Numerile care au câștigat loturile cele mari, de câte 50.000 lei sunt: la Constanța-Universitate, 076.384 - la București-Astronomie, 109.520.

Un lucru curios însă; până acuma, fericiții posesori ai numerilor câștigătoare nu s-au prezentat să-și reclame dreptul. Pentru numeroșii noștri cititori și gentilele noastre cititoare, în rândurile cărora am dori din suflet să se afle câștigătorii, amintim că, după șase luni de la trageri, nu se mai poate sub nici un cuvânt reclama vreun câștig. Sumele nereclamate până la termenul fatal trec de drept la fondurile societăților respective."

Cu tot respectul ce i-l insufla d-lui Lefter șeful său, care-l ochia pe sub sprincene din când în când cu privirea plină de "mustrare - adică: "Dumneata ne tragi pe sfoară; scrii că ești bolnav, ca să-mi lipsești de la datorie, și pe urmă-mi baţi berăriile... Bravo!" - cu tot respectul acela foarte legitim, d. Popescu nu se putu stăpâni la propoziția finală din notița gazetei, și izbucni într-un hohot de râs, un râs vânăt:

– Hahaha! să știi nene Turturene, că le găsim tocma a doua zi după termen... îmi cunosc eu norocul!... Hahaha!

Râsul și vorbele acestea au făcut pe d. căpitan Pandele să sară din loc. El, care până aci păstrase o atitudine calmă, mai presus de orice laudă, a trebuit în sfârșit și el să izbucnească... Imputări amare de neglijență, de indiferență, de imprudență! Când are cineva hârtii de valoare așa de mare, nu le lasă să se târâie astfel de colo până colo... Trebuie să fie cineva prea sec! Așa trebuie să pați când faci afaceri de o sută de mii de franci cu un zevzec! ș.c.l... Și asupra acestora d. căpitan pleacă, spumând și înjurând ca un grad inferior. D. Lefter parcă n-a auzit nimic; bate toba încetinel cu deștele pe marmura mesii.

Peste câteva momente, domnul șef, care a plătit paharul său de bere, se scoală și, trecând spre ușă pe lângă masă, zice:

– Domnule Popescu, dacă dumneata nu mai vrei să vii la serviciu, atunci, te rog, cel puțin trimite mâine cheia sertarului, unde ai acte publice în întârziere.

– Am fost bolnav, domnule șef.

– Mofturi!...

– Parol, domnule șef; mâine viu negreșit.

– Te rog! zise scurt și apăsat șeful și plecă fără să salute. D. Turtureanu se uită la ceas... Târziu! Trebuie să meargă la serviciul de noapte: peste un ceas trece inspectorul pe la secție. Pleacă; d. Lefter pleacă după el. Să aruncă într-o birjă; d. Lefter se aruncă după el.

– Merg și eu la secție, nene Turturene, s-o mai văz pe hoaţă! D. Turtureanu se-nvoiește numai după ce amicul își da cuvântul solemn de

onoare că n-are să mai fie violent, n-are să mai facă nimic femeilor arestate. Pe drum, d. Popescu promite amicului său să-i ridice partea din câștig de la cinci la zece ta sută, dacă se găsesc biletele.

– Pe viitorul și pe onoarea mea! nene Turturene!

Au sosit... Nenorocire!... Inspectorul trecuse pe la secție adineauri; cercetase la secret, notase ceva foarte supărat, în portofel, și liberase pe cele trei femei, îmbunându-le cu vorbe blânde.

– De mare belea mi se pare că m-ai dat, nene Popescule, cu ipohondriile dumitale! a zis d. comisar.

D. Letter atunci a-nceput să se vaite.

– Prin urmare, care va să zică, dacă nici dv., poliția, nu ne protejați contra bandiților, atunci, mă rog, ce mai rămâne? Am înțeles, care va să zică, cum merge chestia! Nu vă săturați nici cu zece la sută? Cât vreți, cât poftiți, domnule? șaptezeci? nouăzeci? sută la sută?

Și apoi o cascadă, un torent de invective la adresa autorității, care e compusă din pungași, din zbiri complici cu briganzii! exemplu: d. inspector, care s-a învoit cu țigancele...

– Frumos! sublim! adaogă, după o pauză de resuflu, d. Popescu, cu un ton de acră ironie.

Ș-apoi, schimbând tonul, cu glasul tunător:

– Rușine pentru acest început de secol! de trei ori rușine!

Prudența și amiciția au oprit pe d. Turtureanu să nu-i dreseze cuvenitul proces-verbal pentru insultă adusă autorității în exercițiul funcțiunei, și poate că tot i l-ar fi dresat dacă, asupra ultimelor cuvinte d. Lefter n-ar fi ieșit în fuga mare ca un nebun, strigând că se duce să reclame la parchet.

Era cam pe la rândul al treilea al salipgiilor; mijea bine de ziuă, când d. Lefter, după ce rătăcise atâta vreme prin mahalale, ajunse în sfârșit în maidanul din strada Emancipării, în fața cocioabei, de unde ridicaseră aseară pe cele trei chivuțe...

Poate... poate că rugăciunea să biruie ce n-a putut birui violența... și d. Popescu bate cu sfială la ușa sărmanei locuințe... Nici un răspuns... Mai bate odată, tot așa de discret... Același rezultat... Să bată mai cu inimă!... Dar mai multă inima n-are... Se apropie în vârful galoșilor de ferestruică și ascultă ce să fie înăuntru... În tăcerea dimineții umede și neguroase, se aud bine horcăieli... Femeile, zdrobite de împrejurările prin care trecuseră, dormeau duse.

D. Lefter șezu pe marginea de lemn a prispii și aprinse o țigaretă... Șezu cât șezu așa, meditând un discurs bine simțit pentru a convinge pe chivuțe că niște femei muncitoare pot câștiga o avere într-un chip onorabil, fără să caute a ruina pe un om, de la casa căruia au câștigat totdeauna o bucățică de pâine... Ar fi păcat! și mai la urmă, el a dat de știre: biletele sunt anulate; dar zece, cinsprezece la sută, da! o avere necalculabilă, care le pică din cer: bogate, independente și... oneste, ș.c.l...

Deodată, se aude zgomot ușor în casă... în sfârșit, s-au deșteptat... Musafirul se scoală-n picioare, tușește și pune mâna pe bordul pălăriei. În același moment ușa se deschide și se arată-n prag chipul nețesălat al fetii:

– Haoleu, mamă! săriți! c-a venit hăla iar! Femeile sar degrab:

– Iar ai venit, nebunule? țipă Țâca.

– Ai venit iar la belete, ai? urlă bătrâna. Și, până să n-apuce d. Popescu să salute măcar, se pomenește fleașc! drept în ochi, o strachină cu prune sleite!

– Na belete!

– Să pui să ne omoare, nevinovate, la poliție, ai? oțule!

Și după ce i-au luat văzul, trege-i pumni, palme, și pe urmă care cu ce apucă, baba cu o cratiță, fata cu o scurtătură de lemn și femeia cu un târn, și dă-l tava pân noroi:

– Na belete! na belete!! na belete!!!

Când au ostenit bine chivuțele, a plecat și d. Lefter destul de ostenit și dumnealui dar repede, și cu capul gol, de degrab ce-i era, - și chivuțele după el:

– Ho! Ho! nu mai vrei belete? să mai vii la belete! ho! oarrba!!

Pe la șeapte și jumătate d. Popescu era acasă. Consoarta sa nu dormise toată noaptea de grijă. Cocoana, văzând halul omului, s-a pornit pe plâns... De cu seara, venise un prieten de la minister și lăsase o scrisoare...

0 citește:

"Dragă Leftere,

Astăzi, când am plecat de la canțilerie, d. Georgescu, șeful, mi-a zis să te anunț că, dacă mâine nu vii la serviciu, poți să nu mai vii deloc, căci face raport de destituire și pune să spargă broasca sertarului tău, unde ai încuiat dosarul cu afacerea Goldstein. Au venit astăzi trei deputați și au făcut gură că se trăgănează lucrurile. De mâne, începem pe cât o ține Camera, canțileria la 8 dim. Te rog, în interesul tău, vină negreșit. Șeful e turbat rău.

Al tău fidel amic,

MITICUȚĂ"

La opt și cinci, d. Lefter, spălat și premenit, suie treptele ministerului. întreabă pe aprod:

– Șeful a venit?

– Acușica, răspunde aprodul. A ordonat să mergeți imediat la dumnealui.

D. Popescu grăbește și intră foarte umilit. Șeful, care se plimbă de colo până colo, cu mâinile în buzunar, cum îl vede, se oprește:

– Ai venit, domnule?

– Da, domnule Georgescu...

– Aici nu sunt domnul Georgescu, domnule! aici sunt domnul șef... Să-mi aduci la moment dosarul afacerii Goldstein... Și altădată, să știi că te dau afară! Statul nu plătește impiegații, ca să facă beții noaptea și ziua să zacă - uite ce prăpădit ești! - în loc să vie la datorie... M-ai auzit? Mergi de-mi adu dosarul!

Impiegatul iese împleticindu-se. Se duce la masa lui de lucru, descuie sertarul și apucă nervos un vraf de hârtii. Când dă să pună vraful pe masă, scapă pântre degete jos o hârtiuță mică îndoită. S-apleacă - o ridică — o privește lung — dă un țipăt...

Toți zeii! toți au murit! toți mor! numai Norocul trăiește și va trăi alături cu Vremea, nemuritoare ca și el!… Sunt aci!... aci biletele!... aci era soarele strălucitor căutat atâta timp orbește pe-ntuneric!

D. Lefter e liniștit - acea liniște a mării, care, înțelenită în fine, vrea să se odihnească după zbuciumul unui năprasnic uragan: fața ei este senină, fără creț, pe când în fundu-i zac atâtea sfărâmături de corăbii înghițite pe de-apururi, înainte de a fi putut ajunge la liman!

El ascunde-n sân, între flanelă și piele, într-un plic de pânză, cele două bucățele de hârtie tipărite conabiu, ca muchea unor farfurii pierdute pe veci. Surâzând de această reminiscență vizuală, se încheie la jiletcă fără pripă, se așează bine în jețul său de mușama și așterne cu mâna sigură pe o coală de hârtie ministerială, următoarea compoziție, care, sub forma-i laconică, ascunde atâta ironie:

- Domnule Ministru,
- "Sănătatea mea prea delicată nu-mi permite să mai suport asprimile de tot felul ale serviciului.

- Vă rog dar respectuos să binevoiți a-mi primi demisia din postul ce ocup la acest onor minister.
- Binevoiți etc."
- "ELEUTHERIU POPESCU".

Ia apoi dosarul și demisia și intră hotărât la șeful, care lucrează cu nasul vârât în hârtii:

– Domnule șef, iată dosarul Goldstein.

– Bine, răspunde superiorul fără să ridice capul. Lasă-l aici.

– Și mai iată, "domnule Georgescu", vă rog foarte mult, și demisia mea.

– Bine... Las-o aici.

– Vă salut.

– Bine... Du-te.

După zece minute, omul care a scuturat în fine jugul nesuferitei robii, intră la bancherul unde au fost depuse biletele en gros.

– Mă rog, unde se încasează câștigurile de la lotăriile care s-au tras alaltăieri?

– Fondul e depus la casa de depuneri, dar poate cineva să le-ncaseze și prin noi. Aveți vreun bilet câștigător?

– Am două câștigătoare, răspunse fără afectare d. Popescu, și arată de departe biletele, ținându-le grațios între două degete.

– Sunt câștiguri mari?

– Măricele... Am amândouă câștigurile mari! Bancherul deschide niște ochi plini de admirație și zice, dând să ia biletele:

– Dați-mi voie, mă rog.

Dar d. Lefter retrage încetinel mâna, desdoiește biletele și întreabă:

– N-aveți listele oficiale?

– Ba da. Iată-le.

– Mă rog, zice d. Lefter cu vorbă respicată, Avem odată: zero-șapte-zeci-și-șase-de-mii-trei-sute-opt-zeci-și-patru Universitate-Constanța.

– Nu, răspunde bancherul: una-sută-și-nouă-mii-cinci-sute-două-zeci.

– Dă-mi voie, nu mă-ncurca: una sută-și-nouă-mii-cinci-sute-două-zeci - București-Astronomie.

– Ba, pardon, zice bancherul... București-Astronomie zero-șapte-zeci-și-șase-de-mii-trei-sute-opt-zeci-și-patru.

D. Lefter nu-și dă seama bine de ce, dar simte o sfârșeală, și cade, alb ca porțelanul, pe un scaun lângă cantoră, întinzând machinal mâna cu

biletele. Bancherul le ia se uită bine la liste, la bilete, la posesorul lor, și zâmbind și el fără afectare zice d-lui Lefter, care ascultă stupid:

– Uite ce e, stimabile: v-ați înșelat. Și iacă de unde provine... Dumneata ai... Ciudat lucru, ce-i drept... Cum s-a întâmplat!... Al dracului!... Dumneata ai la una tocmai numărul care a câștigat la cealaltă și...

– Și ce?

- ... și viceversa.

Cum aude cuvântul viceversa, d. Lefter se face vânăt ca ficatul și se ridică izbucnind cu o volubilitate supremă:

– Vice-versa! Nu se poate, domnule! peste poate! Vice-versa! Asta-i șarlatanie, mă-nțelegi! Vă-nvăț eu minte pe d-voastră să umblați d-acu-ncolo cu infamii, și să vă bateți joc de oameni, fiindcă este o exploatare și nu vă mai săturați ca vampirii, pierzând toată sudoarea fiecare om onest, deoarece se-ncrede orbește-n mofturile d-voastră și cu tripotajuri ovreiești de bursă, care suntem noi proști și nu ne-nvățăm odată minte ca să venim, mă-nțelegi, și să ne revoltăm... da! să ne revoltăm! Așa să știți: proști! proști! proști!

Ș-a-nceput să se jelească, să se bată cu palmele peste ochi și cu pumnii în cap și să tropăie din picioare, făcând așa un tărăboi, încât a trebuit bancherul să ceară ajutorul forței publice ca să scape de d. Lefter...

Dacă aș fi unul din acei autori care se respectă și sunt foarte respectați, aș încheia povestirea mea astfel...

...Au trecut mulți ani la mijloc.

Într-un târziu, cine vizita mânăstirea Țigănești, putea vedea acolo o mică bătrână, oacheșă, înaltă și uscată ca o sfântă, cu o aluniță mare păroasă d-asupra sprincenei din stânga și cu privirea extatică. Ea nu scotea un cuvânt, nu voia să răspunză la nici o întrebare; nu făcea nici un rău, era dimpotrivă foarte blândă. O singură apucătură denunța oarecum că, sub fruntea ei senină, clipea o minte cu reazimul dezrădăcinat: toată ziulica, maica Elefteria culegea, te mir pe unde le mai găsea, cioburi de străchini, pe care le ascundea cu scumpătate în scunda ei chiliuță.

Tot într-un timp, colo departe, în haosul zgomotos al Bucureștilor, trecătorii puteau vedea un moșneag micuț, intrat la apă și scofâlcit, plimbându-se liniștit, cu acea liniște a mărei, care, potolită în sfârșit, vrea să se odihnească după zbuciumul unui năprasnic uragan. Bătrânelul se plimba regulat, - dimineața, de colo până colo pe dinaintea Universității - seara, cum răsăreau aștrii, de jur împrejurul Observatorului pompierilor de la

bifurcarea bulevardului Pake, - șoptind mereu, cu un glas blajin, același cuvânt: "Vice-versa!... da, vice-versa!”... - cuvânt vag ca și vagul vastei mări, care sub fața-i fără creț, ascunde-n tainicele-i adâncuri stâncoase cine știe câte corăbii, zdrobite înainte de a fi ajuns la liman, de-a pururi pierdute!

Dar... fiindcă nu sunt dintre acei autori, prefer să vă spun drept: după scandalul de la bancher, nu știu ce s-a mai întâmplat cu eroul meu și cu madam Popescu.

Duminica Tomii

1909

M-am dus să fac o vizită confratelui și amicului meu Tomița de ziua lui. L-am găsit într-o stare foarte proastă, plimbându-se de colo până colo ca o hienă în cușca ei, și văitându-se de durere; toată noaptea nu putuse închide ochii din pricina unei măsele.

L-am povățuit să meargă la dentist.

– Nu pot, *mon cher*.

– De ce nu poți? ți-e frică?... Cu metodele de astăzi, nu simți nici cât o pișcătură de purece.

– Nu de frică; nu pot, că am de lucru; trebuie să dau până-n două ceasuri cronica mea la gazetă. La trei, vine băiatul de la tipografie să mă execute... și cu durerea asta sunt incapabil să scriu un rând măcar. De o sută de ori de aseară m-am așezat pe scaun, am pus mâna pe condei; dar nu e chip să m-astâmpăr... o clipă numi dă pace...

Și iar începe bietul om să se vaite și să se plimbe ca o hienă. La un moment, se oprește răcnind:

– E de nesuferit!... mă-mpușc!

– Omule - zic eu - du-te la dentist!

– Ei! dar cronica mea cine o scrie?

– Știi ce? zic; tu du-te fără frică, să-ți scoți măseaua; eu rămân aci; până te-ntorci, îți scriu eu o cronică... Ai vreun subiect anume, or pot scrie despre ce mi-o da pân gând?

– Ba, chip, aveam un subiect...

– Despre ce?

– Despre credință și știință... cum adică știința distruge credința și nu o poate înlocui. Știi, *á propos* de sărbători...

– Ceva nou de tot... Am înțeles, zic; du-te și n-ai grije; aibi curaj!... cu metodele moderne...

Și pe când Tomița pleacă aiurit de durere, mă și așez liniștit la masă și, pe nerăsuflate, torn următoarele:

CRONICĂ

Sună clopotele... E primăvară... Sună clopotele.

Duminica Tomii... Cu această duminică se-ncheie săptămâna luminată și prima serie a celor mai mari sărbători creștine. Ce sublimă, ce providențială ordonare în mersul divinei tragedii a Fiului!

Umilirea, suferința, patimile Tatălui întrupat în Fiul; pe urmă, supliciul infamant între doi tâlhari și moartea; apoi, triumful asupra morții, învierea... în fine spulberarea ultimei umbre de îndoială a nenorocitului, care nu poate crede minunea până nu pipăie.

"Iară Toma, unul din cei doisprezece, carele se chemă geamăn, nu era cu dânșii când a venit Isus.

Deci, zicea lui ceilalți ucenici: «Am văzut pe Domnul»; iar el a zis lor: «De nu voi vedea în mâinile lui semnul cuielor, și de nu voi pune mâna mea în coasta lui, nu voi crede».

Și după opt zile, iar erau înlăuntru ucenicii lui, și Toma cu ei. Venit-a Isus, fiind ușile încuiate, și a stat în mijloc și a zis: «Pace vouă!».

După aceea a zis Tomii: «Adu-ți degetul tău încoace și vezi mânile mele; și adu mâna ta și o pune în coasta mea, și nu fi necredincios, ci crede».

Răspuns-a Toma și a zis: «Domnul meu și Dumnezeul meu!»

Zis-a Isus lui: «Dacă mă văzuși, Tomo, crezuși; fericiți cari nu au văzut și au crezut...»"

Da, fericiți; și așa fericit eram eu în copilărie! și așa era toată lumea împrejurul meu!

Cu adâncă pietate mi-aduc aminte de bisericuța albă din mahalaua noastră! Ce limpede suna toaca de fier subt atingerea ciocanelor măiestre ale dascălului Haralambie! ce vuiet armonic făceau cele două clopote, pe care le trăgeam de frânghii, noi, copiii, pe când, de jos, de la toaca de fier, fără să se-ntrerupă, el ne striga: "Mai încet, mă! că mi le dogiți!" și ne-njura de feștila moașe-ni, după ce ne luase la fiecare câte doi gologani de trei parale și ouă roșii, ca să ne lase sus în clopotniță...

Dar venerabilul nostru preot, cuvioșia-sa părintele Marinache! Îl am aci încă, dinaintea ochilor. Ce înfățișare frumoasă! Barba lui strălucește mândră ca un fuior de borangic alb pe patrahirul roșu. Și ce glas! îl auz încă: "Veniți de luați lumină!" și când năvăleau mahalagioaicele credincioase să ia, care mai de care, lumina, cu ce ton demn de autoritate le striga: "Ho! că nu sunteți la cocină!"

Pe urmă evlavia aceea adâncă și caldă, de care erau pătrunse sufletele tutulor enoriașilor noștri, de la cel mai bătrân fără un dinte-n gură, până la cel mai tânăr încă fără dinți!...

Ce frumos erau împodobite sfeșnicele, de la cele de aur până la cele de pacfon, cu zambile în feluri de fețe... și un miros!... Țiu minte cum un nepoțel al mamei Zamfirei, văduva lui Papaiani, arnăut domnesc la pensie, a greșit odată, și, în locul sfeșnicelor umile ale bunică-si, a luat sâmbată, de la epitaf, niște sfeșnice mari de argint masiv ale lui jupân Sfetcu lumânărarul, ctitorul bisericii. Când a băgat de seamă această confuziune, dascălul Haralambie i-a tras băiețelului o feștilă și două palme; după care, băiețelul a explicat dascălului cauza confuziunii: la amândouă perechile de sfeșnice, zambilele erau pembé... Chiar un om în vârstă putea greși; darmite un copil nevinovat!

Dar apoi, cozonacii și plăcinta de drob, și căpățânile de miel la tavă pe orez, cu iaurt cu caimac, după opt săptămâni de fasole sleită și de varză acră!

Și părintele Marinache cu dascălul Haralambie cărând în curtea bisericii toată ziua, în niște basmale mari cadrilate, recolta de ouă roșii și de pască!

Sărmanul nostru bun protector, dascălul Haralambie! i s-a stins și lui feștila chiar într-o săptămână luminată din cauza unei excesiv de bogate recolte de ouă răscoapte! El trebuie să fie acuma, acolo, sus, alături cu drepții, și, desigur, când micii cheruvimi fac prea multe nebunii... "feștila!"

Și, pe deasupra tutulor acestor duioase amintiri, primăverile acelea dulci, pline de speranțe-n viitor, când, precum zice așa de frumos poetul, "natura, ca o mireasă răpită, care a dormit, vrăjită în lanțurile de gheață ale unui crud uriaș răpitor, se deșteaptă fericită, grațioasă, mândră, la mângâierile dulci, duioase, molcome ale tânărului și fierbintelui său mire, care o caută de mult, și care vine de departe să dezlege vraja de gheață cu farmecul unei sărutări de foc... el, tânărul și zburdalnicul copil al lui Paște-împărat; el, minunatul făt-frumos April, cu părul auriu, care o ia în brațe pe adormita fecioară, o alintă, o leagăna, o mângâie și, cu mii și mii de sărutări, una mai înflăcărată decât alta, o recheamă la o nouă și strălucitoare viață!"

Și-ntr-un rând, când am ieșit de la-nviere dimineața, un vânt și o ploaie!... n-a fost chip să ne-ntoarcem cu lumânărelele aprinse acasă; ne-a făcut leoarcă pe toți; încă dascălul Haralambie - asta era înainte de recolta prodigioasă - zice: "Maica ta Cristache! ce vreme!... feștila!" ba, paremi-se

c-am auzit și "anafura!". Da nu pot să jur, că e foarte mult de atunci. Unde sunteți, voi, sfinte vremuri ale copilăriei, când credeam? când totul mă făcea să cred?

"Cred tocmai că e absurd!" așa a zis ilustrul fiu al sfintei Monica, el însuși sfânt, stâlp neclintit al bisericii, sfântul Augustin... Asta va să zică *a crede;* ... nu ca Toma geamănul, numai după ce pipăi și pui degetul.

Da, credeam... și eram fericit.

Astăzi! O! astăzi...

Ați venit voi, oameni noi, cu știința, să smulgeți din rădăcini acea plantă divină, ce-și trăgea seva din fundul inimii noastre! Și nu v-ați mulțumit cu atâta! peste rană, în adâncul inimilor, de teamă să nu mai fi rămas acolo un germene cât de infim, din care să poată rencolți, ați turnat leșia caustică, otrăvitoare, distrugătoare, otrava scepticismului, pesimismului, ateismului!...

Onoare vouă, distrugători a fericirii umane!

Dors-tu content, *Voltaire...?* întreb și eu, împreună cu gingașul, duiosul poet de zahăr a Namunei, el care a dat cel dintâi strigătul de durere când a simțit că se smulge cu atâta cruzime rădăcinile credinței din sufletele oamenilor. Și cu multă dreptate zice nemuritorul academician fancez Ernest Legouve, în nepieritoarele sale *Soixante ans de souvenirs:*

"Victor Hugo și Lamartine sunt, în câmpul poeziei, glasul epocei lor; Alfred de Musset i-a fost țipătul!"

Da! da! în noianul de necredință în care ne afundăm, când mi-ați luat credința mângâietoare fără să-mi dați nimic alt în schimb decât scepticismul deprimant, îndoiala distrugătoare, țipă și sufletul meu ca al lumii întregi, împreună cu poetul... împreună cu poetul... țipă...

. . . .

Aci, sunt întrerupt; iată confratele Tomița; se-ntoarce radios de la dentist... cu o măsea în mână.

– Triumf! trăiască știința modernă!

Încordat asupra lucrului meu, țip:

– Nu mă-ntrerupe, Tomițo!

Și urmez a scrie mai departe încheierea:

"...Mi-ați luat cu știința voastră măseaua!... ce mi-ați dat în schimb?... redați-mi măseaua!... îmi trebuie!..."

Pun puncturile și linie de sfârșit și, după ce Tomița, vesel, m-asigură că n-a simțit nici ca o picătură de purice, îi citesc cronica. Confratele meu îmi

mulțumește încântat; decât - pretinde să facem numai o foarte mică modificare la încheiere: în locul măselei, să punem credința.

Conviu bucuros, și cronica noastră e trimisă la tipografie.

Emulațiune

Două zile întregi, 10 și 11 mai, vechea noastră cunoștință, d. Marius Chicoș Rostogan, pedagogul absolut, a urmărit cu cel mai viu interes, pas cu pas, pe elevii liceului „Traian" de la Severin, cari au fost aceea ce se numește le clou (cuiul) cu ocazia festivităților naționale în anul acesta.

Prin multe emoțiuni a trecut ziua eminentul pedagog, și ceea ce vedea ziua nu-l lăsa să doarmă noaptea. Acel cui al sărbătorilor regale i-a rămas la inimă.

După două zile de emoțiuni adânci și de gânduri înalte, după două nopți de insomnie, d. M. Ch. Rostogan intră vineri, 12 mai, dimineața, în clasă foarte posomorât.

Se vede bine, după fizionomia și după mișcările eminentului profesor, că sufletul i-e încărcat.

De ce, oare?

Vom vedea îndată ce-l vom asculta.

Cititorul știe, fără să mai alterăm modul normal de a scrie româneasca, micile particularități de pronunțare ale eroului nostru național-cultural.

Profesorul intră, cum am zis, posomorât; se uită lung la școlari, clatină din cap considerându-i, apoi începe solemn.

Să-l ascultăm cu atenția cuvenită.

Profesorul: No!... care dintă voi au fost ieri ș-alantăieri la paradie?

Școlarul Ionescu : Am fost toți, domnule...

Profesorul: Toți?... bine! Văz't-ați numa la paradie pe colejii voști din ghimnazium „Traian" de la Turnul Zeverin, cari au vin't ...

Școlarul Georgescu: Numa' după ei ne-am ținut toată ziua, domnule; d-aia n-am venit ieri la școală.

Profesorul: N-ați vin't ieri la școală, ha?...

Școlarul Otopeanu: Nu, domnule, că te-am văzut și pe dumneata că umblai după ei, și...

Profesorul : No !... văz't-ați numa?...

Școlarul Ionescu : Dumitale ți-era cald, domnule...

Profesorul: Ha!

Școlarul Otopeanu: Te ștergeai mereu cu basmaua...

Profesorul (impacientat): Tu închide-ți râtul!... No!... văz't-ați numa ieri ș-alantăieri la paradie cum au fost cununate cu lauri și înaltă aprobățiune

disțiplina aceea și aplicățiunea aceea, m' rog, pe carea au arătat-o școlerii aceia?

Otopeanu: Păi ?

Profesorul: No!... văz't-ați numa ce iaste lucrul acela, m' rog, carele se cheamă reșpectul dătorinții (cu elevațiune) carele este fundământul acelui lucru, m' rog, carele se cheamă adevăratul romăgnism?... Că-z eu ce vă spun în toate zilele, măgarilor! și vă muștruluiesc (foarte sentimental) cu aceea dragoste, cu acel devotământ ca un adevărat părinte pântru copiii lui m' rog! ca să scot și din voi, oameni... și voi (foarte mâhnit) n-ascultați!

Școlarul Otopeanu (afectat de mâhnirea profesorului) :

Ba, ascultăm, domnule!

Profesorul (schimbând tonul, foarte aspru) : Ba n-ascultați, râtanilor! că dacă ați fi ascultat, în atâta vreme, de patru ani, de când fac cu voi rotățiune, mi-ar fi succes și mie să vă scot o dată la un defilir în paradie; să capăt și eu aceea înaltă aprobățiune, carea este ca o recompenză, m' rog.

Școlarul Anibal Ionescu (făcând zgomot în bancă, cu tonul înfundat către camaradul său Otopeanu) : Astâmpăr'te, dom'le!

Profesorul (tunător) : Ce-i acolo, animale? (Ia rigla de la tablă și o joacă-n aer.)

Ionescu : Domnule ! Otopeanu nu mă lasă-n pace.

Profesorul: Otopene! socotești că nu ți-s urechile destul de lunji?

Otopeanu: Nu... domnule! nu i-am făcut nimica... el nu mă lasa pe mine.

Ionescu : Nu, domnule!

Profesorul (cu toată asprimea): Silențium! No!... uitați-vă numa vitele, cum nu știe asculta cu atențiune când le vorbesc de un așa lucru, m' rog, care ar trubui să provoace o emulățiune... Pântru aceea, toate ostenelile mele cu cele mai din urmă metoade nu mi-au succes! (Se emoționează treptat.) Pântru aceea doară ieri ș-alantăieri am simțit acel simțămint carele se numește, m'rog, penetrățiune, când am văzut aceea mândretă de școleri ca o lejiune din acelea cari au vin't cu divul Traian și au trecut întâi pe la Viminacium — Ionescule! — și a doilea pe la Egreta-Drubetis — Ghiorghiescule! — pe podul lui Apolodor — Otopene!!! — ...aceea mândreță de școleri, cu peptu-naintre, cu capu-ndărăpt, cu pas amăsurat pe muzică! (Ridică linia ca o sabie, scoate pieptul, înalță fruntea.) Așa școleri să fi avut, ca să fac cu ei, m' rog, un defilir! (Pornește.) Links! rechts! links! rechts! links! Rechts! links! Rechts! (Defilează pe dinaintea băncilor cu mult soldatesc.)

Școlarii aplaudă foarte veseli.

Profesorul (oprindu-se ostenit) : Așa școleri romani îmi trubuia mie! da nu niște loaze levantine ca voi, care nu știți decât numa doară să vă rânjiți și nu aveți reșpect pentru dătorință!

Școlarul Ionescu : Domnule, tata spunea aseară c-a citit la gazetă, că zice că e acolo la Severin un profesor mare, l-a decorat regele, că zice că el...

Profesorul (cu humor) : Ce e tată-tău?

Ionescu: E de aici, domnule!

Profesorul: Nu te-ntreb de unde-i, prostule! te-ntreb, ce-i?

Ionescu : Ce să fie, domnule!

Profesorul : Ce meșterșug are, boule? Ce-i? popă? negustor? hengher?

Ionescu : Nu, domnule... pantofar, zice că-l cheamă d. Costescu.

Profesoral: Pe cine-l cheamă d. Costescu? pe tată-tău?

Ionescu: Nu, domnule; pe profesorul de la Severin; zicea tata: așa'profesor, halal să-i fie!

Profesorul: Spune-i tată-tău, șușterului, așa de la mine: ne, sutor, ultra crepidam, că-z doar nu toți șuștării or să aibă compekența să se pronunțe obiectiv asupra metoaghelor de pedagojie care iașle cea mai înaltă știință. Înțelesu-m-ai?

Ionescu : Nu, domnule !

Profesoral: Vina tată-tău și mumii-ti, că te-or făcut prostovan!

Școlarul Georgescu: Domnule, pe mine a zis tata ca mă trimete la Severin în gimnaziu... la d. Costescu.

Profesorul: Da tată-tău ce-i ?

Georgescu: Avocat și deputat...

Profesorul: Te poate trimite și la Kecikemet! tot dejaba! daca n-ai aplicățiune, n-are ce-ți face, să fie nu Costescu, să fie, m' rog, și cel mai emininke pedagog, m' rog să fie măcar și Peștaloțiu! că-z doară te-am proboluit de atâta vreme, de patru ani, de când fac cu tine rotățiune!

Otopeanu: Și eu o să rog pe taica să mă trimeată tot la d. Costescu...

Profesorul: Da trimeată-te și la furci!... (Schimând tonul:) No! basta cu colocvia! Nu vreau să vă las să mereți mai departe în ghimnazium fără să aveți și voi o dișțiplină. Curând acuma va veni finele anului, când vom arăta, m' rog, cu toții onoratului ministeriu cum am știut să ne împlinim datorința, ca să căpătăm și noi o înaltă aprobățiune.

Pântru aceea dar, m-am hotărât ca de astăzi o oară pe zi să aibă o destinățiune hotărâtă pântru muștruluială, ca să proboluim, m' rog, spiritul nostru de emulățiune. De astăzi, vom începe să facem până la împărțirea premiilor ecserțir. Aceia dintă voi, cari vor avea mai multă aplicățiune, vor fi amăsurat, corporali și undrofițiri, iar acele loaze, cari vor fi proști, vor rămâne cătane proaste. Trubuie ca să arătăm și noi, m' rog, onoratei azistențe, care va fi de față ca să ne onoreză la un defilir, că ne-am dat osteneala, așa că toți musai să strije cu patriotism: virtus romana rediviva!

No!... acum să vă văz! toți după mine la ecserțir, ca o lejiune traiană!

(Merge la ușă, o deschide de perete; apoi se-ntoarce, ia rigla ca o sabie, așează pe copii în linie de companie, si pornește urmat de micii legionari, comandând:)

Peptu-naintre! capu-ndărăpt! forverț! marș! Links ! rechts! linksl rechts!

(Iese pe ușe. Copiii urmează foarte mândri pe comandantul lor. Ajung în curte.)

Profesorul (se oprește și comandă): Halt!

Școlarii se opresc în repaos pe loc.

Profesorul asudat, se șterge cu basmaua: No! văz't-ați că nu e vun lucru mare, dacă aveți o țâr de atențiune și de aplicățiune?... Gândiți-vă numa la reușita aceea măreață — când onoratele matroane romane ale soțietății (cu mândrie prospectivă crescândă) vor arunca cununi de flori asupra voastă, și feld-mareșalii și gheneralii, și onoratul ministeriu, și toți șpectații inșpectori, și rejele și rejina, și cronprinții, cari sunt, m' rog, mai mari ca un erțherțoc , vă vor da înaltă aprobățiune, și mie, profesorelui vost', pântru împlinirea dătorinții după metoada mea, o distințiune, m' rog, o decorățiune până să mă pună în penziune, cum i-or dat și Costescului, m' rog! — gândiți-vă numa la reușita aceea măreață, care, neam de neamul vost', niște râtani! nu s-au învrednicit, mă rog!

Ionescu: Da!... da noi n-avem ca băieții lu' d. Costescu, muzică.

Profesorul; Muzica nu-i de lipsă!... Destulu-ți-i un trombetaș și un dobaș la o mică lejiune romană!

Otopeanu: Eu bat toba, domnule!

Profesorul (obosit): S-o bați pe pielea tată-tau, măgariule! No!... destulu-i pântru astăzi. Mereți acas' cu mândrie la mamele voastre, și mâne cu toții iar la ecserțir!

Copiii vor să iasă în neregulă. Profesorul zbiară: „halt!" Ei se pun în rând și ies pe poarta școalei, militărește, pe când profesorul le comandă cadența pasului: „links! rechts!"

Gazometru

Gazometru
de Ion Luca Caragiale

Apărut în 1897

Duminică... Tren de plăcere... Sinaia... Lume! lume după lume!

O splendidă și generoasă zi de vară.

– Frumoasă zi! zice d. Iancu la dejun pe iarbă.

– Mai frumoasă nici că se poate! zice madam Ionescu.

– Asta e zi regală, domnule! zice d. Nae, mijind din ochi, că-i e foarte cald.

D. Nae și d. Iancu au chef de glume, și madam Ionescu a lui d. Nae și madam Niculescu a lui d. Iancu râd de se prăpădesc de râs, și d. Nae zice:

– Prea râdeți tare... ia băgați de seamă să nu...

Aș! madam Niculescu și madam Ionescu mai tare! și damigeana scade mereu.

– Uf! ce zăduf! zice madam Niculescu. Nu-i așa? că și dumneei i-e foarte cald.

– Teribel! zice madam Ionescu.

Da d. Nae zice:

– Zăduf regal, domnule! și nu știu cum se-ntoarce spre răsărit și: Ia uitați-vă - zice - colo vizavi!

Pe Piscul Câinelui se arată în potriva soarelui, care se apleacă înspre Caraimanul, un noruleț alb.

– Ce? adică?... întreabă d. Iancu.

– Aș! zice madam Niculescu.

– Acu vine!... Ceva regal! să vedeți! zice d. Nae, și râzi toți, și râzi...

În adevăr, cu cât în valea Prahovei apasă mai greu pâcla, cu atât norulețul se ridică mai sus și se umflă mai tare, clocotind ca o gogoașă uriașă în vasta tigaie a firmamentului încinsă de flacăra colosală a lui Phoebus. Gogoașa a acoperit, de când au văzut-o, tot Piscul Câinelui, prea strâmt pentru pornirea ei de umflare, și acum se revarsă grozavă peste Valea Rea. Deodată, o detunătură titanică cutremură toate piscurile, și o ploaie turbată pornește.

S-a dus petrecerea! s-a stricat cheful!

În picioare toată lumea! Fiștecare-și strânge pălării, umbreluțe, resturile dejunului. La gară, repede, să apucăm trenul întâi!

Leoarcă până la piele, cu toate umbreluțele, madam Ionescu și madam Niculescu cobor cât pot mai iute, drăcuind ploaia, și foarte necăjite pe d. Nae și pe d. Iancu, fincă nu vin mai degrab' și râd mereu ca nebunii, parcă e de râs. Ba încă d. Nae le mai și tachinează - mereu le strigă să-și ridice jupele:

– Mai sus, cocoană, mai sus, că nu ne uităm!

E potop... D. Iancu zice:

– Strașnică ploaie, d- le!

– Teribelă! zice madam Ionescu.

– Ploaie regală, d-le! zice d. Nae.

La un moment, cocoanele alunecă pe clisa șoselii și cad pe șezute, poc! și fac amândouă: "hî!"

Da d. Nae se oprește și zice lui d. Iancu:

– Hahahaha! și-a ruptără gazometru!

– Pardon, asta-i vorbă de mitocan! răspunde madam Ionescu, și s-a ridicatără amândouă foarte supărate: pân' la București n-a mai vorbitără cu d. Nae. Da d. Nae zicea mereu la stății lui d. Iancu, că ședea alături amândoi, și cocoanele amândouă vizavi - zice:

– Pardon, 'ne Iancule, mai strânge-ți gazometru, că n-am loc!

Și cocoanele se supără și mai tare - și ei râdea - și cocoanele se supără și mai tare... Pe urmă a râs și cocoanele... "Ha-ha-ha! Gazometru!"

Apoi, nu! - le potrivește d. Nae!

Greu, de azi pe mâine... sau unchiul și nepotul

„Nu trebuie, domnul meu, să aibă omul judecăți extreme, fiindcă lumea trăiește din pornire, nu prin judecată. Omul cuminte, mai cu seamă având norocul să fie sus-pus, este totdeauna îngăduitor cu lumea lui; de aceea, avem și vorba veche foarte înțeleaptă: lumea n-o putem îndrepta cu umărul. Fiecare dintre noi vede lipsurile și cusururile societății noastre; fiecare este dator a căuta să le constate, să acopere lipsurile și să depărteze cusururile, și-ncet-încet, fiecare luptând în sfera lui de acțiune, să realizăm cu toții, dacă nu idealul unei societăți, măcar o societate mai cioplită, mai cuminte și mai morală. Firește, când vedem atâtea nedreptăți, atâtea prostii și greșeli, atâtea fapte urâte, unele deplorabile, altele ridicule, se revoltă în noi dreapta judecată, și fiecare dintre noi, după putere, protestează și-ncearcă să-nfiereze răul. Dar să nu credem vreodată că protestările și opintirile noastre vor face să sară lumea din făgaș deodată, și, de unde se zbătea-n mocirlă, să iasă curată și să pornească pe calea cea bună și dreaptă. Greu și foarte-ncet, stimatul meu domn, se dezrădăcinează obiceiurile și năravurile vechi... Cu toporul, se curăță pădurea; lumea se curăță cu vremea și cu răbdare... nu așa, de azi pe mâine!..."

Cam astfel de predică am ținut eu odată între patru ochi unui bărbat foarte sus-pus, și — deși, în naivitatea mea, credeam că am să-l ating și să obțiu de la el, nu vreo nedreptate, ci dreptate — mi-am răcit gura degeaba...

Un bărbat excesiv de scrupulos — o adevărată anomalie într-o vreme și într-o societate, care, dacă ne putem exprima astfel... — în fine, scrupulos prea din cale-afară!

Și ce așa de mare hatâr îi ceream?... Judece orcine. Săptămâna trecută, venise la mine o vară bună a ilustrului meu... E o femeie foarte de ispravă; a rămas văduvă de tânără cu o pensioară de la bărbat, și n-a mai vrut să se mărite, ca să-și poată îngriji de copil, un băiat. A muncit, l-a crescut și, după atâta necaz, l-a văzut flăcău mare cu... cariera lui. Ceea ce e ciudat e că femeia asta are toate calitățile de inimă (cum ar zice un autor de novele, iubitor de amănunte psihice), toate calitățile morale; dar despre cele intelectuale, dacă vrem să fim drepți, trebuie să spunem că natura a fost foarte vitregă în privință-i... Și cu toate astea, femeia și-a crescut băiatul foarte bine; e un tânăr model: aplicat la-nvățătură; examene strălucite — cam timid — asta nu face nimica: puțină timiditate nu șade rău unui tânăr când face în lume cei dântăi pași.

Cum spusei, cucoana a venit să mă roage să merg la văru-său, bărbatul cel sus-pus, să-l rog a proteja pe băiatul ei, care de șase luni s-a întors din străinătate cu diploma de doctor în drept și... nu poate căpăta o slujbă cât de mică.

— Bine — zic — de ce nu te duci d-ta în persoană? îți este văr bun, și știu cât datorește părinților d-tale care l-au ajutat pe vremuri să ajungă așa de sus.

— M-am dus de trei-patru ori; dar mă tot amână; și, drept să-ți spun, o dată... nici n-a vrut să mă primească; nu mai îndrăznesc.

— De ce nu se duce tânărul? ca nepot.

— S-a dus o dată; dar l-a primit foarte brusc... și cum e el timid, nu mai are curaj să meargă...

— Atunci lasă — zic — mă duc eu...

Și m-am dus.

Ilustrul, care mă primește totdeauna bucuros, ca să mă bată pe umăr cu multă bunăvoință protectoare, de la primele mele cuvinte în favoarea nepotului său, mi-a răspuns:

— Mon cher, trebuie să isprăvim odată cu sistema asta nenorocită: care cum vine din școală cu un petec de hârtie, nici nu știe să se șteargă bine la nas, și pretinde a-nvăța bărbieria pe capul statului, cu leafă și diurnă din buget! Să meargă tânărul să muncească; să se lupte cu lumea! Până când, orce tânăr, cum iese de la țâța mamei, să treacă la țâța școalei, și pe urmă, de la țâța școalei, la țâța bugetului? D-ta înțelegi că nu mai merge cu vechea sistemă: românul să se nască bursier, să trăiască funcționar și să moară pensionar... E vreme să isprăvim odată...

— Dar, în fine — zic—un băiat așa de distins... și nepotul dumitale...

— A! mă-ntrerupe ilustrul meu; un cuvânt mai mult... Trebuie să isprăvim odată si cu nepotismul!... Am fost și voi fi totdeauna contra nepotismului — este iar o bubă înveterată a societății noastre, o gangrenă a statului nostru, un dar funest pe care ni l-a lăsat epoca de neagră și infamă memorie a fanarioților!... Nu pot face nimic pentru protejatul d-tale, tocmai că mi-e nepot... Iartă-mă, am scrupulurile mele de conștiință...

— O, doamne! am exclamat.

Și i-am ținut predica arătată mai sus. Pe urmă nu m-am lăsat și i-am adăogat:

— În fine, și eu sunt contra nepotismului, contra acestui nărav străvechi, de care este atât de bolnavă societatea noastră; și nu pot decât

aplauda pe un bărbat de stat, care are, ca d-ta, în programul său, stârpirea acestui dar funest pe care ni l-a lăsat mizerabila epocă a infamelor domnii fanariote; dar dacă trebuie să fim cu toții contra nepotismului, asta nu însemnează, cred eu, că trebuie să fim și contra nepoților. Înțeleg, pe nepoți să nu-i protejăm îndeosebi; dar să-i persecutăm fiindcă ne sunt nepoți!... Atunci, la nașterea fiecărui român, părinții ar trebui să se roage lui Dumnezeu:„Ferește, doamne, pe acest copil al nostru să n-ajungă vreun unchi al lui la putere!"

— Nu zic asta! mi-a răspuns ilustrul.

— Apoi, atunci, poate că are acest nepot vreun cusur ca om; căci, din faptul că întâmplarea l-a făcut nepotul d-tale, nu-i poate face nimini vreo vină... Și firește, dacă are protejatul meu vreun cusur, atunci altă vorbă... Aș dori însă să știu...

— Nu! zise cam nehotărât ilustrul; nu pot spune că are vreun cusur... dar... dar... oarecare veleități și pretențiuni de personalitate... de independență... de autoritate... cum am zice, fumuri juvenile... fiindcă așa sunt toți tinerii din ziua de azi... își închipuiesc că-n fața unei diplome, cu care vin de pe băncile școalei, are să le cază toată lumea-n genunchi și să-i urce-n cap... Asta nu merge!... Un tânăr trebuie să fie modest... În fine, deocamdată nu sunt locuri... Mai e vreme... e tânăr, poate să mai aibă răbdare... om mai vedea... să ne mai gândim...

„A! zic eu în gândul meu... atunci, partida nu-i pierdută!..." Și, prezentându-mi umărul să mi-l bată cu bunăvoință protectoare, am salutat cuviincios pe ilustrul meu, și imediat m-am dus drept la nepotu-său.

— Tânărule — i-am zis — viu acuma de la unchiul d-tale, pe care desigur d-ta l-ai cam supărat...

— Eu? cu ce?

— Cu ce? cu ce? știu eu?... poate cu... oarecare veleități, or pretențiuni de personalitate... de independență... de autoritate... cum am zice, iartă-mă, fumuri juvenile... căci așa sunteți toți tinerii din ziua de astăzi... vă-nchipuiți că-n fața unei diplome, cu care veniți de pe băncile școalei, are să vă cază toată lumea-n genunchi și să vă urce în cap... Asta nu merge !... Un tânăr trebuie să fie, cum să zic?... modest...

— A! zice tânărul; am înțeles... Da! dumnealui, fiindcă dispune de putere și este unchiul meu, ar voi să renunț la scrupulurile mele de conștiință, să mă fac unealta oarbă a unor rancune de partid! În schimbul unui mizerabil salariu de magistrat inferior, să mă pretez la o infamie... la o

înscenare contra unui adversar politic al regimului dumisale! Dar până când cu sistema asta a persecuțiunii? până când cu această bubă învechită a societății noastre? cu această gangrenă a statului nostru? cu acest dar funest...

— ... pe care — îl întrerup eu — ni l-a lăsat epoca de neagră și infamă memorie a fanarioților!...

— Neapărat!...

— Ia ascultă-mă, tânărule, zic eu... Știi cât am ținut la răposatul d-tale tată, bunul meu prieten, știi cât țiu la mama d-tale și la d-ta, ascultă-mă...

Și-i repet, cu mici modificări de circumstanță, predica neroadă pe care am ținut-o adineaori și lui unchiu-său, începând cu: „Nu trebuie să aibă omul judecăți extreme, fiindcă lumea trăiește din pornire, iar nu prin judecată... lumea n-o putem îndrepta cu umărul... etc." și sfârșind cu: „Greu și foarte-ncet, tânărul meu amic, se dezrădăcinează obiceiurile și năravurile vechi... Cu toporul, se curăță pădurea... lumea se curăță cu vremea și cu răbdare, nu așa, de azi pe mâine!..."

— În sfârșit — i-am adăogat — eu te povățuiesc părintește să mai mergi pe la unchiul d-tale, care am înțeles că te iubește mult...

— Eu? la el?

— Da, d-ta, la dumnealui, firește; că așa se cuvine: ăl mai mic la ăl mai mare... și... să nu-l mai iei așa de sus... cu darul funest de pe vremurile de neagră memorie... Să-i dăm odată dracului pe fanarioți, să nu mai pomenim de ei! Acu, slavă domnului! suntem regat independent!...

— Niciodată, domnul meu!... sunt scrupuluri de conștiință peste care nu se calcă! Im-po-si-bil!

Care va să zică, și cu nepotul, mi-am răcit gura degeaba, ca și cu unchiul...

Un tânăr excesiv de scrupulos — o adevărată anomalie într-o vreme și într-o societate, care, dacă ne putem exprima astfel... în fine, scrupulos prea din cale-afară!

Am renunțat dar, cu părere de rău, a mă mai amesteca în această delicată afacere de familie... Cu oameni așa de căpățânoși în privința scrupulurilor de conștiință, nu e nimic de făcut...

A trecut câtăva vreme după nereușita tentativelor mele diplomatice, pe care aproape le uitasem — când...

Citim în micul Ecoul patriei, ebdomadar din urbea X..., titlu mare pe prima pagină:

„Panamaua de la noi!... Potlogăriile foastei administrații!... Mișeliile se dau la lumină!... Jaf în avutul public!... În sfârșit!... Jos masca!... Hoții la pușcărie!..."

Citim apoi în Glasul țării, tot mic, tot ebdomadar, tot din urbea X..., titlu tot mare și tot pe prima pagină:

„Mișeleasca înscenare!... Goana infamă contra cetățenilor onorabili!... Regimul proscripțiunilor și al terorii!... Cetățeni fruntași închiși ca tâlhari în ajunul alegerilor!... Ministrul fără de lege!... Procurorul zbir!... Nedemnul nepot demn de unchiul nedemn!... Vom vedea!... Sunt judecători la Berlin!..."

N-am avut curiozitatea să văd cine or fi potlogarii, nici ministrul, nici procurorul...

Mai la urmă, ce-mi pasă mie!... dacă sunt judecători la Berlin!...

Identitate...

Stetesem două luni la țară, în Franța — zic la țară, cum zic francezii, fiindcă vila si mica proprietate unde mă găzduise prietenul meu Legrand se aflau la marginea unui oraș mare industrial și comercial; într-un ceas mergeam pe jos până-n centrul târgului, la Café Gambetta... Așteptam acum bani, ca să mă-ntorc în patrie. Într-o seară, iată primesc un cec de 350 de franci. A doua zi dimineața, merg în oraș, la sucursala locală a unei mari bănci din Paris, și mă prezint la guichet cu cecul meu. Impiegatul se uită bine la cec, apoi lung la mine, și zice:

— Hârtiile dv., domnule...

— Ce hârtii? întreb eu.

— Hârtiile dv. de identitate...

Mă caut în buzunar, să scot portofelul cu pasaportul și cu alte hârtii... Caut... caut... Am uitat portofelul acasă la țară. Zic:

— Domnule, iată, poftim scrisoarea prin care mi se notifică trimiterea cecului la adresa d-lui Legrand, unde locuiesc de două luni, aci, afară din oraș... Portofelul cu hârtiile mele l-am uitat acasă; în orce caz, nu gândeam că or să-mi trebuiască din momentul ce prezint un cec...

Dar impiegatul mă-ntrerupe:

— Cu toate astea, vă trebuiesc... fără hârtii...

Și iar se uită, cu parcă un fel de bănuială, la cecul meu.

— Domnule — zic eu îngrijat — nu cumva, poate, bănuiți că este un cec fals?

— A! nu, domnule; cecul este foarte bun... decât fără hârtiile dv.... Vă trebuiesc neapărat hârtiile dv. de identitate...

— Dar sunt cinci kilometri, domnule, până acasă, și-nțelegeți bine că, o dată cinci la dus, și-nc-o dată cinci la-ntors, fac zece... pe căldura asta...

Pe câtă vreme stăruiesc eu pe lângă impiegatul nenduplecat, se tot îndeasă-n mine un englez, un roșcovan cu haine cadrilate, tipul desăvârșit al gentlemanului cu stare, care nu mai știe încotro, în ce parte a pământului să fugă ca să scape de spleen — de plictiseala ceței britanice.

Mă dau la o parte și-i fac loc la guichet.

Gentlemanul scoate din buzunar un portofel mare de piele de crocodil cu o monogramă de argint la colț; deschide încet portofelul și trage

dinăuntru mai multe hârtii, între care și un cec, și le dă impiegatului. Acesta le ia; înapoiază gentlemanului celelalte hârtii, oprește cecul și zice, cu un oarecare aer de considerație:

— 50.000 de franci?

Gentlemanul, rece, dă din cap în semn de afirmare... Impiegatul îi dă un peticel de hârtie cu un număr și-i arată la ce guichet se face plata cecurilor... Eu stau alături și mă uit la ei.

Gentlemanul se duce la guichet, ridică un pachet de hârtii de bancă; le vâră pe ne-ndoitele în portofelul lui larg; pune portofelul în buzunarul din partea inimii; se încheie la piept frumos și iese cu pasul demn și măsurat, ca orce gentleman care caută metodic, pe-ndelete, locul din lume unde să-și poată arunca din cârcă povara nesuferitului spleen.

După ce, cu oarecare invidie — mărturisesc — privesc pe englez ieșind cu portofelul plin, mă vâr iar la guichet și încerc încă o dată să conving pe impiegatul băncii... Zadarnic, orce încercare...

— Regret, domnule, îmi zice; peste putință! v-am spus... Fără hârtiile dv. ... peste putință!

Văzând că-mi răcesc gura degeaba, rămân foarte vexat. Mă hotărăsc a mă-ntoarce acasă, s-aduc pasaportul, hârtiile, geamantanul, tot; la rigoare să aduc și pe gazda mea, pe amicul Legrand, om cunoscut în localitate, să garanteze că eu sunt eu, nu sunt altul.

A doua zi, mă prezint cu pasaportul, cu hârtiile toate, corespondență din țară și din străinătate (un dosar întreg), cu prietinul și gazda mea, d. Legrand, și cu o duzină de fotografii, care reprezintă pe amicul meu Legrand, pe soția sa, madam Legrand, pe cei doi copilași ai lor și pe mine, la masă toți, pe veranda vilei; madam Legrand, în fund, ține pe câte un genuchi pe copilași; eu și cu Legrand stăm în picioare și ciocnim, peste masa rotundă, paharele, închinând, eu: pentru prosperitatea bătrânei Republice Franceze! el: pentru progresul tânărului Regat Român!

După fotografie, putea impiegatul cu drept cuvânt să mă dea iar afară; însă, examinând cu mare atenție celelalte documente, binevoiește în sfârșit să-mi dea fițuica pentru achitare. Îmi iau banii și fotografiile, și mergem cu amicul Legrand în centru, la Café Gambetta, să luăm câte un aperitiv, după obiceiul locului.

Acolo — ce aflăm?

În ajun, banca locală a plătit un cec fals de 50.000 de franci unui cavaler de industrie; semnalmentele: gentleman englez.; roșcovan; costum

cadrilat; portofel enorm, crocodil veritabil, etc. ... etc. ...

Nu! — pot mărturisi despre asta atâția prieteni ai mei socialiști, și liberali, și conservatori, și, puținii, rămași sadea pe dinafară —nu! n-am fost niciodată socialist [...] ...Dar, când am auzit că infama întreprindere burgheză, care m-a necăjit și m-a vexat pe mine atâta, fermecată numaidecât de un milord cadrilat și de o piele de crocodil, a fost pârlită cu o așa de frumoasă sumă rotundă... drept să spun, am jubilat...

Peste trei zile am plecat din Franța către patrie.

În drumul de fier, a doua zi, am avut norocul (să vedeți mai jos pentru ce zic „norocul") să mă-ntâlnesc cu un rus, un vechi cunoscut, foarte simpatic, pe care de mult îl știam că înoată în apele anarhismului terorist — un tip de om excelent, bun, onest și moral; dar... apostol... infatigabil și incurabil. Cum m-a văzut, rus comunicativ, m-a strâns de gât, să mă sărute. Ne aflam singuri într-o cabină mică a vagonului. Eu, cam în glumă, cam în serios, i-am zis:

— Ascultă-mă, maladețule, spune drept: ai în geamantan vreo cutiuță cu bomboane destinată vreunui tiran?... să nu se deschiză cutiuța singură pe drum, să-și verse asupra mea bunătățile, că m-ai nenorocit: am treabă acasă; m-așteaptă familia!

Maladețul meu a-nceput să râză și iar m-a strâns de gât și m-a pupat; pe urmă m-a asigurat că n-are la el nici un explozibil altul decât ura lui nempăcată contra intolerabilei de absurde organizațiuni actuale a societății. Eu, din parte-mi, i-am declarat că n-am nici un cuvânt spre a susținea o organizație care, dacă n-o cred totdeuna intolerabil de absurdă, adesea mi se pare stupid de intolerabilă.

Asupra acestora, ne-am pupat iar muscălește, și, după ce am dat un bacșiș conductorului să ne lase singuri în compartiment, ne-am culcat... Am dormit bine până la ziuă, când am ajuns la graniță.

Anarhistul meu, mai deștept ca mine, s-a coborât întâi din vagon. Eu, puțin mai târziu, somnoros, dau să trec pe urmele lui... Un polițist, cu o voce foarte aspră, îmi zice, ținându-mi calea:

— Treceți întâi la revizia pașapoartelor! Caut în buzunar... caut în săculețul meu de drum... Nu e... Afurisit pasaport!... iar pasaportul!... Zic:

— Domnule, nu-l găsesc; probabil, l-am pierdut pe drum; dar sunt român, domnule!...

Și voi să trec; dar el, și mai aspru:

— Nu se poate, domnule, fără pasaport! n-auzi?

— Dar am hârtii, altele, care probează că sunt român, domnule! cetățean român!...

Și iar dau să mă vâr. Aș!... Polițistul îmi dă un brânci în piept, și mă aruncă-napoi, cam departe, pe teritoriul străin, în brațele unui hamal, care, din spate, cu același procedeu, mă restabilește în poziția verticală.

„Ei! zic în gândul meu; de acum sunt pierdut! pierdut la pragul patriei mele!... Ce e de făcut?..."

Intru, foarte abătut, în restaurantul gării pe teritoriul neutru... Beau o cafea... amară cafeaua în țară străină... prea puțin zahăr și prea mult frank-caffe!... Gustând, foarte dezgustat, din cafeaua exilului, aud că afară se pregătește trenul de plecare cătră interiorul patriei mele... Mă uit la ceas; mai sunt douăsprezece minute... și pleacă fără mine, și eu rămâi în exil, și nu mai am parale nici de frank-caffe!

Desperat, mă-ntorc la polițistul meu și, cu lacrimi în gușe:

— Domnule! te rog, domnule... sunt cetățean român!... scap trenul!... nu mă nenoroci! Dar el răcnește:

— Nu se poate fără pasaport! nu-nțelegi? idiotule! Profund vexat de acest refuz astfel formulat, mă întorc demoralizat cu desăvârșire în restaurant... Ce să fac?... Să telegrafiez cu 50 de cuvinte răspuns-plătit și cu timbru de 30 de bani la poliția locului meu. Dar, până să-mi vie răspunsul pot pieri printre străini; în cel mai bun caz, alt tren de coincidență n-am decât peste 18 ore!... Orcum, tot bine!...

Fulgerându-mi acestea prin minte, intru în restaurant, unde găsesc pe maladețul meu bând ceai, fără zahar, numa cu rom. Foarte supărat îi povestesc nenorocita mea aventură... El începe să râză ca un sec; scoate din buzunar un pachet de documente; se uită la mine lung, parcă mi-ar lua semnalmentele, ca la un biurou de servitori pentru condicuță; alege unul dintre documente; mi-l dă discret pe sub masă, și-mi șoptește:

— Na pasaport! mergi degrab la revizie!

Mă uit la hârtie...

Mă cheamă Bob Schmecker; sunt cetățean american; prezidentul U.S.A. „roagă pe toate autoritățile civile și militare de pe globul terestru să mă lase să trec și să-mi dea ajutor și protecție în caz de nevoie".

„Hahà!" strig eu, și trec repede la domnul polițistul meu:

— Am găsit, în sfârșit, pasaportul meu, domnule!... poftim!

— Așa da! zice el.

Și mi-l vizează... Mă sui repede-n tren cu muscalul meu salvator. Ne pupăm... Trenul a plecat... Am intrat în patrie!...

Nu! — să mărturisească toți amicii mei anarhiști, fie liberali, fie conservatori — nu! nu sunt pentru răsturnarea societății actuale, mai ales prin mijloace violente... Dar, drept să spun, reintrând, după atâta necaz, cu așa succes, în patrie... am gândit... nu mai țiu minte ce... prostii, desigur.

Ajungând seara acasă, am fost întâmpinat de ai mei... înainte de-a mă apropia de ei, le-am strigat din poartă:

— Mă rog vouă, să nu-mi cereți hârtii de identitate, că n-am altceva decât un pasaport american, și sper că n-ăți fi inteligenți ca unul care m-a făcut idiot az-dimineață, numai pentru atâta să mă lăsați să intru.

Și-mpreună cu toată familia, care știe ciat-pat englezește, am cântat, de bucurie că ne-am revăzut sănătoși, mândrul cântec american:

Yankee doodle...

Infamie...

1901

Mi s-a-ntâmplat să pierz un amic, un bun amic, și nu mă pot căi îndestul de această nereparabilă pierdere; de aceea trebuie să spun, oricui vrea să m-asculte, trista mea întâmplare. Iată.

Știam că amicul meu, bunul meu amic, are multă influență asupra unei persoane, de care atârnau la un moment niște interese ale mele de extremă importanță. Am alergat la el.

– Amice, bunul meu amic - zic eu - te rog, nu mă lăsa! contez pe tine să mă salți în această ocazie; o vorbă bună din partea ta către persoana, pe care o știi, poate să-mi facă norocul... Dă-mi o scrisoare călduroasă de recomandație... te rog!... faci un mare bine pentru mine și pentru familia mea... copiii mei...

– Vai de mine! zice bunul meu amic, jenat de tonul meu din cale-afară milos... Ce trebuie atâta insistență?...

Și, după ce-i explic bine de ce e vorba, se așază la biuroul său și începe să scrie.

După ce termină, se ridică și, cu scrisoarea-n mână, îmi zice:

– Iată ce am scris.

Apoi citește scrisoarea lui:

- "Iubite amice,
- Amicul meu, aducătorul acesteia, vine la dumneata să-ți ceară un serviciu și mă roagă să pun o vorbă bună în favoarea lui. Nu știu cu cât mai multă căldură să ți-l recomand. Contez pe amiciția d-tale, că ai să-l tratezi ca pe mine însumi, pe amicul meu, pe bunul meu amic. Aș fi fericit să aflu că acest om, pe care-l iubesc ca pe un frate, cunoscându-l ce om de treabă și capabil este, a obținut de la dumneata ce a dorit și ce, desigur, merită.
- Mulțumiri anticipate etc."

Pe când eu nu știu cum să mai mulțumesc bunului meu amic pentru atâta bunăvoință, el pune scrisoarea-n plic, lipește plicul și scrie adresa; apoi îmi dă plicul...

Iau plicul și încântat plec, după ce îmbrățișez cu multă efuziune pe bunul meu amic.

Mă duc degrab la locuința persoanei în chestiune. Pentru moment omul meu nu e acasă; dar după-amiaz', îl găsesc negreșit - așa a lăsat vorbă feciorului.

Sunt unsprezece ore înainte de amiazi... Ce să fac până la două, când pot vedea pe omul de la care atârnă viitorul meu și al copiilor mei?

Intru într-un birt modest să gust ceva și, așteptând pe băiat să mă servească, privesc cu ochii plini de speranță plicul ce mi l-a dat bunul meu amic și clădesc mii de castele strălucite...

A! ce afacere!... ce caldă recomandație!... ce amic! ce bun amic!

Pun plicul, pe care nu mă pot sătura să-l privesc, alături de farfuria mea și mă uit la el ca la o lumină conducătoare în calea vieții mele.

Pe masă, în fața mea, stă într-un peș un serviciu schiop de salată.

Băiatul mi-aduce un borș... Nenorocitul! Vrea să-mi toarne borșul din ceașcă în farfurie și, stângaci, face o mișcare cu cotul și răstoarnă peste plicul meu serviciul cel schiop.

Piaza rea! zic eu în gândul meu... S-a vărsat undelemnul!

Dar n-apuc să gândesc bine, și prostul de băiat, întorcându-se brusc să vază ce a răsturnat, apleacă ceașca și varsă și ciorba pe masă.

Plicul! plicul meu!

Îl iau repede și-l șterg...

Din nenorocire, hârtia plicului a înghițit destul undelemn și destulă zeamă caldă...

Ce e de făcut? să-l mai șterg! Tot ștergându-l în amândouă palmele cu șervetul... altă nenorocire!... plicul se dezlipește!

E peste putință să duc persoanii o scrisoare în așa hal.

Să alerg la amicul meu, să-l rog a-mi da o a doua ediție, revăzută poate și considerabil augmentată.

Maltratez încă o dată pe secătura de chelner și plec furios, cu plicul în mână, pe bulevard.

Pe drum, dracul - că nu pot zice altfel - n-are de lucru? Ce-mi șoptește? Plicul e dezlipit... Ia să mai citesc o dată călduroasa scrisoare a bunului meu amic.

O scot frumușel din plicul soios... Undelemnul și grăsimea borșului au pătruns până la hârtia dinăuntru, pe care au făcut-o transparentă; pe dos, într-o parte, se pot citi câteva vorbe de-a-ndăratele... Mă uit d-aproape, și

văz bine literele... *ragăm nu.* Citite pe dos, cum este scris pe față, aceste litere fac vorbele *un măgar...*

Un măgar!... zic eu fără să-nțeleg... Ce caută vorbele astea aci?.... *Un măgar!...* Mi-a citit amicul meu adineaori scrisoarea: n-am auzit așa vorbe... Și-apoi, ce noimă? cum s-ar putea potrivi?... Ce-i asta?

Aiurit, dezdoiesc scrisoarea, și cu ochii mei citesc:

"Stimate amice,

Moftangiul, care-ți aduce această scrisoare, mă roagă cu insistență să ți-l recomand: e vorba de o afacere, pretinde el, de la care ar atârna viitorul lui și al copiilor lui, o afacere cu tine. Îmi fac o datorie amicală să-ți atrag atenția asupra acestui caraghios, și de aceea m-am și grăbit a-ți scrie, nu cumva să alerge la altă intervenție pe lângă tine și să te-ncurce.

Ia seama, nu-i acorda nici un crezământ. E un măgar și jumătate. Atât, în privința caracterului. Cât despre inteligență, poate că ar avea câteodată ceva spirit, dar foarte superficial și cu deosebire zevzec.

Primește-l dar, pe acest stimabil amic, în consecuență,

Al tău etc."

Mă șterg bine de sudoare pe frunte și m-arunc într-o birje. Când să intru în strada unde locuiește amicul meu, iată-l, îmi iese în față. Opresc birja și sar jos foarte vesel.

– Ei! mă întreabă amicul meu. Ai fost? L-ai găsit pe omul d-tale?

– Da, zic eu, râzând.

– Ei! ai reușit? ce ți-a zis?

– Ce să-mi zică? că sunt un moftangiu, un caraghios, cu care nu vrea să se-ncurce... că sunt un măgar... și jumătate... Atât, în privința caracterului... Cât despre inteligență, a zis că am câteodată ceva spirit, dar superficial... că adică sunt un zevzec...

– De unde știe astea?

– Din scrisoarea d-tale.

– Ți-a spus el că din scrisoarea mea?

– Nu! știu eu că din scrisoarea d-tale.

– Cum?

– Am deschis-o.

– A! domnule, strigă indignat amicul... Ai deschis scrisoarea!... Asta e o infamie!

Eu, drept orice răspuns, îi trag două perechi de palme, mă sui și... mână birjar!

Se-nțelege că după infamia ce am comis, orice legătură între mine și amicul meu a trebuit să se rupă...

Ah! cât de rău îmi pare! am pierdut un atât de bun amic!...

Inițiativa...

— Stăm rău, foarte rău, domnule!... Statul nu vrea să se gândească!... Nu este nici o încurajare; ba, putem zice că este chiar o persecuțiune... Și asta — să-mi dai voie să-ți declar — este trist, nu numai pentru noi, agricultorii, care nu suntem capabili să mergem cu egoismul pân-acolo; este trist pentru țară; căci, în definitiv, noi plugarii suntem, ca să zic așa, topor de oase; noi ăștia devastații...

— Pe d-ta — zic eu — nu te-a devastat.

— Te rog, nu mă-ntrerupe; lasă-mă să termin... Noi ducem greul țării ăștia, care fără noi, ce să zicem?... Parcă n-ar mai merge, să fluieri numa din buze și să umpli doldora punga statului, din care pe urmă să vie și să sugă țâță atâtea lipitori declarate și clandestine, care trăiesc pe spinarea noastră, care, vai de capul ei! numa sufletul nostru știe!... Nu, domnule! până nu vine statul cu o lege nu mai merge!... Statul trebuie să se gândească serios!

Acestea mi le debitează iritat amicul meu, nenea Stasache, unul dintre marii noștri agricultori.

Eu, care nu sunt în curent cu chestia agrară, mă mărginesc a-i răspunde printr-o întrebare:

— Nene Stasache, nu s-ar putea să lăsăm statul și să-ncercăm o îmbunătățire prin — cum să zic? — prin inițiativă privată? Dar amicul meu se iritează mai rău:

— A! care va să zică, și d-ta ești d-ei cu inițiativa privată?... îmi pare bine!... Mersi!

— Mă iartă, nene Stasache, zic; eu, să-ți spun drept, nu cunosc chestia, și...

— Apoi, dacă nu cunoști chestia — mă-ntrerupe el și mai iritat — de ce te pronunți?... că toți dv. vă pronunțați fără să cunoașteți chestia... Nu, domnule!... Asta, nu noi, eu și cu d-ta; asta, statul trebuie!... înțelegi?

— Înțeleg; decât eu ca publicist ce vrei să-ți spun decât că trebuie numaidecât să deschidem o campanie energică pentru ca în sfârșit statul să-nceapă odată să se gândească...

— S-o deschideți, domnule! asta este datoria dv. de publiciști imparțiali, dacă sunteți adevărat la înălțimea misiunii dv. atât de frumoase; căci, să nu uitați, v-a dat Dumnezeu o pană care este o armă; prin urmare, trebuie să aveți un ideal pentru țara asta care aminteri se prăpădește... Și,

dacă m-asculți pe mine, aici s-o bateți dv.: statul trebuie să se gândească serios!

M-am despărțit de Stasache jurându-i că niciodată n-am considerat pana mea altfel decât ca o armă, și promițându-i că îndată voi deschide campania.

Pe când mă gândeam cum s-atac chestiunea, iată că mă-ntâlnesc cu un eminent artist dramatic, un om plin de încredere-n sine, așa de plin că alta nimic nu mai poate-ncăpea.

— Teatrul nostru național și literatura noastră dramatică au ajuns într-o stare proastă, domnule, foarte proastă... Statul nu vrea să se gândească serios! Nu e nici o încurajare; ba, chiar putem zice că este o persecuțiune... și, permite-mi să-ți spun, e trist, nu numai pentru noi — căci artistul nu poate niciodată merge pân-acolo cu egoismul — deși suntem, orice s-ar zice, prea din cale-afară desconsiderați, cu toate că se declamă și se cântă pe toate tonurile că fără cultură o țară nu poate-nsemna nimica; și este foarte adevărat: numai cu cereale și cu zarzavaturi, și chiar cu petrol, nu se poate pune o țară față cu cultura europeană, care merge cu pași gigantici — îi mai trebuie să-și manifesteze și mentalitatea; și mi se pare că arta și literatura sunt cele mai înalte manifestațiuni ale mentalității unei națiuni; căci, în definitiv, nu se prezintă cineva în lume cu pântecele și cu organele inferioare, ci cu fruntea, cu acel aparat al gândirii sublime, care face din om regele creațiunii... Și ce se face pentru arta și literatura naționale?... Nimic! E trist! Ne trebuiesc mai multe teatre... Statul ar trebui să se gândească serios!...

Am ascultat cu toată atenția frumoasa tiradă, și numai când m-am convins sigur că s-a terminat, am răspuns:

— În fine, daca trebuiesc, daca-n adevăr trebuiesc mai multe teatre, asta se poate face prin inițiativa privată...

— Și dumneata ești de cei cu inițiativa privată ? Bravo !... Nu umblați cu mofturi, domnule, cu inițiativa privată!... Aici statul trebuie să se gândească!

— Amice — zic eu — înțeleg, decât ce vrei să-ți spun ca publicist alta decât că putem duce o campanie pentru ca statul să se gândească-n sfârșit...

— S-o duceți, domnule! și mai ales d-ta ai aci o datorie de conștiință, în calitate de publicist și de vechi sufler, care-nțelegi durerea și porți o spadă nobilă, care este pana d-tale... Și aici s-o bateți dv. mereu: statul trebuie să se gândească.

M-am despărțit de eminentul artist cu hotărârea să-ncep campania... Dar mai întâi, trebuie să stabilesc cu cine încep: cu nenea Stasache ori cu eminentul?... În adevăr plugarul are întâietatea de timp; da, dar artistul, deși i-am promis după, are întâietatea de cauză: chestiunea artei si literaturii naționale reclamă mai urgent o soluțiune. Dar iată, tocmai când încep, d. Caracudi, reporterul, care le află toate cu câteva minute înainte de-ntâmplare, vine, știindu-mă cât mă interesez ca vechi sufler de artă, să-mi comunice o veste, menită să mă bucure: zilele astea se va depune în Cameră un proiect de lege pentru reorganizarea teatrului național. Iată, în rezumat, economia acestui proiect:

În fiecare comună urbană se va organiza câte o societate dramatică, în proporție se-nțelege cu numărul locuitorilor respectivi, și care va primi de la comună și de la stat câte o subvenție suficientă pentru bunul progres al artei și literaturii dramatice române.

Societatea va fi condusă de un director numit de minister, și de un comitet compus din cinci membri, și adică din: primarul local în persoană sau prin delegațiune; un mare comerciant și un mare industrial (cetățeni români); un profesor cu titlu definitiv de la școala de grad superior, tras la sorți, în prezența societarilor, și cel mai în vârstă preot ortodox din localitate; în orașele de reședință județeană, protopopul va trece de, drept în acest post onorific, indiferent de vârstă.

Sunt încântat... Victorie!... Am scăpat de o campanie!... Să vedem acuma de plugari... Unde-i arma mea? Să-ncepem!... Dar, iată amicul meu Mitică, foarte enervat:

— Monșer, stăm rău! foarte rău! e ceva deplorabil și ridicul în același timp... Și asta, să-mi dai voie să-ți spun, e trist nu numai pentru noi ca părinți, care orișicum e o durere, nu poți să zici! ca să-ți expui un copil în cea mai fragedă vârstă; căci în definitiv un părinte mai poate avea un copil; și nu din egoism o spun; dar e trist pentru țara întreagă să te vezi la discreția caprițiului unei doici! pentru că, imaginează-ți că existența unui copil — Sisilica, fetița noastră, de exemplu — este, din cauza ei periclitată; căci doctorul pretinde că noi n-am păzit-o îndeajuns, și laptele este stricat, ceea ce nu mai poate conveni pentru nutrițiune, neavând încă formate sucurile gastrice; și firește suntem desperați, încât nu mai avem alt refugiu decât la biberon, fiind d-abia la șase luni!... Și ea, mizerabila! n-a mai avut răbdare! să fi avut măcar încă patru luni: puteam s-o-nțărcăm înțelegi?

— Cum să nu-nțeleg, daca sunt pățit? Copil... doică... știu! știu ce lucru belaliu!

— Și statul — urmează, din ce în ce mai enervat, bietul părinte — stă cu mâinile-ncrucișate, și nu vrea să se gândească serios, când este vorba de o chestiune care interesează țara întreagă, secerând atâția copii, chemați să dea tributul lor de sânge... Este o chestie mare, domnule, chestia alăptării!... să nu glumim!

— Dragă Mitică — zic — înțeleg prea bine enervarea ta; dar eu crez că-n privința asta, ar trebui și inițiativa privată...

— A! care va să zică și d-ta, ca și doica noastră, ești d-ei cu inițiativa privată! Bravo!... Nu, domnule! destul cu inițiativa privată, care i-am văzut cât de triste consecințe! Nu! Statul este dator să se gândească, în sfârșit, să ia inițiativa; căci e păcat! suntem părinți!...

— Atunci, să ducem o campanie prin presă...

— S-o duceți, domnule! asta e datoria sacră pentru dv. publiciștii, dacă sunteți adevărați publiciști, nu moftangii!...

— A! Mitică !

— Nu! strigă el în culmea enervării; trebuie statul!... Auzi! doică fără lapte!... Auzi! doică să... Bravo!... Și statul, indiferent... și laptele... laptele ei!...

Și pleacă necăjitul părinte, să caute biberon, probabil.

Ia, să vedem: cu teatrul am isprăvit; mai am două campanii; cu care să-ncep?

Firește că agricultura ar trebui să ne intereseze în primul rând, ca fiind o țară eminamente agricolă; dar tocmai pentru asta, mă-ntreb: ce poate face o țară agricolă fără brațe? Atunci, natural că trebuie să ne gândim mai întâi la chestia poporațiunii; prin urmare, las deocamdata pe nenea Stasache și-ncep cu chestia doicii; curaj!

„O chestiune vitală pentru țara noastră... Chestiunea alăptării... Ce facem cu cetățenii, cu soldații de mâne?... Până când din partea statului această indiferență condamnabilă, această criminală incurie?... Până când copilul român... laptele... etc. ..."

Intelectualii...

Intelectualii! Iată un soi prețios de cetățeni, de lipsa căruia patria noastră nu se poate plânge. Slavă domnului! avem destui.

Odinioară, intelectualii, mult mai puțini la număr ca astăzi, formau un fel de sectă, care respingea sistematic orice contact cu profanii. Sediul acestei prețioase secte era la cafeneaua Brofft — singura rimă posibilă la moft — peste drum de Capșa, în prăvălia caselor Zerlendi, unde acuma se aflã Luvrul de București. Acolo — precum odinioară muzele în Parnas — se adunau intelectualii spre a-și împărtăși înaltele cugetări și inspirațiuni, gustând un fel de ambrozie, compusă din puțin lapte, puțin „jvarț" și puțin zahar, și numită în limba vulgară „capuțin". De aceea, profanii invidioși, cari nu erau admiși să se apropie de intelectuali, i-au poreclit pe aceștia: „capuținiști", de unde, apoi, orice dezbatere prea mult prelungită despre lucruri ideale, despre înalte chestiuni de artă, litere, științe, s-a numit „capuținism". Aceea a fost prima perioadă, cum am zice perioada eroică, a capuținismului și capuținiștilor.

Cafeneaua Brofft, poate tocmai din cauza mândriei excesive a intelectualilor, a început să-și piarză încetul cu încetul clienții, cari consumau altceva decât capuțin. Ar fi lucru oarecum explicabil: omul inferior se găsește foarte strâmtorat într-o atmosferă prea înaltă. Ce să caute un biet mojic de rând acolo unde se strâng persoane de elită?... Din pricina intelectualilor, sau din altă pricină, puțin importă, cafeneaua Brofft, mergând din ce în ce mai slab, a trebuit până la urmă să se desființeze. Dar intelectualii nu puteau rămânea pe drumuri; trebuiau deci să-și caute un nou sediu numaidecât... Atâtea chestiuni arzătoare de estetică, de filozofie, mai știu eu de ce! reclamau soluțiuni urgente. Capuținiștii își aleseră un local mult mai frumos și mai confortabil decât cel vechi; își strămutară sediul la Fialcowsky, cafenea-cofetărie celebră mai ales pentru beltelele ei.

Aci — lucru foarte ciudat! și care nu s-ar putea explica decât prin teoria evoluțiunii — aci s-a făcut o schimbare însemnată în moravurile intelectualilor. De unde, la Brofft, erau foarte exclusivi și din cale-afară discreți, discutând pe șoptite, așa ca să nu le poată profanii auzi înaltele înțelepciuni — la noul sediu, începură să primească alături cu ei, deocamdată la mese învecinate, apoi chiar la masa lor proprie, mușterii cari nu luau capuțin, oameni cu totul nedemni a se numi intelectuali. Apoi, dezbaterile capuținiste începură să se facă în gura mare, așa că toată lumea

profană de cafenea și cofetărie, ba, vara, chiar din Piața Teatrului, le putea auzi perfect. Dar dacă zic că lumea profană le putea auzi, asta nu însemnează că le și putea pricepe. Numai aleșii le-au putut pricepe, și asta a făcut un mare bine public: încet-încet, și din ce în ce mai numeroși, începură să iasă, din rândurile poporului, o sumă însemnată de tineri a căror vocațiune era să fie intelectuali. Până aci, nu se știuseră număra, neavând un semnal de raliare, o eclesie. Aceasta a fost perioada clasică a intelectualilor.
.

În curând, potrivit principiului evoluțiunii, eclesia a numărat așa de mulți adepți, încât Fialcowsky nu i-a mai putut încăpea și ei au pornit care-ncotro să propovăduiască... Azi, mai mult ca totdeuna, la noi mai mult decât oriunde, intelectualii sunt, am putea zice, inspiratorii, diriguitorii opiniei publice, mai ales când e vorba de mișcarea „culturală". Ei fac ploaie și vreme bună[lii] , ei tarifează prețurile succeselor și decernă laurii, ei condamnă, îngăduie sau încununează — în literatură, în teatru, în arte, în științe, în fine în tot: ei! ei, intelectualii!

Aceste exemplare de lux ale omenirii mișună astăzi prin toate unghiurile publice. Lipsiți cu desăvârșire de vreo falșă fudulie, intelectualii intră în toate localurile de consumație și se amestecă bucuros cu toți comunii muritori... Asta e o tactică iezuitică, așa crez eu; căci, pentru a renunța acești aleși la mândria lor legitimă și a se apleca așa cu dinadinsul la contactul nostru, trebuie că au un scop; și acela desigur nu poate fi altul decât luminarea maselor ignorante.

O dată cu ieșirea de la Fialcowsky, care numaidecât s-a desființat și el ca și Brofft, eclesia capuținistă a trecut din perioada clasică în perioada politică: de la revelațiune la apostolat. Iată-i... La orice masă de la berării, birturi, cafenele, dacă sunt trei mușterii, unul desigur este un intelectual. Ce face el, omul ales, alături cu cei doi profani? Își îndeplinește misiunea: propagă, luminează, vulgarizează. Sunt chelneri cari, după cât au prins pe apucate din dezbaterile și conferințele intelectualilor, pot face marț pe un profesor de universitate, mai ales dacă l-or lua repede.

Dar mai la urmă, o să mă-ntrebi dumneata:

— Bine, după câte mi-ai scris aci, cam înțeleg eu ce sunt intelectualii; dar atâta nu mi-e de ajuns; aș voi să-mi dai o definițiune mai scurtă și mai limpede; să-mi spui deslușit: ce este un intelectual?

— Bucuros, răspund eu; iată:

Omul care desprețuiește orice ocupație de imediată utilitate și pentru el și pentru lume și se dedă la nobila profesiune de gânditor — se numește un intelectual. Sunt mii și mii de unelte-n lume: glonț și năvod, plug și sapă, teslă și rândea, ciocan și nicovală, cot și terezii — cine le mai știe pe toate? — un întreg arsenal inchizitorial! fără acesta omenirea n-ar putea stoarce binele ei din sânul naturii, din sânul mamei crude, care mai totdeuna trebuie apucată strâns în clește, canonită, bătută până la sânge, ca să-ți dea o picătură de lapte. Ei!... Intelectualul e prea blând fiu ca să-și maltrateze cumva mama. Mâna lui, care n-are altă menire decât să treacă ușor pe frunte-i, s-ar murdări la atingerea vreuneia dintre uneltele de tortură. Intelectualul a venit în existența terestră înarmat cu o unealtă mult mai nobilă, o zestre divină: gândirea!

Acu... deștept ori ba, spiritual ori nerod, cu scaun la minte ori lovit cu leuca — astea sunt întrebări absolut indiferente; e destul că poate zice cu toată siguranța:

„Eu?... Eu sunt un intelectual!"

Istoria se repetă

1897

Alegerea parțială de la Ploești m-a reîntinerit. Între altele, mi-a făcut deosebită plăcere revederea vechiului meu prietin, totdeauna verde și vesel, Stan Popescu, bravul garibaldian, care odinioară a luptat atâta pentru libertatea Poloniei.

Dar nu, nu-i adevărat! Stan Popescu n-a fost în viața lui amant al libertății! Dacă o clipă ar fi fost sincer liberal, astăzi ar avea, numai din chirii și acareturi, 24 de mii de lei venit pe an, în loc de 200 de lei pe lună din slujbă! și ce slujbă! El! luptătorul pasionat pentru libertate, să ajungă la bătrânețe subdirector a ce? a unui stabiliment oficial de robie - pușcăria locală! *O tempora! o mores!*

Am deplâns împreună cu bravul meu amic amăgirea vieții lui întregi.

Și cu toate astea a fost, îl știu bine, un fervent!

Alaltăieri mi-a adus aminte unul dintre episoadele vieții lui politice, pe care-l uitasem, și pe care nu-l pot lăsa nepovestit.

Era în 76.

Guvernul conservator căzuse și guvernul liberal era chemat să facă alegeri generale. Răposatul nostru prieten Tache Pandrav, prim-redactor la *Românul*, scrie un articol, fulgerând pe ciocoi, cari sugrumaseră atât timp voința alegătorilor, și cântând era de libertate electorală ce se inaugurează cu venirea patrioților la putere.

Pandrav se bucura de multă popularitate printre populația rurală din Prahova, unde fusese multă vreme funcționar cinstit și amabil cu publicul. Cum scrie articolul, se duce la "fundatorele și directorele" *Românului*, C. A. Rosetti, și-i zice:

– Domnule Rosetti, eu îmi pui candidatura în Prahova la al patrulea!...

Rosetti se uită lung la el și-i răspunde îngâimat:

– Bine... Ai ceva șanse?

– Mai e vorbă!

– Bine... Să ne mai gândim.

– Ce să ne mai gândim?

– Mă rog: ai șanse multe? întreabă Rosetti zâmbind.

– Merg la sigur! răspunde Pandrav vesel.

– Bine... Du-te... Încearcă...

Pandrav, fără să mai stea de vorbă, se suie-n drumul de fier și merge la Ploești, drept la Stan Popescu, care pe atunci, în tinerețe, era unul din cei mai bravi electori din localitate. Să nu uit a spune că Rosetti era prezidentul consiliului electoral central al marelui partid.

– Stane, am venit...

– Bine ai venit!

– Îmi pun candidatura la al patrulea.

– Bravos!

– Știi câtă popularitate am... și începe să numere pe toți popii, primarii, notarii, dascălii și țăranii pe care-i cunoaște ca buni liberali și buni prieteni personali.

Stan și Pandrav merg să dejuneze. În cursul dejunului, cei doi vechi camarazi își dau drumul celui mai călduros entuziasm, zugrăvindu-și pe întrecute perspectiva fericirii poporului sub noua eră de libertăți publice ce se deschide. După ce plătesc dejunul, Pandrav se scoală și zice:

– Acuma, Stane, neică, la lucru!... Am trăsură... când plecăm?

– Unde? întreabă Stan.

– În județ... să lucrăm.

– Ce să lucrăm?

– Colegiul... Trebuie să-ncepem... Nu e vreme de pierdut.

– Apoi... zice Stan, scărpinându-și barba lui patriarhală... să începem... Dar eu zic că nu-i așa zor... lasă să plecăm mâne dimineață.

– De ce să nu plecăm numaidecât?

– Numaidecât! de ce numaidecât? Stai să mai vedem prietini în oraș... Mâncăm deseară cu mai mulți... mai ne chibzuim...

– Ce să ne mai chibzuim? răspunde Pandrav impacient... Îmi pun candidatura... Am șanse.

– Ei! șanse! să vedem.

– Ce să vedem? omule! tu nu știi ce șanse am?

– Ba știu, dar în sfârșit, acuma numaidecât nu pot pleca... Rămâi pe deseară aici, nu fi așa nevricos...

Și pleacă, lăsând în nedomirire pe entuziastul candidat.

Seara se reîntâlnesc la prânz împreună cu alți doi prieteni și iar începe candidatul cu pornirea lui, Stan cu temporizările. La un moment, Pandrav, obosit de atâta sâcâială, se scoală și spune:

– Ia ascultă, măi Stane, ce mă tot fierbi cu diplomație? Ce va să zică asta? Răspunde scurt: am, ori n-am șanse?

– Bine, Tache, ai; nu zic ba.

– Apoi atunci, dacă am șanse...

Dar Stan, plictisit și el, la urma urmelor, răspunde scurt:

– Ei! știu că ai șanse... Dar batalamaua? unde ți-e batalamaua?

– Care?

– De la ogeac!... blagoslovenia hahamului!

– Care haham? ești nebun?

– De la Rusetache rabinul!... Ce te faci prost, că nu înțelegi?

Pandrav sare-n sus turbat:

– Cum! batalama! ogeac! hahamul! rabinul! Care va să zică de asta am luptat noi contra ciocoilor! care va să zică, asta este era libertăților electorale! Ogeac, ai? batalama, ai? Bravo, nenorocitule!

– Bine, toate bune, răspunde Stan liniștit, răsuflând că-n definitiv a ajuns să pună punctul pe i; toate bune și frumoase, dragă Tăchiță; dar fără batalama nu se poate să ai șanse. Batalamaua, aia-i șansa, alta nu-ți mai trebuie.

– Așa! strigă Pandrav în culmea furiei, am să lupt contra voastră... și contez pe concursul moderaților.

Era în adevăr în Ploești, pe atunci, o mână de politicaștri, cari se numeau moderați, un fel de lichele centraliste, avocăței și dăscălași, cari nu erau nici conservatori, nici liberali, băieți nici prea-prea, nici foarte-foarte.

Când Stan a auzit de "moderați", a bufnit de râs:

– Moderații! gogomanii! hahaha! auzi, moderații!

Și apoi foarte serios:

– Moderații, musiu Tache, sunt gogomani, dar nu până-ntr-atâta ca dumneata, să se puie împotriva stăpânirii!

Acest episod pe care-l uitasem mi l-a reamintit amicul meu Stan Popescu după primul scrutin al alegerii de la Ploești, văzându-mă că am prea multe iluziuni despre rezultatul balotajului.

În tren accelerat

Anecdotă realistă

Doamna X..., o văduvă respectabilă, cunoscută în societatea noastră pentru spiritul său totdeauna prezent, ne-a povestit următoarea aventură, „a cărei eroină, din nenorocire, n-am fost eu — dar la care am asistat. Crez că o să se potrivească în foaia dv."

Iată povestirea doamnei X... :

„Plecasem din București cu acceleratul; mă aflam singură într-un vagon de clasa întâia și începusem să moțăi. La o stație apropiată, se urcă în cupeul meu închis — era un vagon de modă veche, care se-ncuia lateral pe din afară — o pereche tânără, un domnișor și o domnișoară foarte aprinși la față și emoționați. Conductorul trântește ușa, o încuie, și «gata!» trenul pleacă.

Tinerii s-au așezat cu geamantanașul lor în extremitatea cealaltă a cupeului și vorbesc pe-nfundate foarte agitat... Fiindcă sunt discretă de felul meu, cum mă știți, ca să nu-i deranjez, mă fac că dorm și trag cu urechea și cu ochiul.

Deodată tânărul, după ce se uită la mine lung, țoc! o sărută. Eu nu mișc. Încă o dată... De multe ori... Eu dorm... În fine, se scoală, scoate batista, o îndoiește, ca și cum ar vrea să se lege pe sub fălci, și ridicâdu-se hotărât, pornește spre mine... Se-nsera și lampele vagonului nu se aprinseseră. Atunci trec prin imaginația mea toate reminiscențele romantice, toate istoriile de briganzi în drum de fier... vrea să mă sugrume banditul!... și n-apucă junele nostru să întinză mâna cu batista spre gâtul meu și sar în picioare și încep să țip desperată.

Tânărul rămâne încremenit, dar după o pauză, luându-și inima-n dinți, în timp ce tovarășa lui de călătorie își ascunsese capul în mâini, îmi zice solemn:

Doamnă, mă iartă; nu vreau să vă fac nici un rău... Iată de ce e vorba. Eu am răpit pe domnișoara de la moșia părinților ei, unde o țineau închisă pentru a o face să mă uite. Sunt sigur că depeșile trebuie să curgă pe urma noastră: la prima stație, poate, poliția infamă va veni să ne despartă... Ei?... Ei!... înțelegeți bine că până la stația apropiată (și, febril, se uită la ceasornicul său) mai avem cinsprezece minute, până la stația apropiată domnișoara trebuie să fie nevasta mea."

. . . .

— Și dumneata până la stația apropiată ce-ai făcut? întrebai eu pe d-na X...

— Ce să fac?... Eu sunt discretă: m-am făcut că mă uit pe geam... Ce câmpie frumoasă! O minunată priveliște, v-asigur.

— Ei, la stația următoare?

— La stație, noii mei amici, după ce m-au salutat cerându-și cu multă naivitate iertare (pentru ce, nu știu), s-au coborât — desigur ca să dejoace urmăririle... Dar — adăogă d-na X... cu un surâs particular — din norocire orice urmărire ar fi fost târzie: tren accelerat!...

Înfiorătoarea și îngrozitoarea și oribila dramă din strada Uranus

Nu știm dacă Moftul român are vreo trecere în fața cititorilor, dar suntem convinși că e bun la Dumnezeu. În numărul din urmă, am fost făcut apel la sf. Karkaleki, patronul gazetarilor români, să pună o vorbă bună pe lângă atotțiitorul, rugându-l a ne trimite în această morte saison[xciv] , dacă nu vreo duzină de mici scandaluri, măcar câteva cazuri de ciumă, măcar o calamitate publică sau un cataclism, un mare scandal cosmic, fără de cari presa română rămâne leșinată de tot.

E drept că bunul creator n-a ascultat în întregime rugăciunea lui sf. Karkaleki; ciuma n-a venit, calamitate publică sau vreun cataclism nu s-au arătat; dar tot nu ne putem plânge că puterea dumnezeiască n-a ținut de loc seamă de exigențele presei române.

Căci, iată că, îndată după apelul ce l-am făcut către sf. nostru patron și după intervenția acestuia în favoarea noastră, Dumnezeu ne trimise oribila dramă din strada Uranus, dramă menită să rămână în analele criminologiei universale, după ce va fi înviorat leșinata presă română, măcar pentru o lună de zile.

O lună! o lună întreagă salvată!

Ascultați țigănușii pe stradă:

„Drama din strada Uranus!

Noi destăinuiri asupra dramei din strada Uranus!

Adevărul asupra dramei din strada Uranus!

Portretele eroilor dramei din strada Uranus!

Epilogul dramei din strada Uranus!

Mama dramei din strada Uranus!

Fratele dramei din strada Uranus!

Fidanțatul dramei din strada Uranus!

Justiția în fața dramei din strada Uranus!

Societatea în fața dramei din strada Uranus!

Adevărul adevărat în privința dramei dm strada Uranus!"

Sfinte Karkaleki! patron al presei române, roagă-te la bunul creator să ne trimită curând altceva, ca să isprăvim odată cu:

Toate mofturile în privința înfiorătoarei și îngrozitoarei și oribilei drame din strada Uranus!

ULTIMA ORĂ

În momentul de a pune sub presă, reporterul nostru special află chiar de la nenorocita victimă a îngrozitoarei drame din strada Uranus că ea nu s-ar fi sinucis de bunăvoie, ci că o mână criminală, al cărui [sic] nume ne scapă încă, dar care, desigur, grație neobositului și inteligentului jude de instrucție J. Th. Florescu, va sfârși prin a fi descoperit, i-a pus pumnalul în mână, obligându-o să-și tragă în inimă o lovitură de revolver.

Nu ne-ndoim un moment de imparțialitatea și zelul justiție noastre și sperăm că ea va descoperi lucruri cu deosebire senzzaționale privitoare la această groaznică, fioroasă și oribilă dramă din strada Uranus, care a emoționat atât pe acei care citesc Moftul român cât și pe acei cari nu-l citesc.

Jertfe patriotice

1897

În sfârșit... Mai erau câteva ceasuri până în dimineața de 11 fevruarie, când trebuia să se dea lovitura. În cazarma lor din Dealul Spirii, tunarii îmbrăcau tunurile în paie, pentru ca, despre ziuă, să poată merge în dosul palatului spre a proteja operația conspiratorilor, fără să tulbure liniștea nopții și să strice somnul pacinicilor mahalagii. Militarii își făceau datoria... da; dar nici civilii nu rămâneau mai prejos.

Era ultima întrunire a secțiunilor conspirației. Ca să înțeleagă mai bine cititorul, trebuie să spun că vasta urzeală se compunea din secțiuni cu număr restrâns de membri, de la zece până la optsprezece inși. Unul din aceștia, fără să știe ceilalți, avea relațiuni cu un altul din o altă secțiune; așa că, la un moment dat, chiar dacă s-ar fi prins una din acestea lucrând, nu s-ar fi putut descoperi nimic mai mult decât o mână de oameni. Această organizațiune mazziniană fusese combinată de răposatul C. A. Rosetti, după reminiscențele-i clasice.

În seara aceea, într-una din secțiuni, compusă în jumătate din câțiva tineri entuziaști și din vreo trei negustori, prezidentul, un liberal fanatic, care mâncase la '48 jimbla exilului în formă de tainuri turcești, la Brussa, ținu o scurtă cuvântare, cam așa:

– Fraților! Vremea vorbelor a trecut; acum are să sune în sfârșit ceasul faptelor. Trebuie să avem curaj; momentul cel mare se apropie. Până să nu crape de ziuă, poate că vom fi chemați să facem cea mai mare jertfă pe care are dreptul patria s-o ceară de la un om. Să fim gata la tot! Să nu ne dăm înapoi de la nimic pentru a ne împlini datoria de patrioți!

Când prezidentul a terminat solemna lui cuvântare, tinerii carbonari, scrâșnind din dinți, au ridicat pumnii încleștați în sus, în semn de aplauze și de aclamațiuni, știut fiind că într-o conspirațiune, zgomotul este interzis. În timpul însă când vorbea prezidentul, unul dintre negustori se căuta cu multă stăruință în fundul buzunarului de la nădragi. Îndată ce cuvântarea fu isprăvită, negustorul se sculă în picioare, scoțând din buzunar un pungoci unsuros, destul de greu, plin cu mărunțiș. Apoi, mergând hotărât la masa prezidentului, trânti zgomotos, între sfeșnice, pungociul, și zise:

– Dacă a venit vremea pe jertfă, apoi cât m-ajunge partea, nu mă dau în lături!

Zicând acestea, isnaful începe să dezlege baierile pungociului. Prezidentul și toți tinerii entuziaști au un moment de dezgust în fața acestui act. Unul din ei, cel mai înflăcărat, nu se poate opri a zice cu indignare: "Mitocanul, tot mitocan!" Dar cum sunt toți foarte lihniți, înfățișarea pungociului durduliu le răstoarnă cu desăvârșire mișcarea întâia. Încrucișându-și unii între alții niște priviri fulgerătoare și uitând că se află într-o cavernă de conspirație, încep să pleoscăiască din palme, strigând toți:

– Ura! bravo patriot! să trăiască nenea Niță!

Și palmele tinichelelor se pornesc toate cu degetele încovoiate către pungociul mitocanului; dar mitocanul, în același timp, ridică pungociul de pe masă și-l vâră în buzunar, zicând:

– Bine, eu dau partea mea... Care, ce dă?

Prezidentul, care se înțelesese din ochi cu tinerii, zice:

– Neică Niță, aici e pe frăție, dă fiecare ce poate și cum poate. Dumnealor, că sunt mai tineri și, vorba aia, ce-am avut și ce-am pierdut! dumnealor o să-și puie, doamne ferește! viața în primejdie; că asta nu-i glumă ce facem noi! ia gândește-te dumneata: șapte puteri garante! nene Niță, și Convenția de la Paris! Care va să zică, noi ne punem contra lui Napoleon III, neică Niță... te joci! D-aia spui că dumnealor, ca tineri, pot să meargă chiar până la moarte...

– Să ferească Dumnezeu! zice nenea Niță; ar fi păcat...

– Da, dar vorba e: să poate? Însă dumneata, care ești altfel de om, om cu dare de mână, negustor, de, dumneata nu face pentru ca să te bagi unde să bagă dumnealor. D-aia a și împărțit Dumnezeu trebile pe pământ: unul, adică cu alergătura, și altul, vine vorba, cu capitalul; și pe urmă, toți la câștig, fiecare pe cât a pus, împart drept pentru interesurile patriei, fiindcă toți sunt patrioți!... nu-i așa?

– Așa da - zice nenea Niță - acuma te pricep.

– Ei vezi?... dă-ți partea.

Nenea Niță a scos iar pungociul, i-a deschis baierile și a vărsat pe masă un pumn de mărunțiș: icusari, nisifiele, sfanți, sfânțoaice, firfirici și gologani; le-a socotit până la suma de cinci galbeni, apoi a legat iar pungociul la gură, zicând:

– Ei! acu, cine-mi iscălește fitanția?

– Care fitanție?

– Pentru sumă.

– Cum, nene Niță? strigă prezidentul. Cum să poate să spui dumneata așa vorbă? să ceri hârtie la vreme de revoluție?

Dar nenea Niță acopere cu laba mărunțișul și dă să-l tragă iar la margine, ca să-l puie la loc.

– Fără fitanție, nu pot să dau, fiindcă n-am temei la catastif.

Atunci, cel mai tinichea dintre carbonari, văzând primejdia, se repede la mâna isnafului, pe care o apucă strâns, și zice:

– Stai, nene Niță!... Fraților, are dreptate nenea Niță: dacă varsă negustorul parale, trebuie să aibă adeverire la mână. Uite ce m-am gândit eu: să dăm toți iscălitura noastră cu girul prezidentului.

Toată asistența, cu ochii sclipitori, aprobă unanim propunerea iar tânărul ia un condei și hârtie și scrie, citind în gura mare:

"Subtiscăliții patrioți, la un moment greu al nostru, pentru interesele patriei, am luat de la nenea Niță suma de 70 sfanți pe care i-o vom înapoia îndată ce vom izbuti să facem toate bune, ca să nu mai fie tiranie..."

Și iscălesc toți... Ședința se ridică; isnaful mai numără o dată paralele, ia țidula, o îndoaie și vrea să plece. Atunci, prezidentul îl cheamă de la ușa, îl trage la o parte și, pe când ceilalți ies binișor unul câte unul, îi spune la ureche:

– Nene Niță, eu zic că nu e bine să porți țidula asta în buzunar. Dacă, doamne ferește! nu izbutim să dăm pe Cuza jos, și te calcă poliția, și găsește chitanța la dumneata?... ce te faci?

Nenea Niță stă un minut pe gânduri și răspunde, făcând cu ochiul:

– Las' că o-pui eu bine; n-ai dumneata grije!

Prezidentul stânge lumânările, îl conduce pe nenea Niță până la poartă și, după ce-l vede depărtându-se, se întoarce-n curte, o curte paragină de mahala, și aprinde un chibrit. Într-o clipă, de pe lângă uluci, din fundul curții, răspund alte chibrituri, aprinzându-se ca niște ecouri luminoase: era semnalul de raliare al conspiratorilor. Toți își dau întâlnire, peste o jumătate de ceas, la Rașca, unde trebuiau să bea banii isnafului, așteptând ceasul abdicării lui Cuza. La Rașca, intră unul câte unul foarte veseli și încep să comande mâncare și băutură. Când sfanții isnafului erau pe sfârșite, tunurile, cu roatele îmbrăcate în paie, ajungeau în dosul palatului, în vreme ce, prin față, intrau conspiratorii sus, salutați de garda vânătorilor...

A fost cuminte nenea Niță când a luat țidula la mână... Pe când, mult mai târziu, în fața Griviței, batalionul de vânători spăla în sânge steagul

mânjit în noaptea de 11 februarie, nenea Niță, fruntaș al comerțului român, ca întreprinzător de furajuri și altele, încasa, în virtutea chitanței cu data de 10 fevruarie 66, partea-i cuvenită după luptele sale pentru răsturnarea tiraniei; în virtutea aceleiași chitanțe, nenea Niță lua apoi parte printre fericiții subscriitori ai conversiei drumurilor de fier și ai Băncei Naţionale.

Astăzi vechiul patriot are un otel nobiliar în București, un echipaj blazonat și câteva milioane; dânsul păstrează încă cu scumpătate bătrâna chitanță, pe care o arată la toată lumea ca un pergament de nobleță, pentru a proba câte sacrificii a știut el să facă odinioară, în vremuri grele, pentru patrie... Și încă tot mai face: de exemplu, a subscris pentru monumentul lui Brătianu douăzeci de lei și pentru al vânătorilor cinci. Totdeauna entuziast și generos ca și în ajunul lui 11 fevruarie, nenea Niță, cu calitățile lui de inimă, trebuia să prospereze și merită să fie stimat.

Justiția română

1893

Prezidentul (către reclamantă): Spune-mi cum s-au petrecut lucrurile... *Femeia Caliopa, republicană română:* Eu, domnule prezident, vine dumnealui la mine, care venea întotdeauna seara ca amic, încă era și dumneaei care mi-este amică, și ați chemat-o dumneavoastră martoră că a fost acolo și poate să jure cum s-a-ntâmplat.

Prezidentul: Las-o pe dumneaei; nu e aici; dumneaei o să răspunză când o vom chema. Acu spune dta.

Reclamanta: Spui. A venit dumnealui.

Inculpatul: Dumneata m-ai chemat: am biletul dumitale.

Prezidentul: Tăcere.

Reclamanta: Dacă știam ce stofă ești, nu te mai chemam... A venit și zice să nu mai învârtim masa, care vorbeam cu soră-mea, care a murit, și ne spunea poezii de Iminescu și de Victor Cucu. *(Ilaritate.)*

Prezidentul: Cu sora dumitale care a murit?

Reclamanta: Da, la spital, de piept; ieșise din azil și-i plăcea poeziile... și eu o iubeam foarte mult, eu o băgasem în azil că aveam o protecție. *(Plânge.)* Și când vorbeam cu ea, apoi toată noaptea o visam.

Prezidentul: Cum vorbeai cu ea?

Reclamanta: Cu dumnealui: învârtea masa. Mi-a spus că e fericită și s-a întâlnit acolo cu mama; mă sărută dulce, dar mama nu poate vorbi că e în altă parte.

Inculpatul: Am zis că a trecut iar în incarnațiune.

Prezidentul: Tăcere. *(Către reclamantă:)* Și d-ta credeai?

Reclamanta: Cum să nu crez, dacă vorbea masa?

Prezidentul: Dar ceasul și cu inelele cum ți le-a luat?

Inculpatul: Fără să știu: eram mediu!

Prezidentul: Tăcere, inculpatule, de vrei să nu-ți agravezi situația. *(Reclamantei:)* Spune.

Reclamanta: A venit seara și zice că a învățat acuma să arate și persoana, dar nu cu masa, zice că l-a învățatără niște profesori de la minister, de unde face acuma pe popi. Zice: "dezbracă-te *(senzație în auditoriu)*; scoate tot ce ai ori de metal, ori de imitație!" și eu am scos

ceasul și lanțul, care-l aveam cadou de suvenir de la un... de la o mătușă a mea și cu medalionul, cu o șuviță de păr de la soră mea, și inelele, și le-am pus pe masă lângă lampă. Să vă spuie și Tincuța că poate să jure. Și zice dumnealui Tincuții, zice "tu du-te dincolo", și a băgat-o în odăița ailaltă și a închis ușa, și "să nu vii până nu te-om chema!" încă Tincuța râdea de noi; dar dumnealui, aș! avea alte motive, să vedeți. Și după ce am pus ceasul cu lanțul și inelele pe masă, m-a legat la ochi și m-a pus să stau într-un picior, și am stat așa... am stat... preț ca la un sfert de ceas, și zice...

Inculpatul: Nu-i adevărat!

Reclamanta (izbucnind): Taci, șarlatane, care nu te-am crezut pentru ca să fii până-ntr-atât să râzi de o biată femeie ca mine!... Și după ce am stat așa, domnule prezident, de-mi amorțise piciorul și-mi făcea urechile *vuu... vuu...*, că mi-era și frică, că spunea că o să vie soră-mea, dumnealui zice: "ai adormit?" zic: "da", zice: "bine", și mi-a venit așa un fel de amețeală; zic: "o să mai ție mult?" zice: "nu mișca!" și am auzit odată puf! în lampă, și ușa buf! și parc-am văzut pe soră-mea, am țipat și am căzut jos leșinată. Când m-a deșteptat Tincuța, ia-l pe domnul de unde nu e; caută ceasul și inelele în sus, caută-le-n jos - nicăiri.

Martora Tincuța face o mărturisire care confirmă în totul plângerile reclamantei.

Avocatul ex-officio al apărării (după o pledoarie de două ore, încheie): Domnilor magistrați, voi fi scurt. Spiritismul, această sublimă știință a viitorului, este încă în fașe: ca orice copil în fașe poate face și greșeli; nu-i mai puțin adevărat că viitorul este al lui. Inculpatul, din greșală, în starea impersonală de mediu, a avut o mișcare de somnambul; a luat ceasul și celelalte, e adevărat, dar a făcut-o involuntar, era într-o stare de absolută iresponsabilitate. Știința modernă ne-a dat destule lumini asupra iresponsabilității: toată *asieta* sistemului nostru penal trebuie deci să se schimbe. Iată marele cuvânt al științei moderne: iresponsabilitatea - impunitate; tutelă da, nu pedeapsă. Ești iresponsabil? poți să-ți permiți din când în când o greșală de care în urmă *ipso facto* nu ești vinovat. Ori, clientul meu nu e responsabil, pentru că n-a știut ce face!

Reclamanta: Da de ce le-a pus amanet la cofetărie?

Inculpatul: De rușine!

Avocatul: Vedeți, d-lor magistrați, de rușine... Apoi poate avea rușine un om responsabil? Nu. Eu deci cer achitarea; în orice caz, circumstanțe

atenuante. Nu uitați că trăim într-o epocă unde nu e rău să menajăm spiritismul și pe spiritiști.

Tribunalul, sub impresia ultimelor cuvinte ale apărării, admite circumstanțe atenuante și condamnă pe tânărul mediu la șase luni închisoare și 25 lei cheltuieli de judecată.

Reclamanta iese din pretoriu plângând și sărutând obiectele spiritizate, ce i s-au restituit, reîncarnate, de către d. prezident.

Justiția română. Secția corecțională

Prezidentul (către reclamantă): Spune-mi cum s-au petrecut lucrurile...

Femeia Caliopa, republicană română : Eu, domnule prezident, vine dumnealui la mine, care venea întotdeauna seara ca amic, încă era și dumneaei care mi-este amică, și ați chemat-o dumneavoastră martoră că a fost acolo și poate să jure cum s-a-ntâmplat.

Prezidentul: Las-o pe dumneaei; nu e aici; dumneaei o să răspunză când o vom chema. Acu spune d-ta.

Reclamanta: Spui. A venit dumnealui.

Inculpatul: Dumneata m-ai chemat: am biletul dumitale.

Prezidentul: Tăcere.

Reclamanta: Dacă știam ce ștofă ești, nu te mai chemam... A venit și zice să nu mai învârtim masa, care vorbeam cu soră-mea, care a murit, și ne spunea poezii de Iminescu și de Victor Cucu. (Ilaritate.)

Prezidentul: Cu sora dumitale care a murit?

Reclamanta : Da, la spital, de piept; ieșise din azil și-i plăcea poeziile... și eu o iubeam foarte mult, eu o băgasem în azil că aveam o protecție. (Plânge.) Și când vorbeam cu ea, apoi toată noaptea o visam.

Prezidentul: Cum vorbeai cu ea?

Reclamanta: Cu dumnealui: învârtea masa. Mi-a spus că e fericită și s-a întâlnit acolo cu mama; mă sărută dulce, dar mama nu poate vorbi că e în altă parte.

Inculpatul: Am zis că a trecut iar în incarnațiune.

Prezidentul: Tăcere. (Către reclamantă :) Și d-ta credeai?

Reclamanta: Cum să nu crez, dacă vorbea masa?

Prezidentul: Dar ceasul și cu inelele cum ți le-a luat?

Inculpatul: Fără să știu: eram mediu!

Prezidentul: Tăcere, inculpatule, de vrei să nu-ți agravezi situația. (Reclamantei:) Spune.

Reclamanta: A venit seara și zice că a învățat acuma să arate și persoana, dar nu cu masa, zice că l-a învățatără niște profesori de la minister, de unde face acuma pe popi. Zice: „dezbracă-te (senzație în auditoriu); scoate tot ce ai ori de metal, ori de imitație!" și eu am scos ceasul și lanțul, care-l aveam cadou de suvenir de la un... de la o mătușă a mea și cu medalionul, cu o șuviță de păr de la soră-mea, și inelele, și le-am pus pe masă lângă lampă. Să vă spuie și Tincuța că poate să jure. Și zice

dumnealui Tincuții, zice „tu du-te dincolo", și a băgat-o în odăița ailaltă și a închis ușa, și „să nu vii până nu te-om chema!" încă Tincuța râdea de noi; dar dumnealui, aș! avea alte motive, să vedeți. Și după ce am pus ceasul cu lanțul și inelele pe masă, m-a legat la ochi și m-a pus să stau într-un picior și am stat așa... am stat... preț ca la un sfert de ceas, și zice...

Inculpatul: Nu-i adevărat!

Reclamanta (izbucnind): Taci, șarlatane, care nu te-am crezut pentru ca să fii până-ntr-atât să râzi de o biată femeie ca mine!... Și după ce am stat așa, domnule prezident, de-mi amorțise piciorul și-mi făcea urechile vuu... vuu..., că mi-era și frică, că spunea că o să vie soră-mea, dumnealui zice: „ai adormit?" zic: „da", zice: „bine", și mi-a venit așa un fel de amețeală; zic: „o să mai ție mult?" zice:„nu mișca!" și am auzit odată puf! în lampă, și ușa buf! și parc-am văzut pe soră-mea, am țipat și am căzut jos leșinată. Când m-a deșteptat Tincuța, ia-l pe domnul de unde nu e; caută ceasul și inelele în sus, caută-le-n jos — nicăiri.

Martora Tincuța face o mărturisire care confirmă în totul plângerile reclamantei.

Avocatul ex-officio al apărării (după o pledoarie de două ore, încheie): Domnilor magistrați, voi fi scurt. Spiritismul, această sublimă știință a viitorului, este încă în fașe: ca orice copil în fașe poate face și greșeli; nu-i mai puțin adevărat că viitorul este al lui. Inculpatul, din greșală, în starea impersonală de mediu, a avut o mișcare de somnambul; a luat ceasul și celelalte, e adevărat, dar a făcut-o involuntar, era într-o stare de absolută iresponsabilitate. Știința modernă ne-a dat destule lumini asupra iresponsabilității: toată asieta sistemului nostru penal trebuie deci să se schimbe. Iată marele cuvânt al științei moderne: iresponsabilitatea — impunitate; tutelă da, nu pedeapsă. Ești iresponsabil? poți să-ți permiți din când în când o greșală de care în urmă ipso facto nu ești vinovat. Ori, clientul meu nu e responsabil, pentru că n-a știut ce face!

Reclamanta: Da de ce le-a pus amanet la cofetărie?

Inculpatul: De rușine!

Avocatul: Vedeți, d-lor magistrați, de rușine... Apoi poate avea rușine un om responsabil? Nu. Eu deci cer achitarea; în orice caz, circumstanțe atenuante. Nu uitați că trăim într-o epocă unde nu e rău să menajăm spiritismul și pe spiritiști.

Tribunalul, sub impresia ultimelor cuvinte ale apărării, admite circumstanțe atenuante și condamnă pe tânărul mediu la șase luni închisoare

și 25 lei cheltuieli de judecată.

Reclamanta iese din pretoriu plângând și sărutând obiectele spiritizate, ce i s-au restituit, reincarnate, de către d. prezident.

Justiție

1893

Judele de ocol: Care va să zică, d-ta Leanca văduva, comersantă de băuturi spirtoase...

Leanca: La Hanu Dracului...

Jud.: Știu... Lasă-mă să-ntreb.

Leanca: Plătim licența, domn' judecător...

Prevenitul: Oleo!

Jud.: Tăcere!

Leanca: ...E păcat pentru mine, domn' judecător...

Jud.: Lasă-mă să te-ntreb...

Leanca: Te las...

Jud.: Care va să zică, d-ta Leanca văduva, comersantă de băuturi spirtoase, ce reclami de la prevenitul Iancu Zugravu?

Leanca (cu emoțiune treptată): Eu, să trăiți, saru' mâna, domn' judecător, eu sunt o fomeie sârmană, Dumnezeu mă știe cum mă chinuiesc pentru o pâine... De-aia și pusesem de gând de la sfântu Gheorghe să las prăvălia, care nu mai poate omul de atâtea angarale pentru ca să mai mănânce o bucățică de pâine, și nu ne mai dă mâna să plătim licența.

Prevenitul: Licența o plătește domn' Mitică.

Leanca: Domn' Mitică?... să fie al dracului care minte?

Jud.: Tăcere! Nimini n-are voie să vorbească până nu-l întreb eu.

Leanca: Dacă zice dumnealui că domn' Mitică!... Eu, domn' judecător, săru'mâna, poci să jur că sunt curată la sufletul meu!

Jud.: Nu e vorba de asta!... Spune cum s-au petrecut lucrurile și ce reclami de la prevenit?

Leanca: Eu, domn' judecător, reclam, pardon, onoarea mea, care m-a-njurat, și clondirul cu trei chile mastică prima, care venisem tomn-atunci cu birja de la domn' Marinescu Bragadiru din piață, încă chiar domn' Tomița zicea să-l iau în birje...

Jud.: Pe cine să iei în birje?

Leanca: Clondirul... că zicea...

Jud.: Cine zicea?

Leanca: Domn' Toma... se sparge...

Jud.: Cine se sparge?

Leanca: Clondirul, domn' judecător!

Jud. (impacientat): Femeie, ce tot bârâi?... Răspunde odată lămurit la ce te-ntreb eu! Ce pretinzi d-ta acuma de la prevenit?

Leanca (cu volubilitate): Onoarea mea, domn' judecător, care m-a-njurat dumnealui, pardon facu-ți și dregu-ți, și mi-a spart clondirul, că nu vrea să-mi plătească... *(Cu obidă.)* Că eu sunt o fomeie sârmană, și e păcat! vine dumnealui gol pușcă și bea până se face tun, și pe urmă, dacă am vrut să chem vardistul, dumnealui zice că mă sulemenește cu chinoroz și vrea s-o tulească, ș-a căzut peste tarabă și s-a făcut praf.

Jud.: Ce s-a făcut praf ?

Leanca: Clondirul cu mastică; și pe urmă vrea să fugă.

Jud.: Cine?

Leanca: Dumnealui.

Jud.: Ei, ce pretinzi?

Leanca: Onoarea mea și trei chile de mastică prima...

Jud.: Bine; șezi și taci.

Leanca: Care vine dumnealui...

Jud.: Taci!

Leanca: Tac, da...

Jud.: Taci odată!

Leanca: Am tăcut.

Jud.: Iancu Zugravu! Ce ai d-ta să răspunzi la pretențiile reclamantei?

Prevenitul (e afumat și pronunță foarte îngălat): Eu, domnule judecător, dumneaei zice, pardon, iar ai venit, mă porcule? că dumneaei n-are niciodată o politică vizavi de mușterii. Eu zic... daca domn' Mitică...

Jud.: Cine-i domn' Mitică?

Leanca: Domn' judecător, uite, săru'mâna, ș-acuma e beat...

Jud.: Taci! nu te-ntreb pe d-ta. *(Către prevenit:)* Cine-i domn' Mitică?

Prev.: Domn' Mitică?... nu-l cunoști pe domn' Mitică? *(Râzând ironic.)* Al dracului domn' Mitică!

Jud.: Vorbește serios! Cine-i domn' Mitică?

Prev.: Care va să zică, domn' Mitică de la pricepție. *(Cu un zâmbet de fină intenție.)* Pricepi dumneatale acușica cum vine vorba noastră. *(Face cu ochiul.)*

Jud.: Ce-are-a face domn' Mitică?

Prev.: Dacă i-a plătit licența.

Leanca: Să fie-al drac...

Jud.: Taci! *(Prevenitului:)* Nu e vorba de licență, e vorba de clondirul cu mastică.

Prev.: A căzut de pe tejghea, domn' judecător; era pe margine.

Jud.: Cine l-a-mpins?

Prev.: Piaza rea, fincă zicea că cheamă vardistul... Eu nu vream, că sunt comersant...

Leanca (dându-i cu tifla): Comersant de piei de cloșcă.

Jud.: Te invit să fii cuviincioasă aici! aici nu-i permis să dai cu tifla!

Prev. (vesel): Bravos, domn' judecător! ai văzut și dumneatale acușica ce pramatie e dumneei?

Jud.: Nu-ți permit să fii necuviincios aici!... *(aspru)* M-ai înțeles?

Leanca (veselă): Hahaha! bravos, domn' judecător!... să spuie ce comerț învârtește...

Jud. (mai aspru): Taci, că te dau afară!

Prev.: Hahahaha! Brav...

Jud. (foarte aspru): Răspunde! ce comerț faci d-ta?

Prev.: Am fost zugrav de case român, domn' judecător... Dac-am văzut că mă omoară concurența străinilor, am deschis tombolă cu obiecte la Moși.

Jud.: Da' de chinoroz cum a venit vorba?

Prev.: Am vrut numai s-o speriu c-o stric *(face cu ochiul)* pardon, la ficsonomia obrazului...

Leanca: Să mă sperii? N-ai venit odată cu căciula umplută cu chinoroz...?

Prev.: Las-o p-aia! aia-i altă căciulă! *(Judelui:)* Aia a fost la politică... nu-nțelege dumneei... fomeie...

Jud.: Bine, toate bune, dar de ce vii beat la judecătorie?

Prev.: (obidit): Dacă n-am aminteri coraj, domn' judecător!...

Jud.: Destul.

(Condamnă pe prevenitul Iancu Zugravu la șapte lei despăgubire civilă și doi lei cheltuieli de judecată.)

Leanca: Da, domn' judecător, onoarea mea, săru' mâna, nereperată, cum remâne?

Prev. (malițios): Las' că ți-o reperează domn' Mitică!

La Moși

1900

Vagoane de tramvai galbene și albastre, tramcare, trăsuri boierești, căruțe mitocănești și biciclete și lume multă pe jos... De pe atâtea strade și căi, ca de pe atâtea brațe ale unui fluviu uriaș, se varsă ca-ntr-o mare zgomotoasă, pe bariera de la capul podului Târgului de Afară, valuri peste valuri de omenire. Precum este greu să se mai întâlnească două picături de apă o dată ce au apucat să intre fiecare după soarta ei în largul mării, așa ar fi și pentru două persoane să se mai găsească, rătăcite o dată în învălmășeala Moșilor, dacă n-ar fi cuminți să-și hotărască mai dinainte locul și momentul de întâlnire. De aceea, foarte cuminte au făcut madam Georgescu a lui d. Mitică ceaprazarul și madam Petrescu a lui d. Guță de la minister și cu tanti Lucsița, moașa diplomată, de și-au dat „rendez-vous: *la trei ceasuri fix în pavilionul central la berărie - cine vine întâi așteaptă pe ceilalți.* În interiorul unui vagon închis al tramvaiului vechi, stau înghesuite, pe banchete și-n picioare, treizeci și patru de persoane suferind foarte tare. Între toate acestea, una sufere mai grozav - e cucoana Lucsița; fiindcă toate celelalte sufăr numai de căldură și de sete, pe câtă vreme dumneaei sufere pe lângă astea și de foame. Când se oprește vagonul la Sf. Gheorghe, se face roșie, apoi galbenă și pe urmă simte o sudoare rece, și iar fierbințeală și iar răcește, și răsuflă greu, ștergându-se pe sub bărbia grasă, și zice:

– Uff ! dacă stiam, mai bine luam birze! (că vorbește cam peltic). Teribelă căldură! mor!

Vagonul pornește de la Sf. Gheorghe și intră în Calea Moșilor... Parcă umblând, tot e mai bine, tot se mai face nițel curent. Curentul astâmpără puțin căldura; dar foamea nu se poate astâmpăra cu o slabă suflare de vânt. A fost desigur o mare imprudență din partea acestei dame să plece de-acasă așa, trei ceasuri după dejun, fără să guste ceva, mai cu seama că, din cauză că se grăbea să nu scape ora de *rendez-vous* la pavilionul central, a dejunat așa de ușor: trei ouă răscoapte, o căpățână de miel cu borș, niște stufat, prune cu carne, friptură la tavă și salată de castraveți, trei cinzecuri cu sifon și o cafeluță.

La Zece Mese, vagonul se oprește iar. Cocoana Lucsița se simte foarte rău. Pe trotoar, lângă ferestrele vagonului, se aude, acoperind tot zgomotul

stradei, glasul unui bragagiu. Moașa se scoală cu o hotărâre supremă și, pardon în dreapta, pardon în stânga, își face loc până la ușă; împinge cu puterea desperării pe toți de pe platformă și dă să sară; vagonul se pune-n mișcare; moașa se aruncă jos făcând un pas fals. Bragagiu, de două ori salvator! Dacă nu-l apuca în brațe, cine știe ce se-ntâmpla cu cocoana Lucsița, cum e corpolentă și robustă!

Într-un colț, e puțintică umbră. Acolo îl atrage ea pe salvatorul ei și bea una după alta două litre de bragă. Braga este, ca băutură, foarte răcoritoare și igienică; iar ca mâncare, cea mai ușoară și totdeodată cea mai reconfortantă. În câteva clipe, moașa Lucsița s-a simțit rentremată; sfârșeala și acel sentiment de pierzare, care-i vine omului când simte un gol de chaos la lingurea, au dispărut cu desăvârșire. Dar este târziu: două ceasuri și trei sferturi... Vagoane după vagoane trec toate pline cu vârf: un locșor nu se mai găsește. La fiecare vagon, cocoana moașa face semne cu umbreluța, cu batista, strigă: "oprește!"

– Nu mai e loc!

Și vagoanele își urmează drumul cu indiferență. Dar iată că se aude prin toată uruiala un sunet de timbru: un vagon se oprește. Doi tineri eleganți de pe treapta platformei de dinainte se dau jos scuturându-și pantalonii și pulpanele redingotelor de contactul cu mitocanii. Locuri goale! Cocoana moașa se aruncă cu toată bravura, apucă bara de fier, suie treapta, împinge, se vâră și ajunge pe platformă. Un tânăr, strivit sub presiunea cucoanei, zice:

– Pardon, doamnă! Nu vedeți că nu mai avem loc?

– Eu văz că este! răspunde cocoana Lucsița.

– Da; da' dumneavoastră sunteți corpolentă!

– Bine că esti dumneata subțirel!... Pe mine asa m-a făcut Dumnezeu, voluptoasă!... Cui i plațe!... cui nu...

– Taxa, mă rog! strigă conductorul.

Coana Lucsița scoate din portofel biletul pe care-l avea din Piața Teatrului. Conductorul observă biletul.

– Ăsta nu-i de la mine.

– Da' de la ține? întreabă cocoana.

– De la alt vagon.

– Da' țe? nu e tot vagonul vostru? Am plătit până la bareră... m-am dat zos...

– Dacă v-ați dat o dată jos - întrerupe conductorul - trebuie să plătiți a doua oară.

– A doua oară? Bravos! frumoasă sarlatanie!

Dar în sfârșit plătește și ia biletul nou. Vagonul sosește la barieră. Cocoana Lucsița coboară. Din amândouă colțurile vine profumul de mititei: e o senzație neplăcută pentru cine e sătul; dar cui i-e foame, profumul acesta-i pare mai bun decât odagaciul. Cocoana Lucsița se pornește cu nările umflate spre unul dintre colțuri, ca o panteră atrasă de mirosul țapului sălbatic.

– Băiete! doi mititei!

Reconfortată, o ia pe jos și intră în pavilionul central, unde o așteaptă cu nerăbdare compania.

– Mitică! zice cocoana moașa, după ce rupe o bucată de turtă dulce de la madam Georgescu; fați ținste?... Mă! băiete, o halbă!... da să nu-mi pui guler de gheneral!

Târgul e în toiul lui... Lume, lume, e ceva de speriat, pe onoarea mea!

După ce plătește d. Mitică, zice madam Petrescu:

– Haideți întâi pe la oale, că am promis să cumpăr un fluieraș, pentru băiețelul lu' madam Ionescu, stăpâna casei.

– Haide.

Și au plecat spre oale.

Când să treacă drumul, coana moașa zice:

– Stați!

Gogoși prăjite în ulei! Sahanul clocotește... Una... două... trei...

– Aide, țațo! lasă-le focului de gogoși! nu simți că miroase a rânced? Iar o să-ți strici stomacul.

– Ba, să mă ierți! nu miroase de loc a rânțed.

La oale... A cumpărat madam Petrescu fluierașul și au pornit toți la grădină la Iliad. Când să intre, strigă cocoana moașa la unul cu fes:

– Mă! dzeanabet, ăla cu sampanica! ad-o limonadă!...

Și după ce bea:

– E rețe, bravos! mai ado una.

Pe urmă trag toți planeta de la o italiancă cu papagalul. D. Mitică a citit planeta cocoanii Lucsiții:

"Ai să pați multe după inima ta cea largă; dar să ai coraj, căci vei trăi până la adânci bătrânețe în mare fericire."

– Ei, ass! țe să mai paț; dacă n-am pațit eu cât am fost zună! acuma, haber n-am!

Pe urmă d. Mitică a tratat-o pe tanti cu două bărdace de floricele calde...

Lăutari cu țambalul, și flașnete, și claranete cu toba mare, și trâmbicioare, și fluierașe, și hârâitori, și clește clănțanind pe grătare, și strigăte, și zbierete, și chiote! - e o plăcere!... și un miros de grătar încins! - e o bunătate!... S-a așezat prin urmare compania noastră la o masă, și a comandat cârnați și fleici și două baterii cu sifon mare.

– Mă băiete! a strigat coana moașa... la fleiți să le pui țimbru, m-ai înțeles? și să le frețe bine cu țeapă, m-ai prițeput?

Și trage-i pe urmă fălci!

– Ce cioar'le, țațo! zice madam Georgescu; iar manânci?

– Țe mănânc? țe-am mai mâncat?

Și s-a făcut roșie ca sfecla și a băut un macmahon pe nerăsuflate. Dar deodată, ca printr-un farmec, se opresc într-o clipă și lăutarii, și cimpoierii, și claranetele și toate glasurile, și în acea clipă se aude banca pe care stă coana Lucsița făcând ca o cadență de fagot; apoi, iar pornește cu mult brio grandioasa simfonie: muzici, jucării, clește, glasuri...

– Țe? țe râdeți? zice coana moașa roșie ca focul.

– Nu-i nimica! strigă d. Mitică. Sifonul meu a făcut așa.

– Ce sifon? zice madam Petrescu. Nici n-ai pus mâna pe el!

– Parcă dumneata n-ai văzut sifoane să scârție fără să le atingi! dacă răsuflă la mașină...

Dar până să explice d. Mitică, moașa s-a sculat repede și s-a pierdut în învălmășeală.

– Unde-i țața? unde-i coana moașa?

– S-a dus în grădină - zice d. Mitică - să mai tragă o planetă!...

Al dracului d. Mitică!

La Peleș

— Doăsp'ce trecute, Măndico! ce naiba faci, soro?

Așa strigă cocoana Lucsița, foarte nervoasă, intrând în odaia unde-și face toaleta madam Piscopesco.

Iar madam Piscopesco, din fața oglinzii, răspunde și mai nervoasă:

— Uf! lasă-mă dracului și dumneata, mamițo! nu vezi cum m-a pocit dobitoaca? fir-ar afurisită să fie!

Dobitoaca este guvernantă la copii, și piaptană și pe madam Piscopesco; cocoana Lucsița este mama lui madam Piscopesco, iar madam Piscopesco este soția lui d. Piscopesco, proprietarul uneia dintre cele mai elegante și mai confortabile vile din Sinaia, vilă care poartă frumosul nume al fiicei cocoanei Lucsiții, vila „Esmeralda".

De la șase ceasuri dimineața, pe când soarele nu s-a ridicat bine peste Piscul Cânelui, locuitorii vilei „Esmeralda" umblă de colo până colo, cuprinși toți ca de niște friguri.

Ce este? ce s-a-ntâmplat în familia Piscopesco pentru ca toată lumea din vila „Esmeralda" să fie așa de emoționată și de nervoasă?

O bucată de bristol, care strălucește dasupra vrafului cărților de vizită lăsate de amicii din lumea mare la vila „Esmeralda", ne va răspunde la această întrebare. Să ne aruncăm ochii pe acea bucată de bristol și vom afla că din înaltul ordin al maiestăților lor, doamna și domnul Zefir Piscopesco sunt invitați pentru astăzi, la ora 1 d.a., a lua dejunul la castelul Peleș!

— Unde-i dobitoaca, mamițo? trăsni-o-ar Dumnezeu s-o trăsnească! zice madam Piscopesco, ciufulidu-și tare necăjită cârlionții de la ceafă, cari nu vor să stea cum vrea dumneaei.

— Lasă-mă, soro, să te potrivesc, îi zice coana Lucsița.

Și trage lângă fereastră-n lumină pe frumoasa ei fiică; ia fierul de frizat de dasupra flacării de spirt, îl apropie de buze, suflă-n el și-l vâră apoi în cârlionții rebeli.

— Ești nebună, soro! țipă madam Piscopesco, ce dracu! chioară ești?... m-ai fript!

— Daca te miști! daca bâțâi mereu din picior! Fie, soro, la naiba! că prea ești nevricoasă!... A să văz.

Și coana Lucsița se uită-n ceafa grăsulie a lui madam Piscopesco și o scuipă, pe de o parte să-i mai potolească ustureala, pe de alta să n-o deoache: în adevăr, are de ce să se mândrească o mamă.

Apoi, cu mai multă atenție, supune și aranjează cârlionții rebeli așa de frumos că madam Piscopesco a și uitat de arsură.

— Douăsp'ce și un sfert, soro! ce dracu faceți? tot nu te-ai mai isprăvit?... vrei să-ntârziem? nu face pentru ca să ne aștepte, mai ales întâia oară!

Dar madam Piscopesco, fără s-asculte vorbele domnului Zefir Piscopesco, și încovoindu-se de talia ei elegantă în fața oglinzii, așa ca să-și poată vedea turnura, întreabă:

— Sunt bine la spate, mamițo?

— Ești surdă, soro? zbiară cu severitate d. Piscopesco; vrei să ne atârne lingurile de gât? nu face pentru ca să ne aștepte! întâia oară! înțelege-mă!

— Uf! fir-ar a dracului și-afurisită de viață! zice madam Piscopesco. Unde-mi sunt mănușile?

Caută cocoanele-n sus... caută-n jos...

— Cheamă pe dobitoaca... Unde-i dobitoaca? fir-ar a dracului să fie! ea știe unde le-a pus.

— Uite-le! strigă coana Lucsița.

— Haide odată, soro! că te las și merg singur! Sunt douăsprezece și jumătate. Încă o privire-n oglindă.

În sfârșit, madam Esmeralde Piscopesco suie în trăsură cu soțul său.

— La Peleș! și mai iute! zice către birjar d. Piscopesco, după ce și-a încrucișat brațele și s-a așezat bine.

Birjarul mână.

— Mamițo! strigă madam Piscopesco, uitându-se-napoi către coana Lucsița, care de pe verandă o scuipă, să n-o deoache; mamițo, bagă de seamă la cheile dulapului, că iar fură zahăr dobitoaca, fir-ar a dracului să fie!

La poștă

1893

Un domn către impiegat: Mă rog, n-a venit vreo scrisoare pentru mine?

Impiegatul: Nu... Dar de unde era să vă vie?

Domnul: Știu eu? de la cineva.

Impiegatul: Nu.

Domnul: Bine. *(Pleacă.)*

Impiegatul (scoțând capul pe ferestruică): Mă rog...

Domnul (întorcându-se): Poftim...

Impiegatul: Dar... cum vă cheamă pe dv. ...?

Domnul: Ion Popescu.

Impiegatul: Îmi pare bine... Fiți sigur că vă vom anunța îndată ce va sosi ceva.

Domnul: Mersi.

Impiegatul: Pentru puțin. *(Își retrage capul.)*

Domnul: Îndatorat. Vă salut. (Pleacă.)

Impiegatul (scoțând iar capul): Mă rog.

Domnul (întorcându-se): Poftim...

Impiegatul: Dar... unde ședeți dv. ...?

Domnul: La mătușă-mea.

Impiegatul: Mersi... *(Își retrage capul.)*

Domnul: Pentru puțin. Salutare.

Lache și Mache

Multe și mărunte s-au vorbit despre inseparabilii Orest și Pilad din anticitate, însă, cu drept cuvânt, vremurile de acum se vor mândri cu povestirea istoriei lui Lache și Mache, căci în adevăr acești doi oameni nu pot avea decât una și aceeași istorie: ei vor da exemplu veacurilor viitoare despre puterea prieteșugului.

Cine a cunoscut pe unul a cunoscut și pe celălalt, fiindcă amândoi mai aproape trăiesc, mai aproape dorm, decât chiar frații cei lipiți din Siam.

Cine zice Lache zice Mache și viceversa. Cel dântâi s-a născut la Severin tot în ziua și ceasul în care a văzut cel d-al doilea lumina la Dorohoi: pe amândoi i-a tras ața la București, pentru a îmbrățișa cariera de copist.

Dacă la vreo răspântie vezi arătându-se mutra unuia, așteaptă puțin și vei vedea și pe celălalt, care, întârziind pentru cine știe ce, își grăbește pasul ca să-și ajungă jumătatea; în adevăr jumatate, căci Lache și Mache nu sunt decât unul și același în două fețe, doime de o ființă și nedespărțită.

Viața lor seamănă foarte mult cu un sistem solar dublu, în care fiecare joacă pe rând rolul centrului, pe când celălalt i se rotește împrejur. Când buzunarul lui Lache înfățișează o greutate oarecare, dânsul este soarele sistemului, iar Mache planeta respectivă. A doua zi însă vedem că Mache strălucește cu jiletca palpitândă, iar Lache gravitează în spațiu, urmându-l foarte ascultător.

Amândoi fumează, însă nici unul nu are tabachere, și de aceea nici nu cumpără tutun, fiindcă s-ar usca în buzunar. Astfel când Mache se întâmplă să-ți ceară o țigară, trebuie să-i dai două, sau daca nu, dânsul face o țigară venerabilă de senator, și după ce-ți mai ia și câteva foițe de hârtie, merge să-mpartă prada cu celălalt.

Dacă vreun cunoscut voiește să cinstească cu o cafea pe Lache, acesta refuză cinstea în favoarea lui Mache, și astfel cunoscutul e silit să-i cinstească pe amândoi.

La teatru merg câteodată amândoi la galerie cu un singur franc: unul plătește, iar celălalt intră pe mofturi cu contramarca aceluiași bilet.

Biliard nu joacă niciodată, fiindcă în orice caz tot o jumătate din ei ar trebui să păgubească — ar fi absurd ca și când ar conspira tatăl împotriva

fiului, ori sf. duh împotriva tatălui. Când au poftă de joc, unul ia la carambolaj pe vreun ageamiu vădit, și cât ține partida, cel ce nu joacă stă împrejurul biliardului, făcând toate chipurile ca să demoralizeze pe adversarul jumătății sale.

Pentru că-și plătesc cinstit datoriile, când și le pot plăti, Lache și Mache se bucură de oarecare credit la cafeneaua unde beau regulat, mai de multe ori nu cu banii lor, cafea după masă. De aceea și chelnerul îi trece pe o singură foaie a catastifului, la una și aceeași partidă. Când datoria a atins o cifră prea mare, trecând spre exemplu peste doi lei, atunci cel care intră întâi pe ușa cafenelii — acela fiind deocamdată soarele sistemului — plătește socoteala.

Lache și Mache sunt tineri cu carte; ei știu de toate câte nimic, așa sunt adevărații enciclopediști. Lache este înalt la închipuire, Mache e adânc. Așa dânșii iau parte cu mult succes la toate discuțiile ce se ivesc la cafeneaua lor obișnuită: poezie, viitorul industriei, neajunsurile sistemei constituționale, progresele electricității, microbii, Wagner, Darwin, Panama, Julie la Belle, spiritism, fachirism, l'Exilée ș.cl., ș.cl.

În cea dântâi săptămână după luarea lefii, principiele lor se întemeiază: pe recunoașterea ordinii și scopului providențial în mersul omenirii; pe adevărul că omul nu este numai o vită, care trăiește pentru a mânca și a bea, ci un agent dumnezeiesc, însărcinat cu o misie înaltă în complexul universului; pe necesitatea guvernului aflător la putere; în fine, pe temeiuri pur conservatoare.

Deodată însă cu ieșirea celor din urmă gologani din jiletcile lor, Lache și Mache părăsesc aceste principii „uzate" și „falșe"; atunci lumea și omenirea sunt numai o confuzie fără plan nici ordine; guvernele toate sunt rele, dar cel mai rău e cel de față; omul este un joc nenorocit al oarbei întâmplări, o victimă a societății — principii aproape anarhiste — totul se stinge într-un mormânt! — amar scepticism!

„Mănâncă și bea, Lache ori Mache! că cu atâta ai să te alegi!" își zic ei adânc blazați.

Din nenorocire, ei își dăruiesc așa moderne povețe tocmai după o săptămână de la luarea lefii.

Și cine și-ar închipui că această inestricabilă armonie a lor era cât p-aci să se strice odată.

Lache era înamorat și își făcea curtea în mahalaua depărtată a slăbiciunii sale, însoțit de Mache. Persoana — din greșală, desigur —

începu să palpiteze pentru acesta.

Imprudenta, la biletul anonim al unuia, răspunse celuilalt:„D-sale d-lui Mache, funcționar". Adresantului îi fu peste putință să disimuleze, față cu nefericitul prietin, aerul de satisfacție pe care-l dă omului orice triumf de care el nu era sigur. Figura adresantului era radioasă, a lui Lache lugubră: pentru întâia oară de când se cunoșteau, cele două chipuri avură două deosebite feluri de expresie — și ce deosebire fatală!

De aci, urmă grozavul fenomen al rupturei prieteșugului lor. În acea zi, vremea s-a stricat, cerul s-a turburat, și cu trăsnete înfricoșate a căzut ploaie și piatră cât oul de gâscă asupra Bucureștilor, după care s-a arătat pe cer și o cometă cu coada zbârlită, spre marea indignare a astronomilor români, cari uitaseră s-o treacă la calendarul anului.

În seara acelei zile nefaste, Lache, bând trist și zdrobit cafeaua, a fost întrebat cu mult interes de toți mușteriii și chelnerii din cafenea, că ce s-a făcut Mache. El răspundea cu adâncă amărăciune și cu glasul înecat:

„De unde pot pentru ca să știu eu?... Nu știu!"

Pentru a o suta oară era să i se adreseze aceeași întrebare, la care probabil el ar fi răspuns cu aceleași amare cuvinte, când Mache, plouat ca un cotoi aventurier, intră în cafenea: nu se văzuseră de douăzeci și trei de ceasuri și trei sferturi! Aceea ce se petrecu în momentul acela între ei nu se poate scrie cu nici un fel de condei. Amândoi cu lacrimi în ochi se repeziră în brațe unul la altul cum se repede fierul la magnet:

— Lache!

— Mache!

Atunci, cerul se-nsenină de tot, trăsnetele și grindina se depărtară, iar steaua cu coadă pieri de pe cer, spre marea mulțumire a astronomilor români, cari se mângâiară, că, dacă uitaseră a o prevesti la călindarul anului, nu fusese cel puțin decât o cometă neserioasă.

Lanțul slăbiciunilor

Lanțul slăbiciunilor
de Ion Luca Caragiale

1901

Am și eu o slăbiciune și eu sunt om! dorințele grațioasei mele prietene domnișoara Mari Popescu sunt pentru mine porunci, la cari mă supun cu atât mai bucuros cu cât văd că prietena mea nu abuzează niciodată de influența nemărginită ce știe bine că exercită asupră-mi... De astă dată, ce mare lucru-mi cere?

"Stimate amice,

Știu ce prieten ești cu profesorul Costică Ionescu și cât nu e în stare să-ți refuze o rugăminte. Mă-ndatorezi până-n suflet dacă obții de la el pentru elevul Mitică Georgescu din clasa IV liceul X... la latină nota 7, fără de care, băiatul, care mi-e rudă de aproape, rămâne și anul acesta repetent, ceea ce ar fi o mare nenorocire pentru familia lui - o familie dintre cele mai bune - și pentru mine o mare mâhnire.

Cu cele mai afectuoase salutări, a dumitale bună prietenă,

Mari Popescu."

A! irezistibilă grație, cum știi de frumos să poruncești! Și ce bine s-a nemerit! Ionescu are și el o slăbiciune, și el e om! ține la mine și nu e în stare să mă refuze. Repede mă arunc într-o birje și alerg la Ionescu, profesorul de latinește.

– Dragă Costică, viu la tine sigur că n-ai să mă refuzi; știu cât pot conta pe amiciția ta și nu-mi permit a mă-ndoi un moment că în cazul de față, fiind vorba, mă-nțelegi, de o chestiune care mă interesează în așa grad, încât dacă n-aș fi pe deplin convins că tu, care mi-ai dovedit totdeauna, fără să dezminți niciodată o afecțiune, ce pot zice că la rândul meu... în fine...

– În fine - zice Ionescu - am înțeles... Nu trebuia să mă iei așa departe. Vii să mă rogi pentru vreo loază de elev de-ai mei.

– Nu e loază, Costică; e un băiat dintr-o familie dintre cele mai bune: mi-e rudă.

– Cine știe ce leneș, ce dobitoc!

– Nu-i adevărat, dragă Costică; este un băiat prea cumsecade... Să nu mă lași!... Viu la tine sigur că n-ai să mă refuzi; știu cât pot conta pe

amiciția ta și nu-mi permit a mă-ndoi un moment că în cazul de față, fiind vorba, mă-nțelegi, de o chestiune...

– Ei, lasă astea! știi că țiu la tine; ce mai încap între noi astfel de fraze banale?... Ce notă vrei să-i dau pârlitului tău de protejat?

- 7, dragă Costică!...

– Apoi, dacă n-o fi știind nimic animalul!

– Ei, acuma și tu! zi că nu știe; parcă el o să fie cel dintâi și cel de pe urmă care să treacă fără să știe... Te rog, dragă Costică! dacă rămâne băiatul repetent încă un an, e o nenorocire pentru familia lui - o familie dintre cele mai bune - și pentru mine o mare mâhnire...

– A! irezistibilă milogeală prietenească! zice Costică; ce bine știi tu să poruncești! Aide! să-ți fac hatârul și de data asta... să-i dau nepricopsitului 7.

- *Merci*, dragă Costică, mare pomană-ți faci!

– Cum îl cheamă?

Eu caut repede-n buzunare scrisoarea d-rei Mari Popescu. Nu e... Zic lui Costică:

– Un moment!...

Și ies ca din pușcă, sar în birjă și alerg acasă... Acasă, scrisorica nicăieri... Fuga la d-ra Popescu.

– Prea-grațioasa mea prietenă, lucrul merge bine; am obținut de la profesor nota dorită; decât, acuma am nevoie să știu numele protejatului matale... Cum îl cheamă pe tânărul?

– Ți-am scris numele în scrisoarea mea.

– Da, dar scrisoarea dumitale am rătăcit-o acasă printre alte hârtii, și lucru este urgent: ca să nu pierd vremea căutând-o, am venit la d-ta... Cum îl cheamă?

– Zău, nu mai țiu minte, zice drăgălașa mea amică; pentru că drept să-ți spun, madam Preotescu, o bună prietină a mea, la care țiu foarte mult - nu sunt în stare să-i refuz nimica - m-a rugat să-ți scriu, că știe că ții foarte mult la mine și nu mă refuzi niciodată, și ești prieten cu d. profesor Costică Ionescu, care ține foarte mult la d-ta și nu e-n stare să-ți refuze nimic.

– Atunci, ce e de făcut? zic.

– Du-te d-ta la madam Preotescu și întreab-o cum îl cheamă pe băiatul pe care mi l-a recomandat ca să ți-l recomand d-tale.

– Sărut mânușițele.

Și alerg la Preoteasca... Zic:

– Madam Preotescu, uite la ce am venit să vă deranjez: ați recomandat amicei mele d-rei Mari Popescu pe un tânăr, să mi-l recomande mie, să-l recomand amicului meu Costică Ionescu, profesorul...

– Da.

– Ei! cum îl cheamă?

– Nu ți-a scris Mari?

– Ba da, dar am rătăcit scrisoarea, și d-ra Popescu a uitat cum îl cheamă și m-a trimis să-mi spuneți dv.

– Eu... drept să-ți spun... nu mai mi-aduc aminte, pentru că i-am avut numele pe o însemnărică, pe care am lăsat-o la Mari; dar putem afla de la Diaconeasca - șade aci aproape- ea m-a rugat, că știe cât ține Mari la mine și d-ta nu refuzi nimic lui Mari și d. Costică Ionescu profesorul pe d-ta nu te refuză niciodată.

– Atunci - zic - cum facem?

– Stăi nițel, să trimit să cheme pe Diaconeasca; este aci alături.

N-aștept mult. Madam Diaconescu vine. Dar, fatalitate! și dumneaei se află în aceeași necunoștință despre numele junelui nostru protejat: însemnărica i-a dat-o amicei sale madam Preotescu.

– Ce-i de făcut?

– Aleargă la Iconomeasca!

Alerg la Iconomeasca... De acolo, la Sachelăreasca... Pe urmă la Piscupeasca... în sfârșit, am dat de izvor... Tânărul este nepoțelul lu' madam Piscupescu, băiatul surioarei dumneaei, al lu' madam Dăscălescu: Mitică Dăscălescu.

Nimic nu refuzăm - madam Piscupescu lu' madam Dăscălescu, madam Sachelărescu lu' madam Piscupescu, madam Iconomescu lu' madam Sachelărescu, madam Diaconescu lu' madam Iconomescu, madam Preotescu lu' madam Diaconescu, d-ra Popescu lu' madam Preotescu, eu d-rii Popescu, și mie amicul Costică Ionescu... Alerg la Costică Ionescu.

– Dragă Costică, să nu mă lași... Viu la tine sigur că n-ai să mă refuzi, știu cât pot conta pe amiciția ta și nu-mi permit a mă-ndoi un moment...

– Lasă, omule, fleacurile...

– Să-i dai nota 7, cum mi-ai promis...

– Cui, frate?

– Lui Mitică Dăscălescu.

– Mitică Dăscălescu!... Nu țiu minte să am vreun școlar cu așa nume.

– Nu se poate!

– Să vedem...

Și se uită în cataloage.

– Nu; n-am nici unul Mitică Dăscălescu, în cursul inferior; ai făcut confuzie; trebuie să fie în cursul superior.

Alerg... de astă data drept la madam Piscupescu.

– Madam Piscupescu, de ce clasă dă examen nepoțelul matale?

– De clasa VI.

– A! zic eu... Bine.

Și dau fuga-napoi la Ionescu; zic:

– E în clasa VI Mitică Dăscălescu al meu.

– Atunci nu e la mine, e la Georgescu; îl cunoști pe Georgescu?

– Nu. Tu nu-l cunoști? ți-e coleg.

– Ba da, ține foarte mult la mine, nu e-n stare să-mi refuze nimic.

– Atunci - zic eu - mă rog ție, nu mă lăsa!... știu că pot conta pe amiciția ta și nu-mi permit...

– Iar?... ești cu birja... hai de mă du degrabă la Georgescu.

– Haide.

Ajungem... Aștept în birje pe Ionescu. Peste câteva momente iacătă-l.

– Ai avut mare noroc c-am venit tocmai la pont; dacă mai întârziam un sfert de ceas, până la două, mergea cu cataloagele la școală și trecea notele în matriculă: protejatul tău avea un 3.

– Și acum?

– Are 7.

Uite-te - am gândit eu - ce va să zică o întârziere de câteva minute; cum poate nenoroci pe un tânăr! Rămânea Mitică Dăscălescu iar repetent, cu toate că ține la el atâta mamiță-sa Dăscăleasca, la care ține Piscupeasca, la care ține Sachelăreasca, la care ține Iconomeasca, la care ține Diaconeasca, la care ține Preoteasca, la care ține mult grațioasa Popeasca, la care țiu foarte mult eu, la care...

Logica baroului

Un profesor — avocat — face cu un elev al său următoarea învoială:

„Până-n trei ani eu, profesorul, mă oblig a te face avocat perfect. Dacă primul proces ce-l vei avea îl vei câștiga, atunci îmi vei plăti suma cutare; dacă-l vei pierde, nu-mi vei plăti nimic."

Cei trei ani s-au împlinit. Tânărul este avocat, după ce a depus un strălucit examen de admisiune la liberă practică.

Deștept băiat, dar ingrat. El refuză să plătească onorariul profesorului, care i-l reclamă cu stăruință.

Profesorul îl dă în judecată.

La înfățișare, tânărul se apără astfel:

— Domnilor magistrați, contractul dintre mine și onorabila parte adversă spune că dacă voi câștiga primul meu proces să plătesc atâta, daca-l voi pierde să nu plătesc nimic. Or, acesta fiind primul meu proces, voi avea onoarea să pun, față cu dv., onoratei părți adverse, următoarea dilemă:

Din două una — sau dv. îmi dați câștig de cauză, respingând pretenția reclamantului, și atunci nu-i dau nimic; sau îi admiteți d-sale reclamația și-i dați dreptate, și atuncea eu pierz procesul, și pierzând acest prim proces al meu, după clauza contractului nostru, nu am să-i plătesc nimic. Deci și-ntr-un caz și într-altul, nu voi avea să-i dau nimic: reclamația d-sale este nulă și neavenită.

Tribunalul rămâne adânc pătruns. Se dă cuvântul reclamantului:

— Domnilor magistrați, reclamația mea este dreaptă tocmai pentru că o fac: căci dacă, după contract, n-am dreptul a-mi lua onorariul decât în cazul când discipulul meu ar câștiga primul său proces, atunci cum viu eu și cer acest onorariu înainte de a avea onorata parte adversă un proces? Cum viu eu să-i ocazionez acest prim proces și să mă expun la acea grozavă dilemă pe care mi-a pus-o?

Vă voi arăta cum. Mai întâi îi fac acest proces, pentru că trebuie să-mi plătească înainte chiar de a avea un proces. Ce spune contractul nostru, știm cu toții: daca tânărul va câștiga primul proces, îmi va da atâta; dacă-l va pierde, nu-mi va da nimic. Apoi din două una:

Ori voi câștiga eu, reclamantul, partea adversă fiind condamnată să-mi plătească ce-i reclam; sau voi pierde eu, îmi veți respinge reclamația, dând câștig de cauză părții adverse în acest prim proces al său, și atunci, după litera contractului, partea adversă este datoare să-mi plătească ce-i reclam.

Sentința:

„Având în vedere că atât reclamantul cât și intimatul ar și pierde și ar și câștiga, și dacă ar câștiga și dacă ar pierde:

Hotărăște:

Respinge cererea reclamantului, dar condamnă pe intimat la plata datoriei."

*

Răposatul Bengea, de clasică memorie, pleda într-un proces contra a trei dintre cei mai de frunte jurisconsulți titulați.

După cele mai strălucite pledorii ale acestora, Bengea ia cuvântul și zice arătând cu degetul în condică:

— Domnilor magistrați, toate bune și frumoase câte le-au spus onor. mei colegi, dar articolul ăsta de ici... ăsta ce rahat mănâncă?

Lună de miere

Pe-nserate, după o zi foarte calduroasă, aștept într-o stație mică de pe linia Brașov—Cluj, trenul accelerat care merge spre Pesta... N-aștept mult... Trenul sosește... Repede-mi iau sacul de drum și mă duc la cel mai apropiat vagon de clasa a doua; n-am vreme s-aleg:trenul pleacă-ndată.

M-am suit, a fluierat, pornește.

E foarte cald în vagon și lume multă mai ales în coridor, unde se-vorbește tare în mai multe limbi, și miroase strajnic a funingine de lignit amestecat cu trabuco popular. Intru într-un compartiment, unde văd loc gol; îmi pun sacul în plasa de sus și m-așez într-un colț lângă ușă.

În compartimentul meu, sunt deocamdată numai două persoane, alături pe bancheta din potrivă, în colțul opus, de lângă fereastra vagonului. Deși lampa îmbrobodită aruncă o lumină foarte slabă și nu pot distinge figurile, înțeleg după siluete că e o pereche tânără, un domn și o damă, cari șoptesc foarte încet; cât de încet însă, și cu toată uruitura ritmată a roatelor, cari sfârâie acum cu o viteză onorabilă, tot prind din șoaptele tinerei perechi câteva cuvinte:

— Dracul l-a mai adus și p-ăsta! zice dama.

— Taci! zice domnul; să n-auză! poate-i român...

„A! așa ți-e vorba? zic eu în gândul meu; bine!"

Gândind astfel, mă-nchei până jos la waterproof, îmi apăs șapca pe ochi și mă rezem cu ochii mijiți, ca și cum m-aș așeza pe somn. Dar n-apuc să isprăvesc mișcarea și aud lângă mine, la ușa compartimentului, tușind cineva tare și scurt de trei ori, așa că fără voie mă ridic și mă uit ca la un semnal ce mi s-ar da după-nvoială. O doamnă în vârstă — o văz bine la lumina lămpii din coridorul vagonului; ea a tușit. E un fel de mahalagioaică... N-o cunosc... Mă reașez la loc, și, întorcând privirea înăuntrul compartimentului, văz că domnul a trecut lângă ușă în capătul cestălalt al banchetei, drept în fața mea.

Închiz un moment ochii.

— Pardon! auz un glas de femeie...

Și simț că mă-nghioldește cineva împingându-mi genuchii. Mi-i retrag cât pot și deschid ochii.

Cocoana care a tușit adineaori ajută pe un domn destul de burtos să treacă din coridor în compartiment. Domnul intră cu pasul nu prea sigur și, ținut de cocoana de-aproape, merge, clătinat de mișcarea trenului, să se

așeze greoi în capătul celălalt al banchetei mele lângă fereastră, față-n față cu doamna cea tânără, care pare c-a adormit.

— Cocoană Sofițo — zice domnul cam gâfâind — dă-ntr-o parte perdeluța de la lampă, mi-am pierdut pernița...

Cocoana care a tușit se urcă pe banchetă și face lumină.

Acum pot vedea bine pe tovaroșii mei de călătorie.

Doamna cea tânără, care stă cu capul pe rezemătoarea banchetei, cu ochii-nchiși, este o strălucitoare frumusețe blondă, de vreo douăzeci și doi-și trei de ani. Domnul cel tânăr care-mi stă în față, în aceeași poză ca și doamna, însă invers, ca un pendant arhitectonic, este un bărbat oacheș de vreo treizeci de ani, voinic și frumos, totuși cu o expresie foarte blândă. Domnul cel gros — care acuma și-a găsit pernița și s-a culcat, ghemuit pe jumătatea banchetei, cu fața la perete cum s-ar zice, adică cu spatele spre bancheta din față — este un om nu tocma bătrân, între cinzeci și șaizeci de ani; pare că e foarte obosit de drum; poate chiar să sufere de ceva, judecând după îngrijirea cu care-l conduce cocoana. Aceasta a patra tovaroșe a mea de compartiment este o femeie uscățivă de vreo patruzeci și ceva de ani; trebuie să fi fost tare frumușică pe vremea ei; un tip picant, și niște ochi scânteietori plini de vioiciune și de viclenie.

Îndată ce și-a culcat pe domnul cel gros, cocoana se urcă pe banchetă și dă la loc perdeluța peste lampă.

În toată vremea asta, eu mă fac că dormitez trăgând cu ochiul pe sub cozorocul șepcii.

— Mamițo! întreabă încetișor doamna cea tânără, ridicând capul de pe rezemătoare; ce face Mișu? doarme?

— Ei! aș! răspunde și mai încet domnul cel din fața mea.

— Atunci, de ce nu vii la loc? șoptește doamna.

— Mai stăi un minut, soro — zice cocoana — că nu mori! Uite e și omul ăsta străin.

— Fir-ar al dracului! Dracul l-a mai adus si p-ăsta!

— Taci, soro! dacă aude și-nțelege românește!

Și zicând acestea, cocoana vine de s-așează brusc lângă mine și mă-mpinge. Eu sar ca din somn, și cocoana:

— Pardon! v-am făcut deranj... Dv. știți românește...

— Nem tudom ! zic eu...

— Dv. ungur?

— Ighen ...

— Și nu-nțelegeți de loc... de loc?...

— Nem tudom!

— Bată-te Dumnezeu de boanghen! zice tânăra.

Pe urmă cu humor:

— Mișule! Mișule! ci, haide odată!

În același moment domnul care doarme începe să sforăie. Domnul cel tânăr se scoală din fața mea și trece iar la locul unde l-am găsit întâi, lângă doamna cea tânără. Cocoana se scoală de lângă mine și-mi trece în față în locul tânărului.

— Culcă-te și dumneata, mamițo; e târziu! zice tânăra.

În adevăr, e cam târziu; toată lumea s-a retras din coridorul vagonului în compartimente, și, din norocire, toată lumea a avut locuri; la noi n-a mai venit nimeni.

Cocoana se culcă pe jumătatea de banchetă din față-mi; eu mă culc pe jumătatea mea de banchetă în sens invers cu domnul care sforăie cu putere.

Am închis ochii, sincer; tot nu-i destulă lumină: cu ochii-nchiși, o să aud mai bine...

— Ah! suspină doamna, ah! Mișule, încă o zi! încă douăzeci și patru de ceasuri! mâne seară, suntem singuri!...

Și... se sărută... Aud bine... Se sărută: o dată lung, apoi, de mai multe ori pe rând, scurt și des și tare...

— Ați-nnebunit de tot! mormăie cocoana.

— Ci, dormi odată, mamițo!

— Nu e vorba de mine; mai e și om străin...

Eu horcăi.

— Dă-l dracului de boanghen! nu-l auzi cum mână porcii?... Mișule! dragă Mișule!

Și iar sărutările... Apoi, din adâncul sufletului:

— Off!... Mișule!... Mamițo!... mamițo!...

— Ei! ce e, soro? ce mai poftești?

— Tot nu dormi?

— Mi-e cald! nu pot să dorm...

— Atunci, du-te puțin p-afară.

Cocoana se scoală și trece-n coridor...

Și mie mi-e grozav de cald; mă fac că mă-nvârtesc în loc... Un sărutat prelung amuțește... Mă ridic de pe banchetă și, fără să mă uit în partea opusă, ies după cucoana în coridor.

Cocoana vrea să-și răsucească o țigaretă de tutun; eu scot tabacherea mea și-i ofer galant țigarete cu carbon.

— Mersi.

— Keirem ... zic eu, și-i dau foc.

— Care va să zică nu științi de loc, de loc românește?

— Mit? întreb eu.

— ...românește...

Eu dau din umeri cu vădit regret că nu o pot pricepe; totodată, îi ofer, din ploscuța mea de drum, cognac. Cocoana primește bucuros, apoi:

— Bravos cognac! așa zic și eu... Mersi!... Trebuie să fie scump...

Eu iar dau din umeri și-i ofer altă țigaretă.

Sunt hotărât — deși nu-nțeleg românește — să stau în compania cocoanei în coridor, până o crede dumneaei de cuviință să intre iar la loc în compartiment.

A trecut, nu pot să-mi dau seama bine, cât timp, și din compartimentul nostru se aude tușind de trei ori... Cocoana intră... Peste două-trei momente, intru și m-așez la loc, lungindu-mă cât mă-ncape jumătatea mea de banchetă...

...Aha! trenul nostru trece pe sub o ploaie; răpăie pe acoperișul vagonului și plescăie pe geam.

— Mamițo... culcă-te... și... matale.

— Iacă... mă culc... Dar... culcați-vă... și voi... fiți cum...

. . . .

...Îmi pare c-auz o muzică... Ce strălucitoare armonie!... un marș maiestos!... da!... o paradă... ce de lume!... armată... multă armată.... a! nu! e la teatru... nu! nu e armată... parcă e un stol de porumbei... iată doi... cum se sărută și se giugiulesc... Visez?...

Dar ce e? ce bufnitură!... ce duduială! Sar în sus... Am dormit! am visat! E lumină bună de ziuă. Cum m-am speriat! am crezut ca e un accident... Când colo, ce? Doamna cea tânără, cine știe cum, din somn, a alunecat de pe bancheta ei și a lovit cu picioarele pe domnul cel gros, care s-a deșteptat speriat și el. Ce e însă curios e că toți din compartiment ne-am deșteptat; numai tânărul domn doarme... acum în colțul din fața mea.

Eu mă culc la loc: mai am nevoie de odihnă.

E ziua mare... Domnul cel gros se ridică și șade pe banchetă cu picioarele descălțate-n jos. Doamna tânără s-a rezemat iar cu ochii-n-chiși. Cocoana-n vârstă, alături de ea, cască.

— Coană Sofițo — zice domnul cu glas blajin — ia vezi unde mi-e cornul...

Cocoana caută în plasă și dă jos un cornet acustic, domnul îl ia și-l pune cu gura cea strâmtă la ureche, apoi:

— Coană Sofițo! cum zici dumneata să-ncep? cum mi-a spus Buiucliu? cum mi-a spus Schachmann? ori cum mi-a spus Urechiă ? Cucoana, vorbind aproape și tare în gara largă a cornetului:

— Cum ți-a spus Buiucliu?

— Patru luni de zile cura lui Kneipp, acolo la loc...

— Da Schachmann?

— Mașina electrică...

— Da Urechiă?

— Hapurile alea americane... cum le zice?

Cocoana, tare și adânc în cornet:

— Pink...

— Hehe... da...

— Eu zic să le-ncepi pe toate odată.

— Așa zic și eu.

— Tot ai vreme acuma: și Mița are să stea la Franțișbat vreo două-trei luni.

— Cât? întreabă domnul.

— Vreo două-trei luni! strigă cocoana în cornet.

— Cel puțin patru, a spus doctorul! răspunde domnul. Și zicând acestea, dă cocoanii cornetul și se culcă la loc cu spatele spre bancheta din față.

„Am înțeles!" zic eu în gândul meu. Domnul începe să sforăie.

— Mișule!... Mișule!!... Mișule!!!

— A adormit! zice cocoana.

— Bravo! zice tânăra... Da boanghenul doarme, mamițo?

Eu horcăi.

— Nu-l auzi?

Tânăra se scoală de la locul ei și trece lângă Mișu, în fața mea, pe câtă vreme cocoana ia locul din fața domnului care horcăie.

...A trecut poate un ceas... parc-a fost o clipă... M-a lovit ceva peste picioare... Deschid ochii; e lumină de soare...

Domnul horcăie mereu... Cocoana fumează veghindu-l...

În față-mi, perechea cea tânără doarme zâmbind: femeia cu capul cel frumos pe umărul și pieptul voinic al omului, care o reazimă cu brațul drept pe după spate, pe când în mâna stângă îi ține amândouă mânușițele.

Ne-apropiem de Pesta.

Cocoana a moțăit cât a moțăit și a adormit și ea... O! Argus!

Domnul care horcăie face o mișcare... vrea să se scoale... Se scoală!

Eu mă ridic desperat și, apucând cele trei mâni din față, le zgudui puternic.

Tânăra pereche sare drept în picioare.

— Ptfiu! fir-ai al dracului de boanghen! Cum m-ai speriat! Dar eu, nențelegând românește, i-arăt pe domnul care se-ntoarce și deschide ochii, pe când tânărul a și pierit în coridor.

În splendidul restaurant al gării, la Pesta, stau la o masă, luând cafea cu lapte, domnul cel în vârstă, doamna cea tânără și mamița. Pe masă, alături de ceașca domnului, stă cornetul acustic... La o masa foarte aproape e tânărul meu tovaroș de compartiment, care răspunde la numele Mișu.

Eu mă apropiu de masa unde sunt damele, salut politicos, iau cornetul, și-l pun cu deschizătura cea mică în urechea domnului;domnul și-l așează cum știe, mai bine; apropiu gura de deschizătura cea largă și zic tare și răspicat:

— Boierule! deși n-am onoare să vă cunosc... vă rog să vă uitați încoace...

Și-i arăt masa unde e d. Mișu. Boierul se uită încotro i-arăt; cocoanele au înlemnit.

— Boierule! adaug eu, vezi pe tânărul acesta?... îl vezi?

— Ei! da; ce?

— Te-ntreb numai, de curiozitate! Apoi, întorcându-mă cătră damele aiurite:

— Călătorie și petrecere bună, coconițelor! Vă sărut mânușițele!

...Și boanghenul pleacă mândru că nu s-a-ndurat să-și răzbune pe o tânără ușuratecă, turburându-i mai mult decât o clipă luna de miere.

Meteahnă

1909

În general, o stațiune de aer curat este un loc mai mult sau mai puțin pitoresc, unde te plictisești, până la înecăciune, dacă nu știi danța, ca să poți respira seara praful din salonul de bal de la Kurhaus. Însă astă-vară, fiind osândit să respir o lună aer curat, chiar dacă nu știu danța, am avut norocul să petrec împreună cu un tip de om foarte ciudat, un fel de maniac, și aș fi nedrept dacă aș zice că am petrecut prost. E adevărat că până la urmă, cu câteva zile înainte de a ne despărți, începuse să mă cam obosească cu atâtea - cum să zic? - cu atâtea prostii; dar cele două-trei săptămâni de la-nceput, nici nu știui când trecură, atât mi se părea tipul de interesant.

Mai întâi era un om foarte cumsecade - ungur. Pentru un român ordinar ca mine, adică nu un extraordinar român, se găsesc și printre unguri foarte cumsecade oameni; vreau adică să spun că un român cât de ordinar se deosibește în aceasta mult de ungurii imbecili - sunt mulți de aceștia și la unguri - care nu ar fi-n stare să admită că se pot găsi și printre români oameni cumsecade afară de românii renegați din regatul maghiar, care acolo sunt considerați ca oamenii cei mai cumsecade.

Deși eram cu ungurul meu totdeauna alături la *toplito* (așa se zice pe ungurește *table d'hôte*), deși în cursul zilei ne întâlneam mereu la *promonat* (promenadă, pe ungurește), și deși din parte-mi, comunicativ ca orce român ordinar, îi dedeam într-una ghes să-i fac cunoștința, nu era chip să mi-l apropiu. Instinctiv, mi-am dat seama că mi-l depărtasem: făcusem greșala să-i adresez la masă cuvântul în românește; el, om politicos, mi-a răspuns destul de aspru: *"Nem ertek kerem szepen!"* (adică: nu-nțeleg, mă rog frumos).

Înțelegând ce greșală făcusem și dorind neapărat a-i face cunoștința; pe de altă parte, pricepând de ce slăbiciune sufere omul meu, m-am gândit la o stratagemă, care mi-a reușit. Într-o dimineață, când ne-am așezat alături la cafea, după ce l-am salutat frumos, i-am zis pe ungurește: "Bună dimineața poftesc!" Auzindu-mă, omul s-a transfigurat; de unde ieri sta posomorât cu ochii-n taler, acu deodată, radiînd prieteșug din ochi, cu un zâmbet afabil, m-a întrebat în limba lui: "Dar domnul știe ungurește?" I-am răspuns că am știut puțin când eram copil, că acuma mai înțeleg ceva, dar am uitat aproape

de tot să vorbesc... Pe urmă (la noroc, am încercat) am urmat să-i spun pe franțuzește cât îmi pare rău că, neputând trăi printre maghiari, am uitat o limbă așa de frumoasă, care mi-amintește de copilărie și-mi face atâta plăcere când o aud vorbită mai ales de societatea cultă, sau de pe amvon, sau pe teatru.

Omul meu s-a găsit că știe franțuzește mai bine decât mine, și, din momentul acela, am fost o lună nedespărțiți. Stratagema mea a prins; ce e drept, nu era decât pe jumătate infamă: numai în privința regretului că n-am putut trăi printre maghiari; în privința limbii însă era numai puțin cam exagerată; și cunosc mulți români ardeleni culți de aceeași părere cu mine și care vorbesc limba maghiară frumos cum mulți maghiari culți ar dori s-o vorbească.

Așadar, ne-am apropiat și ne-am împrietenit, și nu-mi pare rău: am putut studia de aproape fenomenul ciudat al maximului de tensiune sufletească, cum adică o apucătură bună a omului, trecând măsura, poate deveni pernicioasă, cum o virtute împinsă peste o anumită limită începe a fi o curată meteahnă.

Ungurul meu, așa om cumsecade, și inteligent și cult, era în cazul acesta din urmă: întindea coarda patriotismului peste maximul de elasticitate; când vorbea inima lui de maghiar, judecata lui de om trebuia să meargă să se culce, nu mai avea de ce să mai stea de vorbă.

Câte minuni n-am auzit în patru săptămâni, pornite din inima patriotului maghiar! Le-aș mai putea ține minte pe toate? Câteva însă vor fi de ajuns să le rezum aici pentru a da o idee cititorului de meteahna mentală a tovarășului meu de cură la aer curat. Iată...

Mai întâi, maghiarul nu are nevoie de altă cultură decât de cultura maghiară; ceva mai mult: orice influență a vreunei culturi străine, mai ales europeană, este de-a dreptul păgubitoare maghiarismului; de aceea trebuiesc descurajate, condamnate, persecutate chiar (la nevoie, cu mijloace violente) toate apucăturile de contact, fie pe cale publică, fie pe cale privată, cu vreun curent de civilizație nemaghiară.

Limbă?... numai cea națională maghiară!

Literatură?... numai cea națională maghiară!

Artă?... numai cea națională maghiară!

Știință?... tot așa.

În fine, idee, muncă, invenție, spirit, judecată, rachiu, vin, brânză, ardei, danțuri, costume, vite, capital, oameni, sfinți, Dumnezeu, ș.cl., ș.cl. ... toate,

tot - tot așa!

Apoi...

Maghiarul nu se teme de nimini pe pământ; contra lumii întregi, maghiarul luptă nepăsător, sigur de victorie... fiindcă... are-ncredere în Dumnezeul străbunilor săi... căci... maghiarul în veci nu piere!

Dar... este un însă... Însă: maghiarul este, din nenorocire, mâncat de străini! de nemți, de jidani, de slavi, de țigani, de levantini, de germanism, de franțuzism, de pesimism, în fine de fel de fel de vrăjmăși care pot să-l... distrugă!

Și, se-nțelege, o dată ce va fi maghiarismul distrus, firește nu va mai exista, și dacă nu va mai exista maghiarismul, atunci lumea are să stea pe loc, n-o să se mai învârtească pământul, soarele o să se stingă - cataclism universal! s-a isprăvit cu omenirea!

Până la *dar însă*, maghiarul meu avea aerul feroce și tonul tunător; dar de la *dar însă* încolo, lua aerul dulceag și tonul duios.

Așa m-a făcut să-mi petrec luna de vilegiatură într-un mod foarte plăcut.

Cu câteva seri înainte de a ne despărți, când începuse să mă cam plictisească, mi-a vorbit despre tricolorul maghiar cu un avânt într-adevăr "înălțător". Mi-a spus că el mănâncă mai bucuros, și mai cu poftă chiar, săpun învelit într-o etichetă tricoloră maghiară decât cașcaval învelit în hârtie simplă albă.

Și, aminteri, om foarte cumsecade... inteligent și cult...

M-am gândit: "Doamne, un om așa de cumsecade, așa de inteligent și de cult, cu așa meteahnă... ce ușor i-ar fi unui șarlatan, prost și incult, să-l ducă de nas și să-și bată joc de el!" .

Și după ce m-am despărțit de bunul meu maghiar, mi-am zis:

"Nu! patriotismul lui e o meteahnă; nu mai e o virtute. Bine că ne-a ferit Dumnezeu pe noi, românii, de așa meteahnă!"

Mici economii...

În ajunul lui sf. Dumitru, amicul meu Iancu Verigopolu stă înfipt în colțul otelului Continental, privind la trecători. Ne salutăm și intrăm în vorbă. Are frumos caracter amicul meu Verigopolu: totdeuna egal, fără a se lăsa alterat măcar de orice împrejurare; și mărturisesc drept că nu-l pot admira îndestul pentru aceasta. Dumneata, bunioară, ori eu, sau un altul, n-am fi în stare să ne înfigem în colțul otelului Continental pentru a privi la mișcarea de pe stradă, cu sângele rece al unei persoane absolut lipsite de grija zilei de mâne — în ce momente?... în ajunul lui sf. Dumitru... și când?... când am ști bine că a doua zi trebuie să părăsim casa unde am locuit, fără să știm de loc unde o fi casa-n care avem să ne transportăm calabalâcul. Dar pavajul de piatră rece ni s-ar părea desigur mai fierbinte decât smoala clocotită! ne-ar arde tălpile! am alerga nebunește, și nu ne-am putea astâmpăra până când nu am ști tot așa de bine unde vom ajunge mâne cu troacele noastre, pe cât știm de unde vom porni cu ele. Ei bine, amicul meu Iancu Verigopolu, știind bine că a doua zi se mută, fără a ști de loc unde se mută, stă înfipt în colțul otelului Continental, amuzându-se a privi la trecători.

— Bine, Iancule, întreb eu, fără să cred ce-mi spune; serios, omule, că nu știi unde vă mutați?

Zic vă mutați, fiindcă amicul e însurat.

— Ma parol, monșer!...

Și râde... Eu, fără să spun o vorbă, îl privesc uimit de admirație...

— Ce te uiți așa?

— Te admir — zic — monșer... Eu, în locul tău...

— Dar ce e mai frumos, e că n-am sfanț, monșer!...

— !!...

— ...Adică, vorba vine că n-am sfanț; așa, tot am câțiva franci.., Aide să luăm un aperitiv... Câte ceasuri sunt?

— Șapte și zece.

—Tocma bine... Aide spre Episcopie; mi-am dat întâlnire cu nevastă-mea la Tripcovici, la șapte și jumătate.

Pornim la deal, și merg plin de respect alături cu acest filozof antic, pe care atât de puțin îl pot afecta micile mizerii ale vieții. Dumneata, ori eu sau altul, dacă ne-am afla în situația amicului Verigopolu, n-am putea desigur trece prin mulțimea care forfotește liniștită pe Podul Mogoșoaii, fără să

vedem în fiecare dintre acele ființe un motiv mai mult de amărăciune pentru sufletul nostru destul de amărât. Și drept să spun, mergând alături cu filozoful meu, de mai multe ori mi-a trecut prin gând: ce aș face eu, dacă aș fi în situația lui, și el ar merge alături cu mine, fiind în situația mea?... L-aș maltrata, desigur... M-ar irita apropierea lui așa de mult, încât l-aș acuza d-a dreptul că el, ocrotit de stăpânul destinelor omenești, mi-a răpit partea mea de bine în această scurtă trecere pe sub lumina soarelui!..„ Ei bine, el — nu!... el mă poftește la un aperitiv... Admirabil caracter!... Gândind astfel, pe când el salută în dreapta și-n stânga cu cea mai senină amabilitate pe trecătorii cunoscuți, ajungem la Episcopie, tăiem drumul și intrăm la Tripcovici.

— Două vermuturi franceze! comandă Iancu.

Scoate punga din buzunar, apoi, din pungă, două patace, și mi le arată. Le pune apoi la loc în pungă, și vâră la loc punga-n buzunar.

— Asta e tot ce am pe sufletul meu... Și încă și astea mi le-a dat nevasta din micile ei economii...

Apoi, schimbând brusc ordinea de idei:

— ...Pentru că dacă nu era canalie d. Georgescu, eu tot aș mai fi rămas în slujbă; nu demisionam... Dar pentru o mizerabilă leafă de trei sute de lei pe lună, adică, vorba vine, trei sute... în mână iei două sute cinzeci și șase și cinzeci de bani... să rabzi toate șicanele, toate aroganțele și toate lipsele de educațiune ale unui șef... Mai luăm câte unul?... Băiete! încă două!...

— Da, frate Iancule, zic; dar, oricum, în ziua de azi... atâta vreme fără leafă... cam greu.

— Greu, negreu, nu poți, dacă ai caracter... Mai luăm câte unul?... Băiete!...

— Mersi, frate Iancule, zic eu; două, destul...

— Nu se poate... Nu știi vorba neamțului?... Alle guten Dinge…

— ...sind drei…

— Păi, vezi!... Băiete! încă două...

— ...E și cam târziu...

— Câte?

— Șapte și jumătate trecute.

— Stai încă un minut... acu trebuie să pice și nevastă-mea... Eu, cu gândul în altă parte, întreb:

— În definitiv, n-ai putea dumneata, cu atâtea cunoștințe, să găsești altă slujbă?

— Să-ți spun drept, monșer, mi s-a propus să-mi dea cineva o recomandație la primărie; dacă găsesc ceva serios, ca să am cel puțin siguri șapte-opt sute pe lună, înțeleg; dar ca să mai mă-ncurc, să-mi pierz independența pentru o mizerie, nu; asta n-o mai fac... Ce te uiți așa curios?

— Nene— zic — te admir din ce în ce mai mult!...

— ...Ca să mai am a face iar cu cine știe ce mațe-pestrițe ca d. Georgescu... mai bine, lipsă! mai bine, sărac și curat!

„Ce om!" zic eu în gândul meu... când iată văd, la lumina lămpii electrice, că se oprește o trăsură, un muscal, în fața prăvăliei, și din trăsură coboară o damă elegantă, care intră repede la noi. A!... este încântătoarea soție a amicului meu, madam Aglae Verigopolu.

— M-aștepți de mult, cocoșelule? întreabă ea pe soțul ei, care-i sărută cu multă galanterie mănușa albă.

— De câteva minute, puică... răspunde el, pe când eu fac mănușii albe omajul pe care i l-a făcut și soțul.

— Știi că ne mutăm mâne?

— Unde? întreabă el fără cea mai mică turburare de surpriză.

— Ce-ți pasă!... Salon, patru odăi, baie, bucătărie, odaie de servitori, pimniță, singuri în curte, tout à l ’ égout, grădiniță.

— Scumpă?

— Două mii patru sute...

— În patru rate...

— Nu... i-am dat pe șase luni înainte... Și zicând aceasta, doamna trage din manșon punguța, din care scoate o hârtiuță, chitanța proprietarului.

— Contractul îl facem după ce ne mutam; am luat-o pe trei ani. La toate astea, eu fac o figură așa de imbecilă, încât amicul Verigopolu mă-ntreabă:

— Ce te uiți așa curios?...

Zic:

— Nu... dar... vezi... adineaori... și acu... noroc!...

— Ei! monșer, daca n-ar fi ea cu micile ei economii!... Închipuiește-ți că astă-vară la Sinaia... Dar doamna ne-ntrerupe:

— Dv. aveți poftă de vorbă, mie mi-e foame... Bine, cocoșelule, mie nu-mi dai un aperitiv?

— Băiete! încă trei.

— Mersi, zic...

— Nu se poate... Vorba neamțului... Alle gulen drei Dinge sind vier. Trebuie să cedez insistențelor doamnei Verigopolu și să primesc a prânzi la

dânșii. Deși a fost vorba că merg à la fortune du pot (adică, pe românește, să te mulțumești cu ce s-o găsi), amica mea cumpără fel de fel de mezeluri și o sticlă de marsala. Doamna scoate punguța și plătește socoteala toată. Ne suim toți trei în birje și paidiom, gaspadin! E un deliciu să mergi pe asfalt cu roate de cauciuc. Oprim la altă băcănie: nu-i încă vremea stridiilor; atunci — trei sute grame icre moi.

—Paidiom, gaspadin! na leva, na prava... na prava, na leva! Am sosit... Coborâm iute, Iancu și eu, și dăm doamnei Verigopolu mâna. Femeia sare jos ca o căprioară:

— ‘ erssi!

Apoi, către muscal:

— La unsprece fix, Ivanușca!

Intrăm... Minunată mâncare și mai ales veselă petrecere!... Păcat că trec așa de repede ceasurile de mulțumire!... Când au trecut trei ceasuri?

— Coconiță, zice servitoarea, a venit Ivanușca!

Doamna trebuie să meargă negreșit la o mătușică a ei. Înainte de a pleca, doamna cheamă dincolo pe cocoșelul ei, să-i spună cine știe ce. Apoi, ne suim cu toții în birje. Noi, bărbații, ne coborâm în Piața Teatrului; doamna merge înainte la tanti.

— Luăm câte-o tizană? îmi zice Verigopolu.

— Mersi, dragă Iancule; nu pot bea șampanie; îmi face arsuri....

— Atunci, ce?

— O bere...

— Bine... eu iau tizană, tu ia bere. Intrăm la Cooperativa...

...Sunt douăsprezece trecute...

— Țal! strigă Iancu.

Și aruncă pe masa de marmoră o hârtie de o sută. Eu mă uit iar ca un imbecil...

— Ei! monșer, dacă n-ar fi micile ei economii !

Mitică

Apărut în 1900

– Mitică... și mai cum?

– E destul atâta: Mitică - de vreme ce și dumneata îl cunoști tot așa de bine ca și mine. Firește că trebuie să-l cunoaștem: îl întâlnim atât de des - în prăvălii, pe stradă, pe jos, în tramvai, în tramcar, pe bicicletă, în vagon, în restaurant, la Gambrinus - în fine pretutindeni.

Mitică este bucureșteanul *par excellence.* Și fiindcă Bucureștii sunt un mic Paris, și Mitică, se-nțelege, este un mic parizian.

El nu e nici tânăr, nici bătrân, nici frumos, nici urât, nici prea-prea, nici foarte-foarte; e un băiat potrivit în toate; dar ceea ce-l distinge, ceea ce-l face să aibă un caracter marcat este spiritul lui original și inventiv.

Mitică este omul care pentru fiecare ocaziune a vieții găsește un cuvânt de spirit la moment, și pentru asta simpaticul parizian al orientului este foarte căutat și plăcut în societate.

Mitică are o magazie, un arsenal, o comoară de vorbe, de întrebări, de răspunsuri, cari fac deliciile celor ce au fericirea să-l cunoască.

Mai cu seamă pe provinciali, micul nostru parizian îi epatează cu verva lui scânteietoare.

El, de exemplu, inventează pe negândite vorbe ca:

"Cea mai frumoasă fată din lume nu poate da decât ce are!"

sau:

"Viața este un vis, moartea o deșteptare!"

ori:

"Ei! madam Popescu, nu există roză fără spini!"

Închipuiți-vă ce efect fac toate astea asupra spiritului doamnei Popescu!

Dar toate astea sunt vorbe sentimentale, lirice, melancolice, și deși și-n genul acesta Mitică este destul de tare, e încă și mai tare în genul ușor, picant și ironic.

"În genul acesta, cel puțin, pot pentru ca să zic că nu am rival!" zice Mitică - și cu drept cuvânt.

Exemple...

*

Când n-are tutun, îți cere "o țigară... suvenir".

*

Când merge să se-mprumute cu bani:

– Unde ai plecat, Mitică?

– La vânătoare de lei.

*

Îi zici:

– Mitică, faci cinste?

– Nu pot, monșer, că mă strânge un ciorap.

*

Până în anul 1900, când mă-ntâlnea la Sf. Vasile, îmi zicea:

– De un an nu te-am văzut!

Dar în anul acela l-am găsit în seara de 31 decembrie la Gambrinus, tot acolo l-am întâlnit a doua seară, la 1 ianuarie.

L-am salutat; s-a făcut că nu mă cunoaște. După multă stăruință, și-a adus în fine aminte cine sunt:

– Scuză-mă, neică - a zis Mitică - te uitasem: e un secol de când nu ne-am mai văzut!

*

Ceri într-o băcănie:

– Băiete, o țuică!

– Nu-i da, domnule, c-o bea! zice Mitică.

*

– Am deseară lojă la operă; mergi cu mine? zice Mitică.

– Merg... Ce se cântă?

– Relaș, în cinci acte!

*

Intri la Gambrinus; te apropii de Mitică și-l saluți; el îți răspunde amabil:

– Adio!

Îl saluți la plecare; el îți răspunde:

– Să-mi scrii!

*

– Ai parale, Mitică?
– Nu umblu cu metal; mi-e frică de trăznet.

*

– Birjar! slobod? întreabă amicul nostru.
– Da, conașule!...
– Atunci, du-te-acasă.

*

– Dă-mi cusurul, zic negustorului.
– Nu-i da, d-le, întrerupe Mitică; dumnealui n-are nici un cusur.

*

Un prieten ghindoc se-ntinde să-și ia pălăria dintr-un cuier prea nalt. Mitică îi strigă:
– Pune o coală de hârtie sub picioare!

*

Mitică zice despre un prietin destituit:
– L-a-naintat...
- ...?
– L-a făcut inginer de poduri...
Și când e în culmea vervei adaogă:
- ...detașat cu serviciul în Cișmegiu: dă muștele afară!

*

Te plângi lui Mitică de cine știe ce; el nu vrea să te asculte, fiindcă "petiție fără timbru nu se primește".

*

La restaurant:
– Iaurt ai? întreabă el.
– Este...
– Dă-mi vreo câțiva centimetri.

*

În loc de "usturoi", zice "vanilie sârbească", în loc de "vin", zice "flanelă de Drăgășani", și-n loc de "bilet de bancă", "poza lui Traian".

*

Când pleacă pe jos, te invită:

– Hai, că te iau în dreapta.

*

Mitică se urcă pe platforma dinainte a tramvaiului electric; vagonul pornește; în culmea vitezei, deodată amicul nostru strigă manipulantului:

– Oprește! ți-a căzut biciul!

*

Mitică stă cu mai mulți prietini în colț la Continental, pe Piața Teatrului. Un prietin salută și sare pe platforma din urmă a tramvaiului, care merge către Sf. Gheorghe.

– Arde-l, birjar! strigă Mitică.

*

– În toiul alegerilor, unde-și pune Mitică al meu candidatura?

– La Bucureștii-Noi.

– La ce colegiu?

– La colegiul al patrulea.

*

Te doare măseaua. Ce doctorie îți recomandă Mitică?

– Rădăcină de clește.

*

Ai cerut o bere și o lași să-i treacă puțin spuma; Mitică zice:

– Bea-ți berea, că se răcește.

*

La Gambrinus:

Mitică, la plecare, către băiatul care a servit:

– Băiete, mi se pare că mi-a picat o băncuță; vezi, dacă o găsești mi-o dai înapoi deseară; dacă nu, ia-o tu bacșiș.

*

– Câte ceasuri sunt, Mitică?

– Câte a fost ieri pe vremea asta.

*

– Apropo - zice Mitică - de câți ani ești?
– De... atâția.
– Tocmai cât măgarul mitropolitului!

*

Ți-ai cumpărat o blană nouă. Te întâlnești cu Mitică. În loc de "s-o porți sănătos!" îți zice:
– Bravos! blană ai; acuma, junghi îți mai trebuie!

*

– Ți-aș face curte, domnișoară - zice Mitică unei tinere telegrafiste - dar vai! n-am curaj; ah! știu cât ești de crudelă!
– Cum, domnule Mitică? de unde știi?
– Parcă eu n-am aflat cum bați depeșile!

*

Mitică te roagă să pui o vorbă bună la Ministerul de Război, dacă ai vreun prieten, ca s-o numească pe soacră-sa "moașă militară".

*

Trenul de plăcere merge-ncet; Mitică zice:
– A ostenit caii.
Ori, mai bine:
– A uitat să dea grăunțe la cai!
Trenul se oprește la o stație; Mitică:
– A oprit, să le dea apă.

*

E polei. Cade un domn. Mitică strigă:
– Chegle-carambol!
Cade o doamnă:
– S-a rupt gazometrul!
Ș. cl., ș. cl., ș. cl.
Al dracului Mitică!

Moftangii

Apărut în 1893

Românul

Moftangiul este eminamente român; cu toate astea, înainte de a fi român, el este moftangiu.

Născut dintr-o familie săracă dar onestă, el este fiul operelor sale, și, deși democrat prin naștere, el face parte din aristocrația inteligenții, a meritului, științei, artei, culturii ș.cl.

Dar... născut dintr-o veche familie de adevărați boieri, cari au știut totdeauna să pună interesul patriei mai presus de interesele de clasă renunțând la privilegii, el, aristocratul get-beget, este adevăratul democrat...

Moftangiul este patriot hotărât, naționalist exclusiv, român până în măduva oaselor! toată lumea trebuie s-o știe!

Guvernamental, sau, când din nenorocire nu se poate asta, opozant, moftangiul felicită Rrromânia în cazul întâi, o deplânge în cazul al doilea, în ambele cazuri o iubește până la nebunie. De aceea, el urăște cu furie tot ce nu e român, tot ce nu e național.

El stimează agricultura, dar visează o industrie mare națională, care să ne scape de tributul ce-l dăm străinilor: ceea ce-l înspăimântă este o cucerire a Rrromâniei pe terenul economic de către infamii de străini, ajutați de copiii vitregi ai țărișoarii lui!

E om de partid, câtă vreme nu-i vorba decât de vederi asupra politicii interioare. Îndată însă ce e vorba de a ne prezenta față cu străinii, el crede că toți românii trebuie să uite micile pasiuni și, dându-și mâna frățește, să pășească strâns uniți față cu primejdia economică, politică, socială și culturală a Națiunii! Inimicul comun este străinul! jos Străinismul!! sus Rrrománismul!!!

Oricine gândește altfel... e un trădător!

Moftangiul se găsește în toate clasele sociale; speța lui furnică pe toate căile de comunicație (afară de rare excepții, cu bilet gratuit) și e incuibată din cele mai mândre palaturi până în cea mai modestă odaie de *hôtel garni*.

Moftangiul poate avea sau nu profesiune, poate fi sărac sau bogat, prost ori deștept, nerod ori de spirit, tânăr, bătrân, de un sex sau de altul sau de amândouă, el a fost, este și va fi rrromân adevărat... Să te păzească Dumnezeu să ataci Rrromânia lui oricât de pe departe, căci moftangiul român e aci gata sa te zdrobească.

Moftangiul român este:

Din clasele primare până la bacalaureat - anarhist;
De la bacalaureat până la primul examen de universitate - socialist;
De la primul examen până la licență - progresist;
De la licență până la slujbă - liberal;
De la slujbă până la pensie - conservator.
De la pensie încolo, împărtășește principiile tinerimii universitare... Fii sigur că ai să-l găsești oriunde e vreo manifestație mai mult sau mai puțin politică ori nepoliticoasă a studenților mai mult sau mai puțin rrromâni!

Rromânca

Fiică de arendaș, de negustoraș, de funcționăraș, de avocățel, de ofițeraș, de popă - să fi fost *papa* bulgăroi, sârbotei sau grecotei - moftangioaica este româncă și prin urmare nobilă, et *par consequent* nu poate suferi mojicimea.

Ea este patronesă în comitetul unei sau mai multor societăți române de binefacere sau de cultură națională.

Moftangioaica română vorbește românește numai *avec les domestiques*, încolo franțuzește - acu ia lecții de limba engleză.

În fiecare zi, moftangioaica răstoarnă prăvălii întregi, de la raftul de sus până la cel de jos, căutând *eșantiioane* și negăsind, *malheureusement*, niciodată ce-i trebuie. Bogată ca și săracă, adeseori i se-ntâmplă din distracție, când se uită negustorul în altă parte, să-i scape ceva în manșon sau sub rotondă.

Moftangioaica își oprește totdeuna cupeul d-a curmezișul stradei.

Pentru dânsa sunt numai două orașe în care poate trăi cineva: *Paris et Bukarest!*

Dânsa are unul sau mai mulți adoratori, nu de plăcere sau de pasiune, ci de datorie: o femeie de așa înaltă extracțiune trebuie să aibă un *suivez-moi*.

Bogată, n-are plăcere mai mare pe lume decât să-și arate unei amice sărace toaletele și să-i spuie prețul lor fabulos, și apoi proiectele, planul și devizul toaletelor viitoare.

Moftangioaica săracă este foarte discretă; de aceea, nu desprețuiește fondurile secrete, ba chiar din contra. Pentru cine conspiră, e prudent să evite pe moftangioaica română.

Crudă, adică necoaptă, primește cadouri de la răscopți bogați; răscoaptă, face cadouri la săraci necopți, adică la cruzi:

– Ah! crudule!

Când e vorba de lista "victimelor" ei, moftangioaica română uită șirul, numele și datele; are însă în privința aceasta despre amicele ei o memorie prodigioasă.

Când vrei să flirtezi cu moftangioaica, se rățoiește și fleorțăiește. Îi vorbești serios, râde; glumești, e foarte serioasă; o saluți, d-abia moțăie; o iubești, te spune târgului.

Moftangioaica e amatoare de înmormântări de lux. Trecând prin fața

cluburilor, jalnica scoate capul afară din cupeu. După cimitir, *un tour au bois,* cu ochii plânși și cu chipul încadrat în dantelă neagră, este obligatoriu.
Moftangioaica e o românĕ bravĕ: ea știe suferi, cu hotărârea și eroismul caracteristice românului, tortura concertelor clasice, *fort en vogue* astăzi... Astfel, dacă-ți place muzica, ferește-te să mergi la acele concerte: de câte ori orchestra o avea un pianissimo, moftangioaica *commencera a causer fortissimo...*
Moftangioaica sufere în genere de stomac; oricând are să iasă în lume seara nu mănâncă toată ziua în vederea corsetului. Astfel, e prudent să nu o prea iei la vals: suflarea ei te face să-ți aduci aminte cu mult regret de mirosul violetelor de Parma.
Poftită ori nepoftită, ea trebuie să se afle la toate balurile de rigoare, ale curții, ale societăților, ale lumii mari, la reprezentațiile prime, extraordinare sau de gală.
Ea e abonată la *L'Independance roumaine* și trebuie să figureze neapărat în *Carnetul* lui Claymoor.
Fiecare moftangioaică spune bucuros din fir în păr toată conversația care a avut-o cu prințesa moștenitoare "aproape o jumătate de ceas" la balul din urmă de la Cotroceni. Câte moftangioaice au fost la bal - că nu lipsește una! - vezi dumneata câte jumătăți de ceasuri a ținut acel bal minunat.
O moftangioaică gătită și împopoțonată de șapte ori mai scump decât s-ar putea explica prin mijloacele consoartelui d-sale, dacă o întrebi ce părere are despre prințesa:
– Fie, *mon cher;* nu zic! e tânără; frumușică, *si vous voulez*; da' ... prea e luxoasă!
Când vorbește de regina, zice: *la pauvre!*
La balul curții mai ales, cum s-a abținut toată ziua de mâncare, abuzează de șampanie, de icre, de înghețată, de bomboane - nu de plăcere ori de lăcomie, nu!... de datorie... O dată supează cu un "amic", pe urma cu un curtezan, mai despre ziuă, se-nțelege, vine și rândul lui dumnealui: "Aide, cocoșelule, la bufet!" Așa, după înghețată, mănâncă iar icre moi, și după Pomery *extra-sec frappe*, iar ciucalată fierbinte... A doua zi, doctorul *high-life* se vede silit a-i prescrie o cutie și jumătate de capsule de ricin.
După fiecare bal *du monde,* a doua zi, caii doftorilor *mondains* aleargă până le iese limba de un cot.
Culmea supărării - să o scape din vedere Claymoor.
Culmea ambiției - un minister pentru bărbat și un secretariat pentru amic.

A! să nu uit...
Când vezi două moftangioaice amestecându-și alifia de pe buze și țocăindu-se cu multă căldură, să știi că nu se pot suferi.
- *Ah! ma chere, je ne puis la sentir!*

Savantul

Important bărbat - bărbat serios.

Membru în toate societățile culturale naționale și internaționale, preferă dintre acestea pe cele de ginte latină. Dacă nu e încă în Academie, are să fie. E un exemplar de lux în galeria moftangiilor români și costă scump.

Teorii nouă din cărți vechi - invențiuni pe cari străinii, vrăjmașii Rromâniei, apucă de le fac mai-nainte - studii speciale - misiuni la stațiuni balneare - comisiuni și delegațiuni - conferențe savante, un fel de *pot-pourri* de fapte diverse științifice - apoi direcțiuni de instituțiuni și publicațiuni - toate astea trebuie să coste scump.

Tipul nostru iubește, mai presus de orice, Știința și Rromânia, cărora le sacrifică activitatea, liniștea, sănătatea, familia sa, tot. El susține că știința, deși esențial umană, trebuie, mai ales la o națiune mica și tânără ca a noastră, să fie națională. El constată în fiece moment cu mândrie progresul prodigios al științelor rromâne.

El dirijează un institut național savant sau, dacă încă nu până acuma, va inventa unul sau două pentru a le dirija - institute absolut indispensabile Rromâniei, care este și trebuie să fie centrul și farul cultural în Peninsula Balcanică... Ar fi o rușine să lăsăm pe Bulgaria să ne ia înainte!

De exemplu. Este absolut indispensabil să întemeiem un institut pentru domesticirea, prăsirea și educația licuricilor - *lampyris resplendens* - având misiunea de a studia un nou sistem de luminare a orașelor rregatului cu aceste interesante gângănii fosforescente. Închipuiască-și acu orice rromân cu dorr de țarră câtă economie și ce lumină! strălucitoare, gratuită și - igienică!

Dar pentru asta, savantul nostru, bărbatul ingenios, patriotul neobosit, care a descoperit această luminoasă idee, trebuie să călătorească în cele două emisfere, spre a studia, *primo:* deosebitele sisteme de luminare a capitalelor mari, *secundo:* diferitele spețe de *lampyris resplendens*... După spusa entomologiștilor, există până acuma vreo patruzeci, afară, se-nțelege, de acele pe cari le va mai descoperi savantul nostru.

Moftangiul științific este sacrosanct.

Nici un guvern nu cutează, nu gândește măcar să se atingă de el și de institutul lui; sunt lucruri inviolabile: ar fi în guvern care ar vrea să stingă lumina, să rearunce România în obscuritate! Din contra, la fiece buget nou,

trebuie să se crească cifra respectivă - progresul științei reclamă și alt progres: progresul paragrafului respectiv.
Și toate astea, fiindcă știința e mai presus de luptele politice; guvernele sunt trecătoare, știința e eternă într-o țară eminamente constituțională, apa trece, moftangiii rămân.
Când moftangiul e un imbecil, îi pasă de critică mai puțin decât îi pasă unui suveran african de opiniile presei europene; când are oarecare talent și spirit, critica-l iritează și-l neodihnește ca pe o cochetă bătrână care se teme să nu se afle în sfârșit că are dinți falși și păr prepus. De aci se vede cum între moftangii, cei de spirit și cu oarecare talent sunt mai slabi de înger decât imbecilii.
Culmea moftangiului savant: a-și comanda statua încă din viață și a prezida la inaugurarea ei și la apoteozarea sa - a acestui mare luptător național în ogorul științei rromâne!

Moșii

1901

Turtă dulce - panorame - tricoloruri - bragă - baloane - soldați - mahalagioaice - lampioane - limonadă - fracuri - decorațiuni - decorați - donițe - menajerii - provinciali - fluiere - cerșetori - ciubere - cimpoaie - copii - miniștri - pungași de buzunare - hărdaie - bone - doici - trăsuri - muzici - artifiții - fotografii la minut - comédii - tombole - *Moftul român* nr. 8 - oale - steaguri - flașnete - înghețată de vanilie - fleici - stambă - căni - pelin - călușei - scrânciob*: cele din urmă invenție care era și la expoziția americană* - pinteni - biciclete - cai - vite - jandarmi - basmale - telegrafiști - nepoate - mătuși - țațe - neni - unchi - veri - văduve - orfani - portretul țarului - "Moartea vânătorului" - icoane - bricege - săpun - lumânări - panglici - prescuri - măcelari - grâu - cofeturi pentru colivă - bețivi - căciuli - cojoace - căpestre - boi - hârâitori - Prima societate de bazalt și teracotă - *Stella* - sticle - fân - cercuri - doage - buți - plăpumi - saltele - perne - flori - scaune - paturi - mese - beteală - oglinzi - cercei - inele - ibrice - turci - lighene - doftorii de bătături - săpun de pete - madipolon - ace englezești - mere - portocale - năut - floricele - șerbet - răcoreală - *Marsilieza* - lulele - luleaua neamțului - *Deșteaptă-te, române!* - sacâz - sifoane - ciucalată - acadele - plesnitori - tunuri - călușari - smochine - păpuși - poame - capul vorbitor - Leul de mare - "Vasilache" - copilul cu trei picioare - încercarea puterii - distracția americană - belciuge - fonografe - războiul român pentru țesut - mingi - urcioare - bere - cruci - Dumnezei - fluiere - alune prăjite - Bragadir - fisticuri - Luther - beigălă - Opler - călăreți - orbeți - birji - schilozi - automobile - zamparagii - guvernamentali - opozanți - *Visul Maichii Precistii - Minunile lui sf. Sisoe - Alexe, omul lui Dumnezeu* - borangic - țâri - sardele - lămâi - brânză - urdă - cașcaval - slănină - roabe - velințe - altițe - bibiluri - fote - perdele - ștergare - marame - furci - căldări - pirostrii - lopeți - ălbii - copăi -fedeleșuri - porci - mătănii - paiațe - rogojini - parfumuri - ciorapi - iminei - ghete - cizme - papuci - mătăsării - piepteni - drâmburi - darace - cobze - pomadă - clarinete - maimuțe - orice obiect 30 de bani - certuri - chefuri - aldămașuri - tămbălăuri - "Numai 40 de bani ocaua de Drăgășani, vechi veritabil!" - "5 bani cafea gingirlie!" - nuci - sare -salam de Sibiu - "Hop și eu cu Țața Lina! adevărata plăcintă română și

cozonaci moldovinești!" - prafuri de pureci - covrigi - roșcove - frânghii - stafide - curele - șei - hamuri - clopote - căruțe - coșuri - bomboane - rahat - muzici -gogoși - pălării - testemele - mușțe - popi - cocoane - mateloți - impiegați - pensionari - suprimați - popor - seniori - dame - MM. LL. - A.A. L.L. - târgoveți - târgovețe - țărani - țărance - intelectuali - artiști - poeți - prozatori - critici - burgheji - tramcare - tramvaiuri - capele pârlite - jupe călcate -bătături strivite - copii pierduți - părinți beți - mame prăpădite - guri căscate - praf - noroi - murdărie - infecție - lume, lume, lume - vreme frumoasă - dever slab... - Criză teribilă, monșer!

Națiunea română

1889

Puțină lume astăzi și-o mai fi aducând aminte de o vestită foaie, care apărea odinioară în Capitală, pe vremea războiului independenței; voi să vorbesc de *Națiunea română*, pe care o dădeam la lumină Frederic Dame și cu mine în tovărășie. Viața acelei foi a fost pe atât de scurtă pe cât de glorioasă, așa că o pot povesti în puține cuvinte. Armatele creștine trecuseră Dunărea. Într-o dimineață mă pomenesc cu un bilețel de la Dame, cam așa:

> "Iubite amice,
> Treci îndată pe la mine. Este vorba de o afacere foarte importantă, care ne poate face norocul la amândoi."

Îl cunoșteam pe Dame ca pe om deștept și întreprinzător. Fără întârziere m-am dus să-l văz, torcând pe drum fel de fel de frumoase închipuiri. În câteva vorbe mi-a spus tot planul lui: o gazetă cum n-avusese țara până atunci; o gazetă fără coloare politică; o gazetă de informațiuni de pe câmpul războiului; o gazetă care să cultive entuziasmul popular pe chestiunea independenții... Să-i căutăm numele... Numele unei gazete e greu de găsit; dar după câteva minute de gândire, Dame a fost norocos: *Națiunea română*... Trăiască *Națiunea română*! Am lucrat o zi întreagă pe coale de tipar să-i nemerim fizionomia... Pe seară ne-am învoit cu amicul nostru Cucu tipograful. Capul gazetei s-a aranjat frumos și am și început să dăm materie. A treia zi a apărut primul număr: jumătate cu articole de entuziasm și jumătate cu depeși și corespondențe de pe teatrul războiului. Ceea ce era mai greu de făcut era jumătatea entuziastă: nici declamațiile zadarnice nu sunt ușoare, mai cu seamă când n-ai o deosebită înzestrare pentru așa ceva.

Depeșile însă și corespondențele curgeau ca din izvor, așa că încet-încet, afară de un prim articol declamator, gazeta nu mai conținea decât știri și iar știri, cari de cari mai amănunțite și mai senzaționale. De unde aveam atâtea? Le traduceam din gazete străine și le localizam. Luam dintr-o gazetă de la Viena o corespondență lungă de război, în care se vorbea de lucruri petrecute la Poradin, la Rusciuc, la Varna, la Vidin, la Constantinopol etc. Ei

bine, din această corespondență făceam tot atâtea corespondențe câte lucruri conținea ea, și le datam pe fiecare ca din localitatea unde s-ar fi petrecut lucrul. Astfel, aveam corespondențe din Stambul, Vidin, Varna, Rusciuc, Poradin etc. și, ca să dăm o dimensiune convenabilă fiecărei corespondențe, peste faptul de care era vorba, turnam multă zeamă de fantazie, ş-apoi descrierea localității, notițe istorice și date statistice, mai toate luate dintr-un vechi, dar excelent pe vremea lui, dicționar de conversație.

Națiunea română mergea cum nu mai mersese până atunci gazetă în țară. De unde până atunci gazetele politice nu se vindeau cu numărul, ci se împărțeau numai la abonați, tipărindu-se în cel mult 1.500-2.000 exemplare, gazeta noastră, fără nici un abonat, se trăgea de la 12 la 15 mii. Eram firește foarte mulțumiți și noi și tipograful, care avea parte de tovărășie la câștig. Tipografia *Cucu* era atunci în Lipscani lângă hanul Șerban-vodă, exact pe locul unde este colțul grilajului Băncii Naționale cu strada Caragheorghevici. Ziua și noaptea trăgeau mașinile numai și numai gazeta noastră; iar, în ulicioară, care era pe atunci o înfundătură, făceau un zgomot teribil vânzătorii țipând să li se dea foi: o activitate febrilă continuă. Biuroul redacției îl aveam într-o prăvălioară din aceeași înfundătură, față-n față cu tipografia. De-acolo mânam oștirile, de-acolo ordonam atacul redutelor, de-acolo vedeam fierbând gândurile statelor-majore și samovarele de la Poradin. Dame era un om cu deosebite calități - foarte harnic, neobosit și înzestrat cu o fantazie rară. Aveam o hartă a Peninsulei Balcanice și o sumă de stegulețe de hârtie pe ace cu gămălie. În fiecare zi își așeza armatele și combina mișcările probabile; și ce e drept, în cele mai multe cazuri nimerea mai dinainte mișcările, ghicind gândurile conducătorilor războiului. Mi-aduc perfect aminte că a prevăzut faimoasa diversiune a lui Mehmet-Ali pe Lom, îndată ce am primit gazetele din Viena cu descripția ei amănunțită. Dar gazeta mergea, progresa necontenit din succes în succes: 18.000. Armatele creștine împresurară acuma Plevna. Acolo trebuia să se termine la un fel războiul; către acolo prin urmare steteau ațintite cu încordare crescândă toate privirile. Într-o zi Dame îmi zice:

– Gazeta noastră a întrecut așteptările mele. Am avut o idee fericită. Sunt acuma aproape sigur că ne-am făcut o situație. *Națiunea română* are să fie o moșioară pentru noi.

– Să dea Dumnezeu! am răspuns eu fără mult avânt.

Nu știu de ce, dar aveam un fel de neîncredere în viitor. Pe de o parte consideram succesul spontaneu al gazetei ca un foc de paie, care trebuia să

se stingă cu atât mai curând cu cât s-aprinsese mai iute. Pe de altă parte mă gândeam că războiul o să mai dureze o lună, două, cel mult trei, și că, nemaiavând cu ce să hrănim curiozitatea publicului, o să rămânem și noi cu prea puțină hrană. Când n-o mai fi război, când s-or termina tratativele de pace - căci nu prevedeam că fără un congres european harta Peninsulei Balcanice nu se putea modifica - ce noimă va mai putea avea o gazetă care trăiește exclusiv cu corespondențe și telegrame de pe teatrul războiului? Așa mă gândeam eu; însă tovarășul meu, și mai optimist și mai prevăzător, socotea mai bine.

– Dacă războiul se termină, cum e lucru aproape sigur, în favoarea armatelor creștine, nu se poate închipui ce eră de mișcare publică se va deschide în România independentă, după două veacuri și mai bine de restriște. Mișcarea economică și politică va lua un avânt nepomenit, și *Națiunea română* va fi primul jurnal european în țară.

– Să dea Dumnezeu! am repetat eu. Nu mi-ar părea rău de loc!

Pentru a întemeia însă cu desăvârșire succesul gazetei noastre ne mai trebuia ceva. În starea de încordare în care se aflau spiritele, așteptând rezultatul împresurării Plevnei, nu mai erau de ajuns corespondențele localizate după gazetele vieneze - veneau prea târziu. Ne-am gândit dar, fiindcă aveam acuma mijloace, să trimetem un corespondent special, întâi la Turnu-Măgurele și apoi chiar la Plevna. De colo până colo am găsit unul - un om cu un nume binecunoscut în societatea noastră, binecrescut, afabil și inteligent, dar boier scăpătat. Am hotărât așa: corespondențe prin poștă să ne trimeată în toate zilele, scriind în fiecare seară absolut tot ce ar fi putut afla peste zi; iar telegrame să ne trimeată imediat ce ar afla ceva important, a cărui comunicare ar prezenta vreun caracter de urgență. Pentru telegrame am aranjat un dicționar cu cheie. I-am dat boierului bani de drum, de cheltuială și leafa pe o lună înainte, și l-am expediat la Turnu-Măgurele. Acolo, om de lume, cunoscând multe doamne de la Crucea Roșie și pe ofițerii români, a intrat numaidecât în relațiuni și cu cei mai de seamă ofițeri ruși. Și în adevăr ne trimetea în fiecare zi corespondențe destul de interesante. Într-o zi, pe la începutul lui noiembrie, merg foarte de dimineață la redacție, înaintea lui Dame, care de regulă venea totdeauna înaintea mea. N-apuc să-mi scot haina, și intră factorul de la telegraf. Nu pot zice c-am presimțit ceva, dar mi-a trecut un fior prin tot corpul. Am iscălit tremurând țidula, iar depeșa am aruncat-o pe masă fără s-o deschid. Mi-am făcut o țigară, am fumat-o, și tocmai apoi am luat încetinel depeșa și

fără pripă nervoasă am deschis-o. Iată-i cuprinsul, pe care nu i l-aș putea uita vreodată:

"Medoc fini. Votca, Tzuica, dedans."

Cetesc de zece ori, ținând alături dicționarul cu cheie:

Medoc - Plevna; *fini* - luată; *Votca* - rușii; *Tzuica* - românii; *dedans* - înăuntru.

Ce să fac? să stau să fac un număr de gazetă și tocmai seara să dau știrea? Peste putință! Vestea aceasta de bucurie o s-o aibă și alții; se răspândește de dimineață-n oraș, iar noi venim cu ea după-nfierbințeală. O idee. Alerg în tipografie și strig:

– Să nu se strice zațul numărului de-aseară!

Norocul meu! zațul era neatins. Ieșim tot cu foaia de-aseară într-o nouă ediție cu depeșa! În câteva minute, mașinile pornesc, și vânzătorii aleargă nebuni pe strade zbierând:

- *Națiunea română cu căderea Plevnei!*

Bucureștii întregi în picioare: fierbe lumea toată; încep să se arboreze drapelele tricolore... Un entuziasm furtunos...

Dame, bătându-mă pe umeri, îmi zice radios:

- *Notre fortune est faite, mon bon!*

Dar n-apucă să termine, și auzim un zgomot infernal afară. Publicul dă năvală în înfundătură; huiduiește, lovește, sparge geamuri.

– Fugiți! ne strigă un băiețel de la tipografie, intrând prin dos. Fugiți! vă omoară!

L-am văzut pe Dame galben ca un mort; nu știu cum m-o fi văzut el pe mine. N-am așteptat altă deslușire și am ascultat fără replică de comanda băiețelului.

Ce fusese? Din nenorocire, *Medoc* nu era încă *fini*, nici *Votca* și *Tzuica* încă nu erau *dedans*. Corespondentul nostru făcuse un chef strașnic, toată noaptea cu niște muscali, care-l asiguraseră că, pe când ei beau, Osman-Pașa se preda armatelor crucii. Despre ziuă, afumat de șampanie, ne expediase telegrama cu alte băuturi... *Națiunea română* trăise...

Peste o lună, când a capitulat în sfârșit Gazi-Osman, eu și tovarășul meu am plâns de emoție, ca fiecare român gândindu-se la națiunea sa... *Medoc fini!...*

O cronică de Crăciun...

Într-o urâtă dimineață, pe la sfârșitul lui noiemvrie — ploaie, ninsoare, vifor, să nu scoți un câne afară din bordei — chem pe cel mai încercat colaborator al Revoltei naționale și-i zic:

— Stimate domnule Caracudi, dumneata, care de atâta timp ne-ai dat ca reporter dovezi de strălucită imaginație, ești designat să faci ziarului nostru un important serviciu.

— Care, domnule director?

— Scoatem de Crăciun un număr „literar, științific și artistic". Avem în sertare destulă materie; vom face o frumoasă selecțiune. Ne lipsește numai cronica specială pentru sărbătoarea nașterii... Ce zici?

— Cu plăcere...

— Crăciunul cade luni; trebuie să apărem cel mai târziu joi la 21 de dimineață... Un numar de lux, îngrijit, nu rasolit ca numerele cotidiane; bine aranjat, tipărit frumos și nu ciuruit de greșeli...

— Binențeles; ...dar...

— Dar ce?...

— ...Ia priviți afară, ce vreme!

În adevăr, e un vifor strajnic.

— Ce are-a face vremea — zic eu — cu cronica noastră?

— Nu prea are; dar... mă cheamă părintele la masă; mereu îmi face semne: i-e foame — s-a sculat de dimineață.

Părintele este socrul confratelui. Domiciliază împreună, tocma peste drum de redacția noastră, în curtea bisericii Sf. Ion. De pe prispa caselor se vede drept în redacția noastră, și viceversa, firește. Vara, când ținem ferestrele deschise, îl cheamă reverendul pe ginere-său din gură: „Ignate, gata!" Iarna, îi face semne. De aceea, Caracudi lucrează totdeauna la masa de la fereastră.

— Prin urmare — zic — nu te mai țiu... ne-am înțeles: o cronică de Crăciun — „Betleemul, staulul, ieslea, steaua, magii ș. cl." — nici mai lungă de trei, nici mai scurtă ca două coloane... Mi-ai luat măsura, ca un bun ciubotar ce ești, calapodul mi-l cunoști... încalță-mă, iubite confrate, încalță-mă frumos!

Drept orce răspuns, iubitul confrate deschide fereastra, pe unde dă năvală-năuntru ca un vrăjmaș viforul d-afară, și strigă tare peste drum:

— La moment! să puie ciorba!

Apoi mă salută și iese.

De prisos să fac istoricul căsniciei excelentului nostru colaborator. Mă mărginesc a reproduce câteva documente, după Revolta națională, în ordinea lor cronologică; sunt ieșite toate din pana interesatului, prin urmare mai presus de orice bănuială de parțialitate:

> „Aflăm cu deosebită plăcere că aseară, 11 ianuarie, s-a celebrat, în biserica Sf. Ion, căsătoria valorosului nostru colaborator Ig. Caracudi cu gentila domnișoară Florica, eminenta profesoară de istorie, fiica sf.-sale părintelui stavroforul Pantelie Bârzescu.
>
> Nuni au fost simpaticul și iubitul nostru maestru, directorul Revoltei naționale, cu grațioasa sa consoartă.
>
> Felicitările noastre cele mai călduroase."

Cătră finele aceluiași an, la 21 dechemvrie, a doua zi de sf. Ignat, Revolta inserează în fruntea informațiunilor:

> „Aflăm cu deosebită plăcere că gentila doamnă Florica Ig. Caracudi, eminenta profesoară de istorie, a dat aseară naștere unui drăgălaș băiețel Traian.
>
> Fericită coincidență! în aceeași zi, norocosul tată, valorosul nostru colaborator, d. Ig. Caracudi, a împlinit 35 de ani.
>
> Felicitările noastre cele mai călduroase."

Peste un an și două luni, iar „aflăm cu deosebită plăcere", minus „fericita coincidență", și-n loc de Traian, Decebal.

După un an și o lună, întocmai; dar, în loc de Decebal, Aurelian. La anul în cap, asemenea; însă, în loc de Aurelian, Mircea.

Nu trec bine unsprezece luni, și iar „aflăm"; numai, în loc de Mircea, Dan.

Pe toți, de la Traian până la Dan inclusiv, eu i-am botezat. Care va să zică, vine că suntem rude prin alianță cu familia Caracudi și cu părintele stavroforul; de aceea, sf.-sa îmi zice: „n ’ ne Iancule!"

După plecarea valorosului, caut să-mi aranjez materiile din sertare pentru numărul de lux... Ia să vedem ce putem stoarce cu foarfeca, această presă idraulică a redacției.

Artă fără tendință și tendință cu artă, sau Artă cu tendință și tendință fără artă — 65 de file, cu va urma — studiu estetic de palpitantă actualitate!

Rolul presei ca a patra putere în statul constituțional modern (sfinte Ignate!) — 77 de file, și firește cu va...

În pustiul lumii mari, novelă — o sută de file, format ministerial, foarte mărunt și clar scrise, fără cea mai mică ștersătură sau îndreptare... Asta nu poate fi supusă presei idraulice: totul, silabă după silabă, trebuiește cu scumpătate respectat... Vom da numai începutul în numărul special, și va urma în numerele cotidiane, vreo treizeci de foiletoane duble — un noroc pentru Revolta!... Admirabilă povestire!

În pustiul lumii mari este istoria unui băiat de la țară, care, după ce face studii înalte, la noi și-n Europa, ajunge profesor în mare vază la București. Suflet curat, plin de avânt, de iluziuni și de ideal, ca orice copil sănătos din popor, caută în lumea mare, unde este introdus de un coleg sceptic — lume putredă de corupție — un suflet, să-l înțeleagă... în zadar!... Măști pe obrazuri; în inimi, perfidie! fard și minciună! chloroză și parfum! putrigai în poleială!

Dezgustat de acest „pustiu", se duce-n vacanța mare acasă, la țară, de unde a plecat așa de demult. Acolo, i se redeșteaptă toate amintirile sfintei copilării: i le povestesc cu drag și pe rând, fiecare cu glasu-i particular, căsuța părintească, hanul, aria, pătulul, moara, pârâiașul, clopotele de la biserică și de la gâtul vitelor ce se-ntorc seara-n sat; apoi, potecuțele, păduricea, dealul, valea, soarele, luna, stelele, cântecul pasărilor sălbatice și domestice; în fine, picăturile de ploaie, adiarea vântului, miresmele fânețelor ș. cl.

Încântat de atâtea tainice povestiri, el se-ntâlnește la horă, într-o duminică, cu Neacșa, fată vânjoasă, roșie ca un bujor și „nefardată", care nu știe franțuzește, nici nu dansează bostonul și cake-walk; dar care vorbește o românească pură, plină de farmecul originalității folclorice, și joacă hora și bătuta, brâul și chindia, de dârdâie pământul, până dă de mal pe toți flăcăii satului, ba și pe alții, veniți de prin satele vecine de dor să joace cu dânsa...

El, transportat, supunându-se unei mișcări „lăuntrice", îi face un compliment — ea, asudată, îi arde o palmă; el se vâră s-o ia-n brațe — ea îi trage un pumn în falcă; el se-ndeasă mereu s-o sărute — ea îi zice: „O! călca-te-ar!" și-i dă un brânci de-l aruncă grămadă în șanțul drumului... El se scoală d-acolo zdruncinat, oftează din adânc, se scutură frumos, merge drept la tatăl Neacșei — moș Oancea Tureatcă, un bătrân român neaoș, cuminte și vesel, vestit pentru păcăliturile și glumele lui, șapte poștii de jur împrejur — și... cere mâna bujorului de fată.

E estetic, fiind natural și logic... Ceea ce se numește le coup de foudre (dragoste ca trăsnetul) se explică mai mult decât la orașe la țară, unde nu se

pomenește încă de paratonere... Mâna cerută este, după nazurile de rigoare ale copilei, acordată... Nuntă mare cu descripția amănunțită a tutulor străvechilor datine române, atât de originale și de pitorești... Și eroul e fericit.

„Uf! am scăpat de pustiul lumii!"

Zicând acestea, dă să-și îmbrățișeze nevasta, de față cu atâția veseli nuntași.

„Astâmpăr'te, mă! loì-te-ar!..." zice pudică Neacșa, ferindu-se de indiscreta pornire a legitimului și repezindu-l cât colo...

Toți nuntașii fac mare haz, iar înțeleptul bătrân, moș Oancea Tureatcă, un fel de „povestea vorbei" în carne și-n oase, zâmbind cu adânc înțeles, șoptește:

„Vezi ce face pustia de dragoste, vere?... Aolică, ce-am ajuns, să iubim pe subt ascuns!"

Și așa se sfârșește frumoasa povestire la fila o sută — prea degrabă!... păcat!

Desigur nu sunt un om mulțumit de sine însuși... înțeleg destul de bine cu cât de nesuficiente mijloace m-au înzestrat zânele ursindu-mă carierii pline de-nalte răspunderi, nobilei misiuni de publicist român. Cu toate astea, niciodată n-am simțit sub coastele din stânga dureroasa (după cât văd la alții) rozătură a viermelui invidiei. Slavă ție, doamne ! în inima mea destule rele au putut încăpea; dar n-a fost locșor într-însa și pentru groaznicul parazit verde!... Și totuși, simt nespusă mâhnire la vederea unui pachet de atâtea file format ministerial, curat și mărunt scrise... A! de ce nu poate și pana mea, alergând făr-a se poticni, străbate întinsele albe câmpii?... Cum nu știu și eu birui pe nerăsuflate candoarea câtorva testele de hârtie?... Pentru ce, crude ursitoare, nu e-n stare și mâna mea seacă să toarne atâtea generoase torente și cascade de proză?

Pe când fac tristele mele reflexiuni, intră, plouat ca un cățeluș lățos, tânărul și simpaticul nostru colaborator literar, pseudonimul Piccolino — un copil care a primit de mic o distinsă educație literară franceză în casa părintească; la anul, termină liceul; e încă minor; dar ce talent! cu ce facilitate și personală apucătură îți aruncă rima !

L-am întrebat, când, sfios, mi-a adus întâia oară câteva poezioare, niște adevarate perle: “Enseigne-moi, jeune homme, où trouves-tu la rime” ?… El mi-a răspuns îndată, modest, dar sigur: „La rime, cher patron, est mon souci minime”.

— Piccolino drăguță, tocmai la dumneata mă gândeam... Un număr special de Crăciun numai cu proză e ca un cozonac fără stafide. Poți, te rog, să-mi dai curând două-trei poezioare?

— Vi le aranjez îndată, maestre; le am aproape gata. Și mititelul bard, după ce-și atârnă pălăria și paltonașul, își suflă în degetele-i delicate, se ghemuiește la un colț de masă cu spatele spre sobă și-ncepe să lucreze... I-auz pana scârțâind ca un șoricel care ronțăie pripit în taină.

În mai puțin de o jumătate de ceas, minorul îmi prezintă trei pumni de stafide școală-modernă, pline de savoare.

— Bravo, tinere favorit al grațioasei Erato! Versurile dumitale sunt delicioase. Sper să scoatem un cozonac hors concours.

*

Au trecut peste două săptămâni de la acestea: vine Crăciunul. În fiecare zi, îl întreb pe amicul Caracudi:

— Dar cronica?

— E ca și gata.

— Când mi-o aduci?

— Mâine.

Tot așa de azi pe mâine, am ajuns marți în ajunul lui Ignat: poimâine dimineața trebuie să apară numărul... Materia cealaltă e gata.

Aștept toată ziua — degeaba.

Îi trimit vorbă acasă peste drum — îmi dă răspuns să n-am grije.

Deschid fereastra; îl strig — nimic.

Se-nserează bine... Un gând neplăcut îmi flutură prin cap la amintirea proastei glume ce i-am făcut-o; să știi că am rămas fără cronică de Crăciun — m-a-ncălțat!... Cârpaciul tot cârpacil

D-abia a zburat gândul meu, și iată d. Caracudi... Cum îl văd:

— Cronica! unde e cronica, nene?

— E dată la tipografie.

— Adevărat?

— Pe onoarea mea!...

Și zicând acestea, mă priveste cu acel zâmbet și acea clipire din ochi caracteristice, cari, de câte ori le întâmpini, te fac să gândești: dacă ăsta nu este imbecil, atunci mă crede pe mine că sunt.

De vreo câteva zile se-ndreptase vremea; se zbicise bine; speram, după semne, s-avem zile frumoase de sărbători — când colo, peste noapte spre

Ignat, se schimbă deodată vântul, și țin'te iar!!... Plouă, ninge, îngheață, se topește; vifor orb; o vreme — să nu scoți un reporter afară din redacție.

Mă scol dis-de-dimineață cu grije. Cum mă deștept, îmi dă servitoarea o scrisoare; e de la d. Costică, paginatorul ziarului:

> „Domnule Iancule, cronica dată de d. Caracudi am oprit s-o culeagă; acuma nu merge; trebuie amânată pân' la primăvară. Stăm pe loc cu numărul. Ce e de făcut? Vă rugăm, veniți cât se poate mai curând."

Nu înțeleg... Ce să fie? Iute, mă sui într-o birje... Ce vreme, Dumnezeule!... Am ajuns.

— Ce e, domnule Costică?

— Uite, domnule Iancule. Citesc, ca dus de pe lume:

> „Christos a-nviat!!
> De la un capăt al globului la cellalt, din răsărit până-n apus, de la miazănoapte pân' la miazăzi, pe când natura se-mpodobește în strălucitele vestminte ale primăverii, în sunetele triumfale a mii și milioane de clopote de la mândrele catedrale ale celor mai splendide capitale de imperie, până la umilele bisericuțe din cele mai sărmane cătune, popoarele creștine se salută vesele cu magicele cuvinte: Cristos a-nviat!"

— A! infamul! asasinul! strig eu. M-a omorât Caracudi, frate Costică!... ce e de făcut?

— Faceți dv. ceva la iuțeală.

Fuga, la redacție... Nu voi nici să-mi arunc ochii peste drum... Scriu și șterg, și iar încep și iar șterg... tremur și m-apucă un cârcel la deget... nu mai pot ținea condeiul... Și ceasurile sunt aproape zece!... și iar îmi blestem ursitoarele!... când — apare pe ușe, cine!... cine? asasinul! D-abia pot ridica privirea și, cu glasul leșinat ca de lehuză după grea facere, îi zic:

— Mersi, nene Caracudi!... Bine ți-ai bătut joc de mine, drăguțele!

— Cum joc, domnule director?

— Poftim.

Și-i întind filele mototolite. Le privește și-ncepe să râză.

— Scuzați; a fost o mică eroare... Eu le am cronicele astea gata... Dar, prin ce am trecut de ieri până adineaori — dac-ați ști! am greșit; n-am luat seama când am scos-o din sertar... (și cât îmi vorbește foarte volubil, mereu se uită pe fereastră). Merg să v-aduc una de Crăciun... știu sigur că am și una de Crăciun... trebuie să am și una de Crăciun... Numa s-o găsesc... fiindcă acuma e un deranj la noi... Nu v-am spus... A născut Florica...

Eu, din ce în ce mai leșinat:

— Când?

— Adineaori, pe la șapte dimineața...

— ...Cum?

— E fată... dar are încă dureri.

— Atunci, nu mai trebuie să te duci, frate Caracudi. Tot ce te rog e să iei un condei, că eu nu pot scrie, am un cârcel la degete...

Scot din raft tomul 11 din Larousse, îl deschid și zic blând valorosului tată:

— Scrie, te rog.

El s-așează la locu-i lângă fereastră, pe care o șterge bine de abureală cu căciula. Eu dictez:

> „Sărbătoarea Crăciunului este una dintre cele mai vechi ale creștinătății. Ca să ajungem la epoca instituirii ei, trebuie să suim până aproape de leagănul bisericii. După unii autori, această sărbătoare a fost statornicită, la anul 138 al erei noastre, de către episcopul Telesfor..."

Văd pe Caracudi scriind cu ochii pe fereastră, fără să se uite la condei.

— Ce-am zis? îl întreb.

— „...anul 1883 al erei noastre de către episcopul Telefon..."

Și până să-i strig eu „ieși afară!" trântește condeiul, pune mâna pe căciulă și iese ca din tun, bufnind ușa.

Peste un moment, Piccolino... îi dictez articolul. Dup-amiazi tirajul a patru pagini e aproape gata...

Și iată iar d. Caracudi — foarte radios.

— Domnule director, am o informațiune care trebuie să treacă neapărat în numărul de lux. Știu că o să vă facă plăcere... Și-mi citește:

> „Aflăm cu deosebită plăcere că gentila doamnă Florica Ig. Caracudi, eminenta profesoară de istorie, a dat azi-dimineață, 20 decembrie, naștere la două fetițe, Despina și Kiajna.
>
> Fericită coincidență! în aceeași zi, norocosul tată, valorosul nostru colaborator, d. Ig. Caracudi, a împlinit 40 de ani.
>
> Felicitările noastre cele mai călduroase."

Numărul nostru a ieșit tare frumos. Au făcut mult efect și articolele științifice și poeziile și începutul nuvelei; dar mai ales au impus un vădit respect confraților informația cu „fericita coincidență" și savantul meu articol despre instituția sfântului episcop Telefon.

Duminică, în ajunul Crăciunului, primim la redacție vizita părintelui stavroforul Pantelie Bârzescu, care vine să ne heretisească cu nașterea, însoțit de valorosul nostru colaborator — strașnic de veseli amândoi.

— Nașterea ta, Christoase dumnezeul nostru, răsărit-a lumii lumina cunoștinței... ș.cl.

Și după ce isprăvește cântarea:

— La mulți ani, n'ne Iancule!

Eu mă închin smerit, sărut icoana și, aruncând ginerelui o privire dulceagă, răspund socrului:

— Adevărat a-nviat, taică părinte!

Ș-afară-i grozav... și plouă și ninge, și pică și-nghează... o zloată cumplită... un vifor nebun... o vreme, prăpăd! să nu iasă un popă afară din casă.

O lacună

Lache Diaconescu și Mache Preotescu sunt impiegați în aceeași mare administrație și totodată sunt foarte buni prieteni. Pe lângă acestea, Mache s-a logodit zilele trecute cu sora d-nei Diaconescu, d-ra Cecilia Pavugadi, care-și termină la vară cursul de piano la conservator. Colegi, prieteni și cumnați... În această întreită calitate, cei doi camarazi ies de la cancelaria lor la șase ore seara și, sub aceeași umbrelă, pornesc pe Calea Victoriei la vale, să se abată pe la o băcănie; trebuie să târguiască niște mezeluri pentru masă — Mache va prânzi la Diaconescu împreună cu d-ra Cecilia. În treacăt, Mache ia, de la o cofetărie, bomboane și prăjituri, și dintr-o florărie două buchete. Pentru cine?... Ghiciți... Se-nțelege că dintre cei doi camarazi cel mai grăbit nu este Lache. De aceea Mache îi zice, de câte ori Lache vrea să se oprească la vreo vitrină:

— Lasă, monșer; ai mai repede, ca e târziu; să nu ne aștepte damele! La care, Lache răspunde:

— Lasă, monșer; știu eu; nu o să ne punem la masă de acum. Dar Mache replică:

— Da, decât iar nu face să mergem tocmai la vremea mesii; să nu ne aștepte damele!

Mergând așa, ajung în Piața Teatrului... Lache zice:

— Ai să bem câte o bere la Gambrinus...

— Întârziem, Lache...

— Lasă, monșer, știu eu... Numa câte o bere...

— Da, decât nu face pentru ca să ne aștepte damele...

Și amândoi intră în berărie... Aci, se-ntâmplă să găsească o sumă de colegi, cari le fac loc la masa lor strângându-se cât se poate. Colegii urmează o discuțiune foarte animată: ei comentează decizia Curții în procesul asasinatului și complotului bulgăresc; și daca voim să fim drepți, trebuie să mărturisim că cea mai deplină armonie domnește în această dezbatere: toți sunt de părere că decizia este dreaptă și bine cumpănită. Dar cei doi prietini intervenind în dezbatere, Lache, „pentru prima oară în viața lui", constată cu regret că legea noastră penală prezintă o lacună, că „n-avem pedeapsa cu moarte". El nu este un om crud — toată lumea care-l cunoaște știe foarte bine aceasta...

— Dar când vine, mă-nțelegi, un caz ca acesta, ca să nu mai aibă cineva siguranța vieții în țara lui...

—Țal! strigă Mache bătând în masă...

— ...Când orice asasin, mă-nțelegi, plătit de o mână criminală, poate pentru ca să vie, sub pretext de politică, și în țara ta, când ești liniștit și când ești cu conștiința împăcată că ți-ai împlinit până-n capăt datoria, și nu ești întru nimic vinovat, pentru ca să vie, mă-nțelegi...

— Țal! țal!! strigă Mache bătând foarte tare în masă.

— Ci stăi, monșer!

— E târziu, Lache!

— Ce târziu?

— Nu face pentru ca să ne-aștepte...

— Stăi un moment... Pentru ca să vie, mă-nțelegi...

—Țal!!!

— ...Aș!... Asta, nu! să mă ierți!Asta, trebuie pedeapsa cu moarte! Opiniile sunt împărțite de acum încolo. Părerea lui Diaconescu găsește la câțiva camarazi aprobare, pe când alții o combat „în numele principiilor moderne".

— Principiile moderne!? strigă Lache. Da dumnealor, mă-nțelegi, moderni sunt?

—Țal!!! strigă desperat Mache.

— Ci stai! monșer; mă plictisești...

— E târziu, Lache... Șapte trecute...

— Nu e nici șapte și jumătate.

— Era vorba la șapte.

— Las' că știu eu... Ce-ți pasă?

— Da, monșer; dar nu face pentru ca să lăsăm s-aștepte...

— N-așteaptă, n-ai grije, știu eu... Care va să zică, dacă vii și invoci principiile moderne, apoi, te rog, fă bunătate și le aplică dumneata mai întâi, ca să ai dreptul pentru ca să zici „principiile moderne". Dar pumnalul d-tale tot principii moderne este?... Care va să zică toporul tot principii moderne, ai?

— Lache !

— Las'că nici noi nu suntem așa de proști, cum credeți dv., pentru ca să nu știm ce va să zică principiile moderne.

— Lache!!

— Ești teribil, monșer, când îți abate ție ceva; ești teribil, parol! Lasă-mă, domnule, să termin, și mergem... Ești teribil, parol!

— Șapte și jumătate, Lache!

— Ia să știe dumnealor că este aici o justiție, care pedepsește cu asprime orice tentativă, mă-nțelegi...

— Lache!

— Ia să știe că sunt judecători la Berlin!

— Lache!!

— Că în materie politică nu-ți este permis a mai întrebuința violența fără să mergi la ghilotină...

— Lache!!!

— Ești teribil, monșer, parol!

— Opt fără un sfert, Lache; dacă nu mergi, eu te las; mă duc singur...

— Cum, singur?

— Mă duc la un birt... Nu face să lăsăm damele pentru ca să ne aștepte... Țal! Țal!!

Plătesc în sfârșit, salută pe camarazi și, pleacă. La ușe, Lache se oprește... I-a fulgerat prin minte încă un „argument". Se-ntoarce si pornește-napoi spre masa camarazilor:

— Și-n definitiv, mă-nțelegi...

Dar Mache-l apucă, îl învârtește-n loc și-l scoate pe ușă.

— Ești teribil, monșer, parol! zice Lache. Hai la băcănie... Trebuie să luăm mezeluri.

În băcănie, alți camarazi... Iau țuici și comentează — ce? decizia Curții, firește.

— Lache! zice Mache cu groază... Haide-n altă partel Dar Lache a intrat deja în dezbatere și, „pentru prima oară în viața lui", trebuie să constate cu regret că legea noastră penală prezintă o lacună... De astă dată însă, Lache întâmpină o opoziție crâncenă. Mai cu seamă Sache Potropopescu se ridică în contra teoriei barbare a lui Diaconescu cu un formidabil bagaj de argumente științifice. Dar Diaconescu zâmbește caracteristic: se vede bine că mestecă-n sine o replică zdrobitoare.

— Lache! zice dezolat Preotescu; lasă, Lache! Aide că am cumpărat mezelurile... Aide, Lachel lasă, Lache!

— Nu las, domnule!

— Aide, Lache! Opt trecute, Lache! Nu face pentru ca...

— Ești teribil, monșer, parol!

Atunci Preotescu, foarte rugător către Potropopescu, care urmează cu argumentația lui:

— Lasă, Sache!... E târziu, Sache!

— Și-n definitiv... zice Lache.

Dar Mache îl împinge spre ușă, îl scoate afară și-l urcă-ntr-o trăsură.

— Înainte, birjar! și mână mai iute!

— Ești teribil, monșer, parol! Trăsura merge în fuga...

— Opt și jumătate, Lache; ne-așteaptă damele; ne-am făcut de rușine; să vezi ce supărate o să fie!

— Ia lasă-mă, monșer! dumneata nu vezi ce absurdități susțin dumnealor... Cum?... Care va să zică să intri dumneata în casă la mine cu pumnalul, cu toporul, cu conspirații, cu comploturi și asasinaturi, și eu să stau cu mânile în șolduri și, în loc să te iau de urechi ca pe un măgar, și să-ți zic: „destul! pân-aci! nu-ți permit mai mult în țara mea!" — eu, nu! eu să viu pentru ca să-ți zic: „bravo! bine faci! să mai poftești și aldată..." Să mă ierți! astea să le spuie d. Potropopescu la alții, asta nici o umanitate nu poate pentru ca să fie!...

— Mână mai iute, nene! strigă Mache cătră birjar.

— Eu, orice-ar zice d. Potropopescu, eu să-mi dai voie pentru ca să zic că legea noastră penală prezintă o lacună.

Au ajuns... Mache sare repede jos, plătește birjarului și, încărcat în buzunare cu mezeluri, într-o mână cu pachetele de la cofetărie, în alta cu două buchete, sună destul de emoționat. Dinăuntru s-aud valuri de armonie. Dar clopoțelul zbârnâind, pianul amuțește ca prin farmec. Peste un moment, domnișoara Cecilia Pavugadi deschide... Scuzele d-lui Preotescu pentru întârziere sunt pe deplin primite de cele două dame: îl cunosc așa de bine pe d. Diaconescu... „Când vine dumnealui vreodată la vreme?..." Doamnele sunt încântate de atenția d-lui Preotescu: așa frumoase buchete!... La masă...

— Domnule Preotescu — zice d-ra Pavugadi — ți-am preparat o surpriză: am studiat o bucată...

— Sublimă! zice madam Diaconescu.

— A! domnișoară...

— Ți-a plăcut — zice Lache către Mache — ți-a plăcut d. Potropopescu cu absurditățile dumnealui... Auzi dumneata!...

— Lasă, Lache! zice Mache.

— Ești teribil, monșer, parol!

— Și ce bucată, domnișoară?

— O bucată nouă... Stella confidente...

— Eu nu-i înțeleg, pe onoarea mea, zice d. Diaconescu; când vezi că și popoarele cele mai civilizate...

— Lasă, Lache... O s-o cânțați, sper...

— Firește...

...Toată lumea se scoală de la masă. Cafeaua se servește în salon. D-ra Pavugadi se așază la clavir și-ncepe. Mache în picioare, transportat, extaziat, se lasă dus de acele valuri de armonie... Dar Lache îl trage discret de mânecă și-i zice încet, ca să nu turbure liniștea artistei:

— E absurd, monșer, să intru în casa dumitale cu toporul... și dumneata, mă-nțelegi...

— Lasă, Lache!...

— Lacuna asta trebuie, monșer...

— Lasă, Lache... s-ascultăm, Lache!...

— Ești teribil, monșer, parol!...

O zi solemnă

1899

Zi-ntâi de mai stil nou 1900, zi de redeșteptare, ziua florilor, ziua triumfului primăverii, a fost ziua și a unui alt mare triumf - triumful unei idei mari! ziua-n care s-a realizat în fine un ideal de multă vreme hrănit cu pasiune în sufletul celui mai neobosit dintre primarii urbani ai regatului, în sufletul bravului meu amic Leonida Condeescu, primar al urbei Mizil. Numai acela care a luptat în viața lui pentru o idee mare, numai acela care și-a jertfit liniștea, odihna, totul pentru o cauză publică, numai acela poate înțelege importanța zilei de 1 mai 1900. Mizilul!... Așezată la poalele Tohanilor, celebre podgorii, această urbe - o grădină - se răsfață cu multă cochetărie pe o pajiște plană, asupra căreia bate soarele în plin de cum răsare și până apune, iarna și vara. Rar se găsește o panoramă așa de plăcută și atât de luminată: la miazănoapte, trâmba podgoriilor aci aproape, și mai sus, în depărtare, treptele din ce în ce mai azurii ale Carpaților; la miazăzi, câmpia vastă, care se-ntinde, ușor povârnită, până departe-n Dunăre. La spate, cea din urmă treaptă a munților; în față, nețărmurita zare a câmpiei. Se poate zice că Mizilul este poarta Bărăganului. Alături se află Fefeleiul, ilustru pentru vechimea lui istorică, leagănul aristocrației de pe albia Buzăului; se mai află apoi aci aproape Inoteștii și mai încolo Lipia, amândouă vestite pentru cultura pasionată a rasei cavaline și pentru cursele de cai pe deșelate și pe distanțe de sute de kilometri...

Se întinde o câmpie
Pe sub poale de Carpați,
Câmp deschis de... călărie
etc.

Mizilul strălucește în mijlocul tutulor, până acuma ca reședință de subprefectură și ca una din cele mai importante centre politice ale țării. El datorește însă în mare parte importanța sa activității, energiei și devotamentului lui Leonida Condeescu. Se poate oare zice Termopile fără a zice Leonida? Nu, desigur. Ei! tot astfel, cine zice Leonida, zice Mizil. Mizilul nu se poate concepe altfel; dar nici Leonida.

Ce a făcut Leonida Condeescu pentru urbea lui este imposibil de descris pe larg într-un cadru așa de strâmt. Mă voi mărgini prin urmare a consemna, în liniamentele lor generale, unele din faptele sale cele mai importante, al căror mobil a fost totdeauna dorința fierbinte de a afirma importanța Mizilului, de a grăbi ridicarea Mizilului, de a realiza înflorirea Mizilului. Este Leonida un ambițios? Da, fără îndoială! zic eu; dar când ambițiunea nu este egoistă, ci altruistă; când ea s-aprinde pentru binele public, este nobilă și mai presus de orice laudă. Din frageda lui tinerețe, Leonida a visat un Mizil mare, un Mizil cel puțin capitală de district deocamdată... Astfel, odată l-a-ntrebat profesorul la lecția de geografie:

– Leonido, care e capitala județului Buzău?

– Mizilul, domnule! a răspuns cu mândrie tânărul Leonida, viitor primar al urbei sale natale.

– Nu-i adevărat, Leonido, a zis profesorul; e Buzăul... Dar capitala județului Prahova?

– Mizilul, domnule! a răspuns hotărât junele.

– Nu-i adevărat, Leonido; este Ploeștii. Dar a județului Ialomița?

– Mizilul, domnule! a răspuns desperat băiatul.

– Nu-i Mizilul; e Călărașii... Treci la loc!

Leonida a tăcut, încruntându-și sprâncenele - e foarte sprâncenat - și a trecut la loc. Dar dacă a tăcut, asta nu înseamnă că n-a gândit...

"A! și-a zis el în gândul lui. A! care va să zică, Mizilul nu e capitală de județ!"

De atunci tânărul nu a mai avut astâmpăr, și, înainte chiar de vârsta legiuită, s-a aruncat cu pasiune în luptele politice, și - orice glumă deoparte - trebuie să mărturisească fiecine că puțini dintre bărbații noștri politici mari și mici au fost așa de consecvenți ca Leonida: soldat credincios al partidului conservator, încă de pe vremea când nu se-ndura să crează că Mizilul ar putea fi ceva mai puțin decât capitala Ialomiței, dacă nu a Buzăului sau a Prahovei, a rămas până astăzi același - partidul său n-are un membru mai nestrămutat și mai devotat. Toate stăruințele lui Leonida pentru a face din Mizil capitala unuia dintre cele trei județe limitrofe au rămas infructuoase: era peste putință a se degrada, fără nici un motiv plauzibil, Ploeștii, Buzăul, ori Călărașii. În privința Ploeștilor, Leonida găsise motivul, un motiv destul de puternic: Ploeștii se făcuseră vinovați de o crimă contra unității statului; acest oraș se proclamase odată ca republică independentă; statul avea tot dreptul să pedepsească Ploeștii și să declare Mizilul capitală a Prahovei. La

această argumentare zdrobitoare a lui Leonida, i s-a răspuns că un caz identic se petrecuse cu sora noastră de ginte latină, Franța: Parisul se declarase și el comună independentă; cu toate astea, nimeni nu s-a gândit să-l pedepsească prin degradare, mutând capitala districtului în altă parte, la Versailles, de exemplu.

Atunci, Leonida a propus guvernului o altă soluțiune: să se ia câte o bucată din cele trei județe limitrofe, să se facă un trup, care să se declare județ de sine stătător cu capitala Mizil. Soluțiunea era neadmisibilă, din cauza crizei de care suferea tezaurul public.

Fără să renunțe a gândi la realizarea visului său într-un timp mai oportun, Leonida a început să stăruie ca barem să se strămute la Mizil episcopia de Buzău. Fatalitatea însă! S-a opus sinodul.

– Atunci, dacă nu se poate episcopia, strămutați la Mizil măcar regimentul 32!

La aceasta s-a opus comenduirea corpului respectiv de armată.

– Atunci, dacă nu se poate regimentul 32, înființați-ne un liceu clasic și mutați la Mizil Facultatea de medicină din Iași!

La aceasta s-a opus Ministerul Cultelor.

– Sau clădiți-ne un teatru național cu o subvenție din partea statului!

La aceasta s-a opus Direcția generală a teatrelor.

"Mulți vrăjmași are Mizilul!" a gândit cu amărăciune Leonida, și la acest gând și-a îndoit energia. A cerut o audiența la rege. La această audiență, Leonida și-a așternut tot programul său de dezvoltare a Mizilului, arătând în culori vii suveranului perspectiva unui măreț oraș, care să fie cu vreme fala regatului.

– Sire, tot s-a făcut pentru alte orașe; pentru Mizil, nimic! Noi n-avem reședință de județ, n-avem tribunal, n-avem episcopie, n-avem regimentul 32, n-avem liceu, n-avem facultate de medicină, n-vem teatru național, n-avem pod peste Dunăre - n-avem nimic, nimic, sire!... Rugăm pe maiestatea-voastră să ni se dea și nouă ceva din toate astea. Să nu se uite că Mizilul este un oraș care a luat totdeauna parte cu entuziasm la cele mai mari acte ale istoriei naționale; este păcat, sire, ca Mizilul să fie astfel persecutat! căci nu putem pentru ca să zicem alt decât că este o persecuțiune!

Suveranul a promis că va recomanda atențiunii guvernului stăruințele energicului primar, și-n adevăr, cum a văzut pe președintele consiliului, i-a

vorbit despre Mizil și despre Leonida. Președintele consiliului a surâs cu bunătate și a spus regelui:

– Sire, primarul Mizilului este un tânăr foarte meritos; însă are... are... nu un cusur, ci un exces de calitate: ține să facă, cu orice preț și cât se poate mai iute, din urbea sa măcar un port de mare...

Pe când Leonida medita asupra chestiunii arzătoare: "ce s-ar putea cere guvernului în favoarea dezvoltării Mizilului?" iată că Direcția generală C.F.R. înființează expresul București - Berlin via Breslau. Leonida ia itinerarul oficial și vede... o scăpare din vedere, probabil! o greșală de tipar, desigur!! în dreptul Mizilului nu se indică ora - o linie dreaptă, ca la Inotești și la Vintileanca! Aleargă la gară... Cercetează... Nenorocire! Nu e scăpare din vedere, nu e greșală de tipar! Este exact: expresul trece pe la Mizil fără să se oprească, nici la dus, nici la întors!

A! asta e prea mult!

Un an! un an întreg de alergături, de stăruințe, de protestări, de amenințări! un an de neliniște, de neodihnă, de luptă eroică! Atâta luptă trebuia să fie-n sfârșit încoronată de succes. În sfârșit, de la 1 mai stil nou, trenul numărul 5 Bucarest - Berlin și trenul numărul 6 Berlin - Bucarest se opresc în gara Mizil. Cel dintâi sosește în gară la 10 și 12 minute și pleacă la 10 și 13 antemeridiane; cel d-al doilea sosește la 6 și 37 și pleacă la 6 și 38 postmeridiane. La trecerea primului tren, simpaticul primar al Mizilului, în culmea emoțiunii, emoțiune legitimă a unui triumf atât de greu repurtat, a expediat colegului său, primarului de la Breslau, următoarea telegramă:

Maire Bürgermeister,

Breslau.

Aujourd'hui jour solennel matin precises 10 h. 12 min. express Bucarest - Berlin arrete gare notre Midil pavoisee foule enorme presque dix mille personnes applaudissements frenetiques enthousiasme comble commission trois citoyens notables montes aller Buzeo banquet rentrer soir precises 6 h. 37 min. Midil express Berlin - Bucarest. Vive Allemagne! Vive Roumanie! Vive Breslau! Vive Midil! Salutations fraternelles!

Maire Bürgermeister Midil

Leonida Condeescu

(Primar Bürgermaistru, Breslau - Azi-dimineață zi solemnă precis 10 și 12 min. expres Bucarest - Berlin oprit gară la Midilul nostru pavoazată mulțime enormă aproape zece mii persoane aplauze frenetice entuziasm la culme comisiune trei cetățeni notabili suit merge Buzău banchet se-ntorc seara acasă Midil precis 6 și 37 min. cu expres Berlin - Bucarest. Trăiască Germania! Trăiască România! Trăiască Breslau! Trăiasca Midilul! Salutări fraterne etc. - trad. a.).

Înainte de înapoiarea comisiei de trei de la Buzău, Leonida primește următoarea telegramă:

Maire Bürgermeister,

Midil.

Breslau touche profondement sentiments Midil! Vive energique maire Leonida Condeescu!

Maire Bürgermeister Breslau
Nedescifrabil

(Primar Bürgermeister, Midil - Breslaul adânc atins de sentimentele Midilului! Trăiască energicul primar Leonida Condeescu! - trad. a.).

A! dar nu e totul sfârșit! zice Leonida, și se suie în expresul numărul 6.

– Unde merge acest primar, care nu obosește niciodată?

– La București.

– Ce treabă are la București?

– Merge să stăruiască la C.F.R. ca, pe tăblița albă cu litere roșii, care indică direcția celor două exprese, să se scrie de acum: *Berlin-Bucarest via Breslau-Midil*, și, viceversa: *Bucarest-Berlin via Midil-Breslau.*

Om cu noroc

Amicul meu, domnul Manolache Guvidi, este o persoană cunoscută în societatea noastră; e un om cu avere însemnată câştigată printr-o muncă onorabilă; e un om inteligent şi serios, un bun soţ şi un bun tată de familie. Cu atâtea calităţi trebuia să reuşească în lupta pentru viaţă: invidioşii, cu toate clevetirile lor, n-au putut nimic în contră-i.

Odată, în vremea primei sale căsnicii, el avea o mare întreprindere publică, - aceea a fost începutul prosperităţii lui, deoarece din câştigul acelei afaceri a ieşit cheagul averei frumoase de care se bucură astăzi. Invidioşii intriganţi căutară să-l sape şi după o campanie înverşunată prin grai şi prin presă, reuşira să producă în cercurile înalte un curent defavorabil amicului Manolache.

Alergături, protestări, plângeri fură zadarnice din parte-i. Atunci, ca să nu se dea bătut şi totuşi să nu mai meargă fără folos la locurile oficiale, unde fusese bruscat şi ameninţat cu rezilierea contractului şi cu un proces răsunător, el trimise pe nevastă-sa să parlamenteze cu un personaj de mare influenţă, care oricând îl ajutase la nevoie arătându-i multă bunăvoinţă.

Domnul Guvidi se cunoştea pe sine; el ştia că, cu caracterul său "neîncovoiat şi mândru", n-ar fi putut conduce aşa de bine ca soţia sa aceasta daraveră delicată. Doamna Guvidi, deşi foarte tânără, sub întâţişarea şi manierele ei copilăroase, ascundea mai mult tact diplomatic. În adevăr, bărbatul socotise cuminte: ceea ce omul "tare şi aspru", cum se ştia el, ar fi putut compromite, femeia a scos-o cu blândeţe la un fericit capăt.

Gurile răuvoitoare au trebuit în sfârşit să tacă ostenite; iar amicul nostru luat îndeaproape de tot sub puternica protecţie a înaltului personaj de care am vorbit, şi-a putut urma înainte treburile şi realiza câştigul însemnat pe care-l merita munca lui inteligentă şi neobosită.

Şi nu numai atâta: de la această împrejurare s-a stabilit între familia Guvidi şi protectorul său o prietenie din cele mai călduroase, care a plutit într-un senin neîntrerupt atâţia ani - până când moartea crudă a răpit în floarea vârstei pe doamna Guvidi.

Sărmana femeie! aşa de tânără, aşa de frumoasă şi atât de iubită! Cine-şi putea închipui! Şi ce gol a lăsat ea în urmă!

> "IREPARABILĂ PIERDERE PENTRU CEI CE RĂMÂN NECONSOLAŢI."

Acestea sunt cuvintele negre și pline de durere ce le-am citit cu toții pe panglica lată a celei mai frumoase cunune cu violete de Parma, când au urmat tristul convoi. Iar pe cununa depusă de jalnicul soț era o vorbă și mai scurtă, și mai sfâșietoare:

"MEMORIE ETERNĂ: GUVIDI DEZOLAT!"

Mult a trecut de atunci și timpul, ca mai totdeauna, a alinat "eterna" durere, umplând încet-încet cu uitare golul ce-l lăsase în urmă-i încântătoarea pierdută.

Când golul a fost cu desăvârșire umplut, amicul nostru Manolache s-a însurat a doua oară.

Omul cu noroc!

Aceasta, soția a doua, este tot așa de tânără și de frumoasă cum era odinioară răposata: iar cât despre tactul diplomatic, atât de necesar când are cineva daraveri mari și multiple, putem spune că o întrece.

Și de aceea afacerile casei Guvidi & Co. sporesc mereu și merg din ce în ce mai bine: succesul este robul amicului nostru; norocul umblă după omul acesta ca un câine ascultător și credincios.

Mă gândeam tocmai ce roman bogat și senin s-ar putea face din studiul vieții acestui tip de om fericit, pe care-l cunoaștem toți așa de bine în societatea noastră, când iată că primesc prin poștă următoarele:

"Domnul și Doamna M. Guvidi au onoarea a vă ruga să petreceți ziua de duminică la moșia lor Moara-de-Piatră.

Adunarea restrânsă de intimi.

Ținuta absolut fără pretenție: où il y a de la gène, il n'y a pas de plaisir.

Nota. La gară v-așteaptă trăsura".

Stilul e femeia... Grațioasa doamna Guvidi! îi cunosc scriptura și dictonul favorit, pe care-l spune așa de des și cu o atât de fermecătoare clipire de ochi!

Moara-de-Piatră ca moșie e o moșie mică, da, dar ce rai mic!

E așezat la distanță de douăzeci de minute de la gară... Un parc mărț și un cottage englezesc cum se găsesc rar la noi.

Cu cât socotiți că a cumpărat moșia asta? - N-o să credeți, căci în adevăr eu însumi n-aș crede, dacă n-aș ști pozitiv. Cu cât?... Cu o pereche de cai roibi… atât! Frumoși cai, ce e drept: dar, oricum, să capeți o moșie, care face două sute cincizeci de mii de lei ca o para, pe o pereche de cai, care mult-mult să facă cinci mii, cinci mii cinci sute! Aci însă a lucrat un alt factor mult mai puternic decât interesul - patima.

Fostul proprietar al Morii-de-Piatră era mult cunoscutul N... distinsul sportman, un flăcău destul de copt, putred de bogat, și care, cum îl știm toți, are o pasiune neînfrânată pentru cai. A văzut odată la șosea pe doamna Guvidi cu roibii, - îi mâna singură -, în cine știe ce dispoziție de spirit se afla omul - se zice că jucase toată noaptea trecută la "Jockey" și pierduse mult - și de atunci n-a mai avut pace nici somn.

Astea le povestește însuși amicul nostru comun, Guvidi.

Caii aceia au devenit pentru N... o marotă, o idee lixă, o boală, cum vreți s-o numiți. Ce n-a făcut ca să-i capete? I-a urmărit pretutindeni; a legat cea mai strânsă prietenie cu Guvidi, a stăruit, s-a rugat, s-a umilit... în zadar toate. Deși bărbatul stăruise să-i facă hatârul noului prieten, nevasta nu voia cu nici un preț.

"Nu fac târgu pe bani! a zis ea odată cu hotărâre.

– Atunci, pe ce? a întrebat N... cu tonul omului gata la toate.

– Pe... N-o să vrei...

– Orice!

– Pe Moara-de-Piatră a răspuns scurt! femeia, care era acuma parcă mai frumoasă ca totdeauna.

– Ei! prea exagerat! a întrerupt Manolache, amestecându-se și el în vorbă din fundul salonului unde-și citea gazeta.

– Ce te-amesteci dumneata în tocmeala noastră?... nu te privește!" i-a obiectat doamna încruntându-se ca un copil răsfățat. Domnul Guvidi dete din umeri și-și urmă înainte citirea.

"Îți place mult?... mult? a întrebat N...

– Mai mult desigur, decât îți plac dumitale… caii mei, a zis ea zâmbind cu un fel de răutate sceptică.

– Asta este peste putință! a răspuns N... încet și înecat, și ochii lui, care văzuseră multe, ațintiți în ochii femeii tinere, sclipiră într-un chip foarte ciudat.

– Nu crez până nu mi-oi dovedi-o!" zise ea și mai încet accentuându-și bine zâmbetul răutăcios.

Târgul s-a făcut... Nici nu se putea altfel - altfel nu căpăta N... ceea ce dorea cu o atât de adâncă pornire... Roibii au fost ai lui..

Și astfel, de vreo șase ani acuma Moară-de-Piatră este proprietatea Guvizilor.

Am ascultat de gentila invitație și nu mi-a părut rău. E în adevăr un loc încântător, și am petrecut în sânul acestei familii model cum nu se poate mai bine.

Dar nu era o petrecere ordinară: se rupea turta Nicuții - copila unică împlinea cinci ani.

Câte și ce daruri - o avere!... între altele o fotografie recentă, - încadrată în patru vergele de aur masiv, prinse la încheieturi cu ținte de diamant ca boabele de năut, - nașul ținând în brațe cu dragoste pe mica fină, care-i râde cu nevinovăție.

Nașul a făcut o frumoasă surpriză oaspeților: a adus din București muzica roșiorilor.

Ospățul a fost strălucit și balul pe iarbă verde foarte animat și vesel.

A doua zi, luni, având fiecare dintre invitați afaceri de dimineață, am trebuit toți să luăm trenul care trecea la unu noaptea.

O noapte de septemvrie limpede ca sticla curată... vreme dulce și lună plină... zece trăsuri mergând la pas și banda roșiorilor cântând un marș triumfal în frunte - de neuitat.

Familia Guvidi cu nașul ne-a condus la gară.

Ne-am suit în vagon cu toții, după ce am mulțumit gazdelor și îndeosebi doamnei, care făcuse onorurile cu grația ei obișnuită etc.

N... care n-avea ca noi treaă, a rămas pentru o noapte la Moara-de-Piatră. Guvidi, așteptat a doua zi negreșit în orașul P... unde-l chemau niște afaceri urgente, a rămas în gară să apuce trenul ce venea din București și cu care noi ne încrucișam la întâia stație.

Se înțelege că în tren am vorbit toată vremea numai de petrecerea minunată de cu ziuă, și am fost unanimi în a ferici, cu mai multă sau mai puțină invidie, pe amicul Manolache de cât noroc a avut și are.

Doamna Z... una dintre invitate, o văduvă respectabilă, care știe toate câte se petrec în societatea noastră și chiar mai multe; ne-a afirmat pe drum - "contând, se înțelege, pe discreția noastră" - că N…, cum e cam bolnăvicios, și-a făcut testamentul și lasă aproape toată averea sa copilei lui Manolache, pe care o iubește la nebunie.

Și toți, firește, am trebuit să zicem iarăși:

"Mare noroc pe Guvidi!"

Petițiune

E în toiul verii, când serviciile publice încep dimineața la 7 și sfârșesc la 2 d. am. Toată noaptea a bântuit căldură apăsătoare și acuma, pe un cer senin, a răsărit soarele, amenințând cu groaznică dogoare. Ce are să fie peste zi?

Sunt 7 ceasuri fără 10 minute de dimineață. În biuroul registraturii generale a unei mari administrațiuni, impiegatul își pregătește registrul, așteptând să bată ceasul, ca să ridice oblonul de la ferestruia pe unde i se-nmânează corespondența oficială și petițiile particulare. Pe când se șterge de sudoare, gândind la cine știe ce, aude ciocănituri la oblonul lăsat. Se uită la ceasul său, regulat adineaori după cel oficial: 7 fără 5 minute… Dă din umeri, se șterge iarăși și gândește mai departe… Ciocăniturile de afară au trecut; dar peste câteva momente iar încep cu mai multă tărie și insistență. Impiegatul dinăuntru se uită iar la ceas: 7 fără 2 minute. Dă din umeri, se șterge de sudoare și-și urmează gândurile intime… Ciocăniturile se-ndoiesc cu violență… În sfârșit cele două minute au trecut: ceasul arată 7 punct. Impiegatul trage zăvorul și ridică oblonul, lăsând ferestruia închisă numai cu geamul. Se uită afară. La geam e un domn, care așteaptă; probabil acela ciocănea. Impiegatul ridică geamul.

— Dv. ciocăneați așa?

— Da.

— Dv. Nu știți că biroul se deschide la 7?

— Ba da.

Și zicând aceasta, domnul vâră adânc capul pe ferestruică înăuntru; impiegatul, surprins de această mișcare, se dă-napoi și lasă din mână geamul mobil, care pică peste gâtul domnului ca tăișul unei ghilotine. Domnul vrea să tragă afară capul, dar nu poate.

— Ridică! domnule! strigă domnul cu ochii mari.

Impiegatul ridică binișor ferestruica; domnul își retrage capul.

— Ce poftiți?

— Am o afacere de registrat...

Și domnul iar vrea să vâre capul. Dar impiegatul prinde de veste, lasă repede geamul, care atinge vârful nasului domnului.

— Poftiți pe ușă înăuntru, daca aveți vreo afacere! strigă impiegatul, făcând acelui domn semn cu mâna, pe unde poate intra în biurou.

Domnul ascultă, pleacă de la ferestruică și-ndată apare în ușă. Este un om nici prea tânăr, nici prea bătrân; pare foarte ostenit, și un ochi deprins ar pricepe îndată că domnul acesta n-a dormit noaptea. E asudat și prăfuit; mișcările i sunt nesigure ca și articularea vorbelor. Apărând în pervazul ușii, ține într-o mână pălăria de paie, cam ghemuită; cu cealaltă mână se ține de nas.

— Era să-mi tai nasul!... Știi ce teribil m-ai lovit?

— Pardon!... dar nu stric eu... Dacă vârâți așa capul...

— Nu face nimic... N-aveți un scaun?

— Poftiți.

Domnul șade alături de biurou...

— Teribil sunt de ostenit...

Zicând acestea, domnul se uită lung la un pahar ce stă pe masă aproape gol, și din care a băut impiegatul.

— Mă rog, dacă nu vă supărați, aveți apă?

— Da.

— E rece?

— Potrivită.

— Nu-i puneți gheață?

— Ba da.

—Așa? îi puneți gheață?

— Firește!

— E flir... e firl...? ...ăsta...

— Da, avem filtru.

— Monșer! te superi dacă te-oi ruga pentru un pahar de apă?... Teribil mi-e de sete!

Impiegatul sună; un aprod se prezentă.

— Un pahar cu apă...

Apoi, după o pauză, către domnul:

— Ați zis că aveți o afacere...

— Da, am o afacere...

— Aici la noi?

— Da, la dv. ... o afacere... Pesemne că acum s-a dus s-o scoată din puț...

— Cum s-o scoată din puț?

— Apa... că văz că nu prea are amicul de gând să vie... Aprodul intră. Domnul ia paharul și-l soarbe întreg pe nerăsuflate, apoi, ridicând niște ochi

foarte dulci și plini de mulțumire, cătră aprod:

— Mersi... Daca nu te superi... mai îmi dai unul?

Aprodul pleacă. Domnul, după ce s-a căutat prin toate buzunarele, cătră impiegat:

— S-a dus dracului! am pierdut-ol

— Ce?

— Ce, nece... e vorba, am pierdut-o?

— A fost o petiție...

— Nu, frate, batista... Monșer, te superi dacă te-oi ruga să-mi dai batista d-tale?... numai un moment.

Zicând acestea, ia de pe masă batista impiegatului și, până când acesta să scoată măcar o exclamație, se șterge cu ea la gură de apă.

— Și dumneata nădușești ca mine.

Impiegatul dă să-și ia batista înapoi; domnul își trage mâna, se șterge de sudoare și pe urmă la nas; apoi înapoiază batista, punându-o iar la loc pe masă.

— Și eu nădușesc al dracului!

Impiegatul ia batista și o trânteste departe în partea cealaltă a mesei; apoi se așează, ia condeiul și-ncepe a trece hârtii la registru. Aprodul intră, aducând al doilea pahar. Domnul ia paharul și-l dă pe gât; pe urmă, cu tonul dulceag, făcând semn să-i treacă batista:

— Dacă nu te superi...

Impiegatul se face că n-aude. Domnul se scoală, trece pe dinaintea mesei în partea cealaltă, se apleacă peste ea și ia batista. Impiegatul vrea să i-o apuce; dar domnul s-a șters pe frunte și la nas; pe urmă, aruncând batista la loc:

— Mersi!

— Domnule — zice impiegatul — zici că ai venit cu o afacere... Mă rog... Noi n-avem timp aici să stăm de vorbă... Nouă ne plătește statul leafă, să lucrăm... Mă rog, ce afacere?

— Stăi că-ți spun... E cald al dracului!

Se duce la butonul soneriei, pe care-l apasă. Soneria zbârnâie lung.

Impiegatul, impacientat:

— Destul, domnule! Ce poftești?

— Dacă nu te superi, încă un pahar...mi-e sete al dracului. Az-noapte am umblat forfota cu niște prietini... Nici n-am dormit... Știi...

După o pauză:

— Nu-i așa că se cunoaște că n-am dormit?

— Ba bine că nu!

— Pe unde n-am fost!

Aprodul vine. Domnul, cu multă politețe:

— Drăguță, dacă nu te superi, m-aș ruga... încă un pahar cu apă... Aprodul iese. Domnul, către impiegat, cu delicatete:

— Aveți mult de lucru? Impiegatul:

— Nici prea-prea, nici foarte-foarte... potrivit.

Aprodul aduce paharul. Domnul îl bea pe nerăsuflate; cătră aprod:

— Mersi!

Apoi cătră impiegat:

— Daca nu te superi, te-aș ruga... batista...

— Domnule! strigă impiegatul; înțelege odată că nouă nu ne plătește statul aici ca să stăm de vorbă; avem treabă; n-avem vreme de conversație... Spune: ce poftești? Aici n-are voie să intre nimeni fără afaceri. Ce afacere ai?

— Ce afacere?

— Da! ce afacere?

— Am dat o petițiune... Vreau să știu ce s-a făcut. Să-mi dați un număr.

— Nu ți s-a dat număr când ai dat petiția?

— Nu.

— De ce n-ai cerut?

— N-am dat-o eu.

— Da cine?

— Am trimes-o prin cineva.

— Când? În ce zi?

— Acu vreo două luni...

— Nu știi cam când?

— Știu eu?

— Cum, nu știi? Cum te cheamă pe d-ta?

— Nae Ionescu.

— Ce cereai în petiție?

— Eu, nu ceream nimic.

— Cum?

— Nu era petiția mea.

— Da a cui?

— A unui prietin.

— Care prietin?
— Unul Ghiță Vasilescu.
— Ce cerea în ea?
— El, nu cerea nimic.
— Cum, nu cerea nimic?
— Nu cerea nimic; nu era petiția lui.
— Da a cui?
— A unei mătuși a lui... Știa că viu la București și mi-a dat-o să o aduc eu.
— Cum o cheamă pe mătușa lui d. Ghiță?
— Nu știu.
— Nu știi nici ce cerea...
— Ba, mi se pare că cerea...
— Ce?
— Pensie.
Impiegatul, ieșindu-și din caracter și zbierând:
— Domnule, aici este Regia monopolurilor! aici nu se primesc petiții pentru pensii! Du-te la pensii, acolo se primesc petiții pentru pensii!
— Așa? la pensii, care va să zică?
Merge la sonerie, apasă butonul; soneria zbârnâie foarte lung.
— Destul, domnule!
Uite ce e: dacă nu te superi, te-aș mai ruga pentru un pahar cu apă.
Aprodul intră.
— Uite ce e, drăguță, dacă nu te superi, te-aș mai ruga pentru un pahar cu apă.
Aprodul iese.
Impiegatul bufnește și scrie cu ochii aplecați în registru:
— Așa?... care va să zică, la pensii?
Aprodul vine. Domnul ia paharul.
Impiegatul, după ce l-a lăsat să bea în ticnă, către aprod:
— Dă-l afară!
Domnul, plecând, foarte politicos:
— Mersi... Mă duc... Așa? care va să zică, la pensii, care va să zică?!

Politică

Apărut în 1893

– Domnule, mai trebuie materie, îmi zice tipograful.
– Multă?
– Multă.
– Bine, așteaptă.
Poftim - zic eu în gându-mi - poftim de scrie mofturi fără inspirație. A! de ce n-am avut bunul gând să scoatem un ziar politic grav, în loc de *Moftul* ăsta! Ce abundentă materie! Ce comodă viață! și ce onoare! Ce satisfacție morală! Un redactor grav, al unei gazete grave - asta este o situație socială înaltă... Dar niște moftangii!
Da, dar avem satisfacția că...
– Domnule, mă-ntrerupe zețarul, să mai aștept?
– Da, să mai aștepți, și dacă asta te ostenește prea mult, fii bun și dă-mi o idee, o inspirație... Ce rubrică lipsește?
– „Politica".
– „Politica"? așteaptă... Mă execut la moment!
Și încep să scriu și dau filă cu filă pe nerăsuflate acestui monstru de zețar, care se hrănește cu manuscris... Brrr! murdară hrană!

Legea maximului
Destul!
Națiunea este sătulă de turpitudinile, mișeliile, jaful, corupțiunea, infamia, trădarea intereselor ei celor mai sacre, de cruzimea, cinismul, sfruntarea, ticăloșia și scârba acestui regim poreclit conservator, regim vitreg și căzut, corupt și corupător, infam și infamant. Națiunea e sătulă: Destul!
Ce vor oamenii-strigoi, ieșiți din tenebrele reacțiunii la lumina zilei? Ce vor aceste fantome plămădite din rachiu, spirt, basamac, ciomag, chinoros și sânge?
Vor oare să arunce țara pe calea desperării, pe calea deznădejdii, pe calea exasperării, pe calea celor mai extreme mijloace de rezistență? O vor aceasta? să ne spună.
Până atunci le zicem încă o dată: destul - Națiunea este sătulă de faptele voastre!

*

– Dar bine, domnule - zice zețarul, venind cu corectura - ăsta este un articol de opoziție, și mi se pare că *Moftul* nu e ziar opozant; ați făcut poate greșală.

– Tovarășe - răspund eu ca un adevărat socialist - ai dreptate; am făcut o greșală pe care trebuie s-o repar. Mergi și culege și aceasta:

Legea maximului

Domnii colectiviști sunt incorijibili și imposibili.

După ce Națiunea, sătulă de turpitudinile, mișeliile, jaful, corupțiunea, infamia, trădarea intereselor ei celor mai sacre, de cruzimea, cinismul, sfruntarea, ticăloșia și scârba acelui regim poreclit colectivist, regim vitreg și căzut, corupt și corupător, infam și infamant, după ce Națiunea sătulă le-a strigat destul! ce mai vor oamenii ieșiți din tenebrele demagogiei la lumina zilii? Ce vor aceste fantome plămădite din rachiu, spirt, basamac, ciomag, tibișir și sânge?

Vor oare să împingă pe guvern la măsuri desperate, deznădăjduite, exasperate, pe calea celor mai extreme măsuri pentru apărarea ordinii? O vor aceasta? să ne-o spună.

Până atunci, le zicem încă o dată, destul... Națiunea este sătulă de frazele voastre!

*

– Domnule, mai trebuie materie.

– Să se usuce cerneala aceluia ce a pronunțat aceste cuvinte! Mai trebuie! mai trebuie! strig eu exasperat. Dar crezi tu, tovarășe, că mintea mea este o fântână nesecată? Ți-am dat două articole de fond, de vederi și de forme așa de deosibite, și tot ți se pare că nu-i de ajuns!... Cât mai trebuie?

– O bucată mică.

– Așteaptă:

Legea maximului

Întrebăm pi Lascar Catargi, racul din Menajeria regală, pănă cănd cu enfamiile? Pănă cănd, călcănd peste *cuvântul de onoare* ce *m-a tradat* când mi l-o spus în ședința solemnă pi care s-o giurat la Ieși cu opoziția unită, care guvernul o fost combătut din *cauza enfamiilor*, că *Shylockul încoronat*,

papistașul catolic împreună cu *nepoțelul seu* nu vor mai capata nouă domenii, sau daca o mințit atunci, să vină să ne spună acuma ca *să știe publicul*, *să știe țara* cu ce *ramolit bătrân* avem a face!

Voi stigmatiza...

*

– E destul atâta, mă-ntrerupe zețarul.

– Crez și eu! numai eu știu cât am muncit.

Politică înaltă

1899

Am un isnaf de la țară bun prietin, care crede orbește în ce-i spun eu, mai cu seamă atunci când îi convine să crează. Mai ales în politică mă consultă ca pe un oracol. A venit alaltăieri la mine; mi-a spus că a intrat într-o daraveră de păcură și m-a rugat să-i spun tot ce știu despre americanul ăla, care vrea să ne cumpere țara.

Eu, care, în privința acestei afaceri, nu știu nimic decât că odată ne-a trecut Rockfeller pe la nas și n-am știut să-l prindem, n-am vrut să-l las pe provincial să plece deziluzionat de mine, să mă socotească lipsit de orice cunoștință a culiselor politice - și, tot sunt gazetar, zic: de ce nu i-aș clădi amicului meu câteva caturi de baliverne, cu cari și el la rându-i să facă furori la cafeneaua centrală din orășelul lui ?

– Ascultă-mă, neică - zic eu - îți spun ce știu, ce am putut afla până aseară; însă te rog să rămână-ntre noi; nu voi să se afle că eu am dat sfoară-n țară.

– Doamne ferește! zice isnaful.

– Uite ce e... Știi că venise odată americanul cela cu bani buni, și făcea propunere foarte folositoare pentru noi, și nu s-a putut face nimica.

– De ce?

– De ce, de nece! nu s-a putut.

– De ce nu s-a putut?

– Pentru că n-au vrut liberalii.

– Apoi, acuma auz că ei vor...

Văzând eu că isnaful mă-ncurcă, zic: să-l iau repede...

– Uite ce e, neică - zic - dumneata ești de la țară, nu pricepi cum se joacă de sus politica subțire.

– Spune dumneata, ca să pricep; de aia am venit.

– Când era să se isprăvească daravera cu americanul, a venit altcineva și a zis: nu se poate!

– Care altcineva?

Eu, văzând că isnaful mă ține de scurt, ca să-l amețesc, zic:

– Disconto-Gesellschaft!

– Cum?

– Disconto-Gesellschaft! Ai auzit dumneata de Disconto-Gesellschaft?
– Nu! tot american e?
– Nu - zic eu - e neamț.
– Ei și, ce treabă are neamțul să se amestece?
– Știu eu?
– Și atunci?
– Atunci americanul a înțeles cum merge șiretenia, și, se zice, a propus neamțului... să-l ia tovarăș la parte... Dar...
– Dar ce?
– Dar, s-a întâmplat și liberalii să se hotărască atunci să strige, ca să auză țara, că vor ciocoii să o vânză la americani... Si când au văzut ciocoii că nu merge, s-au închinat cu plecăciune americanului, și americanul a-nțeles cum devine politica, și-a luat geamantanele și a plecat.
– Care va să zică am rămas cu buzele umflate.
– Ba nu, fiindcă au căzut ciocoii și au venit liberalii, și acuma...
– Ce?
– Acuma, zice că vine neamțul...
– Apoi, neamțul dă cât da americanul?
– Dacă n-o da tocmai atâta, tot o să dea ceva...
– Apoi are de unde?
– Are; și dacă n-o avea destul, o să ia acuma el tovarăș pe americanul la parte...
Isnaful, auzind balivernele mele, zice:
– Ia ascultă-mă, de la țară oi fi eu, dar așa de prost nu sunt să-ți crez toate mofturile dumitale.
– Ce mofturi, nene? întreb eu serios.
– Astfel de lucruri numai pân capul celui mai mare moftangiu poate să treacă!
Și a plecat isnaful meu cam supărat, înțelegând că dacă ar fi adevărat ce spun eu, ar fi prea-prea, că vreau adică să-mi bat joc de el.

Politică și delicatețe

1897

Istoria e adevărată și merită povestită.

Într-un oraș mare de provincie, sau mai bine într-o capitală mică, numele nu importă, este un negustor băcan foarte deștept, partizan hotărât și neascuns al conservatorilor. Colectiviștii nu-l puteau suferi personal, însă n-aveau ce-i face, de vreme ce băcănia lui este în localitate singura prăvălie de clasa întâia în această ramură, fiind asortată totdeuna foarte bogat, după modelul băcăniilor de lux din orașele mari. Ce se întâmplă însă? Acum câtva timp, un fost ministru conservator merge să se așeze pe toată perioada electorală în acel oraș, fiind hotărât să candideze acolo în opoziție contra guvernului colectivist. Pentru aceasta, ia cu chirie rândul întâi al caselor negustorului conservator, pe strada principală, deasupra băcăniei. Asta a înfuriat la culme pe liberali. O deputațiune a lor se duce la băcanul nostru și-l interpelează foarte grav.

– Ai dat casa cu chirie ciocoiului?

– Da.

– Dă-i arvuna înapoi!

– De ce?

– Fiindcă nu face tocmai d-un negustor, de unul d-ai noștri, să-ți dai casa la ciocoi.

– Da nu sunt d-ai dv. de loc; mă iertați; eu sunt conservator.

– O să te căiești!

În adevăr, numaidecât încep șicanele - la vamă, la accize, la drumul de fier etc. ... și nu numai atât: colectiviștii încep să facă propagandă între ai lor, și în două-trei săptămâni, câte unu-unu, nici unul nu mai calcă în băcănia conservatorului. Negustorul, deși se știe boicotat, bagă de seamă că vânzarea în toate privințele rămâne aceeași ca totdeuna, afară, se înțelege, de țuică și pelin, unde constată o scădere de consum simțitoare. Dar în sfârșit, colectiviștii nu consumă numai țuică și amar, mai ales când nu sunt în opoziție. Atunci, negustorul inteligent pricepe cum merge treaba: liberalii, pentru a nu-și călca jurământul și totdeodată a nu se lipsi de trufandalele și delicatețele conservatorului, nu-i mai călcau în prăvălie, dar trimeteau om să le târguiască fără a spune pentru cine.

Într-o zi, din conversația mai multor mușterii la țuică, află că seara e masă mare la cuconul Iancu X..., un chiabur foarte colțat, inițiatorul boicotului. Cuconul Iancu cinstea cu un mare *dâner de gala* pe un ministru și vreo doi-trei oratori din București, cari veniseră cu ocazia alegerilor să ție o întrunire publică. Cucoana lui cuconul Iancu e tot atât de celebră pentru mesele-i de gală ca și pentru eleganța ei. Negustorul nostru tocmai în ziua aceea primise un mare taxid de prospătură și lipise pe geamurile mari ale prăvăliei: ICRI MOIU PRIMA - STRIDII PROSPEȚI - SOMONU DU RIHN ETC.

Era duminică, pe la unsprezece dimineața: prăvălia gemea de mușterii, cari își luau aperitivul și mezelicuri pentru dejun. Un ungurean intră cu zgomot:

– Câte parale icrele moi?

Dar negustorul, strângându-și sprâncenile, ca și cum ar fi voit să facă o asociație forțată de idei depărtate, răspunde prin o altă întrebare:

– Câte-ți trebuie, drăguță?

- ...Vreo două-trei chile.

– Așa?... Da de unde ești d-ta?

– De unde sunt, de unde nu sunt, câte parale?

– Daca nu spui de unde ești, nu-ți dau: icrele sunt arvonite de boieri.

Ungureanul stă un moment la gânduri și pleacă.

Peste vreun sfert de ceas, în timp ce icrele se vindeau pe capete, intră o jupâneasă, o băbuță bătrână, care, uitându-se în toate părțile, zice:

– Sărut mâna, măiculiță; aici e băcănia a mare?

– Ia vezi, ce poftește dumneaei, strigă negustorul la un băiat.

– Icre moi aveți?

– Este.

– Cum dați ocaua?

- ...Ocaua?... Câte poftești să iei?

– Vreo două-trei oca.

– Da pentru d-ta?

– Aș! unde mănânc eu d-alea!? Să mă ferească Dumnezeu! eu postesc... Pentru boieri.

– Care boieri?

– Nu spui.

– Dacă nu spui, n-am icre.

Dar baba, mai deșteaptă decât ungureanul, face un semn discret, trage la o parte pe negustor și-i șoptește încet:

– Măiculiță, sunt de la conul Iancu; da să nu care cumva să-i spui că ți-am spus, că mi-a spus să nu care cumva să-ți spui.

– Așa?... De la conul Iancu?... Atunci spune-i lui conul Iancu că pentru dumnealui le fac cu 100 de lei kilo.

– Vai de mine! unde s-a mai pomenit? Mi-a spus să dau, dac-o fi la o adică, pân' la 28 lei.

– Dacă-ți place; dacă nu, voia la dv., marfa la mine; dacă vrea să cumpere, să poftească conul Iancu aici, că ne învoim noi.

A plecat băbuța foarte mâhnită de insuccesul misiunii sale diplomatice. Înainte de amiazi, intră în băcănie un funcționăraș foarte pirpiriu, deși afară era destul de ger; zice:

– Băiete, o drojdie.

După ce bea drojdia și-și suflă în degetele degerate, funcționărașul își face loc cu pardon prin înghesuiala prăvăliei și ajunge până la taraba de marmură. Aci se oprește să dea un târcol cu ochii la marfă. În momentul acesta, negustorul scoate capacul de la putinica a doua de icre.

– Ei, bravo! zice tânărul; ți-a venit icre proaspete?... Cum dai kilo?

– Da de ce întrebi?

– Vreau să cumpăr.

Atunci băcanul, gustând cu vârful cuțitului o probă din putinică și măsurând cu ochii de sus până jos pe mușteriu:

– Nu face pentru d-ta, zice... astea nu sunt de cosac.

– Da ce-ți pasă d-tale, dacă vreau eu să cumpăr?... Câte parale?

– Vezi că marfă de-asta nu pot da cu paralâcul... Vrei să iei mai mult?

Tânărul, fără să șovăiască, răspunde hotărât:

– Trei chile.

– Cât?... strigă băcanul, pufnind de râs. Ei, vezi, aici mi-ai plăcut: auzi fason de trei chile de icre moi!...

Apoi, întorcându-se către unul din băieți:

– Băiete! încă o drojdie la domnul, că-i e frig.

Dar funcționarul supărat:

– Mersi, domnule, nu-mi trebuie; dar să știi că nu-ți mai calc în prăvălie.

– Precum ești d-ta liberal - răspunse băcanul râzând și mai tare - mă mir că ai băut aici și drojdia întâia.

Tânărul a ieșit trântind ușa.

E aproape de amiazi, când o caleașcă mândră se oprește în fața prăvăliei. Feciorul sare repede de pe capră și strigă în ușă:

– Să vie un băiat afară!

Băiatul iese repede și se întoarce:

– Întreabă cucoana de icre moi.

– Cucoana lui conul Iancu?... Spune-i că nu prea sunt proaspete... nu face pentru dumnealor... Dar, dacă poftește, dă-i să guste.

Și-i trimete cucoanei din putinica nouă o linguriță plină pe o frunză curată de viță. Băiatul se întoarce:

– Zice că sunt bune.

– Mă mir. Tocmai la mine să fie icre bune...!

Zicând acestea, băcanul iese degrabă afară la caretă și, după multe reverențe, se adresează foarte miorlăit cucoanei:

– Sărut mâna, madam X..., sărut mâna... De ce nu poftiți jos? Nu-i nimeni în prăvălie; numai câțiva mitocani... nu vă cunoaște. Poftiți să vedeți și alte mezeluri... avem stridii, brânzeturi proaspete, ne-a venit o langustă vie...

...și-i înșiră, foarte volubil, toată lista prospăturilor sosite de dimineață.

Cucoana stă un minut la gânduri, dar nu poate rezista mult; coboară din caretă și intră foarte înțepată în prăvălie... După o scurtă inspecție și o lungă tocmeală, în timp ce aspiră cu nesațiu caracteristica atmosferă, îmbibată de atâtea parfumuri grase și pofticioase, o atmosferă de care-i era dor de multă vreme, cucoana, îmbătată de atâtea bune emanațiuni, se pornește pe târguială, și negustorul scrie: două chile de icre moi, trei bucăți camembert, un kilo somon, una langustă vie, opt duzini stridii, un ananas, un flacon curaçao triplesec...

De mult nu mai intrase în băcănie cucoana! Acum își scotea din capete, pe când mușteriii ceilalți, între care mai mulți tineri ofițeri, în curent cu afacerea boicotului, privind-o cu admirație, își dedeau coate.

Cucoana, foarte satisfacută, vrea să plece:

– Apropo, coniță, sărut mâna: șampanie? Am ceva bun de tot; un *Pommery extra*, garantat.

– Cum îl dai? întreabă cucoana, aruncând pe sub genele-i mai pudruite decât aripile unui fluturaș de noapte o privire galeșă către tinerii ofițeri.

– Mai ieftin decât oriunde, cuconiță. Dacă dv. găsiți cu preț ca la mine undeva, primesc să nu-mi dați nici o para.

– Atunci, să-mi trimeți și șase sticle de șampanie... *Bonjour!*

Și cucoana, salutată până la pământ de toți tinerii, iese condusă până la caretă de băcan, care-i zice:

– Sărut mâna, madam X... sărut mâna: nu ne uitați... avem totdeauna lucru proaspăt; imposibil să găsiți în altă parte.

Careta a plecat. Băcanul, frecându-și mâinile, se întoarce înăuntru și, pe când băieții încarcă în coșuri marfa comandată - un condei de peste trei sute de lei - zice, făcând cu ochiul către tinerii mușterii:

– Uite, d-aia îmi plac mie liberalii... oameni cilibii! când e vorba de delicatețe, nu se mai încape politică. Băiete! un rând de țuici la domnii!... fac eu cinste!

Premiul întâi - o reminiscență din tinerețele pedagogului

Era la școala no. 1 de băieți „Decebal" din urbea G... Trei ani de-a rândul, din clasa întâia primară și până-n a treia, doi școlari eminenți și-au disputat cununa de merișor, smulgând admirația profesorilor, revizorilor, inspectorilor și tutulor autorităților.

Acești doi școlari sunt Artur Ionescu și Ioniță Păunescu.

Cel dântâi este fiul unic al lui d. Mandache Ionescu, mare proprietar, omul cel mai influent și mai cu greutate din tot județul și stâlpul oricărui guvern. Asta e bine; căci fără d. Mandache cu greu s-ar putea guverna în acel judeţ.

Cel d-al doilea este copilul natural al Păunii văduvei, menajeră, care trăiește cu lucrul pe la case boierești.

În clasa întâia au obținut:

Artur Ionescu, media 9 și fracția 97 și trei sferturi;

Ioniță Păunescu, media 9 și fracția 98 și un sfert.

Premiul întâi cu cunună: Ioniță.

În clasa a doua:

Artur Ionescu, media 9 și fracția 98 și jumătate; .

Ioniță Păunescu, media 9 și fracția 99 și un sfert.

Premiul întâi cu cunună: iar Ioniță.

În clasa a treia:

Artur Ionescu, media 9 și fracția 99 și jumătate;

Ioniță Păunescu, media 9 și fracția 99 și 3/4.

În sfârșit, acuma termină acești doi eminenți școlari clasa a patra.

D. Mandache Ionescu a zis scurt lui Artur:

— Daca iei premiul întâi cu cunună, te duc la expoziție; dacă nu, mergem la țară.

Și când d. Mandache zice ceva scurt, apoi e lucru zis.

Toată urbea așteaptă cu încordată nerăbdare să vină rezultatul examenului anual și împărțirea premielor.

Cetățenii de marcă încep să facă prinsori: reacționarii pariază pentru Ioniță, progresiștii pentru Artur.

La cafeneaua centrală, sunt în prinsoare peste treizeci de dulceți și cam tot atâtea cafele, plăcinte, brânzoaice și mișmașuri.

Numai d-ta, iubite cetitor, numai d-ta, care încă n-ai fost mamă, nu vei putea înțelege emoția și neastâmpărul din ce m ce crescânde ale mamei lui Artur, grațioasa madam Aglae Ionescu.

Madam Ionescu stă, umblă, mănâncă, doarme, face orișice, fără să poată părăsi un moment gândul că și-n anul acesta fracțiunea lui Artur are să fie covârșită de a lui Ioniță; căci, se-nțelege, nu poate fi vorba decât de o mică diferență de fracție a fracției, amândoi concurenții fiind eminenți.

Chinuită de gândul ei, mama lui Artur, întâlnind în stradă pe d. Tiberiu Bumbeș, institutorul, care o salută până la pământ, se hotărăște să-și calce pe inimă, oprește caleașca și strigă:

— Pardon, domnule Bumbeș! un cuvânt...

— Cu tot respectul! zice foarte unsuros tânărul Tiberiu și se apropie cu capul gol de scara trăsurii.

— Aș dori să vă vorbesc ceva... Puteți, dacă nu vă aduce prea mult deranj, să poftiți chiar astăzi pe la mine...

— Doamna mea... zice d. Tiberiu încântat.

— ...Pe la ceasurile unu și jumătate după amiaz'...

— Cu plăcere, doamna mea... cu mare plăcere... . .

— Atunci, la unu și jumătate negreșit... Să vă aștept?... Veniți?...

— Nesmintit, doamna mea!...

O salutare grațioasă!... Trăsura pornește... D. Tiberiu se acopere și merge la bărbier, să-și potrivească ciocul, mustățile și părul, pe care-l piaptănă drept în sus.

De ce adică — se-ntreabă cetitorul — madam Ionescu trebuie să-și calce pe inimă, când oprește trăsura spre a vorbi d-lui Bumbeș?

O! răspunz eu; este un lucru intim, pe care am uitat să-l spun mai dinainte. Iată:

D. Tiberiu este tânăr, și este un secret public în tot orașul că acest tânăr adoră-n tăcere pe grațioasa Aglaia, care nu poate să sufere pe tânărul Tiberiu, fiindcă acesta se uită foarte cruciș.

De câte ori, în treacăt, îl vede aruncându-i ocheade galeșe pe sub ochelarii lui albaștri, fiindcă poartă ochelari albaștri, o apucă un fel de leșin la inimă cu dureri de cap; începe să caște, și cască, și cască și trebuie să meargă numaidecât acasă, să puie să-i descânte de deochi.

La un bal de binefacere, iarna trecută, d. Bumbeș sta într-un colț al salonului și privea pe grațioasa doamna Ionescu danțând. A privit-o mult; ea a început să caște, a căscat mult, până când, în mijlocul unei figuri de cadril,

a dat un țipăt năbușit, i-a venit rău, a vrut să cază, și au trebuit s-o scoață pe brațe afară la aer și să-i descânte.

Dacă-n treacăt și de departe, ochii șașii ai d-lui Tiberiu exercită așa influență asupra nervilor acestei dame, firește că pasul ce s-a hotărât ea să-l facă, trebuie să-l fi făcut călcându-și pe inimă. Trebuie să aibă mult curaj această persoană ca să se supună de bunăvoie maleficiului, așa de aproape, piept în piept.

E unu și douăzeci și cinci de minute...

Iată că sună cineva... Doamna Ionescu simte că-ncepe să-i zvâcnească în partea stângă a corsetului.

E omul cu ochelari albaștri.

Jupâneasa-l introduce în salon.

Tânărul institutor poartă o redingotă neagră foarte lungă-n poale;

În schimb, pantalonii tot negri sunt destul de scurți; jiletca albă deschisă; o fundă mare rose-pâle la gât, ale cărei căpătâie fâlfâie la fiecare mișcare pe manișca egretie ca porțolanul; în picioare pantofi galbeni și ciorapi crême; în mâini mănuși gris-perle; o pălăriuță canotieră de paie de deosebite fețe, cu panglica ecoseză asortată și umbrelă cenușie de soare. Fiindcă-i vânt afară, pălăria este garantată cu șiretul petrecut printr-un nasture al redingotei.

În salon nu este nimini.

D. Bumbeș își scoate pălăria pe care o ține-n mâna stângă, pune umbrela lângă un scaun, apoi trece drept la oglinda din față, își potrivește cravata și manișca egretie, care tot iese afară din jiletcă, își scoate bine manșetele și așteaptă-n picioare.

O ușă se deschide... E stăpâna casii, mai strălucitoare ca totdeauna, sorbind pe nări dintr-o batistă înmuiată în triplu extract de vervenă. Femeia se oprește palidă-n ușă, ca sub puterea unei fascinațiuni.

D. Bumbeș încă se recomândă.

După salutările obligatorie în așa circumstanță, doamna face, cu o sforțare eroică, doi pași, și poftește pe tânărul să ia loc, apoi șade și ea, ștergându-se cu batista udată.

Tânărul ia cu precauțiune de la spate poalele redingotei, le aduce bine în față și se așează.

— De mult nu am avut plăcerea a vă vedea, domnule Bumbeș...

— Ei! doamna nu m-a văzut; dar eu am văzut pe doamna de multe ori, când umblă, mă rog, în promonadă și prin bolți ...

— Eu, drept să spun, nu v-am văzut de la balul de astă-iarnă...

— Iè răspunse tânărul, privind galeș sub ochelari și zâmbind foarte ciudat. Iè! când tonțolea doamna așa delicat și eșpanzibil... și i-au vint un acțes... cu doi ofițiri, mă rog...

— Știți pentru ce v-am chemat, domnule Bumbeș?

— Ba!

— ...Să vă rog de un lucru.

— De un lucru? să-l știu numai cum că... carele-i acela, mă rog frumos la doamna.

Și zicând acestea, se uită grozav de adânc pe sub ochelari. Doamna tace un moment, apoi cască și se șterge pe frunte.

— No! numai doamna să spună, mă rog, apoi eu sunt gata la comando, mă rog. No! ce, poruncește doamna, mă rog? Și iar se uită... Doamna cască grozav, apoi, mirosind batista și aplecând ochii-n jos:

— Aș dori ca Artur al meu să ia și el o dată premiul întâi; destul l-a tot luat feciorul Păunii. Până când atâta persecuție pentru copilul meu?

— No! că-z asta, mă rog frumos la doamna, nu-i perzecuțiune; asta, mai apoi se conzidărează după coefițenturi, mă rog.

Doamna ridică ochii și, întâlnind privirile de sub ochelarii albaștri, înghite-n sec și iar și-i pleacă.

— Eu tocmai de asta am ținut să vă vorbesc, ca să vă rog... ca să vă rog să fiți mai indulgenți cu Artur... Ce Dumnezeu, pentru un punct la sută!

— Ei! ei! un punct... Apoi aia trubuie ca să fie conziderat, mă rog frumos la doamna.

— Ei!... dacă ai vrea d-ta! Se aud trosnind fălcile doamnei.

— No! că-z aia altcum nu depândă de la voința mea, mă rog; aia s-a hotărât în conziliul inștitutorilor.

— Cum, s-a hotărât deja?

— Iè! s-a hotărât, mă rog, de aseară, după călculațiunea coefițientelor.

— Și... cât a avut feciorul Păunii?

— Apoi, mă rog frumos, putem să spunem la doamna prețize.

D. Bumbeș scoate o hârtie din buzunar și citește:

— Păunescu Ioanițiu, media 9 și fracțiunea 99 și jumutate, mă rog.

— Și... Artur?

— Apoi, mă rog frumos, putem să spunem și aia la doamna prețize... Ionescu Artur, media 9 și fracțiunea 99 și un sfert, mă rog. Doamna se scoală, și hotărâtă:

— Și pentru atâta diferență, nici în anul ăsta, Artur să nu ia premiul întâi?... Atunci pentru ce ai venit aici?

D. Tiberiu, foarte afectat, ridicându-se și potrivindu-și poalele:

— Apoi pentru că m-au chemat doamna, mă rog. Că-z eu dacă nu mi-ar fi făcut onoare doamna să mă cheme, eu apoi n-aș fi cutezat altcum să mă prezentez la doamna, mă rog frumos.... Zic zeu lui Dumnezeu!

Doamna sună. Jupâneasa intră.

— Să-l dați afară pe domnul.

— Să am iertare, mă rog...

— Afară!

Doamna iese pe unde a venit, foarte nervoasă.

— No! că-z nu trubuie să fie grobiană doamna! mă duc, mă rog... Cu tot reșpectul și conziderățiunea... am onoare.

Jupâneasa îl împinge. D. Tiberiu pleacă înjurând ungurește.

De prisos a mai spune că, seara, la d. prefect al județului, unde era de față și d. Mandache Ionescu, s-a petrecut o scenă foarte penibilă, când d. prefect, în vreme ce d. Mandache citea o gazetă, i-a zis d-lui Bumbeș cu toată asprimea:

— Și, în sfârșit, alege! vrei să rămâi aci la noi, ori vrei să pleci mâine? Ai înțeles?

La acestea, d. Bumbeș a avut curajul să răspunză:

— Iè... Că-z asta nu-i greu lucru de ales!... Să am iertare, nu trubuie să se supere d. prefect și să fie grob, mă rog frumos... Facem apoi la fracțiune o mică rectificațiune...

Și, scoțând catalogul:

— ...Păunescu Ioanițiu, media 9 și fracțiunea 99 și jumutate; apoi, Artur Ionescu, mă rog frumos, media 9 și fracțiunea 99 și trei firtale... No! vezi numa!

Proces-verbal

1899

Astădi Miercuri 2 oct. anul una mie nouă sute orele 1 p. m.

Noi comisarul secției 55 după reclamația părților și anume domnișoara Matilda Popescu de profesiune particulară menajeră împreună cu mama sa d-na Ghioala Popescu idem, domnișoara Lucreția Ionescu de profesiune rentieră împreună cu mătușa sa d-na Anica Ionescu de profesiune văduvă pensionară viageră și d. Stavrache Stavrescu de profesiune propietar, după ce l-am eliberat adi dimineață de la secție, deoarece la prima cercetare ce am făcut-o aseară la fața locului pentru scandalul provenit, s-a pronunțat cu vociferări la adresa guvernului, care este un obiceiu al său cunoscut de toți concetățenii din această suburbie și în contra noastră chiar în eserciciul foncțiunii, transportându-ne în strada Grațiilor No. 13 bis unde se aflã imobilul în cestiune al susmencionatului propietar Stavrache Stavrescu, închiriat domnișoarii Matilda Popescu cu mama sa pe șase luni, de la sf. Dumitru corent până la sf. Gheorghe următor și pe care nu-i permite a intra în posesiune numai cu arvuna fără a complecta chiria, iar domnișoara Lucreția Ionescu cu mătușa sa trebuie să se mute și pretinde că nu vrea, deși propietarul susține că i-a rămas pe trecut datoare 22 de lei, lăsând și soba stricată, care d-sa contestează și nu lasă nici o mobilă amanet, constatând următoarele:

Având în vedere că d. Stavrache Stavrescu, propietarul imobilului din strada Grațiilor No.13 bis, lipit în dreapta cu imobilul aceluiași propietar cu No. 13 simplu, iar în stânga un loc viran tot al aceluiași propietar nengrădit depunându-se fel de fel de murdalâcuri de către vecini cum și de trecători, pentru care i s-a făcut în mai multe rânduri proces de contravențiune asupra salubrității publice, iar imobilul respectiv cu No. 13 bis fiind compus dintr-o cameră, o săliță și o bucătărie, toate de carămidă și o magadie de scânduri de lemne de foc, pe care l-a închiriat cu contract în regulă încă de la sf. Gheorghe trecut domnișoarii Lucreția Ionescu pe un an, iar acum sub felurite pretexte refudă, nevoind să considere absolut nimic.

Considerând că domnișoara Lucreția Ionescu pretinde că este în dreptul său deoarece în virtutea contractului cu timbru în regulă, când se știa că are domiciliu, neașteptându-se nicidecum, căci nu a avut măcar cea mai mică

somațiune iar biletul de închiriat a fost pus ilegal și de aceea nu i-a dat nici o importanță, credând că este numai o glumă fiindcă datoria de 22 de franci nu intra la socoteala chiriei pentru că este bani împrumutați din mână, fiind prin urmare altă chestiune, și soba nu se putea strica, fiindcă a fost vară, și astfel nu voiește a evacua, deși sus-disul propietar i-a dat mobilele afară oprindu-i amanet un șifonel cu oglindă șlifuită în valoare de una sută douădeci de lei și o lampă sistem cu două fitiluri de porțolan cu abajur pentru suma de 18 lei, contestând patru care pretinde propietarul iar dânsul susține.

Având în vedere că d-șoara Matilda Popescu reclamă să intre imediat în casă neputând sta cu mobila d-sale expusă la intemperii, deoarece vremea amenință a se strica și începând să pice poate să i-o ude, și se pătează fiind pluș de coloare delicată, și deoarece a părăsit orice alt domiciliu știind că a dat arvună de cincideci de lei și că poate conta cu siguranță iar propietarul a încuiat imobilul și a luat cheia, prin urmare nu cedeadă să lase a intra măcar un lucru cât de mic până ce nu i se achită tot restul chiriei în valoare de alți 50 de lei în plus peste arvună, ca să nu mai pață și cu domnișoara Matilda Popescu, căci s-a săturat, iar aceasta promite pe onoare cel mult peste cinci dile, adică la 1 Noiembre.

Considerând că din cercetarea ce am făcut-o aseară, când am fi putut pentru ca să facem proces-verbal de ultragiu adus guvernului și nouă ca agenți ai forței publice de către sus-numitul propietar, dar am credut de cuviință a nu mai continua nici un scandal, deoarece ne-am mărginit a duce la secție pe provocator până i va trece momentele de primă furie fiindcă pretindea până la sosirea noastră ambele chiriașe împreună cu mama și mătușa lor l-ar fi insultat și chiar l-ar fi lovit, încât de-abia a scapat spre a veni să reclame, care noi n-am constatat fiind dus la o altă chestiune de aceeași natură în strada Pacienții.

Având în vedere că după cum redultă din declarațiile părților, aseară ar fi venit domnișoara Matilda Popescu în birjă singură fără mobilă numai cu mama sa d-na Ghioala Popescu ca să vadă când începe să se mute domnișoara Lucreția Ionescu și cu mătușa sa d-na Anica Ionescu, iar acestea au început să râdă spunând că parol, dumneavoastră ați luat casa! iar la întrebarea domnișoarii Matildii Popescu că de ce râde, vechile chiriașe au răspuns că dânsele o au casa până la sf. Gheorghe, atunci a început nouele chiriașe să râdă, iar la întrebarea d-șoarii Lucreții Ionescu că de ce râde

nouile chiriașe au răspuns că dânsele au dat arvuna în regulă, și atunci au început să caute pe propietar căci era ascuns în casa sa de alături.

Considerând că la pretențiunile chiriașelor sus-numitul propietar a amenințat cu dare afară din casă pe d-șoara Lucreția Ionescu și pe mătușa sa d-na Anica Ionescu, căci nu le mai dă casa, neplătind regulat chiria și având chiar pe trecut o datorie de 22 de lei și soba stricată, d-na Anica Ionescu exesperată a strigat să-i crape ochii cui minte, dacă datoria e de la chirie și soba nu era așa, pe câtă vreme d-șoara Matilda Popescu a dis că dacă se știe cu casa încurcată pentru ce face escrocherie și o mai dă și la alții! iar propietarul i-a raspuns că cu dumneata nici nu vorbesc până nu văz toată chiria că n-am poftă și de alt bucluc, și atunci pretinde dânsul că toate chiriașele au sărit asupra-i caudându-i lediuni.

Având în vedere că după intervenția noastră pentru a împăca pe părți, am luat în cercetare și actele constatând ca în chitanța dată de sus-numitul propietar că a primit arvuna de 50 de lei pentru imobilul pe care l-a închiriat domnișoarii Matilda Popescu nu se specifică numărul 13 bis ci dice numai 13 simplu iar amândouă imobilele sunt la fel identice cu deosebire că amândouă au fața pusă altfel către răsărit și către apus lipite spate-n spate, pentru ocadie ca să poată sparge didul de la mijloc și să facă un singur corp dacă s-ar ivi un amator cu famelie pentru o încăpere mai mare.

Considerând că toate chiriașele promit ca în cel mai scurt termen să achite resturile de datorii, iar chiriașele vechi să plătească și chiria pe semestrul următor, care propietarul se-nvoiește, iar d-șoara Matilda dice că sametegal ori la No. 13 bis, ori la 13 simplu, căci a luat casa providoriu până la sf. Gheorghe, iar propietarul care e becher poate să se mute în alt imobil mai mic pe care-l are în aceeași stradă la No. 12 vidavi, unde a rămas nenchiriat pretindând amatorii ca strada de curând construită nu are canal și tramvai.

Având în vedere că în fine s-a convins propietarul că e mai bine cu o bună maneră pentru ca să rămâie prin urmare domnișoara Lucreția Ionescu cu matușa sa d-na Aneta Ionescu la No. 13 bis, iar d-ra Matilda Popescu cu mama sa d-na Ghioala Popescu să se stabilede la No. 13 simplu, și nu rămâne nici cu imobilul de la No. 12 nenchiriat nemaiavând speranță după sf. Dumitru, deoarece fiind pe sedon de iarnă lumea s-a grăbit și a rămas foarte multe imobile goale, care se vede în fiecare stradă chiar mai la centru peste tot de închiriat.

Drept aceea am încheiat predentul proces-verbal spre a servi la trebuința părților...

Comisar secției 55

Mitică Pișculescu

Reformă

Suntem în epoca reformelor; spiritul public se agită asupra atâtor și atâtor cestiuni, toate vitale, a căror dezlegare nu mai poate suferi întârziere.

Una din acestea este și cestiunea bătăii în armată. Dar, deoarece-i vorba să înotăm în cestiuni, caută să spunem că sunt oameni cari pun una prealabilă: a bate pe inferiori pentru nesupunere, nepricepere sau rea-voință, ori chiar numai din răutate, este oare la noi un obicei exclusiv al ostașilor?

Unii răspund da; alții răspund nu.

Noi până acum nu putem împărtăși hotărât părerea nici a unora, nici a altora; nu putem deci lua parte la dezbatere.

Ne vom permite însă să spunem o anecdotă istorică, ce ar putea lumina oarecum arzătoarea cestiune o anecdotă pe care am căpătat-o dintr-un izvor vrednic de toată încrederea.

Odată, Cuza-vodă călătorea cu primul său ministru Mihalache Cogălniceanu, către Turnul Severinului. Pentru întâia oară alesul nației românești trecea Oltul.

La o stație, unde careta domnească și caleștile suitei trebuiau să schimbe caii, călătorii noștri deteră peste o scenă destul de neplăcută mai ales pentru dânșii, care, tot drumul până aci, se deprinseseră cu strigăte și aclamațiuni vesele.

Căpitanul de poște bătea cu gârbaciul îndoit pe unul dintre slujitori, pentru că acest nenorocit subaltern, trecut din băutură, nu așezase hamurile bine, o nebăgare de seamă din care, Doamne ferește! i se putea întâmpla pe drum cine știe ce primejdie măriei-sale.

M.-sa se supără de această brutalitate și făcu niște mustrări bine simțite superiorului sălbatic; dar și mai supărat fu conul Mihalache, care luă numele căpitanului, făgăduind acestui parșiv să-l destituie telegrafic.

Careta domnească pornește în goană cu suita, și înăuntru-i se încinge o discuție galopantă între suveran și ministru, o discuție asupra maltratărilor corporale.

Conul Mihalache, omul reformelor, progresistul înflăcărat, susține că o lege aspră trebuiește numaidecât, o lege care să oprească sub pedepse strașnice bătaia. Vodă, mai moderat, recunoaște că un popor liber trebuie să șteargă din moravurile sale aceste deprinderi barbare, dar nu vede încă putința aplicării unei asemenea legi, fiindcă... deprinderi seculare... ignoranța și lipsa sensului datoriei... incapacitatea omului de a se dezbăra de

un șir întreg de învățături... ș. cl., ș. cl. Ministrul se încăpățânează... Spiritul secolului... lumina civilizației... demnitatea omului liber... ș. cl., ș. cl.

— În fine, această reformă este absolut trebuincioasă: trebuie făcută, măria-ta!!

— Bine, Mihalache dragă zise vodă biruit bine; s-o facem și p-aiasta!

Au ajuns cu bine și cu sănătate la Severin, călcând de la Olt și până la podul lui Traian pe flori și aclamați de un popor întreg.

Lume paradă entuziasm oltenesc banchet luminație.

Seara în sfârșit, într-un târziu, cei doi iluștri amici sunt la gazdă împărtășindu-și impresiile. Cu tot zgomotul și entuziasmul, vodă n-a uitat discuția de cu ziua.

Măria-sa dă ordin ministrului să fie gata a doua zi la șapte, spre a începe împreună inspecțiile de rigoare la autoritățile locale. Apoi m.-sa șoptește ceva în taină feciorului lui conul Mihalache un țigan de casă, care cunoaște bine tabieturile ministrului. Conul Mihalache, trebuie să știm, nu obicinuiește nici papuci, nici halat. Dimineața, cum se scoală, se-ncalță, sembracă din cap până în picioare și rămâne așa toată ziua.

Acum se dezbracă să se așeze-n pat.

Odaia de culcare a ministrului e despărțită printr-o ușă de-a lui vodă. Conul Mihalache se culcă poruncind țiganului să-i curețe ciobotelele și straiele pentru a doua zi dis-de-dimineață, și adoarme.

Dis-de-dimineață vodă bate la ușă:

— Haide, Mihalache, nu te-ai deșteptat încă?

Ministrul sare din pat și se repede la ghete.

— Numaidecât, măria-ta!

Ghetele nicăiri... Caută hainele... Hainele nicăiri. Degrabă la ușa de ieșire și cheamă feciorul...

Feciorul nicăiri.

Vodă:

— Haide, Mihalache!

Ministrul iese-n colțuni și-n cămașe afară și-ncepe să-și caute prin săliță pe țigan. Un om al poliției, care doarme dejurna pe o laviță, sare buimac și caută-n toată casa, și caută, și caută, și-n sfârșit peste zece minute aduce pe țigan.

— Unde mi-s straiele și ciubotele, mișelule? strigă conul Mihalache.

— Da nu zghera așa, coane, că doar nu dă turcii! stăi oleacă să le șterg.

— Nu le-ai șters încă?!

— Dec! da eu nu-s om? eu să nu mă hodinesc? Le-oi șterge amu!

Și țiganul pleacă scărpinându-se-n cap și bombănind.

Așteaptă conul Mihalache, așteaptă.

— Haide, bre omule, odată! strigă m.-sa de dincolo: că doar nu ești cocoană să-ți faci două ceasuri frizura.

— Acu, acu, măria-ta!

Și conul Mihalache se plimbă prin odaie turbat. La urma urmelor, iaca și țiganul cu ghetele și hainele, mai rău tăvălite decât curățate, le trântește pe un scaun și pleacă.

— Stai, mișelule! răcnește ministrul, und te duci?

— Ei! haide odată, Mihalache! zise scurt vodă. Haide odată, că m-ai plictisit: plec singur!

Conu Mihalache, desperat, se aruncă după țigan, îi pune mâna pe guler, îl întoarce-n loc și-ncepe să-i arză câteva palme... moldovenești. Țiganul începe să urle. În momentul acesta, vodă deschide ușa de la mijloc și întreabă:

— Ce-i aiasta, dragă Mihalache?... bați? apoi cum rămâne cu reforma noastră?

Țiganul s-a pornit pe râs, a luat un bun bacșiș de la vodă și la moment a gătit straiele și ciubotele ministrului.

Suveranul și ministrul au plecat foarte voioși să facă inspecție la deosebitele autorități, și pe drum Cuza-vodă a spus amicului său acest mare adevăr:

— Reforma trece, năravurile rămân!

Repausul duminical

1909

Petrecerile cu mult înainte pregătite rar se întâmplă să iasă bine; câtă vreme, cele încinse așa din întâmplare, pe negândite, aproape totdeuna izbutesc frumos...

De ce oare? - De ce, de nece - nu trebuie să ne batem mereu capul să filozofăm, să tot căutăm cauza la orșice... Destul să constatăm cum se petrec lucrurile, și din constatarea asta să tragem învățătura că: nici la petreceri de mult puse la cale să nu mergem cu prea mari închipuiri de veselie, și nici să stăm la îndoială când, pe negândite, ni se ivește prilej de petrecere; să mergem cu voie bună, daca n-avem altă treabă mai serioasă de făcut - zic *mai* serioasă, fiindcă, în viața noastră scurtă și trudită, nici petrecerea nu e ceva atât de neserios cum spun câțiva înțelepți, unii ursuji și alții fățarnici.

Așa cel puțin gândesc eu, și de aceea am petrecut așa de frumos alaltăieri noaptea.

Joia trecută, 21 mai, neavând treabă, mă plimbam încet pe Calea Victoriei, pe la șapte seara, privind la forfoteala aceea de calești, birji, automobile - ce mulțime! ce eleganță! ce belșug!... cum rar se vede chiar în orașele cele mai prospere - și mă gândeam: cine or fi aceia care au scornit de la o vreme că-n țară e sărăcie, că s-a scumpit traiul și că suntem amenințați de o criză agricolă? ce moftangii!

Pe când gândeam așa, iacătă, dau piept în piept cu amicul meu Costică Parigoridi - care, contrariu felului său cunoscut de toți, are acum aerul unui om prea puțin vesel.

– Monșer - îmi zice - nevastă-mea s-a dus la țară cu copiii, la neamurile ei, tocmai în Muscel... Eu n-am vrut să merg... mai întâi, mi-a fost lene să mă scol așa de dimineață; și pe urmă, drept să-ți spun, nu-mi plac petrecerile patriarhale; eu sunt orășean; mie-mi place orașul... dar... nu duminicile și sărbătorile... N-am văzut ceva mai urât pe lume decât un oraș mare în zilele de repaus dominical! Toate prăvăliile cu obloanele lăsate ca pleoapele în somn... Ce somn!... Peste tot închis!... Să vrei să te spânzuri, n-ai de unde să-ți cumperi un ștreang... Lipsa asta de activitate, de viață, de mișcare comercială mă apasă pe umeri, mă trage și pe mine la somn; și nu

pot dormi măcar - parcă sunt în stare de insomnie... și când mai văd și toată mitocănimea asta parvenită, prostimea asta elegantă, învârtindu-și roatele cu cauciuc în neștire, îmi vin fel de fel de idei... primejdioase... De un ceas umblu să dau de un prietin... parcă toți au intrat în pământ!

– Iată, m-ai găsit pe mine, îi zic eu.

– Bine că te-am găsit, nene Iancule! Afurisit să fie repausul dominical!

– Dragă Costică, recunosc, în adevăr, că un oraș mare în repaus dominical nu este așa de frumos ca în plină activitate; și mie-mi face aceeași penibilă impresie ca și ție... Decât, ia să ne gândim și la oamenii care muncesc, o saptămână întreagă, de dimineață până seara târziu... Nu le trebuie și lor o zi de odihnă?

– Da, răspunde amicul meu; dar în loc să se odihnească, își fac bășici pe tălpi umblând toată ziua gura-cască, și seara cad morți de oboseală.

– Bine; dar s-au recreat... au petrecut...

– Da! s-au îmbătat!

– Dar ce să facă?... să citească psalmii proorocului David?... Și pe urmă, dă-mi voie să-ți spun că-mi pare rău să te aud pe tine, spirit modern, suflet așa de uman, vorbind astfel despre lumea muncitoare... și asta numai de necazul urâtului... Să presupunem că se-mbată și poporul... Ei! și?... parcă...

– Înțeleg ce vrei să zici!

- ... Ei! apoi?

– Nu știu, monșer; dar sunt plictisit ca un cățel pe care stăpânul l-a uitat încuiat în casă... Îmi vine să urlu de urât... Ai treabă?

– De loc.

– Unde mănânci astă-seară?

– Indiferent.

– Vrei să mâncăm împreună?

– Mai ales.

– Unde, zici?

– Unde poftești.

Pornim amândoi la vale. Pe drum, Costică, privind la obloanele prăvăliilor, bombănește mereu... În dreptul lui Capșa, întâlnim pe alt prietin; îl luăm, fără vorbă multă, ca de rechiziție; la răspântia bulevardului, încă doi; îi înhățăm; în dreptul legațiunii rusești, încă unul; e prizonier... Curios lucru! toți foarte plictisiți de repausul dominical; și cu cât banda sporește,

cu atât dispare plictiseala! Toți șase - oameni de condiție frumoasă în societate - ajungem, aproape bine dispuși, la Iordache, în Covaci.

Sus, pe terasă...

– Domnilor - zice Costică - trebuie să știți că, grație întâmplării fericite că v-am întâlnit, mi-au fugit din minte niște idei foarte negre... Dacă, adineaori, nu-ntâlneam pe nenea Iancu, mergeam, cum eram de plictisit, drept la gară, să mă arunc subt roatele primului tren la-ndemână. Vă mulțumesc... Sunteți salvatorii vieții părintelui copiilor soției mele, care era să citească mâine, la Câmpulung, în *Universul*, încă o nouă tragică sinucidere la stația B.M.!... Ei bine, faptul acesta, că, din fericire, v-am întâlnit, combinat cu faptul, nu mai puțin fericit, că astăzi este ziua mea onomastică, sf. împărați Constantin și Elena, ne obligă: pe mine să vă rog, iar pe dv. să primiți, a face eu cinste astă-seară.

Îl sărutăm cu toții și, care mai de care, îi urăm:

– La mulți ani, Costică! cu noroc, sănătate și veselie!... Și cinstit socru, dragă Costică!

Pe urmă, din parte-mi, îi cer scuze că am uitat să-l felicit, fiindcă, necâzând sub prescripțiile legii repausului dominical, nu țin niciodată socoteala sfinților.

Costică se-ntoarce-n loc și deodată, vesel ca totdeuna, strigă:

– Băiete! aperitive, lista și răcitori în lege! să vie!

Știu c-am petrecut!...

Ce chef!... și, dacă trebuie să fim drepți, Costică a plătit de două ori petrecerea improvizată - și cu bani și cu spirit - ce vervă!... Din când în când, constatând că lăsam "să se răcească" paharele noastre pline, ne strigă, ridicind pe al său:

– Jos repausul dominical!... Să lucrăm!... lucrați, domnilor!

Iar noi, împărtășind părerile lui, lucram cu stăruință... Ce activitate!

Cinci ore fără-ntrerupere, pe nerăsuflate...

Cam pe la deșteptatul rânduricilor - țal!... Aperitive, 18; baterii, 8; șampanii, 12, și 22 pachete de regale... și 5 rânduri de marghilomane.

Foarte - cum m-aș putea exprima în termeni mai aleși, adică mai potriviți? - foarte... gata, coborâm frumos, însă pe tăcute - nu o tăcere lugubră, totuși solemnă... Ne reculegem.

Ajungem jos, unde moțăie câțiva birjari, pândindu-și prada matinală; ne oprim puțin, să aspirăm până-n adânc praful sănătos ridicat spre firmament de târnul municipal.

Costică, după o sforțare eroică, întreabă:

– Un'e me'gem?

Noi medităm un moment... Eu ridic din umeri... Ceilalți, ca și mine.

– Bi'jar!

Și, câte doi, câte doi, binișor, ne-am așezat frumușel în trei birji. Eu cu Costică pornim în frunte... Zic, eu acuma, lui Costică:

-Un'e me'gem?

Costică ridică din umeri, și pe urmă mă sărută; îi plătesc prompt cu aceeași monedă.

Din Covaci, apucăm la dreapta-n sus pân Șelari; din Șelari, apucăm la dreapta pân Lipscani; din Lipscani, la stânga - și Costică mă sărută și zice:

– Eș' du'ce, 'ne Iancule!

– Sân' tu'tă, Co'tică!

– Tu'tă du'ce, 'ne Iancule!

Și râzi... Și, dând să mă pupe încă o dată, nu știu cum face, că-mi ridică pălăria, care-mi zboară afară din trăsură, înapoi spre Iordache.

– Bi'jar!... pă'ria lu'nea Iancu!

Oprim... Birjarul mi-aduce pălăria. Costică mi-o pune pe cap... mai îndesat... ca să nu-mi mai zboare... Și râzi... Și ne pupăm du'ce...

Dar unde ne aflăm? Pe bulevardul Colței, aproape de Piața Victoriei.

– Une'e me'gem, mă, 'mboule?... știi? întreabă Costică pe birjar.

– La Lăptărie, conașule; cum să nu știu?

– E 'mb'avo! i răspunde Costică; și pe urmă către mine: auzi ce ide' f'umoasă a'avut 'mbou!

Dar celelalte două birji nu se văd în urma noastră.

– Ne-a t'ădat, ca niște lași, ne' Iancule!

Aerul de la Șosea ne face mult bine. Ajungem la Lăptărie. Plin!

Acolo, cei patru amici, care au sosit, prin Calea Victoriei, înaintea noastră, ne așteaptă; ei nu puteau crede că i-am trădat ca niște lași.

Câte un pahar de șampanie, la botul calului! - etc.!! etc.!!!

Se face ziuă... Rândurelele au și plecat la vânătoare... Reintrăm în Capitală, în căutarea unui jvarț cu *cognac* fin... Am găsit...

Ciudat efect face cafeaua tare!... Ni s-a dezlegat limba... Ieșim... E lumină mare... O aglomerație... Un accident?... Să anunțăm Salvarea!... Ne apropiem...

Un cetățean șade jos pe marginea trotoarului și nu vrea să se scoale, cu toate insistențele sergentului.

– Ce e? întreb pe sergent.

– E repausul duminical, domnule: nu mai poate umbla; trebuie să-l ridic de-aici, să nu-l calce vreo trăsură... Haide, sus!

Și dă să-l ridice; cetățeanul se lasă greu din balamale, scapă din brațele omului ordinii și se așează iar la loc. Îl privesc de aproape... Îl cunosc... Este un excelent culegător tipograf, om în vârstă și foarte cumsecade. Zic:

– Scoală, monșer, nu face pentru d-ta să te dai în spectacol... ești om serios, tată de familie...

– Ba, pe tat'to! răspunde el.

– Îmi pare rău - adaog eu - că n-ai înțeles bine morala mea...

– Ba am înțeles; dar vorba mea e: unde găsim noi acuma ciorbă de burtă?

– D-tale ți-ar trebui acuma un jvarț cu *cognac* fin... nu știi ce bine ți-ar face!

– Moft!... am băut jvarț la Comșa... ciorbă de burtă! n-auzi?

Dar Costică, foarte-ncântat de vorbele acestea, zice:

– N'ne Iancule, schembea, ca'va s'zică?... știi că are o idee frumoasă! hai la o schembea!

L-am suit pe cetățean în birje și am pornit la piață. Pe drum cetățeanul dormea strașnic în brațele lui Costică.

– Uite la el, în ce hal! zice Costică... Uite, domnule, efectele nenorocite ale repausului dominical!

– Dragă Costică - zic eu - orcum, lumea noastră are nevoie și de asta, de repaus dominical, după atâta trudă... Și mai la urmă, toți, toți suntem niște... stricați.

Și cu toții ne-am dus prin urmare să ne dregem lângă hală.

Adevărul e că schembeaua dreasă bine, cu puțin ardei roșu, este, la ocazie, superioară cafelei cu *cognac* fin - drege... lucru mare!

După schembea, pe la șapte de dimineață, în toiul halei, luăm seama că amicul nostru, culegătorul, a dispărut dintre noi.

– Ne-a trădat, zice Costică; amicul d-tale este un laș!

Dar n-apucă să isprăvească vorba; și iată iar amicul meu, spălat și dichisit, cât s-a putut mai bine... A fost la bărbier.

– Ei! acuma, unde mergem? îl întreabă Costică.

– Eu - răspunde omul nostru - mă duc la atelier... După repausul dominical, începem la șapte... Sunt șef de echipă, nu pot să fac blau.

S-a scuzat dacă ne-a făcut cumva vreo necuviință, ne-a mulțumit frumos de cinstea ce i-am făcut și a plecat la treaba lui.

Noi - am dejunat - mai devreme - la Lăptărie - până seara.

Românii verzi

1901

Spiritul de asociație, trebuie să constatăm cu bucurie, a luat un mare avânt la noi.

Numărul deosebitelor societăți române, pe față sau secrete, este astăzi aproape incalculabil.

Românul cât trăiește trebuie să fie membru în mai multe societăți; ba ceva mai mult, sunt români cari, chiar înainte de naștere, sunt membri în "*Cornelia*, societatea mamelor române pentru ajutorul mutual în caz de naștere"; iar alții, chiar după ce mor, continuă a fi membri activi în societatea de îngropăciune mutuală: în schimbul unei neînsemnate cotizațiuni, orice membru, la caz, doamne ferește, de moarte, are dreptul a fi îngropat cu muzica.

Ca orice român, am căutat și eu să fac parte din cât mai multe societăți. Până mai zilele trecute, eram membru la opt; astăzi, grație stăruințelor celebrului meu amic, eminentul pedagog Mariu Chicoș Rostogan, am onoare a fi membru la nouă. A noua, cea din urmă, îmi pare mie că este societatea cea mai binevenită; ea răspunde la o mare și arzătoare necesitate națională. Cititorul se va convinge îndată cât de urgentă nevoie aveam de înființarea noii noastre societăți.

Dar să lăsăm pe promotorul înființării acestei societăți să vorbească...

"Noi, românii verzi, purcedem de la următoarele principii sănătoase de progres național:

A iubi neamul său e peste putință din partea aceluia care nu urăște celelalte neamuri.

Un neam nu poate avea vrăjmași în propriile sale defecte; vrăjmașii lui sunt numai și numai calitățile altor neamuri.

De aceea, un neam nu trebuie să-și piardă vremea a se gândi cum să-și îndrepteze defectele și cum să-și cultive calitățile; el are altceva mai profitabil de făcut: să le numere defectele și să le ponigrească sau d-a dreptul să le tăgăduiască altora calitățile.

Prin urmare, un neam trebuie să aibă veșnic groază de celelalte, deoarece existența unuia n-are altă condiție decât compromiterea completă a altuia.

De aci, necesitatea imperioasă a exclusivismului național celui mai extrem.

Bărbatul care are copii cu o femeie de alt neam, sau viceversa, crește la sânul lor niște monștri, cari jumătate vor iubi până la nebunie neamul în mijlocul căruia au văzut lumina, iar jumătate îl vor urî cu înverșunare.

Să ferească Dumnezeul străbunilor noștri pe orice român sau orice româncă să dea naștere la așa specimene teratologice!

Acestea sunt principiile cari ne-au călăuzit când am pus bazele noii noastre societăți.

Noua noastră societate este chemată să deștepte spiritul public național, solidarizând pe toți românii; de aceea sperăm, nu! nu sperăm, suntem siguri că toți românii - și când zicem toți românii înțelegem nu pe toți levantinii, cari se dau drept români, ci pe românii adevărați - se vor grăbi să se-nscrie împreună cu familiile lor în rândurile noastre."

După această esențială expunere de motive, ne grăbim a da aci, în strâmtul spațiu de care dispunem, câteva extracte din

Statutele societății "Românii Verzi"

Cap. I - Despre numele, membrii și emblema societății

Art. 1 - Se înființează în România o societate română cu numele de "Românii Verzi".

Art. 2 - Oricine poate face parte din această societate, fără deosebire de sex, de etate sau de coloare politică, dacă este român sau româncă verde.

Art. 3 - Emblema societății va fi un român verde zdrobind falnic cu călcâiul său șearpele străinismului, care scrâșnește și țipă.

Cap. II - Despre datoriile membrilor societății în genere

Art. 4 - Membrii de orice sex și etate ai societății "Românii Verzi" sunt datori să urască tot ce e străin și tot ce e de la străin, tot ce nu e român verde sau tot ce nu e de la român verde.

Urmează apoi mai multe articole unde se enumără cu de-amănuntul tot ce nu este verde românesc și care trebuie sistematic respins de orice membru al societății, ca, de exemplu, sentimente neromânești, tendințe și idealuri neromânești, arta neromânească, idei și spirit neromânești.

Apoi:

Art. 9 - Se exceptează de la această regulă capitalurile neromânești.

Statutele prevăd înființarea unui organ de publicitate al societății cu titlul de *Românul Verde*, pus sub direcțiunea unui comitet de 40 membri, iar comitetul sub președinția eminentului meu amic, M. Ch. Rostogan.

În acest comitet nu vor putea figura mai mult de jumătate membri nevârstnici. Ziarul *Românul Verde* va fi redactat de toți membrii societății: fiecare membru, indiferent de vârstă sau sex, va fi dator a colabora măcar o dată la lună cu un articol de fond.

Se-nțelege de la sine ce idei e chemat să propage *Românul Verde*.

Mai departe, statutele arată că îndată ce societatea "Românii Verzi" va număra o sută de membri, se va declara constituită și va proceda la alegerea comitetului.

Cap. III - Despre datoriile membrilor minori ai societății

Art. 30 - Membrii minori ai societății, indiferent de etate și de sex, sunt datori a fi cât se poate mai curați.

Art. 31 - Ei sunt datori a asculta pe părinții lor de ambe sexe, de preferință pe acei cari sunt membri activi ai societății.

Art. 32 - Acei care urmează la școală nu pot, sub nici un cuvânt, să se joace cu conșcolari străini; ei trebuie să se joace numai cu conșcolari români verzi, de preferință cu membrii activi ai societății.

Art. 33 - Membrii minori ai societății sunt obligați a obținea note bune numai la profesorii români verzi, de preferință la acei cari sunt membri activi în societate.

Cap. IV - Despre datoriile membrilor de sex feminin

Art. 40 - Membrele societății sunt datoare să fie virtuoase ca niște matroane romane.

Art. 41 - Membrele societății sunt datoare să devie bune mame române.

Art. 42 - Ele sunt datoare a naște copii sănătoși după preceptul străbun: *mens sana in corpore sano.*

Art. 43 - Membrele societății cari sunt încă june domnișoare sunt datoare să se mărite numai cu români verzi, de preferință dintre membrii activi ai societății.

Art. 44 - La cazul când o jună domnișoară s-ar mărita cu un român verde, care însă nu face parte din societate, este datoare a-l înscrie imediat printre membrii activi.

Art. 45 - Îndată ce o membră devine mamă, ea este datoare să-și înscrie imediat copilul în Societatea "Românilor Verzi".

Art. 46 - Membrele societății sunt datoare a-și boteza copiii cu nume străbune ca Reea-Silvia, ca Tiberiu, ca Cicerone, ca Caracala, ca Cornelia, ca Catone etc.

Art. 47 - Membrele mame sunt datoare să dea copiilor lor o educație maternă în limba maternă. Sub nici un cuvânt apoi, nu-i slobod să încredințeze educațiunea copiilor la alte guvernante decât romănce verzi.

Art. 48 - Ele sunt datoare a da singure să sugă copiilor, alăptându-i în același timp cu sentimente și idei de român verde, conform statutelor de față.

Art. 49 - În cazul când un membru nu ar avea lapte sau, întâmplător, nu i-ar fi sfârcul mamelelor perforat, sau s-ar gâdila prea tare, sub nici un

cuvânt nu va putea lua o doică străină, care ar da copilului să sugă lapte străin, alăptându-l în același timp cu sentimente și idei străine; ci va fi datoare să ia o doică româncă verde, de preferință o membră activă a societății.

În capitolul despre membrii de sex masculin ai societății, statutele impun aceleași obligațiuni și taților ca și mamelor, afară, se-nțelege, de obligațiunile privitoare la alăptare.

Se înțelege că orice abatere de la îndatoririle statutelor atrage după sine: întâia oară un avertisment, a doua oară o amendă și a treia oară excluderea, în ședință plenară, a membrului vinovat, din societatea "Românilor Verzi" și declararea lui ca străin de neam.

Abaterea de la îndatoririle privitoare la alăptare atrage după sine de la întâia oară pedeapsa excluderii.

Situațiunea

Apărut în 1901

A fost o zi îngrozitor de fierbinte. Tocmai pe la unu după miezul nopții, parcă s-a mai potolit puțin cuptorul, parcă începe să mai poată respira omul... să respirăm. Stau în fața unui local de noapte, o mică berărie, și fiindcă am poftă de vorbă, aștept, nu cumva o pica vreun alt bucureștean iubitor ca mine de aer curat, să respirăm împreună: dacă o durere împărtășită e pe jumătate ușurată, desigur o bucurie în doi e îndoită. Așteptând, miros cum din apropiere adie dulce un zefir, pe când un municipal își face cu măturoiul lui enorm datoria, stricând odihna prafului și făcând să se-mbrobodească în ceață din ce în ce mai deasă luminile felinarelor. Prin ceața aceea, mi se arată legănându-se o umbră... se apropie... Să fie un amic?... Da, e un amic; n-am așteptat degeaba - e amicul meu Nae; și lui i pare bine că m-a-ntâlnit.

– Teribilă căldură a fost astăzi! zice Nae, ștergându-se de sudoare.

– Teribilă! răspunz eu.

– Dar acuma tot poți pentru ca să zici că respiri.

– Se-nțelege... De unde vii?

– Am fost pe la berării cu niște prietini.

– Ce mai nou?

– Prost, monșer... Este o criză, mă-nțelegi, care poți pentru ca să zici că nu se poate mai oribilă... S-a isprăvit... E ceva care poți pentru ca...

– Lasă, Nae, că se mai și exagerează...

– Ce se exagerează, nene? Este o criză, care, ascultă-mă pe mine, că dv. nu știți, care, mă-nțelegi, statul cum a devenit acuma, eu după cum văz ce se petrece, că nu sunt prost, înțeleg și eu atâta lucru, fiindcă nu mai merge cu sistema asta, care, când te gândești, te-apucă groaza, monșer, groaza!...

Nae, foarte afectat, bea paharul lui de bere până-n fund, apoi, după ce oftează adânc:

– Eu pot pentru ca să-ți spui pe parola mea de onoare că-mi pare foarte rău! dar știi?... foarte rău!! foarte rău!!! pentru ca să ajungem să vedem țara mea, care era peste putință ca să prevază cineva o situațiune foarte tristă, fiindcă le-am spus și dumnealor...

– Cari dumnealor?

– Dumnealor cu cari am fost; zic: pot pentru ca să spui că nu se poate ceva mai trist, ca să vie un moment orișicât ai zice, când vezi că bate

falimentul la ușe și nu mai e nici un patriotism...

Nae face o figură foarte mâhnită; e așa de obidit, încât ai crede că vrea să plângă.

– Bine, Nae - zic eu - nu trebuie să fie omul așa de pesimist. Lucrurile or să se-ndrepte... este o recoltă admirabilă.

Nae, schimbând figura și zâmbind cu compătimire de ignoranța mea:

– Ce recoltă, nene, ce recoltă? Dumneata n-ai văzut rapița?

– N-am văzut-o, că n-am fost pe-afară.

– Apoi vezi!... Rapița, moft!

– Ei! moft.

– Firește că moft, că nu poate pentru ca să dea nici patruzeci de milioane, și dumnealor, mă-nțelegi, lucru mare! parc-a apucat pe Dumnezeu de-un picior cu rapița, care o să poată dumnealor pentru ca să ia două chile la pogon... Ai văzut acuma? unde sunt o sută cinzeci de milioane, care se lăuda?

– Bine, da' numai rapița e?... da' grâul?... da' porumbul?... da' alelalte?

Nae, iritat, maimuțindu-mi tonul:

– Da' cuponul de iulie? Da' cuponul de septemvrie? da' cuponul de noiemvrie? da' alelalte?

– O să le plătim.

Nae, încărcând tonul:

– O să le plătiți! Cu ce o să le plătiți? Nu te mai lipești de Disconto...

– Ce-i aia?

– Aia-i aia, care știi dumneata de câte ori am spus eu, că o să se-nfunde odată cu cheltuielile nebunești, care pot pentru ca să zic că nici o țară nu s-a mai întâmplat, pentru ca să vie și să zică la un moment: nu mai am drept ca să mă împrumut fără voia dumitale! care atunci însemnează ca nu mai ești independentă nici la tine acasă, după ce ți-ai vărsat sângele ca să ajungem pentru ca să aibă fortificații și să poți zice la un moment dat: până aci! nu permit!

– În sfârșit, guvernul o să...

Nae mă-ntrerupe:

– Las' că și guvernul... Dumnezeu îl știe și pe el, care toate gazetele urlă în fiecare zi despre criza ministerială, pentru că nu se-mpacă, și numa intrigi și la conservatori și la liberali, în loc să facă un guvern de coaliție, cu toți bărbații de stat, care să le zică regele, mă-nțelegi, serios: vă ordon pentru ca să limpeziți situațiunea, fincă așa nu poate pentru ca să meargă, ca

dumneata să tragi încolo și dumnealui încoace, fiincă, niciodată nu s-a-ntâmplat în alte țări, nici pe vremea fanarioților, putem pentru ca să zicem, nici înainte de independență, în detrimentul prestigiului, care trebuie toți să lupte, dacă e vorba să aibă pretenții de oameni politici... Dumneata nu vezi, cu chestia economiilor...

– Ba văz!

– Apoi, dacă vezi, ce mai umbli cu mofturi?

– Ba nu umblu de loc cu mofturi; e o chestie destul de grea.

– Economii? Hm! Zice că face economii... mofturi! și cu bugetul încărcat cu treizeci și șase de milioane, care mă prinz cu dumneata pe ce poftești că nu poate pentru ca să fie o realitate...

– Dacă e vorba de economii - zic eu - pentru ce nu desființăm armata, care?...

– Ce vorbești, domnule? se poate să spui astfel de absurdități?... tocmai acuma să desființăm armata?

– De ce nu?

– Dumneata nu vezi cum se încurcă lucrurile în politică, care nu poți pentru ca să știi de azi pe mâine cum poate pentru ca să devie o complicațiune... Dumneata nu vezi ce se petrece în China cu boxerii, și toată Europa nu poate pentru ca să se-nțeleagă; asta e o chestie mare, nu vorbi așa, îmi pare rău!

S-a răcorit binișor... Ceața s-a lăsat încet-încet peste capetele noastre, așezându-se iar la pământ. E târziu... Fanaragiul companiei de gaz a început să închidă becurile. Se face ziuă. Plătim și ne sculăm.

– Unde mergem? întreabă Nae.

– Eu - zic - mă duc spre casă.

– Ai la o simigerie, trebuie să scoață covrigi calzi.

– E târziu, Nae...

– Eu nu mă duc d-acu acasă, zice Nae... Mai umblu prin oraș... pân-o face.

– Cine să facă?

– Nevastă-mea.

– Ce?

– O apucase aseară durerile.

- !...

– Nu pot, monșer, pentru ca să stau când face... Mă plimb așa de colo până colo; mai beau o bere, un macmahon, un șvart, mai vorbesc cu un

prietin, trece vremea; și când mă-ntorc... gata.

– Face greu?

– Știi, nici prea-prea, nici foarte-foarte. Ăl din urmă, Costică, a fost mai greu: i l-a scos cu fiarele...

- !!...

– Acu a venit doctorul, da' a zis că poate pentru ca să n-aibă trebuință de clește...

- !!...

În momentul când deschiz ochii cât pot mai mari, trece o birjă cu o damă. La lumina zorilor, Nae recunoaște desigur pe acea damă, pentru că începe să strige, luându-se după trăsură:

– Madam Ionescu!... Coană moașă! Madam Ionescu!

Dama întoarce capul, recunoaște și ea pe Nae și oprește trăsura.

– A făcut? întreabă Nae.

– Da, răspunde moașa.

– Ușor? întreb eu.

– Foarte ușor.

– Uf! adaog. Ce?

– Băiat.

Și trăsura moașei pornește.

– Bravo, Nae! să-ți trăiască!

– Mersi, asemenea... Ei, acu nu mai am grijă... Ai la simigerie...

Și mă ia la braț.

– Știi ce-ar trebui la noi? zice Nae.

– Ce?

– O tiranie ca în Rusia... Nu mai merge, mă-nțelegi, constituția, care aceea ce vezi că se petrece, nu poți pentru ca...

Zic:

– Nae! scuză-mă: e așa de târziu, care nu pot pentru ca să mai merg...

– Îmi pare rău...

– Mi-e așa de somn, care trebuie negreșit pentru ca să mă culc. La revedere.

M-am suit într-o birjă și l-am lăsat pe fericitul tată pentru ca să meargă singur la simigerie.

Slăbiciune

Parizienii au aperitivul, vienezii fanfara, ploeștenii politica, alții alta: locuitorii capitalelor mari au totdeauna câte o deosebită slăbiciune, câte o patimă.

Dar bucureștenii?

E ușor de răspuns:

Muscalul!

Muscalul, se-nțelege, nu atât din punctul de vedere politic sau social și cu atât mai puțin din punctul de vedere economic, fiindca muscalul nu vrea să știe de regulamentele noastre polițienești, nu admite tarifele noastre oficiale; muscalul ține la tariful său autonom.

În adevăr, ia să vedem.

Tariful birjarilor de piață sună astfel:

„2 lei o oră în raza orașului;

1 leu o cursă ce nu trece peste ceas;

2 lei cursa de la și până la gări."

Aș! crezi că vrea să știe muscalul de asta!

Dar putem noi tolera în statul nostru, în Capitală, ca niște străini să nesocotească regulamentele stabilite?

Firește că putem. De ce să nu putem? Nimic pe lume nu se poate mai ușor decât a tolera.

Dar e drept să îndoiască, să întreiască și, la zile mari, să împătrească prețul curselor?

Fără nici o ezitare, răspund: da, e drept. Nimic nu e mai drept pe lume decât prețul patimii.

Vedeți pe acest mic impiegat.

Vedeți câtă leafă are tânărul pe lună?

150 de lei... adică 150 în stat; în mână capătă 135; care va să zică, 1620 de lei pe an; prin urmare, are venit, din munca lui, câte 4 lei și 44 de bani fără ceva pe zi, în anii comuni, iar în anul bisextil câte 4 lei și 42 de bani și ceva.

E cam prea puțin, ce e drept; dar pentru un tânăr fără vicii și cu socoteală, poate să ajungă.

Ia, să-l privim, mă rog. Unde-o fi mergând așa gătit acest june?

Se oprește în fața cofetăriei Riegler să-și așeze încă o dată cravata, care arde ca focul; își scutură cu batista pantofii de lac, își potrivește ților,

după ce-i trage apăsat o mânecă împrejur; se-nțepenește în călcâie si se uită spre fațada Teatrului Național... La ce se uită? Ei! la ce! la muscali...

După multă dezbatere interioară, își alege unul foarte maladeț, îmbrăcat în catifea albastră, cu brâu pembè, cu doi trotteurs[l] negri, ce mănâncă jeratic... Picior peste picior și:

— Paidiom, gaspadin!

Unde?...

Asta e! N-o să meargă omul cu muscalul să mănânce rahat la cișmeaua lui Cantacuzino de la Filaret... La Șosea! unde merge toată lumea bună.

Dar o să-mi zici dumneata:

— Cum se poate? Un om care câștigă pe zi 4 lei și 44 de bani fără ceva în anii comuni și 4 lei și 42 de bani și ceva în anii bisextili, cum se poate să cheltuiască zece-doisprezece lei pentru birjă la Șosea?

— Iaca, se poate.

— Atunci, micul impiegat, doamne iartă-mă! ciupește din banii publici pe cari i-o fi mânuind...

— Doamne ferește! este unul din cei mai de treabă funcționari, onest în toată puterea cuvântului: să-i dai fără teamă sute și mii pe mână...

— Atunci, joacă și câștigă...

— În viața lui n-a pus mâna pe o carte de joc; din contra, jucătorii îi inspiră adâncă aversiune.

— Atunci... cum e tânăr, bine făcut și curățel...

— A! Domnule! e un băiat plin de frumoase sentimente morale; niciodată n-ar fi în stare să gândească măcar pe departe la o infamie. Și pe urmă, e înamorat de o jună modistă foarte frumușică, pe care e vorba să o ia în căsătorie. Și ea e o fată foarte cumsecade și meșteră. Are o mică economie și o s-o mai ajute și o mătușă ca să deschiză un magazin de mode... O să fie o căsnicie foarte potrivită. A! tocmai iat-o și pe ea.

Așa că-i foarte drăguță?... Cu cât gust se îmbracă! Ce pălăriuță cochetă! Ce botine elegante! Ia priviți-o cum calcă de ușurel, parcă e o păsărică!

S-a oprit...

Face un semn de chemare cu mănușa...

Cui?...

Ei! cui! firește că nu dumitale ori mie... Muscalului... Doi vineți superbi... roate galbene cu cauciuc...

A! cauciucul! mai ales pe pavajul ăsta nou de lemn și de asfalt și pe șoseaua bătută cu mașina...

— Quelle volupté, ma chère![li]

Și... zboară!

„Zboară, zboară, păsărică! zboară, cât ești tinerică!" zice poetul, uitându-se lung după trăsura în care, sub umbreluța azurie, se vede sclipind părul cel blond și ceafa cu puf de piersică... (Ați observat, desigur, că-n anul ăsta se poartă foarte mult blondul.)

— D-ta zâmbești, zice economistul sever. Dumitale îți place asta; aprobi luxul acesta nebunesc, din care are să rezulte ruina societății noastre... Dar ne ducem la faliment, domnule!

— Te rog, domnule, zic eu...

— Daca dindărătul acestui lux (mă întrerupe un moralist), ne-ar pândi numai ruina materială, falimentul, încă n-ar fi o nenorocire destul de mare. Nenorocirea cea mai mare care ne pândește este decăderea socială, insanitatea, pierderea busolei morale... Mâne-poimâne, nebunia luxului va împinge pe micul impiegat să falsifice scripte, pe frumoasa blondă să...

— Mă rog, domnule, n-ai dreptul să bănuiești... Cum? pentru o plăcere inocentă, pe care ți-o poți explica prin...

— Nu ți-o poți explica — îmi zice un filozof — decât prin mania reprezentării...

— Nu-nțeleg, zic eu.

— Mania reprezentării se numește acea pornire foarte comună la oameni...

— Mă rog — întrerup eu pe filozoful meu — dă-mi voie: poți să mă-mprumuți cu douăzeci de lei până la 15 ale lunii viitoare? Am mare nevoie.

— Cu plăcere, poftim... Ziceam dar că mania reprezentării...

— Mă iartă — zic eu — îmi explici aldată... mă grăbesc.

— Ei! stai un minut.

Nu pot, e târziu... Mă așteaptă nevasta gătită: i-am promis s-o duc la Șosea negreșit... La revedere...

Aha! apilpisiți trotteurs:

— Paidiom, gaspadin!

Șah și mat!

Începuse războiul franco-german. De la rezultatul acelei mărețe lupte atârna poate tot viitorul nostru politic. Pe Rin nu se juca numai două soarte. Ca la toate luptele jucătorilor mari, unde pe de lături palpită o mulțime de mici pontatori pe mâna unuia sau altuia, așa și la războaiele între două puteri gigantice, sunt mulți mititei pe de lături, cari, cu cât pontează mai mărunțel, cu atât privesc jocul cu mai multă bătaie de inimă. Pe Rin, între alte mize mărunte, era una, care pentru noi avea o importanță colosală, cum s-a dovedit ulterior — soarta hotărâtoare a dinastiei noastre. Mica republică de zece ore de la Ploești, care pontase și ea, putea avea urmări mult mai mari dacă în jocul de la Rin s-ar fi amestecat altfel cărțile.

Așa, era în toată țara o agitație surdă, dar foarte adâncă, care în unele centre lua forme fățișe destul de amenințătoare pentru ordinea generală. Unul din aceste centre mai agitat era și Craiova, unde se afla prefect de județ răposatul Petrache Mănescu — un om original și amabil, credincios și devotat neclintit al conservatorilor.

De la dânsul ținem această reminiscență anecdotică.

La guvern era cabinetul Manolache Costache, cabinetul numit Cloșca cu pui, pentru că prezidentul se înconjurase de câțiva tineri de talent, debutanți în politică, între aceștia dd. A. Lahovary și P. Carp.

Situația în Craiova încordându-se din zi în zi, prefectul este chemat telegrafic la București. Cale ferată între centru și capitala Olteniei nu era încă, așa că Petrache Mănescu vine în goana cailor pe brânci o zi, o noapte și o dimineață, și sosește-n București cu oasele pisate pe la 11 înainte de amiazi. Merge degrabă la otelul Caracaș, unde cobora regulat, își lasă sacul, și fără întârziere se prezintă la consiliul de miniștri.

Tot consiliul era adunat, lipsea numai prezidentul, pe care-l așteptau din moment în moment. Până să vie conul Manolache, prefectul expune consiliului nerăbdător situația din Craiova: era în adevăr foarte gravă — o turburare imensă putea izbucni, fără ca administrația să aibă destule forțe pentru a o năbuși.

Erau așa de interesante spusele prefectului, încât nimini nu băgă de seamă că trecuse un ceas de la sosirea lui — erau aproape 12... Consiliul fusese convocat pentru 10, și prezidentul tot nu sosea. Un aprod merge iute să-l caute... Peste câteva minute se-ntoarce: d. prezident a plecat de-acasă de la 9, a spus că merge la consiliu. Se trimit mai mulți aprozi prin toate

locurile pe unde se putea bănui că l-ar putea afla... Se-ntorc toți fără ispravă... 12 și trei sferturi. Nerăbdarea și neastâmpărul cresc. La fiecare trăsură care trece, la fiece ușă care se deschide, la orice pași pe scări, sar toți... Vine!... Nu... Nu vine. Ce să fie?

Petrache Mănescu își cere atunci voie să se repează măcar să guste ceva: e obosit, toată noaptea n-a putut dormi în trăsură și n-a mâncat nimica din ajun. El merge să dejuneze în pripă la otel — să dea fuga aprodul să-l cheme îndată ce-o sosi prezidentul. Lasă consiliul într-o fierbinte discuție asupra întăriturilor de la Metz, și se duce la cafeneaua-birt a otelului.

Pentru ca să evite însă vreo indiscretă întâlnire, nu stă în sala cea mare; intră în una din odăițele de lături, unde seara se juca, și comandă ceva în grabă. Odăițele acestea dedeau una-ntr-alta prin câte o ușă cu geamuri acoperite cu perdeluțe verzi.

Acuma era 1 și un sfert.

Dejunează, trăgând mereu cu urechea daca nu vine cineva să-l cheme... Nimeni... A isprăvit; fără să mai ia cafea, se scoală să plece... Mai întreabă încă o dată pe chelner... Nimini... Atunci, ce se gândește? pentru că n-a venit încă să-l caute, n-are de ce să se grăbească; își comandă cafeaua și se așează iar la loc să-și mai dezmorțească membrele... Acum, după dejun, îl ajunsese pe om oboseala drumului. 1 și jumătate. Chelnerul aduce cafeaua... „Nimini să mă caute?" — „Nimini!" Ce să fie asta?

Pe când însă chelnerul iese, Petrache aude un zgomot într-una din odăițele vecine, unde până atunci fusese completă liniște — o mormăială și un haha! de triumf. Se-ntoarce spre partea aceea și ia seama că la ușa cu geamuri flutură perdeluța atârnată pe dincolo, trecând dincoace printr-un ochi — un geam era spart.

„Desigur — gândește el — sunt cartofori... de dimineață au luat-o... ori poate că n-a [sic] isprăvit încă de aseară..." E aproape 2 și nimini nu vine să-l caute... Mormăiala însă crește dincolo... începe să se auză distinct o dispută de joc: regina! calul! pionul!... E desigur o partidă de șah tot așa de încordată ca și situația de la Craiova.

Dar între accentele amestecate ce trec prin ușa cu geamul spart, Petrache pare că aude un glas cunoscut!... Se ridică și ascultă mai bine...

Da!... E o iluzie? un joc al închipuirii stăpânite de un gând stăruitor? Dar e cu putință să se-nșele astfel?... Dar e peste putință să fie acela!... Dar e glasul lui!... Dar nu se poate!

În prada unei nedomiriri amețitoare, omul se repede la ușe, dă-ntr-o parte perdeluța de la ochiul spart, se uită-năuntru și nu se poate stăpâni a nu scoate un strigăt de uimire...

Cine?... cine era în odăiță încă de dimineață la o partidă de șah?... cine!?... Domnul prezident al consiliului, conul Manolache. Se-ntâlnise de dimineață cu amicul său, bătrânul Wiest și se-ncurcaseră.

Desperat, Petrache Mănescu dă brânci ușii și năvălește înăuntru peste jucători strigând:

— Pentru numele lui Dumnezeu! coane Manolache, aici ai fost!?

— Ei, da, răspunde simplu prezidentul; nu mă vezi? și se pune iar pe gânduri ca să-și combine lovitura.

— Coane Manolache!! vă caută toți în toate părțile! v-așteaptă toți la consiliu de la 10 azi-dimineață!

— Iaca viu... Stai oleacă; mai am două lovituri, și-l regulez eu pe domnul Wiest! Și mută calul.

— Dar sunt 2 trecute, coane Manolache!!

— Mat! strigă Wiest.

Conul Manolache deschide ochii mari pân ochelari și vede că-n adevăr partida e pierdută. Atunci, se ridică busumflat către Mănescu:

— Aracan de mine, bre omule, dă-mi pace! m-ai buimăcit de cap ! iaca! pierz partida sigură cu vorba dumitale!

Cu multă greutate a putut Petrache să-l îmbuneze și să-l facă să renunțe la revanșă.

Amândoi apoi, pe la 2 și jumătate, intrară la consiliu, unde găsiră pe ceilalți — cam impacientați.

Școala română

Fragmente

ORA DE RELIGIE

Un elev obraznic: Părinte, auzi ce spune dom' profesor de geografie: zice că pământul e rotund.

Părintele (supărat): O fi și rotund -- cum a vrut Dumnezeu să-l facă.

Elevul: Și zice că e turtit la poli. De ce-o fi turtit, părinte?

Părintele (plictisit): Ia, pentru păcatele noastre!

ORA DE CALIGRAFIE

Profesorul: Unde-ți este caietul? pentru ce vii fără caiet?
Elevul: Eu la caligrafie sunt auditor.

ORA DE LIMBA ROMÂNĂ

Profesorul: Ce parche ghe cuvânt îi musai?

Elevul: Verb, dom'le.

Profesorul: Pentru ce?

Elevul: Pentru că exprimă ideea unei lucrări.

Profesorul: No! vez' bine! Când zicem musai, trubuie că pentru o lucrare zicem. Exemplu: băieții și băietele musai să ștuduiască, ca mai apoi să cuvinke romaneașke în limba lor makernă pură... Bine. No! musai e verb; numai doară dup-aceea ce fel ghe verbu-i?

Elevul: Neregulat... Dar de ce conjugare e, dom'le?

Profesorul: No! prostule! dă-l la dracu! că-z dacă-i neregulat, apoi nu mai poake avea conjugăciune!

Tardivitate

Odată un boier mergea cu țiganul său de casă pe un drum strâmt. La o cotitură se-ntâlnesc cu un șir de care foarte împovărate:

— Dați-vă-n lături, mă! strigă țiganul țanțoș. Dați-vă-n lături să treacă boiarul!

— Dați-vă, voi — răspunde un țăran — că nu sunteți împovărați.

— Trage-le, mă! zice boierul.

Țiganul nici una nici două, șart! cu gârbaciul în om. Sar oamenii toți, și țin'te nene: tăvălesc pe boier și pe țigan de mama focului, îi lasă snopiți bine-ntr-o parte, trec cu carele și-și văd de drum râzând.

Tocma-ntr-un târziu se scoală de jos țiganul ostenit și se scarpi-nă-n cap:

— S-a dus, boiarule?

— S-a dus, ticăloșii!

— Nu se mai vede nici unul?

— Nu!

— Atuncea, hai să-i înjurăm și noi!

Așa și Epoca — ne amenință regulat cu sarcasme pentru a treia zi după-nfierbințeală.

Telegrame

Onor. prim-ministru

București.

Directoru prefecturi locale Raul Grigorașcu insultat grav dumnezeu mami și palme cafine central. Amenințat moarte. Viața onorul nesigure. Rugăm anchetat urgent faptu.

Costăchel Gudurău

avocat, aleg. coleg. I, fost deputat.

*

Onor. prim-ministru

București.

Repet reclama telegrama No... Petiționat parchetului. Procoror lipsește oraș mănăstire maici chef. Substitut refudat pără vini procoror. Tremur viața me, nu mai putem merge cafine. Facem responsabil guvern.

Costăchel Gudurău.

avocat, aleg. col. I, fost deputat.

*

Procuror tribunal X...

Anchetați urgent scandalul Costăchel Gudurău cu directorul prefecturii și raportați imediat.

Ministrul Justiției.

*

Ziarului "Aurora Română"

București.

Az pitrecut scenă nostimă piața noastră. Madam Atenaisa P. al cărui nume trecem sub tăcere, care părăsit soțul cetățean onorabil, pentru romanse cu individ infam localitate, întâlnind nefericitul soț, căpătat bună lecție moralitate în public, care aprobat. Această fimee fără inimă neroșind amenințat cu sbiri puteri, deoarece complicele directoru prefecturi.

Corespondent.

*

Onor. prim-ministru

Bucureşti.

A doua oară atacat palme picioare piaţa endepedenţi acelaş bandit director scandalos însoţit sbiri. Situaţia devenit insuportabilă. Oraş stare asediu. Panica domneşte cetăţeni.

Costăchel Gudurău

avocat, ecţetera.

*

Procuror trib. X...

Repet ordinul telegrafic. Cercetaţi imediat incidentul directorului prefecturii cu Costăchel Gudurău la cafeneaua centrală şi în piaţa Independenţei şi raportaţi urgent.

Ministrul Justiţiei.

*

Onor. prim-ministru

Bucureşti

Faceţi înceta atacuri contra fratemeu Costăchel bandă infamă talari ziua meaza mare sub conducerea personală directorului Raul Grigoraşcu. Reclamat tronului.

Iordachel Gudurău

mari propietar, aleg. col. I, fost senator.

*

M. sale regelui

Sinaia

Bandiţi regimului acest secol lumină bagiucurind constituţia ce aţi giurat voit ucidi di două ori cafine central şi piaţa endepedenţi fratemeu fost reprezentant naţiuni. Victima frică merge telegraf sigur al treilea atentat bandiţi. Implorăm garanţia vieţi onorului contrar siliţi face justiţie singuri. Trăiască Dinastia.

Iordăchel Gudurău

mari propietar, aleg. col. I, fost senator.

*

Procuror trib. X...

Pentru ultima oară repetăm ordinul privitor scandalul Costăchel Gudurău. Dacă până mâne dimineaţă n-avem raportul dv., veţi fi considerat

ca demisionat.

Ministrul Justiției

*

Ecs. sale ministru Justiției

București.

Raport.

Cercetat imediat cazul și cu respect raportez urgent.

Acu cinci zile duminecă, fiind absent anchetă județ, orele 2 p.m. directorul prefecturi Raul Grigorașcu afla cafine central jucând table cu căpitan Pavlache intedență. Mare devenă foarte iritat pronunțat dumnezeu mami, nu personal cineva, ci ghinion. Atunci Costăchel Gudurău care sta altă masă criticând guvernul gura mare, sculat și apostrofând directoru strigat *ba pe al măti* și ridicat bastonu. Directoru parând răpide lovitura aplicat agresorului palme și promițând cavalirește duel. Agrisorul plecat înjurând amenințând guvern de bandiți, propriile cuvinte.

Cu respect adaog spre cunoștința dv. între ambi suscitați ură veche cauză politică și familie. Fimeea nepotului lui Costăchel Gudurău, anume Albert Gudurău, unul din capii înverșunați opoziție locală, divorsată, iar ei bănuiesc Raul directoru cauza divorsului, acuzând trăiește cu mencionatu concubinagiu, dar vrând s-o iee socie legitimă, care reclamat restituțiunea dotei și parafernei di 2 mii lei obținind titlu executoriu, iar opoziția promis răzbunare pretinzând paraferna cheltuită cu luxul di notoritate publică.

În consecință alaltaeri nepotul lor însoțit de moșii lui pândind piață fosta socie insultato public foarte grav. Dama chemat sergent stradă care nefiind nici unul urcat birje un cal plecând degrab huiduită di toți trii și cu vorbe triviale incapabile a vi le reproduce. Sosit imediat directoru prefecturi ofensat polițai ipistați cerut cont. Dar agrisori fugind, directoru prins Costăchel și întrebat *pentru ce insulți dame mișălule* și apucat de pept, dar el răspuns *să nu mai dai mizerabile canalie*, încât directoru apărânduse tras două palme, atunci agrisorul smucind voit fugi și directoru prima furie lovindul piciorul spate gios.

Cred nu trebuie dăm altă urmare păra parchetul nu sezisat în regulă.

Binevoiți, d-le ministru etc.

Procuror trib. X...

*

Directorul prefecturii X...

Vă invit căutați aplanarea diferendului cu familia Gudurăilor. Contrariu, puneți guvernul în situațiune prea delicată. Nu convine acum, în așteptarea campaniei electorale, ca agenți superiori ai autorității să dea loc la scandaluri, din toate punctele de vedere regretabile.

Ministrul de Interne.

*

D-lui ministru de Interne

București.

Interese familie obligă părăsi funcțiune. Rog dar respectuos primi demisia me postul director prefecturii pe ziua di poimâne când prefect întoarce congediu.

Raul Gregoraschco

*

Onor. prim-ministru

București.

Fratemeu Costăchel Gudurău avocat, alegător col. I, fost reprezentant națiuni ligitimă aparare contra treilea atac mișelesc bandiți amenințând viața, fost az arestat procoror. Victima arest torturată ca inchiziță. Cuțitul os.

Iordăchel Gudurău

mari propietar, aleg. col. I, fost senat.

*

Ministre interieur

Bucarest

N'acceptez point demission cousin Raoul. Pauvre jeune homme, embete par cochons opposition, veut faire coup de tete. Ne point se fier aux criailleries de ces canailles. Si Raoul se retire, ce cretin de prefet capable de tout compromettre. Pourrais plus garantir situation locale. Se duce dracului giudețul.

Ami

General Gregoraschco.

*

Procuror trib. X...

Raportați imediat cauza arestării lui Costăchel Gudurău. Ar fi bine să înceteze odată scandalurile de acolo. Purtarea parchetului dv. lasă de dorit. Cercetați dacă arestatul suferit maltratări arest. Avem denunțări că ar fi fost torturat poliție. Răspundeți telegrafic.

Ministrul Justiției.

*

Directorul prefecturii jud. X...

În interesul serviciului, demisia respinsă. Rămâneți la post.

p. *Ministrul de Interne*

secretar general Z...

*

Ecs. sale ministru Justiției

București.

Bandă desperată opozanți îndârjiți sub conducerea Costăchel Gudurău, Iordăchel Gudurău și nepot Gudurău, Albert divorsat Atenaisa Perjoiu, atacat directoru prefecturi față grădina primării. Acesta aparat bastonu, lovit cap Iordăchel, Costăchel tras revolver spart glob lampa centrul grădini electrică. Panică, asasin arestat. Luăm prim interogatoriu. Garantăm invențiuni fictive torturile.

Procuror trib. X...

*

M. sale regelui

Sinaia

Fratemeu Costăchel omorât torturi secret beciurile poliției locale. Familia orfană cerem liberarea cadavrului reclamând satisfacție la picioarele tronului. Trăiască Dinastia.

Iordăchel Gudurău

mari ecțetera, ecț.

*

Procuror trib. X...

Aci denunțare Costăchel Gudurău mort arest în urma torturilor. Vă facem răspunzător. Răspundeți la moment, dacă nu vreți să fiți telegrafic destituit.

Ministru Justiției.

*

Ecs. sale ministru Justiției

București

Costăchel Gudurău liberat az dimineață lipsă probe intenție asasinat. Împăcat cu directoru. Pupat toți piața endependenți. Mâne sară logodna Raul madam Atenaisa Perjoiu. Dânsa renunțat orce pretenție revandicare paraferna de la Albert Gudurău, dând înscris primit toată suma.

Adineaori ora două post meridiane avocatul statului Pamfil mort subit cafine central. Medic primar constatat caz apoclepsie celebrală.

În considerația vechimi mele di magistrat procuror de aproape douazăci și trii di ani, fiind înaintat în vârstă și o familie numeroasă devenind misiunea de minister public pre gră pentru mini, vă rog respectos a mi se acorda mie postul de avocatu statului, pe care o voiu îndeplini cu zel și activitate. Binevoiți etc.

Vechiu procuror trib. X...

*

D. președinte al Consiliului

București

Avocat public Pamfil mort subit. Raportându-mă la depeșa confidențială de azi noapte, cu respect stăruesc a se numi în postul rămas vacant persoana știută, de care acuma garantez.

p. *Prefectul de X...*

Directorul Raoul Gregoraschco.

*

D-lui Costăchel Gudurău, avocat, fost deputat, etc.

București

În urma bunelor recomandații din localitate și în considerația titlurilor dv., d. ministru al domenelor v-a numit avocat al statului în locul decedatului Antonache Pamfil. Cu poșta de mâne primiți decretul oficial.

Șeful de cabinet

al Ministerului Domenelor

Tempora...

Acum câțiva ani, unul dintre cei mai de seamă studenți ai Universității noastre era și tânărul Coriolan Drăgănescu. Avea inteligență vie, caracter de bronz, temperament de erou ; pe lângă acestea, natura-l înzestrase cu un talent de orator de o putere irezistibilă. Se-nțelege că posedând astfel de calități, Coriolan trebuia să ajungă în fruntea camarazilor lui. El conducea toate mișcările studențimii. De câte ori generoasa tinerime universitară, nemaiputând sta indiferentă față cu împrejurările politice, se hotăra să-și spună și ea cuvântul ei, Coriolan îi strângea rândurile, o organiza, o îmbărbăta, o înflăcăra și o ducea — la statua lui Mihai Viteazul. Până aci, Coriolan era mare, era incomparabil ; dar aci, la statua eroului de la Călugăreni, era prodigios. Cuvântarea lui era așa de zguduitoare, încât auzindu-l, te mirai de nepăsarea eroului de bronz : cum oare nu descăleca, precum odinioară comandorul lui Don Juan, spre a face și el o demonstrație ?

De câte ori auzeam pe Coriolan înflăcărând tinerimea generoasă — și l-am auzit de multe ori — mă gândeam că tânărul acesta și-a întârziat intrarea în lumea terestră cel puțin cu două-trei sute de ani. A! el trebuia să se nască pe vremea când tirania sugruma popoarele, când nu erau încă proclamate drepturile omului, când lumea gemea cu grumajii striviți sub călcâiul despotismului. Aș fi vrut să văz pe tirani față-n față cu Coriolan Drăgănescu ! Desigur, proclamarea drepturilor omului n-ar fi întârziat atâta. Dar astăzi ? astăzi când ne bucurăm de atâtea libertăți, când nu se mai pomenește măcar de tiranie, când opera progresului nu mai are nici o piedică… Și cu toate astea, chiar astăzi, sunt așa de dese împrejurările în cari ordinea publică ar fi turburată fără amestecul tinerimii generoase.

Spre a da o idee despre Coriolan Drăgănescu și despre activitatea lui de tribun al tinerimii, nu voi face fraze pompoase ; mă voi mărgini a reproduce câteva pasaje din Amicii poporului, de pe vremea când acest tânăr mergea foarte des la statua lui Mihai… Să vedem.

> «Tinerimea universitară având ca totdeauna în fruntea ei pe distinsul student în drept, eminentul tânăr Coriolan Drăgănescu, a pornit din Cișmigiu în corp compact, voind să meargă la statua lui Mihai Bravul, unde dorea să aducă, în aceste momente de doliu

pentru țară, pentru popor, pentru națiune, prinosul ei marelui erou al naționalității noastre.

Deși studenții înaintau în cea mai perfectă ordine, la colțul bulevardului au fost opriți de un cordon de sergenți de agenți secreți și bătăuși.

În zadar tânărul Coriolan Drăgănescu, împreună cu toată tinerimea, a protestat în numele drepturilor înscrise în constituție. Mizerabilii polițiști nu i-au lăsat să treacă.

Atunci bravul tânăr Coriolan Drăgănescu a strigat : „Fraților ! la Mihai Bravul ! după mine, la Mihai Bravul !“ și a voit să înainteze.

Tinerimea entuziastă a voit să urmeze pe bravul ei tribun. Atunci zbirii au început să lovească în dreapta și-n stânga cu ciomegele și cu tesacele… »

Apoi :

« Tânărul Coriolan Drăgănescu bravul student, care se afla în fruntea tinerimii universitare aseară pe bulevard, a fost arestat de către bandiții poliției. El se află ținut la secret, fără să poată comunica nici cu părinții Se crede că a fost lovit grav și torturat în arest ; pentru aceea, mizerabilul jude, rușinea magistraturii, al cărui nume ne facem o datorie de pudoare a nu-l mai pomeni în coloanele noastre, nu permite nimănui a da ochi cu tânăra victimă a acestui regim de teroare ! »

Și alta :

« Guvernul a nebunit ! Mizerabilii își fac de cap !

Aseară, pe când studențimea, adunată la statua lui Mihai Bravul, asculta cu inima încordată, cu sufletul transportat, patrioticul și magistralul discurs al tânărului și eminentului student Coriolan Drăgănescu, asupra dreptului ce-l are poporul de a protesta contra guvernului banditesc, poliția a dat năvală asupra acelora care vor fi mâne fala țării, și lovind, zdrobind zdrelind orbește, și-a făcut loc până la statua eroului de pe treapta căreia vorbea oratorul.

A fost o scenă de teroare de nedescris.

> La vederea agenților avinați, cari voiau să pună mâna pe el, tânărul Coriolan s-a suit repede pe statuă și-ntr-o clipă a fost în picioare pe coapsa calului de unde a strigat : „Fie toată lumea martoră la această nouă infamie a celui mai infam dintre regimuri !“
> Dar bandiții l-au apucat de picioare. Atunci bravul tânăr a luat pe la spate în brațe trupul lui Mihai Bravul și s-a încleștat de el cu putere. Bandiții îl trăgeau de picioare așa de tare, încât, dacă tânărul nu ceda și nu-l lăsa pe Mihai Bravul din brațe, atunci ori ar fi frânt trupul de bronz al eroului, ori acele fiare sălbatice i-ar fi smuls picioarele din încheieturi.
> Nu ! nu ! acest guvern a-nnebunit !… »

Acesta era Coriolan Drăgănescu… Și cu toată prodigioasa lui activitate de tribun politic, el nu și-a neglijat studiile decât foarte puțin. A frecventat regulat cursurile la Universitate șapte-opt ani, și nu cu puțină bucurie părinții rudele și numeroșii săi amici au citit într-o zi în Amicul poporului următoarea notiță la ultime informațiuni :

> « Aflăm cu deosebită plăcere ca tânărul Coriolan Drăgănescu, eminentul student al Universității noastre și-a susținut cu succes teza de licență în drept, tratând cu talent despre Ordinea publică în statul modern. Eminentul tânăr a fost viu felicitat de membrii comisiei. Din parte-ne ne facem o datorie a-l felicita asemenea, dorindu-i strălucita carieră pe care desigur cu talentele sale o merită. »

Licențiat în drept ! tânăr eminent ! irezistibil orator ! caracter mare ! idei generoase !… Desigur — mi-am zis eu — iată un cetățean de mare viitor. Frumoasă carieră !… Îl avusesem totdeauna în vedere pe eminentul tânăr. Isprăvile lui ca student erau așa de zgomotoase, încât mai în fiecare zi trebuia să auz, să citesc sau să pomenesc de acest frumos nume, Coriolan Drăgă nescu ! Parcă a fost însă un făcut… După ce am citit notița despre obținerea licenței lui în drept, încet-încet am început să uit de numele altădată, atât de celebru, și era firesc lucru : îl uitam fiindcă nu mai mă-

mpiedecam de el la tot pasul. De mult acum îl uitasem de tot. Era vreme turbure. Chestiuni politice acute ; criză economică, agricolă, finanțiară ; călcări mai mult sau mai puțin grave ale pactului fundamental — toate acestea iritaseră mult opinia publică. Studențimea era în fierbere și pusese de gând să manifesteze. Ce s-o fi făcut astăzi la statua lui Mihai Viteazul ? Ia să vedem. Am luat Amicul poporului și am citit :

> « Au trecut de culmea infamie ! Săriți, cetățeni ! Regimul a turbat !
> Fapta de azi a acestor tâlhari a întrecut tot ce se putea închipui din partea unor așa lăpădați de lege și de Dumnezeu !
> Studenții au fost schingiuiți, zdrobiți, măcelăriți !
> Bandiții regimului au avut ordin să tragă-n carne vie și au tras !
> A fost ceva și oribil și murdar !
> Sângele generoasei tinerimi române a roșit marmora albă pe care se ridică statua celui mai mare erou român !
> Să nu crează însă bandiții că nu va veni ceasul pedepsei !
> Ucigașii tinerimii sunt notați și nu vor scăpa de răspundere măcar de s-ar ascunde în gaură de șarpe.
> Îndeosebi, promitem nerușinatului inspector polițist, canaliei ordinare, mișelului fără rușine, sălbaticului zbir și calău antropofag, care răspunde la dezgustătorul nume de Coriolan Drăg… »

Universul, 1900, 17 martie

Temă și variațiuni

Tema

Aseară, pe la 6 ore, un foc a izbucnit la o casă peste drum de cazarma Cuza în Dealul Spirii. Mulțumită activității pompierilor și soldaților, focul, deși bătea un vânt puternic, a fost năbușit în câteva minute. Pagubele nu prea sunt însemnate.

(Universul)

Variațiuni

De patru ani împliniți aproape de când reacțiunea ține în gheare Belgia Orientului, care din lipsă de energie în evoluțiunea ei către progres, un progres bine definit de aminteri prin spiritul tradițional și istoric, și ocazionat întrucâtva, deși jenat oarecum, de evenimentele economice din urmă, în care duplicitatea reacțiunii a întrecut toate marginile și a atins limita tutulor speranțelor de îndreptare, speranțe ce nu pot fi intemeiate pe câtă vreme reacțiunea cu oamenii ei fatali, cari nu se tem nici de lege, nici de Dumnezeu, nici de judecata, nepărtinitoare dar aspră, a Istoriei, au avut cinismul prototipic și revoltător s-o declare, cu cea mai enormă dezinvoltură și exuberanță într-o memorabilă ședință a parlamentului, care a avut imprudenț a, sau, mai bine zis, impudența de a-și pune botul pe labe și, strigând ca mamelucii mea culpa, au trecut la ordinea zilei, ordine de zi pe care Istoria unei țări, ce se mai bucură de cea din urmă doză de respect de sine, trebuie s-o înregistreze cu dezgust și rușine, deoarece când sic volo, sic jubeo domnește într-o țară ca maximă de înaltă politică și când, ca rațiune de stat, se constituie bunul plac al unor reacționari fiefați, nu ne putem aștepta, decât la atâtea și atâtea infamii de tot soiul și altele încă, dar însă nu credeam pentru ca să ajungem aici, nu credeam, o mărturisim coram populo, oricât am fi crezut de infamă reacțiunea concentrată și atotputernică, să ajungem și la incendii ca acela ce s-a petrecut în Dealul Spirii peste drum de cazarma Cuza, care trebuie să serve cetățenilor de învățătură și să rămâie o pată neștearsă și indelebilă asupra acestui negru regim, pretins alb, regim al incendiului, căci daca pompierii, opera venerabilului și bătrânului general Florescu, nu stingeau focul, cine știe cât mai ardea !!!

(Un ziar opozant fără programă, nuanță liberală-conservatoare)

Aseară iust la orele când puneam ziarul ediția a cincea supt presă, în Dealul Spirei vis-a-vis de casarma Cuza, un incendiu a sbucnit.

Din causa vântului violinte, care sufla puternic de la occidinte spre oriinte, incendiul a produs o mare panică printre cetățiani și cetățiane.

Pompierii cu câțiva sergință și oficiari — generarele era absinte — au mers la localitate, unde cu greu au sbutit să năbușească sinistrul, care apăruse deja la steriorele casii atinse.

Cu această ocaziune vom repeți dechiarațiunile făcute în organul nostru de atâtea ori, privitoare la instituțiunea pompiarilor.

Am zis, zicem și de datoria noastră este să o repețim mereu protivnicilor noștri de la guvern:

Speriința ne-a probat până la evidință că:
până când nu vom avea pompiari-cetățiani,
până când nu vom avea cetățiani-pompiari
nu vom sbuti să ridicăm această instituțiune la treapta la care ea în Occidinte s-a ridicat.
Să avem patriotismul a lăsa deoparte spiritul de partită și să ne întrebăm:
Până când cu spediinte?
Este cineva pompier? — trebuie să fie și cetățian;
Este cineva cetățian? — trebuie să fie și pompiar.
Aceasta este eficace,
este ecitabile,
speditiv,
iust.
Speriința din Dealul Spirii până la stremitate ne-a probat că sperietura cetățianilor și cetățianelor nesperiinți adesea causa lățirii straordinare a sinistrelor este.
Să căutăm deci:
a avea pompiari-cetățiani,
a avea cetățiani-pompiari.
Numai cu condițiune d-a fi și cetățian cineva un bun pompiar este, și viceversa.
Și se-nțelege că aceea ce zicem în cetăți despre cetățiani, vom zice la sate despre sătiani:
pompiari-sătiani,
sătiani-pompiari.
Dar ne vor întreba protivnicii noștri:
Cine va comanda pe pompiarii-cetățiani? pe pompiarii sătiani?
Răspundem:

Ingeniarii,
Ingeniarii competinți, inteliginți, prudinți, indipendinți, speriinți.
Numai astfel instituțiunea pompiarilor, putericā, va da roade scelinți.

(Un ziar opozant cu câteva programe, nuanță trandafirie)

Décidément Maître Printemps n'est pas gai cette année-ci: du vent, de la pluie, de la pluie, du vent. Nos mondaines perdent leurs heures a regarder le Barometre, qui, insensible comme cette vieille MŹre Nature, baisse, baisse toujours, ou dirait les actions du Panama. Le Dieu Plaisir et la F.e Bamboche s'entŹtent a tenir fermés leurs temples, en d.pit des voeux de leurs fervents fidŹles; partant, plus d'encens sur leurs autels jadis si charg.s de fleurs. C'est insens. comme on ne s'amuse plus en cette malheureuse fin de siecle, qui n'en finit plus avec ses surprises ravacholiennes.

Hier un grand incendie a eu lieu dans le Dealul Spirii. Faute d'amusement, une emotion vaut toujours mieux que l'ennui. Le coup d'oeil etait vraiment assez pittoresque.

Beaucoup de monde a l'incendie. Notons en passant M-me Chose, une brune descendue d'un cadre de Murillo, en robe de chambre, superbe dans son neglige transparent; M-me Machin, un Rubens, non moins elegante, toute rouge d'emotion; la toute jeune M-me Bigoudiano, un rive brillant de Watteau, ravissante avec sa chevelure blonde or qui frise naturellement sans aucun artifice, un bouton de rose sur le point de s'epanouir aux rayons de Phoebus, harmonisant tres-heureusement avec le ton rouge.tre des flammes l.gerement estomp. par le voile de la fum.e. J'en passe et des meilleurs, dont le nom m'echappe. Puis un essaim de jeunes filles, fraîches comme des violettes qu'on vient de cueillir au bord du ruisseau limpide, les unes plus charmantes que les autres, et que l'incendie avec ses flammes, qui rappelaient les contes fantastiques d'Hoffmann, et les braves et infatigables pompiers avec leurs manoeuvres paraissaient beaucoup amuser. Apres l'incendie, chambree des plus select chez le rotisseur du coin.

(Un journal chic)

Hotărât, doamna Primăvară nu e veselă anul acesta: vânt, ploaie, ploaie, vânt. Mondenii noștri își pierd vremea privind barometrul, care, nesimțitor ca și această bătrână Mamă-Natură, coboară, coboară mereu, ca și acțiunile Panama. Zeul Plăcere și zâna Petrecere se încăpățânează să țină închise templele lor, în ciuda dorințelor pasionaților lor credincioși; de aceea nu se mai găsește tămâie pe altarele lor, altădată atât de încărcate de flori.

Foarte puțin se mai poate petrece în acest nenorocit sfârșit de secol, care nu a sfârșit surprizele sale răscolitoare.

Ieri a avut loc în Dealul Spirii un mare incendiu. În lipsă de petreceri, o emoție e totdeauna mai de preț decât plictiseala.

Mai multe ziare ale opoziției vorbesc cu un zgomot asurzitor despre un incendiu ce ar fi avut loc în Dealul Spirii peste drum de cazarma Cuza. Cu această ocazie încalecă iar pe faimosul dumnealor Dada2, aruncând în spinarea reacțiunii (sic) răspunderea pentru acest sinistru. Întrucât trebuie să pună publicul temei pe spusele acestor foi, ce nu mai au câtuși de puțin respect de adevăr, iată:

Din sorginte oficială aflăm că nu a fost nici un incendiu ieri în Dealul Spirii. Sinistrul cel grozav este o pură invențiune ieșită din fantezia nesecată și din bogatul arsenal de calomnii al adversarilor noștri.

(Un ziar oficios)

Priveliștea era cu adevărat pitorească. Multă lume la incendiu. Reținem în treacăt pe doamna Cutare, o brună coborâtă dintr-un tablou de Murillo, în capot, superbă în neglijeul său transparent; doamna Cutare, rubensiană, nu mai puțin elegantă, îmbujorată de emoție; foarte tânăra doamnă Bigoudiano, un vis strălucitor de-al lui Watteau, răpitoare cu păru-i blond-auriu care se buclează natural, fără nici un artificiu, un boboc de trandafir gata să se desfacă la razele lui Phoebus, armonizându-se plăcut cu tonul roșiatic al flăcărilor ușor estompate de vălul de fum. Trec peste multe alte frumuseți al căror nume îmi scapă. Apoi un buchet de tinere fete, proaspete ca violetele culese chiar acum pe malul unui râu limpede, unele mai fermecătoare decât altele, și pe care incendiul cu flăcările sale, care aminteau de povestirile fantastice ale lui Hoffmann, și bravii și neobosiții pompieri cu mișcările lor părea să le amuze din plin. După incendiu, o gustare dintre cele mai selecte la birtașul din colț.

(Un ziar distins)

Tot Mitică

Apărut în 1901

– De ce trage clopotele, Mitică?
– De frânghie, monșer.

*

Doi jucători de biliard, unul mult mai forte ca altul, fac o partidă.

Mitică s-a încurcat la privit și numără punctele. După o serie a jucătorului forte, Mitică cu glas tare:

- 25 cu nimic-sprezece!

*

– Ai fost la Cotroceni, Mitică?
– Nu, monșer, am scăpat tramcarul!

*

– Mitică, prea te izmenești!
– Din contra, monșer, că nu port vara!

*

Întâlnesc azi-dimineață pe amicul Mitică foarte abătut.

– Ce-ai pățit, iubitule?

– Închipuiește-ți, dragă, am tras pe dracul de coadă două luni, și acum mi-a intentat proces cerându-mi daune-interese!!...

*

– Ce ai, monșer, de calci așa? întreabă Mitică pe un amic.
– Mă supară o gheată teribil.
– Du-te Kibrik, să ți-o scoată.
(Kibrik - Renumit dentist bucureștean.)

*

Pe stradă. E îmbulzeală. Mitică cu un prieten face drumul de la Bulevard la Teatru. Din greșală prietenul îl calcă pe Mitică pe gheată:

– Pardon! se grăbește a zice Mitică. Te-am călcat sub talpă...

*

În tren.

Mitică, având bilet de clasa întâia, intră în clasa a doua să vorbească cu un prieten. Conductorul cere biletele. Mitică, prezentând pe al său și cu un zâmbet către conductor:

– Cât vine să-mi plătești diferența?

*

– Unde mergi pe vară, Mitică?

– La munte...

– În ce loc?

– La Muntele de pietate, monșer.

*

Mitică, cu un aer dezolat:

– Nu știi ce i s-a întâmplat lui bietul Iancu Niculescu actorul?

- ?

– Închipuie-ți, monșer, și-a deșelat bicicleta.

*

Mitică: Mi-am comandat, monșer, un pardesiu nou.

Amicul: Ce coloare?

Mitică: Coloarea vântului.

*

La Palatul Justiției.

Mitică umblă de colo până colo prin sala pașilor pierduți.

– Pe cine cauți, Mitică?

– Caut un avocat, monșer, să mă apere...

– Ce! ai tu proces?

– Nu, monșer, să mă apere... de muște.

*

Mitică, plecând foarte de dimineață de la berărie:

– Tot m-am hotărât eu să merg acasă... încai să-mi iau și pălăria.

*

În trenul de plăcere. Vagonul este plin de lume.

O doamnă, intrând:
– Nu mai e nici un loc liber pentru mine...
– Ba da, doamnă, mai este unul, cel mai comod...
– Unde?...
– În inima mea...

*

La cafenea.
Mitică: Băiete, un șvarț!...
Chelnerul pleacă să execute comanda.
Mitică: Băiete!
Chelnerul se întoarce.
Mitică: Să fie mai negru!...

*

– Ce zici, Mitică, mai plouă astăzi?
– Nu pot pentru ca să mă pronunț monșer: m-am tămăduit de bătături.

*

Mitică într-o discuțiune asupra situației politice:
– Lăsați-l, monșer, și pe bietul regele! I-a făcutără politicienii capul Calinder.
(Ioan Kalinderu - administratorul domeniilor Coroanei.)

*

La telegraf.
Mitică a predat o telegramă.
Telegrafista (după ce a tăiat chitanța): Un leu și cinci bani, domnule.
Mitică (cu zâmbetul lui cunoscut): Parol?... Nu-i prea scump, domnișoară?

*

La restaurant.
Mitică sună.
Chelnerul Costică... se prezintă.
Costică: Ce-a comandat don' Mitică?
Mitică: Dragă Costiță, să-mi pui la grătar o costică de purcel.

*

Mitică a cam prea băut; e foarte ciupit, și-i vine poftă să fredoneze:

"De ar fi noaptea trei coniace...

M-aș... mi-ș... m-aș... mi-ș - m-aș...!"

*

Mitică: Amice Costică, nu mai merge cu căldurile acestea dropicale. M-am hotărât în fine să plec mâine dimineață.

Costică: Unde?

Mitică: La băi... Să-mi scrii.

Costică: Adresa?

Mitică: Nu știi?... "Mitică".

Costică: Bine. "Mitică" știu; dar unde?

Mitică: "Mitică, la băi".

Costică: Bine, la băi, știu; dar unde la băi?

Mitică: "Mitică... la băi... în Europa."

*

În trenul de plăcere. Lume multă. Căldură sahariană. Mitică și Costică merg spre Sinaia.

Mitică (făcându-și vânt cu Moftul român, *se oprește deodată ca și cum și-a adus aminte de ceva):* Tii ! Ce-am uitatără !

Costică: Ce?

Mitică: Șubele.

*

Un necunoscut, semuind pe Mitică cu altcineva, îl salută:

– Salutare, musiu Costică.

– Pardon, din contra, că mă cheamă Mitică.

*

La birt.

Chelnerul: Avem carne cu cartofi.

Mitică: Nu primesc: nu sunt cartofor.

*

La debitul de tutun.

Mitică: Două țigarete de damă; am musafiri deseară.

*

Costică: Haide, Mitică, la Herestrău.

Mitică: Nu, monșer, nu-mi face trebuință. Eu cumpăr lemne tăiate gata.

*

La telefon.

Mitica sună. Soneria răspunde.

Mitică: Alio!

Un glas de damă (răspunzând): Alo!

Mitică: Cine-i acolio?

Glasul: Centrala întâia.

Mitică: Domnișoară, vă iubesc.

Glasul: Cine ești dumneata?

Mitică: Mitică.

Nici un răspuns... Mitică sună prelung, soneria răspunde.

Mitică: Alio!

Glasul: Cine-i acolo?

Mitică: Mitică, domnișoară.

Glasul: Ești un măgar!

Mitică: Aulio!

Glasul: Și la prima ocazie, îți trag palme...

Mitică: Olio !

*

– Mare mucalit ești, domnule Mitică, și de spirit.

– Mersi, domnișoară, că mă-ncântați cu migdale amare.

*

La parada de 10 mai cucoanele se-ndeasă să spargă cordoanele de sergenți și să pătrunză în bulevard.

Mitică (în ton marțial): În front, că vă atacă marinarii călări!

*

Mitică e dezolat.

– Închipuiește-ți, dragă... m-a lovit o nenorocire ireparabilă.

– Ce-i, frate? ce s-a întâmplat?

– Mi-a stat ceasornicul!

*

La birt.

– Băiete, un pahar de protoxid de hidrogen.

- ...?!

– Atunci dă-mi unul de H_2O.

- ?!...

– Cum? nici măcar apă n-aveți? zbiară Mitică.

*

Mitică șovinist:

– Și când voi fi mort, monșer, nu doresc pentru ca să mi se cânte altceva decât: *Deșteaptă-te, române!*

*

Costică se plânge lui Mitică la birt că sufere de insomnie și nu știe ce doftorie să mai ia ca să poată dormi. Mitică îi recomandă:

– Ia o plachie de somn!

*

La cafenea:

– Nu iei nimic, Mitică?

*

– Ba da. Băiete, o scobitoare, un chibrit, un pahar cu apă și o gazetă, strigă Mitică.

*

Mitică, în compania unei amice, așteaptă să treacă tramvaiul, și tramvaiul nu mai trece.

– Ah! domnișoară, toate trec în lumea aceasta, numai tramvaiul nu trece.

*

Un amic, poet, explică lui Mitică:

- *Călimări*, sau, mai corect, *călămări*, vine de la *calamus*, care nsemnează condei.

– A! zice Mitică; am înțeles... tot de-acolo trebuie să vie și *calamitate*.

*

Mitică, pedalând alături cu amicul său Costică, zărește, venind în fața-le cu mare viteză, un automobil:

– Ține bine, Costică, să nu se sperie bicicleta.

*

– Monșer, știi că Tocilescu mai organizează o excursie?

– Serios ? unde ?

– La Bucureștii-Noi.

*

La birt.

Costică (dulce): Ce mai faci, Mitică?

Mitică (mâncând cu lăcomie): Mă apăr de moarte, monșer!

*

– Câți ani aveți? întreabă o domnișoară pe amicul nostru.

– Doisp'ce, mamuazel!

– Ei, aș! face domnișoara uimită.

– Nu te speria, duduie, am doisp'ce ani numai p-o coastă!

*

Trenul de plăcere, care merge la Sinaia, se oprește în stația Buda.

E foarte cald.

O damă întreabă:

– Musiu Mitică, nu s-o fi găsind apă la stația asta? că mor de sete...

– Ba da... dar aveți gazete? întreabă Mitică cu un surâs plin de aluziune depărtată.

– Da' de ce?

– Fiindcă, madam... dacă n-aveți gazete, nu v-aș consilia să beți... Mai avem vreo două ceasuri până la Sinaia... și știți... apa de Buda lucrează iute.

*

Costică se plânge că și-a pierdut mănușile...

– Desigur mi le-a furat cineva la berărie.

– Altă dată, ia-ți o casă de fier, să nu ți le mai poată fura! zice Mitică.

*

La cafenea. Doi amici joacă table și unul din ei, după ce aruncă zarurile, strigă:

– Cinci cu doi!

Mitică replică imediat:

– Cinci Cotoi!

*

Mitică e în divergență de opinii cu Costică, amicul său, care, după o lungă discuție, nu vrea să se lase învins. Mitică îl bate pe umăr:

– Nu face pe prostu', monșer, c-apoi te pomenești că rămâi așa!

*

Costică încheie așa, la cafenea, un violent discurs politic:

– Domnul Carp e autocrat!

Mitică:

– Ba pardon, e moftocrat!

*

Mitică *(cu glas drăgăstos):* Amice Costică, fii bun și mă-mprumută cu trei lei.

Costică: N-am!

Mitică: Nu te face al dracului, căci știu bine că ai.

Costică: Bine, să zicem că te împrumut; dar când mi-i dai înapoi?

Mitică *(repede):* Un franc când voi avea, altul când voi putea, iar pe celalt după moarte!

*

La berărie.

Costică *(cu tremolo în glas):* Mițo dragă, te rog nu face mofturi...

Mitică: O fi abonată la *Moftul*, monșer!

*

E serată literară la amicul Costică. Un poet citește o poemă, care cuprinde o sumedenie de flori.

La un moment dat, Costică zice autorului:

– Pardon, monșer, da' floarea asta e de câmp, nu de munte, cum zici dumneata.

– E de munte, domnule Costică, replică autorul cu autoritate.

– Ba e de coastă, domnilor, strigă Mitică, spre a tăia controversa.

Triumful talentului

1900

Au fost odată-ntr-o școală de provincie doi buni camarazi - Niță Ghițescu și Ghiță Nițescu. Amândoi erau potriviți la-nvățătură și la purtare. Nița însă se deosibea, și nu numai de Ghiță, dar chiar de toți copiii ceilalți, prin talentul lui la scris, de care se minuna cu drept cuvânt toată lumea. În anul al patrulea de școală primară, Niță ajunsese să scrie așa de frumos, încât, adesea, puse alături, caietul lui ai fi zis că este modelul de caligrafie tipărit, iar modelul de caligrafie, scris de mână; pe câtă vreme, Ghiță scria nu se poate mai urât; pe lângă că-i era mâna dreaptă șubredă, fiindcă-i degeraseră degetele de mic, n-avea băiatul nici apucătură din ochi la lucru de piguleală. Așa, isprăvind clasele primare, s-au despărțit cei doi buni camarazi, ca să meargă fiecare după norocul lui. Ghiță s-a dus la țară pe lângă tată-său, care era negustor cu dare de mână; iar Niță, copil sărman, a apucat spre Capitală, ascultând de sfatul dascălului său:

– Fătul meu, tu părinți n-ai, carte multă nu ți-e dat să-nveți, că nu prea ești deștept, slugă nu te poți face, că ești cam leneș... Ți-a dat și ție Dumnezeu un dar: ai icoană la scris; ție cu condeiul ți-e dat să te hrănești. Du-te la București, acolo ai să intri copist în vreo canțilerie și-ncet-încet, cum te știu că n-ai purtări prea rele, cu vremea ai să-naintezi.

Niță a ajuns în Capitală și s-a pus să-și caute de lucru. A făcut cunoștință ba cu unul, ba cu altul, recomandându-și talentul și căpătând din toate părțile complimente și dovezi de admirațiune. Dar afară de acestea, n-a reușit deocamdată să capete nimic mai mult.

Niță nu și-a pierdut speranța și bine a făcut; căci iată că-ntr-o seară o cunoștință i-a spus:

– Mâne dimineață, la ceasurile unsprezece, să te afli la Ministerul de Interne: se ține concurs pentru trei posturi de copiști; desigur ai să capeți unul.

Se-nțelege că Niță n-a lipsit a se înființa la vreme. Concurenții, în număr de vreo treizeci, au fost introduși într-o sală mare; aci, în fața comisiunii, compusă din directorul ministerului ca prezident, subdirectorul ca viceprezident și trei șefi de biurou ca membri, li s-a dictat de către unul

dintre aceștia cu glas tare timp de cinci-șase minute. Apoi d. președinte a zis:

– Destul! acum fiecare să-și iscălească proba.

Deși dictarea mersese cam prea iute, Niță s-a uitat lung pe foaia lui, înainte de a o iscăli, a zâmbit mulțumit de sine, apoi, a iscălit și a înmânat-o cu mult respect unui domn membru, care a strâns toate probele. Peste două zile, s-a dat rezultatul concursului... Numele Niță Ghițescu nu figura între cele trei numiri.

– Și ce frumos scrisesem, domnule! a zis Niță, mâhnit, cunoștinții sale.

– Un tânăr nu trebuie să despere de la întâia încercare, i-a răspuns cunoștința; mai sunt încă șapte ministere; or să se mai ivească locuri. În adevăr, peste câteva luni, se ivesc două locuri la alt minister. Niță nu lipsește a se înființa. Și iar mulțime de concurenți, iar comisiune, iar dictare, iar formalitățile obicinuite, și a doua zi iar nu se află între cele două numiri numele Niță Ghițescu.

– Și ce frumos scrisesem, domnule! zise Nița cunoștinții lui.

– Răbdare, tânărule! n-a intrat vremea-n sac; o să-ți vie și rândul dumitale; mai sunt șase ministere; or să se mai ivească locuri.

A trecut câtva timp, și iată că s-au ivit câteva locuri la al treilea minister. Același rezultat pentru d. Niță Ghițescu. Firește însă că, oricât i-ar fi crescut mâhnirea, Niță n-avea de ce să despere: mai erau încă cinci ministere; trebuia să se mai ivească locuri. Și s-au ivit, pe rând, locuri încă la patru ministere, și s-au ținut concursuri, și d. Niță Ghițescu a luat parte la fiecare concurs, și, după fiece rezultat de concurs, concurentul nostru a zis, din ce în ce mai mâhnit:

– Și ce frumos scrisesem, domnule!

Și cunoștința lui i-a răspuns:

– Nu despera, tânărule! a mai rămas încă un minister, tocmai acela unde se cere cu dinadinsul caligrafie pentru acte și documente; trebuie să se ivească acolo vreun loc.

Parcă a prorocit cunoștința lui Niță: n-a trecut o săptămână, și iată că s-a publicat concurs pentru un post de perfect caligraf la acel ultim minister. S-a pus d. Niță pe brânci, în așteptarea concursului, să-și facă mâna, exercitându-se în fiecare zi, pe hârtie velină, la fel de fel de scriituri - engleze, italice, gotice, batarde, ronde, majuscule, minuscule, ș.cl., în fel de fel de mărimi, de la doi centimetri până la un milimetru, și cu și fără transparent. Era acuma gata... Dar, în ajunul concursului, se-ntâmplă, cum

se-ntâmplă în orice poveste, să se-ntâlnească - cu cine? cu o veche a lui cunoștință, cu bunul său camarad de odinioară, cu Ghiță Nițescu, băiatul cu degetele degerate.

– Ghiță!

– Niță!

Și din vorbă-n vorbă, află Niță că tata lui Ghiță, după ce a scăpătat, a murit, că Ghiță a venit la București cu o scrisoare de recomandație către ministrul la ministerul căruia se ține mâne concursul, că ministrul l-a primit foarte bine și i-a spus că a doua zi, la ceasul fix, să se prezente la minister, să ia parte negreșit la concurs.

– Tu? la concursul de mâne? a zis pufnind de râs Niță.

– Da, eu...

– La concursul de mâne?

– Ei! da... la concursul de mâne.

– Da tu știi pentru ce loc e concurs, Ghiță?

– Nu...

– Pentru un loc de perfect caligraf, amice Ghițică!

– Apoi, dacă mi-a ordonat ministrul să merg... se poate?

– Apoi, mă prezent și eu, Ghiță.

– Bine, prezentă-te și tu.

– Cu mine! la caligrafie, Ghițică?

– Cu tine la caligrafie... Eu știu ce mi-a ordonat ministrul.

– Bine!

Cu așa ton a pronunțat Niță acest *bine!* încât Ghiță, după câteva momente de gândire tăcută, i-a zis:

– Niță... eu am venit în București cu ceva părăluțe... tu zici că ești tinichea de tot... Eu... dacă vrei tu...

– Ce să vreau?

– Eu ți-aș da ție trei-patru poli... să...

– Să ce?

– Să mă lași, să nu vii la concurs...

– Eu!?

– Eu tot am recomandație...

– Să poftești la concurs cu recomandația dumitale!

Dar iată că în acest moment se apropie cineva de cei doi prieteni - este cunoștința lui Niță.

– Domnule Ghițescu, aș avea să-ți spun ceva...

Niță lasă pe Ghiță la o parte.

– Domnule Ghițescu, bucură-te; ai scăpat de concursuri prin ministere; ți-am găsit un loc la o litografie, un loc plătit mult mai bine ca unul de copist, și în care poți să-ți faci un mai frumos viitor. Primești?

– Primesc... Dar un moment...

Și Niță, după ce a gândit o clipă foarte adânc, face la dreapta-mprejur și se-ntoarce lângă Ghiță.

– Ghiță, tu vrei să-mi dai trei-patru poli, să nu mă prezint la concurs... Eu am o combinație mai bună și pentru tine și pentru mine...

– Care?

– Din contra, să ne prezintăm amândoi la concurs; tu ai recomandație, eu caligrafie: să iscălesc eu cu numele tău proba mea, și tu să iscălești proba ta cu numele meu...

– Ei! dacă ai vrea...

– Vreau.

– Pe onoarea ta?

– Pe onoarea mea!... Să-mi dai cinci poli.

– Îți dau.

Și Ghiță se și execută. Niță ia hârtia de o sută, o pune-n buzunar, și cei doi camarazi se despart, amândoi foarte mulțumiți, dându-și întâlnire pe a doua zi la minister, fix la unsprezece. A doua zi, printr-o întâmplare neexplicabilă, nu s-au prezintat la concursul de perfect caligraf decât doi candidați: firește erau vechii camarazi. Niță s-a purtat foarte galant; pe câtă vreme mâna degerată a camaradului său tremura de emoție pe hârtia ministerială, Niță, cu toată siguranța, făcea pe coala lui adevărate *tours de force*. Au isprăvit și și-au iscălit probele, după învoiala din ajun, fiecare cu numele celuilalt. Ieșind de la concurs, în sala de așteptare, Ghiță a mulțumit cu efuziune camaradului său, iar acesta i-a zis:

– Numai doi am fost: recomandație ai, caligrafie am, slavă Domnului! să fie cât de ai dracului, pe cine o să numească?

N-apucă să termine vorba Niță, și ușa se deschise.

– Rezultatul concursului! strigă solemn prezidentul comisiei. S-au prezintat doi concurenți: dd. Niță Ghițescu și Ghiță Nițescu. A reușit domnul...

– Domnul?... întrebară într-un glas cei doi concurenți.

– Domnul Niță Ghițescu!

– Dați-mi voie, domnule director, zise Niță atins, pe când Ghiță nu știa ce să crează; trebuie să fie o greșală! poate că n-ați văzut bine probele!

– Cum! întrebă aspru directorul, prezidentul comisiei.

– Slava domnului! adăogă Niță... ne cunoaștem ce putem... Trebuie să fie, nu Niță Ghițescu, ci Ghiță Nițescu.

– Domnule! nu-ți permit să fii rău crescut!... mă-nțelegi? Am zis bine: a reușit d. Niță Ghițescu!

Dar d. Niță Ghițescu nu s-a lăsat biruit de asprimea d-lui prezident al comisiei; foarte obraznic, a strigat și mai tare:

– Nu se poate, domnule director! v-ați înșelat! uitați-vă la probe!

Tonul cu care a zis "uitați-vă la probe!" a făcut un efect straniu asupra superiorului: i-a impus, parcă; acest domn a răspuns:

– În fine, *errare humanum est*... să vedem...

Și zicând acestea, a scos din buzunar un plic, pe care camaradul lui Niță-l cunoștea bine, și din plic a tras o scrisorică; s-a uitat pe ea cu băgare de seamă și, cu tonul mult mai blând, zâmbind:

– Știi că ai dreptate dumneata?... Așa e!... Vezi?... confundasem. În adevăr, a reușit d. Ghiță Nițescu.

– Așa da! a răspuns plin de satisfacție d. Niță Ghițescu.

Și d. director, grav, se retrase-nchizând ușa.

Țal!...

Țal... Ce este țal?

Este un substantiv român împământenit; înainte de-mpământenire, era verb german; însemna a plăti — se scria zahlen si se citea țal’n.

Foarte des se-ntrebuințează acest verb în lumea noastră, unde, cumpărându-se toate, trebuiesc toate plătite.

Când s-au înființat și la noi în țară berăriile, în secolul trecut, fiindcă la-nceput toți berarii și chelneni erau nemți, s-a introdus și acest verb țal’n, dar numai în formă de infinitiv imperativ, cu însemnarea: să plătesc! să plătim!

În multe limbi europene, între cari și franceza și germana, infinitivul se întrebuințează ca imperativ impersonal, și la pozitiv și la negativ; dar, în limba noastră, forma infinitivului, și numai prescurtată, se-ntrebuința, mai-nainte, ca imperativ, numai la persoana a doua singulară și numai cu negațiune. Exemple:

“ Taci, dumnule! Nu țipa, cocoană!"

”Plătește, nene! Nu plăti, țațo!"

Ce se-ntâmplă însă?

De la o vreme, grație dezvoltării necontenit crescânde a agriculturii, industriei și comerțului României (pentru care totuși, trebuie să mărturisim, rămâne încă destul de făcut), luând căile noastre de comunicațiune un așa de-mbucurător avânt, onor. Direcțiune generală a C.F.R. a avut ocaziunea să constate sărăcia limbii române, și a trebuit să recunoască necesitatea introducerii, prin regulamente, a infinitivului ca imperativ impersonal, fără ca și cu negațiune; și asta (onoare ei!) pentru toți călătorii, fără excepție de clasă sau de distanță de parcurs, la toate trenurile, fie accelerate, fie de persoane, mixte sau de marfă.

Astfel, în toate vagoanele noastre de călători, citim:

pe uși: „A nu se deschide până trenul oprește";

pe ferestre: „A nu se pleca în afară";

pe semnalul de alarmă: „A nu se trage decât în caz de mare pericol" ;

în altă parte: „A nu se întrebuința în timpul opririi în stațiuni" ;

m clasa III: „A nu se scuipa pe covoare".

Iar în vagoanele de marfă, afară bineînțeles de cele cu încărcătură inflamabilă neasigurată: „A nu se fuma".

Critica istorică modernă ne învață că mersul înainte sau înapoi al omenirii este stăpânit de legi fatale; progresul o dată urnit, ori într-un sens,

ori într-altul, nu poate fi oprit de nimeni, de nimic! Așa, inovația onor. Direcțiunii generale C.F.R. a prins: încet-încet, pretutindeni la noi se introduce infinitivul ca imperativ chiar fără negație, pentru orice persoană și ocaziune.

Astfel, pe o sticluță de doftorie cu prafuri care s-așează la fund, citești: „A se scutura bine înainte de a se întrebuința", iar pe o cutiuță de alifie: „A se spăla întâi bine cu săpun partea, apoi a se unge și a se lega cu o cârpă curată — după povață".

La colțul unei case trase mai înăuntru de linia veche a stradei, citim, sub o ferestruică cu brizbize: „A nu se face murdării pe didul casei mele".

Mergem mai departe, după legea progresului, și citim: „A nu se lipi afișe și orce alte necurățenii".

La Moși, pe stâlpii unui mare umbrar de berărie: „A se plăti la moment. A nu se vorbi vorbe proaste. A nu se face scandal. A nu se pleca cu paharele și alte obiecte"...

În școlile primare, chemate, afară de instrucțiune, să dea și o educațiune civică tinerilor noastre generațiuni, adică nu numai să le lumineze spiritul, dar totodată să le cultive inima și să le formeze caracterul, fiindcă o națiune are nevoie, ce e drept, de ridicarea nivelului intelectual, dar iarăși fără caractere nu merge — în școlile primare, zic, citim pe toți pereții: „A nu se sufla nasul cu degetele. A se purta batistă curată."

Iar când trage clopotul de ieșire, d. profesor se coboară de pe catedră și zice elevilor, cari fac zgomot, ridicându-se nerabdători din bănci:

— A se tăcea! A se asculta!... Mâne vine d. revizor: a se ști bine Mircea cel Bătrân și Revoluția de la 48, Unirea Principatelor-Unite și Ștefan cel Mare!...

Băieții pornesc ca niște mici dorobanți ce sunt, bătând din talpă ostășește, foarte mândri — onoare lor! — pe când d. profesor strigă după ei, până ce ies pe poartă:

— A se ieși în ordine! A nu se face măgării pe stradă! A nu se-n-jura! A se păstra igienal A nu se mânca mult rahat!

D. profesor, pedagog învățat, este nu numai infinitiv, este categoric imperativ.

Atâta destul despre imperativ! să ne întoarcem la substantiv, de unde am pornit.

Vom citi, la vreme, în Dicționarul Academiei Române, când va apărea:

Țal — substantiv comun, de genul masculin pentru amândouă sexurile — impiegat comercial sau impiegată comercială; persoană-însărcinată într-un local public de consumațiune cu încasarea plăților de la consumatori. Declinare regulată.

Nominativ — Țalul primește plata;

Genitiv — chiulurile Țalului;

Dativ — i-a tras două palme Țalului;

Acuzativ — a chemat Țalul; sau: l-a-njurat pe Țal;

Vocativ — Țal!

În general, Țal are numai singular; la ocaziuni de-mbulzeală însă (ca, de ex., sărbători naționale, vreo înmormântare de lux, ori vreo manifestațiune politică), în localurile mari, așezate la vad bun, trebuiesc și trei Țali. Atunci, la pluralul provizoriu, se declină:

Nominativ — Țalii sunt murdari;

Genitiv — obrăzniciile Țalilor;

Dativ — li se trag chiuluri destule și Țalilor;

iar, a doua zi, când nu mai e năvală și „nu mai face trebuință", patronul suprimă pluralul; dă afară (acuzativ) doi Țali, și rămâne numai cu singularul abitual — cu un Țal — destul!

Dar să lăsăm chestiunile academice, și să vedem cât înțeles filozofic, chiar din punctul de vedere al vieței practice, poate cuprinde acest cuvânt de o singură silabă — Țal.

Am un prieten care-mi zice totdeauna:

— Eu, nene Iancule, n-am avut noroc să dispun de părinți care să-nțeleagă de ce fel de copil dispuneau, pe onoarea mea! Păcat că nu m-au dat să-nvăț filozofia! eu ieșeam filozof, să nu crezi că spun mofturi! filozof: asta era nacafaua mea, nu negustor!

Și-n adevăr, Mitică este un cap filozofic. Totdeuna când ne vedem, trebuie să-mi toarne un aforism remarcabil. Cel din urmă, de exemplu, trebuie să-l comunic, având mai ales în vedere împrejurările interesante în care mi l-a spus.

Alaltăieri, întâlnindu-mă, zice:

— Nene Iancule, tocmai pe d-ta te căutam; deseară mănânci la noi — să nu zici nu! Avem un prânz!... și pe urmă, o surpriză... mare!... În sfârșit, imposibil să refuzi! Graziella ține foarte mult...

Pe consoarta amicului meu o cheamă din botez Nastasia, dar, de mult, toată lumea i zicem Graziella... Este pseudonimul ei " o intelectuală... Multă

activitate... A publicat, în diferite reviste de la noi și din străinătate, studii sociologice, importantisime, după cum susțin directorii respectivi... Graziella trebuie să fie cu un an mai tânără ca mine, dacă nu mai în vârstă; dar tot plăcută, plină de inimă, de avânt, de entuziasm... Nu putem zice că a fost frumoasă Graziella; dar grațioasă... și... oameni cu dare de mână.

Nici cuvânt, prin urmare, să refuz invitațiunea prietenului meu.

Ne-am întâlnit seara la Mercur — a se lua un aperitiv imperativ! — și apoi ne-am suit în sanie. Mitică, foarte vesel pe drum, mi-a debitat acest frumos aforism:

— Nene Iancule, toate mulțumirile în lumea asta trebuiesc plătite. Daca le plătești cu anticipație, ți se par mai ieftine; daca le plătești după, ți se par prea scumpe.

— Bravo, Mitică!

— Ei! nu, nene Iancule, pe onoarea mea, să fi dispus eu de părinți care... Dar, în sfârșit!

Am ajuns... Casele lui Mitică luminate a giorno... Sunăm...

Graziella ne-ntâmpină radioasă...

— Gândeam că n-ai să vii, îmi zice.

— Se putea să nu ascult, scumpa mea amică, de ordinele d-tale? Suntem, cu toții, invitați vreo doisprezece inși, toți lume aleasă din litere, științe, arte, dintre cari vreo șase reporteri. Ușile spre sala de mâncare se deschid. La masă!... Dau brațul Graziellei... Un prânz împărătesc! și tot lucruri ușoare:

Mezeluri, salam, ghiudem, limbă, licurini, masline, icre de știucă și negre; supă de clapon cu patèle; pană de somn rasol; clapon ciulama; chifteluțe marinate cu tarhon; pârjoală de nisetru; patricieni la grătar; un purcel la frigare; cataif, tortă; brânzeturi, fructe diverse; vin alb, negru, șampanie etc.

Am mâncat din toate; trebuia! ca mai în vârstă în litere, științe și arte, eu stam la dreapta stăpânei casei.

După ce foarte greu m-am ridicat de la masă, pe la zece fără un sfert, am trecut în salon, unde ne așteptau țigări, țigarete, cafele, des bonbons et des liqueurs — adică pe românește bomboane și lichioruri... îmi beau cafeaua și zic amfitrionului meu încet:

— Dragă Mitică, am consumat frumos, n-am ce zice; îți mulțumesc... Eu trebuie să mă retrag; mâne, foarte de dimineață, am treabă și sunt și cam

rebegit de vremea asta; trebuie să mă culc mai devreme... Cum am face rost de o sanie?

— Ei! bravo — răspunde el — nene Iancule! Cum se poate să pleci așa, fără țal?

Și râde...

— Vezi că mâne trebuie... zic eu. Dar el mă-ntrerupe: .

— Peste poate, nene Iancule! are Graziella să citească un studiu nou al ei; nu ți-am spus că, după-masă, e și o surpriză... mare?... Uite-o, te caută.

M-a găsit Graziella... La rândul ei, îmi dă brațul, și trecem, urmați de toată lumea, în alt salon, unde trebuie să ascultăm lectura studiului celui nou:

Femeia în istoria și în poezia poporană a românilor, în trecut, în prezent și-n viitor...

Acest studiu va constitui subiectul a trei conferințe ce se vor ținea de către autoare la Ateneul Român.

Ce mai încape vorbă?... s-a isprăvit!...

Ne așezăm pe fotoliuri... Autoarea la masă, între două candelabre, eu, în fața ei; lângă mine, cam la spate, Mitică; de jur împrejur, ceilalți, mai tineri ca mine în litere, științe și arte.

Se începe...

„Tabla capitolelor. — Introducție: Ce a fost femeia în timpii primitivi, în anticitate, în evul mediu, în timpii moderni... Ce are a fi, ce trebuie să fie în timpii viitori. — Cap. I: Femeia la români, în istoria și în literatura poporană, poezie, basme, proverbe, zicători, ghicitori etc., ca bunică, mamă și soacră, ca soție, fiică, nepoată și noră... în trecut..."

Și așa mai departe, în prezent și-n viitor.

După citirea tablei capitolelor, Mitică s-apleacă la urechea mea și, râzând înfundat, îmi șoptește:

— Țal! nene Iancule...

Eu întorc gâtul să-i răspund ceva; iar autoarea, ridicând ochii de pe teancul de file, zice foarte grațios, dar destul de imperativ:

— Mă rog, a se asculta toți când se citește!... Și citește...

Simt, la un moment, capul prietenului Mitică de la spate, căzân-du-mi dulce pe umăr... mă-ntorc și-i zic ridicându-l:

— Ce faci, Mitică?

— Mă rog, a nu se conversa nimini când se citește!...

... Și citește...

... Voi, patruzeci și nu știu câte mii de sfinți mucenici!... Să spun pe larg chinul meu?... de ce?... Să-și facă un martir din jertfa lui o glorie?... Nu! asta i-ar întuneca aureola... A mea trebuie pastrată pură, luminoasă, strălucitoare!... N-am furat-o!... Totuși, chinul mă biruie... Casc o dată, că s-aude peste masă, de unde, cu un zâmbet grozav:

— Mă rog, a nu se căsca!...

... Și citește... Și Mitică, de la spate, e fericit pe umerii bunului său amic, nenea Iancu.

... În sfârșit, la două și zece antemeridiane, introducția și două părți ale primului capitol s-au citit... Rămân așadar a se citi în viitoarele ședințe, după-masă, urmarea din primul, celelalte două capitole și concluziunea, apoi notele...

Toți s-au ridicat de pe fotoliuri... Aplauze...

S-au risipit straniile celeste visuri ale chinului trecut dincolo de marginile puterii de-nregistrare a conștiinței!... Scutur din umărul meu pe Mitică... Voi să mă ridic... Nu pot... Sunt amorțit... înțepenit... Amicul meu, reconfortat, mă ajută, făcând să-mi trosnească încheieturile... Sunt în picioare... Sărut mâna crudelei Grazielle... Mitică mă duce până la sanie.

— Draga Mitică, mulțumesc din suflet pentru buna ta invitațiune! am petrecut minunat - onoare ție!... zic eu cu un ton pe care filozoful meu îl înțelege până-n fund...

— De! nene Iancule; eu ți-am spus: așa e în lumea asta — a se plăti orce consumație!

— Mână, birjar!

E un ger!... Sania se dezlipește cu greu din loc și pornește scrâșnind, pe când amicul meu îmi strigă, râzând, infinitiv:

—Țal! nene Iancule!... a se revedea!

Mă-ntorc și-i strig și eu, categoric:

— A se slăbi, Mitică!

Ultima emisiune

La răspântia unei mahalale mărginașe, strălucește de departe în fel de fel de fețe geamlâcul unei cârciume, razele lămpii din tavan trecând afară prin clondire pline cu deosebite vopseli străvezii. Afară e o vreme câinească; plouă ca prin sită și bate vânt rece. Începe iarna. A-nnoptat bine. Prin dâra de lumină, se vede o umbră înaintând cu pași grăbiți. Umbra urmează calea luminată, ferindu-se de băltoace, se apropie și intră în cârciumă.

— Bună seara.

— Bună seara, d-le Iancule, răspunde negustorul de la tarabă.

— E cineva d-ai noștri p-aci?

— Încă n-a venit nimeni.

— Nici d. Tomița?

— Nu... Pesemne s-a mai abătut pe undeva; dar trebuie să pice acuma.

Persoana care a intrat și întreabă de domnul Tomița este domnul Iancu Bucătarul. E un om ca de șaizeci de ani; dar cam prea trecut pentru vârsta lui. A și pătimit multe. De mic, fiind copilul unui rob, bucătar vestit pe vremea lui, a învățat arta culinară de la tată-său, pe care l-a moștenit întrecându-l în talente. De aceea, a fost un moment când casele boierești se băteau care mai de care să-l aibă pe domnul Iancu. Dar arta culinară uzează grozav pe om; încet-încet, focul i-a stricat vederile acestui artist; apoi s-au întâmplat și niște purdalnice de friguri; a trebuit să facă omul multă vreme o cură serioasă de rachiu de drojdii cu picături de pelin; azi așa, mâne așa, purdalnicele de friguri nu-l lăsau; a-ndoit, a-ntreit dozele... degeaba! în sfârșit, odată, ce să te pomenești, a-nceput să aibă tremurături la mâni și așa, un fel de amețeli, și noaptea să viseze urât. Odată a căzut pe mașina de bucate și s-a ars la obraz. A trebuit în cele din urmă să renunțe la arta lui, căci oriunde intra, i se întâmpla să-i vie amețeală pe mașină... Acuma, de vreo câțiva ani, ce să facă?... Cere... Și nu-l slăbesc purdalnicele de friguri!

D. Iancu își comandă doza de rachiu de drojdii cu picături de pelin, trece în odăița din dos și se așază la o masă în colț. Aci e locul de întâlnire a trei buni camarazi și prieteni: domnul Iancu Bucătarul, coana Zamfira Muscalagioaica și domnul Tomița Barabanciu. Pe când d. Iancu gustă doftoria, să vază dacă este potrivită din amărăciune, iată că intră și cocoana Zamfira, o persoană de vreo cinzeci de ani trecuți.

Această persoană, care a pierdut de mult un ochi și uzul comod al mânii drepte și al piciorului drept, are o istorie poate și mai interesantă decât amicii și camarazii ei. A iubit!... De la o fragedă vârstă s-a furat din casa părintească — tatăl ei era cel mai vestit ghitarist fără perdea de pe vremuri. Complicele acestui furt era un tânăr viorist plin de talent. Peste un an, s-a furat de la primul ei complice; al doilea complice era un foarte distins cobzar; peste doi ani, alt complice și, în sfârșit, așa din doi ani în doi ani, uneori chiar mai des, din complice în complice, a avut nenorocirea să dea peste unul care a pretins cununie în regulă, și care, îndată ce s-a văzut furat, n-a înțeles, ca toți ceilalți, că regulele cele mai elementare ale galanteriei îl obligau să renunțe la orice scandal: acesta era celebrul Mitache Muscalagiul, un piept și o forță erculeane. A pândit-o, a prins-o la un chef cu ultimul ei complice, cântând bucăți alese din repertoriul părintelui ei, s-a năpustit asupra-i, a lovit-o, a sucit-o, a tăvălit-o, a zdrobit-o...Celălalt fugise ca un laș... Când a lăsat-o Muscalagiul din mâni, juna Zamfira era o masă inertă. Iată cauza întreitei ei betegeli. Curând, după această scenă atât de dramatică, a murit și Muscalagiul de o violentă afecțiune de piept. Ce-i mai rămânea de făcut unei nenorocite văduve, săracă, beteagă de un ochi, de mâna dreaptă și de piciorul drept?... Acuma, cere.

Cocoana Zamfira salută grațios pe camaradul ei, îi întinde mâna stângă și se așază alături, pe când băiatul din prăvălie i-aduce o țuiculiță.

— D. Tomița n-a venit? întreabă coana Zamfira.

— Nu, răspunde d. Iancu.

— Unde-o fi umblând?...

Zicând astea, scoate din sân o legăturică, o pune pe masă, o ține cu mâna dreaptă și cu stânga o dezleagă. Din legăturică scoate un pumn de mărunțiș, dintre care alege cu băgare de seamă câteva bucăți, să le arate camaradului.

Le-ai văzut sărăciile astea noile, domnule Iancule?

— Le-am văzut... procopseală! semn de calicie, coană Zamfiro!

— S-a stricat țara asta, domnule Iancule! Care cum trece: „Crede, babo, că e criză!..."

— Nu vezi dumneata, coană Zamfiro, dacă a ajuns visteria să facă bani de tinichea!...

Pe când vorbesc cei doi camarazi, iată că intră și d. Tomița Barabanciu. Îl cheamă astfel, fiindcă, din tinerețe și până acum câțiva, ani, a fost toboșar municipal. Umblând, cu toba lui, de colo până colo, pe vreme bună și pe

zloată, vara pe arșiță, iarna pe ger, a contractat un reumatism articular acut, pe care nu l-a putut combate decât cu rachiu de izmă fiert cu piper. Oricând îl încearcă la încheieturi, cu nimic altceva nu i se poate alina. Obosit de atâta carieră, s-a retras cu o pensioară de treizeci de lei, ca infirm din cauză de serviciu, și ca să nu stea degeaba toată ziua, să-și mai facă de lucru — acuma, cere. D. Tomița intră având aerul foarte contrariat. Se vede că-l încearcă la încheieturi. Băiatul din prăvălie a înțeles aceasta si aduce numaidecât, fară comandă, rachiul de izmă cu piper. D. Tomița salută politicos pe camarazi, se așază lângă ei tăcut și dă repede pe gât o doză; apoi se scutură din umeri: parcă s-au mai alinat înțepăturile reumatismului. De aceea, pacientul se mai înseninează la față și intră în conversație:

— Ați văzut banii ăi noi?

— Sărăciile de tinichea?... Uite-le, zice cucoana.

— Coană Zamfiro, să nu zici vorba asta... Dumneata nu-nțelegi cum e chestia...

— Cum e?

— Peste câteva zile scoate visteria tot d-ăștia de câte douăzeci de parale. Care va să zică...

— Care va să zică... zice d. Iancu.

— Care va să zică... zice coana Zamfira.

— Care va să zică — zice d. Tomița — din câți ne dă câte un ban pe zi, dacă doi-trei s-or întâmpla să n-aibă alte mărunțele decât d-ăi de câte douăzeci, atunci asta face un condei de câțiva frăncuți pe lună... Ați înțeles?...

N-apucă să răspunză camarazii dacă au înțeles sau nu teoria financiară a lui d. Tomița, și s-aude dincolo în cârciumă înjurând cineva, foarte supărat cine știe de ce; apoi, îndată, ușa odăiții se deschide de perete, și intră părintele Matache, urmat de paracliserul lui, urmat de băiat, care aduce pe tavă o jumătate de pelin tulburel cu două pahare curate. Cei trei camarazi salută pe părintele, care-i blagoslovește, așezându-se cu paracliserul la masa din potrivă. Coana Zamfira, care de vreo câteva momente s-a încălzit bine, zice:

— Părinte Matache, săru' mâna, sfinția-ta ai văzut pe ăștia noii? Și merge șontâc-șontâc la masa părintelui să-i arate bănuții de nichel.

— I-am văzut!... răspunde părintele cu humor.

— Da... părinte Matache, săru' mâna, o să scoață și de douăzeci de parale?... Dom' Tomița zice... Barabanciu...

— O să scoață!... O să vedeți voi ce-o să scoață!
— Ce!
— Pe dracu o să-l scoață, vai de capul vostru!
— Ce-o să scoață, părinte? întreabă d. Iancu.
— Ce?... lasă că o să vedeți voi, pârliților, ce!
— Ce-o să scoață, părinte Matache, săru' mâna?
— O să scoață de câte două parale...
— Ce?!
—Și de câte-o para!
— Când?!
— Acu, zilele astea...
— De câte două parale?
— Și de câte-o para!
— De câte-o para!!
— Trăsni-i-ar maica domnului !!!

Ultima oră

1900

Mă aflam în toiul conflictului româno-bulgar, în parcul de la Sinaia. Vreme splendidă, deși prea călduroasă, și o mișcare neobicinuită: pe de o parte afluența trenurilor de plăcere, ale căror bilete, fiindcă lunea cădea între două sărbători, erau valabile până miercuri dimineața; astfel, se-ngrămădea lumea pentru bâlciul de a doua zi marți, sf. Maria, când e și hramul mănăstirii; pe de altă parte, era hotărâtă pentru după amiazi plecarea suveranilor noștri spre străinătate.

Fizionomia parcului era destul de caracteristică. Persoanele oficiale - curtea regală era în mare doliu - redingotă și mănuși negre, pălărie înaltă; generalii și ofițerii în uniformă de mare ținută; mult public de elită și lume de jos destulă. Unii steteau la mese în fața bufetului, pe când alții se plimbau în sus și-n jos. Așteptând să-mi aducă o cafea, mă pomenesc bătut pe umăr cu multă discreție... Un amic, reporter de ziar. A venit să asiste la plecarea suveranilor, spre a face cuvenita dare de seamă în ziarul său, un ziar foarte belicos.

– Ai aflat?

– Ce? zic eu.

– Care va să zică, nu știi nimic?

– Ce, frate?

– Aseară s-au prins doi inși, un bulgar și un italian...

– Unde?

– Pe bulgar l-au prins la Valea Largă când se cobora din tren și pornea pe jos către Sinaia. Au găsit la el două revolvere, două cuțite și mai multe scrisori iscălite de Sarafoff, de Dimitroff, de Trifanoff și de ăsta... cum îl cheamă, frate?... de...

- ...De Ciciu Penciu...

– Da, de Ciciu Penciu...

– Ei! Și?

– Ei! și... a vrut el s-o întoarcă, s-o răsucească; s-a contrazis și l-au arestat.

– Și acuma, unde e?

– E închis la cazarma vânătorilor în deal.

– Ei! dar italianul?

– Care italian?

– Italianul pe care l-a prins.

– Nu, nene; nu-ți spui că e bulgar?

– Bine, ăsta pe care l-a-nchis la cazarma vânătorilor, da, e bulgar; dar ăla pe care spuseși că l-a prins la Bușteni... nu era italian?

– A! da! ala, da, ala era italian...

– Ei! cu ala cum stă lucru?

– Vine din America... S-a găsit la el un pachet de dinamită, cam de vreo patru kilograme, otravă și...

– Și mai multe scrisori...

– Da, mai multe scrisori... De unde știi?

– Ei, bravo! se putea fără scrisori?... Fac prinsoare că scrisorile sunt de la Bresci și de la Luccheni...

– Exact.

– Și - întreb eu - ce s-a făcut cu acest anarhist? Unde l-au închis? Tot la cazarma vânătorilor?

– Aș! asta e teribil... că le-a scăpat!

– Cum se poate?

– Da, le-a scăpat frumușel. Pe când voiau să-i ia dinamita și să-l lege, repede a dat brânci unuia dintre agenți, pe alt agent l-a răsturnat cu o lovitură de picior în pântece, pe urmă a scos un pumnal și un revolver și amenințându-i s-a făcut nevăzut... Se crede că s-a ascuns în pădurile Peleșului... S-au luat cele mai strașnice măsuri ca să fie prins... Înțelegi, ce primejdie!

– Bine - zic eu - astea trebuie să le dai la gazeta d-tale.

– Firește că le dau... Acu mă duc la telefon... Stai puțin, mă-ntorc îndată... îți aduc știri din București.

Și a plecat amicul meu la telefon. Rămânând singur, iată văd un ofițer de vânători cunoscut.

– Iubite căpitane, iartă-mă că te rog un lucru; nu s-ar putea să văz și eu pe bulgarul...

– Care bulgar?

– Bulgarul prins la Valea Largă... care e arestat la dv. la cazarmă în deal?

– Un bulgar arestat la noi la cazarmă?... Poate de acum douăzeci de minute încoace... Acuma viu de acolo...

– Nu, frate, arestat de aseară... S-a găsit la el două revolvere, două cuțite și mai multe scrisori de la Sarafoff, de la Dimitroff, de la Trifanoff și de la Ciciu Penciu...

– Fugi, monșer! Cine ți-a spus gogoșile astea?... N-avem nici un bulgar arestat... Poți, dacă vrei, să mergi să te convingi. Salutare, mă grăbesc; e târziu, trebuie să dejunez mai devreme; escortăm pe maiestățile-lor la gară.

Când căpitanul a făcut câțiva pași, iată se întoarce de la telefon reporterul meu foarte încruntat.

– Nu știi nimic...

– Ba știu, zic eu; știu că bulgarul dumitale nu există la cazarma vânătorilor: acum am vorbit cu căpitanul... (și i-l arăt pe căpitanul, care se depărtează prin mulțime) mi-a spus că sunt toate gogoși, că la cazarma lor nici pomeneală n-a fost despre vreun bulgar.

– Da?... bravo! În adevăr că acuma nu mai există nici un bulgar la cazarma dumnealor... Dar pentru ce?... Pentru că nu l-au păzit cumsecade și l-au lăsat să scape. Bine c-am aflat-o și pe asta!... Dar în sfârșit, asta n-are atâta importanță; asta e veche... Să-ți spui ce am aflat acuma la telefon din București... E lată rău! Războiul e declarat.

– Ce?! zic eu îngrozit.

– Douăzeci și trei de ofițeri români și treisprezece soldați, făcând exerciții pe malurile Dunării, între Călărași și Giurgiu, au fost înconjurați de echipajul unei șalupe bulgare, care debarcase pe teritoriul nostru, dezarmați, făcuți prizonieri, încărcați în șalupă și trecuți pe malul bulgar.

– Cum se poate?

– Vezi dar că nu mai putem sta cu brațele încrucișate... Stai un moment... Mă duc la telefon, să dau amănunte despre evaziunea bulgarului...

– Care bulgar?

– Bulgarul care a evadat de la cazarma vânătorilor.

– Ce amănunte, domnule? De unde știi și amănuntele?

– Ce-ți pasă?

Și, zicând acestea, bravul meu aleargă la telefon.

Mă ridic înecat de vestea războiului... am nevoie să mă mișc, nu mai pot sta locului.

La câțiva pași, un grup de domni, între cari și un domn ministru, de care am deosebita onoare a fi cunoscut.

Mă apropiu cu respectul cuvenit și salut... D. ministru îmi răspunde foarte politicos și îmi întinde mâna. Mă miră mult că d. ministru nu pare îndestul de emoționat de lovitura echipajului șalupei bulgare.

– Scuzați-mă - îndrăznesc eu - domnule ministru... E adevărat?

– Ce? întreabă d. ministru, zâmbind ca și cum ar înțelege ce sentimente mă muncesc.

- ...O șalupă...

- ...Bulgărească?... zice d. ministru accentuându-și mai bine zâmbetul.

- ...Da... zic eu.

– Liniștește-te... N-a făcut până acuma nici un prizonier român.

Apoi, către toți:

– Hotărât, oamenii aceștia vor să smintească lumea!

Pe urmă, către mine:

– Ei, cum îți vine dumitale să crezi așa baliverne?

– De! domnule ministru - zic eu - știu eu ce să mai crez și ce să nu mai crez? De exemplu, istoria cu evaziunea bulgarului.

– Care bulgar?

– Care a fost prins aseară la Valea Largă și închis la cazarma vânătorilor din deal... zice că a reușit să fugă.

Ministrul și toată lumea din grup încep să râză.

Dar eu urmez:

– Și anarhistul pe care l-au scăpat la Bușteni, care venea din America cu patru kilograme de dinamită...

– Nu v-am spus eu - zice d. ministru - că o să smintească lumea?... Uite-n ce stare l-au adus chiar pe un om ca dumnealui, care de! orișicât... om cu condei...

Zicând acestea, d. ministru ne salută frumos și după ce mai mă-mbărbătează încă o dată, asigurându-mă că războiul nici n-a început, nici n-are să-nceapă, se depărtează.

Amețit, mă rentorc la scaunul meu și șez la loc, să aștept pe d. reporter, care trebuie să se întoarcă de la telefon. Nu aștept mult; iată-l.

– Ei? întreb eu. Mai ai ceva nou din București?

– Se vorbește cu stăruință despre asasinarea unui judecător de instrucție.

– Nu mă-nnebuni!... Dar știi ce am aflat eu?... Acu am vorbit cu ministrul X...

– Cu ministrul X!?

– Da.
– Ei?
– E mai lată decât toate!
– Ce?
– Podul de pe Dunăre...
– Ei? podul de pe Dunăre...
– Podul de la Cernavodă...
– Ei? podul de la Cernavodă...
– Nu-nțelegi?
– A sărit în aer?!!
– Da, zic eu; cum ai ghicit?
– Mi s-a spus ceva la telefon, dar nu credeam... Mă duc să dau confirmarea știrii!
Și pleacă glonț.
– Stai! strig eu.
Mă iau după el, îl ajung și-l opresc:
– Nu uita să telefonezi că de trei zile escadra bulgară bombardează Constanța.
– Constanța?... Bine!

Un pedagog de școală nouă

1893

D. Mariu Chicoș Rostogan, distinsul nostru pedagog absolut, și-a început cariera printr-o memorabilă conferență didactică.

Vom da aci mai la vale conferența în rezumat, apoi câteva note, luate după natură, despre activitatea în *praxă* a eminentului pedagog.

Trebuie prealabil să spunem că d-sa, totdeauna înainte de *e* și *i*, pronunță pe:

- *n* ca *gn* franțuzesc,
- *t* ca *k*,
- *d* ca *gh*,
- *g* ca *j*,
- *c* ca *ș*.

Aceasta pentru ușurarea citirii citatelor din vorbirea d-sale, pe cari voim să le transcriem pe cât se poate cu pronunțarea lor originală. Cititorul va suplini părțile din cale afară originale, pe cari ne-a fost prea greu să le transcriem exact, ca de ex. *gn* și *g*.

Conferință

"Onorat aughitoriu,

Vom căuta să ne roskim astăzi ghespre metoda ghe a prăda grămakica în jenăre și apoi numai doară ghespre metoda intuikivă și ghespre răspunsurile neapărake, nețăsitake ghe lojica lucrului, amăsurat inkelijinții școlerului!"

Așa începe d. conferențiar. Cui nu a asistat la conferența aceasta trebuie să-i spunem că pedagogul pune întrebările și presupune și răspunsurile. Așa că urmarea, deși s-ar părea o conversație între pedagog și școlar, este însuși corpul conferenții. Iată rezumatul acestei superioare opere didactice.

Urmează conferențiarul:

Pedagogul: No! ce-i grămakica?

Școlerul: Grămakica iaste...

Pedagogul: No că-z ce iaște? că-z doar nu iaște vun lucru mare.

Școlerul numai apoi se răculeje și răspunghe: grămakica iaște o știință ghespre cum lucră limba și lejile mai apoi la cari se supune aceea lucrare, ghin toake punturile ghe veghere.

Pedagogul: Bravo, mă! prostovane! (îi zic așe doară nu spre admonițiune, ci spre înghemn și încurajare). No, acuma, spune-ne tu numai cum se împart substankivele? Școlerul, la întrebarea aceasta a mea doară, musai să răspunză, nețăsare, amăsurat priceperii și rățiunii sale:

Școlerul: În substankive care se văd și substankive cari nu se văd - reșpeckive concreke și abstracke!

Pedagogul: Apoi merem mai gheparte pe ogorul pedagojic și punem cheskiunea doar:

Ați auzit voi, copii, ghespre jăn? Ce iaște jănul?

Școlerul răspunghe: Jănul e cumu-i lucru: masculin, femenin și ekerojen au neutru, reșpeckive ghe bărbat, ghe femeie și ghe ce nu-i nici bărbat, nici femeie.

Pedagogul: Esemple doară...

Școlerul apoi musai se exprime astfel:

Calul îi substankiv masculin; iel se schimbă în iapă, ș-apoi ghevine femenin.

Pedagogul: No! dar neutru?

Școlerul (inoțent cumu-i, el nu poake da exemplul aghecvat; eu, pedagogul, atuncia-s gata să-i dau ilustrățiunea keoriei)...

Pedagogul: Neutru! Neutru mai apoi, dacă-i calul masculin și iapa femenină, neutru-i catârul, carele nu-i nici cal, nici iapă, nici măgar, nici cal: e catâr, aghică corșitură, ghe îmbele jenuri, și mai gheparke pentru aceea se conzultă zoologhia, care-i o altă știință naturale, și doară *naturalia non sunt turpia!...*

După aceea doară, școlerul musai să fie, în rățiunea să puerilă, eghificat pe gheplin ghe jănurile tutor substankivelor.

Vine numai dup-aceea cheskiunea makemakică... Spune-ne tu doară, Bârsăscule! (zic eu școlerului) ce înțăleji tu prin curbă, o linie curbă?

Școlerul: Care nu-i ghireaptă...

Pedagogul (zâmbind cu bunătate): No! care nu-i ghireaptă, bine! da' cumu-i, dacă nu-i ghireaptă?

Școlerul mai apoi vine la aceea înduplecare a rățiunii că musai va să răspundă minken:

E o linie oablă, oablă, care mere și mere și mere și iarăși se-ntoarnă ghe unghe o purces.

Pedagogul (jucându-și serios rolul): Bine! răspuns limpeghe! chiar! reșpeckive esact... No acuma, spune-ne cine au invăntat numerele?

Școlerul acuma, după memorare numai, căci memoria e, cum zice Tubinghen, pur animală, răspunghe ca animalul: numerele pare, reșpeckive cele cu soțiu, le-au invăntat Pitagora, iar mai apoi cele impare, reșpeckive cele fără soțiu, le-au invăntat Eratoskenes!

Bravo!

Cum veghe, onoratul aughitoriu, toake răspunsurile școlerului după metoada intuikivă moghearnă sunt nețesitake prin lojika lui, proprie vorbind născândă, dar completaminke formată printr-o educățiune aghecvată cercustanțelor, probăluike ca gherivând ghin natura noastră, carea lucră pe cum e mânată mai gheparke.

Într-o viitoare conferență, vom cuvânta apoi ghespre această natură iarăși în aplicățiunile sale în raport cu pedagojia, cu beserica și cu ișcoala!

(Aplauze. A doua zi, pedagogul nostru este numit în slujbă profesor "ghe pedagojie în jenăre și ghe limba makernă în șpețial". *Să-l vedem la lucru.)*

O inspecțiune

Profesorul: Că-z onorat domnul inșpectore va binevoi doară un momânt să asculke aplicățiunea metoaghii intuikive.

Inspectorul se așează, scoate carnetul și condeiul și ascultă.

Profesorul: Mă! prostovane! tu ala ghe colo... Spune-ne tu doară: ce iaște ființă și ce iaște lucru, mă?

Elevul: Lucrul, dom'le, este care nu mișcă, și ființă pentru că mișcă!

Profesorul: No! dar ornicul meu... prostule! ființă-i ori lucru?

Elevul: E lucru, dom'le!

Profesorul: Că'z doar mișcă, mă! auzi-l! *(bagă ceasul în urechea elevului).*

Elevul (ferindu-se): Da, dar dacă nu-l întoarcem, nu mișcă.

Profesorul (satisfăcut): Bravo! (către domnul inspector:) Ș-apoi doar ăsta-i ghintre cei meghiocri... Bine! *(Elevul trece la loc.)* Tu, mă! ălălant ghe lângă el... Câke picioare are boul, mă?

Elevul: Patru, dom'le!

Profesorul (vesel): Ei, pe dracu! că-z doar n-o să aibă șapke!... și ce e boul cu patru picioare? lucru ori ființă? Ha?

Elevul: Ființă, dom'le!

Profesorul: Dar masa ființă-i?

Elevul: E lucru, dom'le!

Profesorul: No! că-z n-are și ea patru?

Elevul: Da, dar nu se mișcă, dom'le!

Profesorul (și mai vesel): Ei! pe dracu! să se miște... poake doar că cu șpirikismus!

Inspectorul (tușește tare și caută să schimbe vorba): Mă rog, cum îl cheamă pe elevul acesta?

Profesorul: Anibal Ioanescu.

Inspectorul: Răspunde bine.

Profesorul (cu siguranță): Că-z ăsta-i ghintre cei bunișori!... No! la gheografie acuma... Mă! tu ghe colo... Spune-ne tu doară toake ștakele Europei.

Elevul: Franța, dom'le.

Profesorul: Franțiia, bine!

Elevul: Anglia, dom'le.

Profesorul: Iaște!

Elevul: Germania, dom'le.

Profesorul: Ghermania.

Elevul (se pornește repede. - Profesorul dă din cap afirmativ la fiece nume de stat cu satisfacție și cu mândrie): Elveția, Rusia, Suedia, Italia, Belgia, Olanda, Turcia, Bulgaria, România, Serbia, Muntenegru și Grecia... dom'le!

Profesorul *(încruntându-se):* Și apoi mai care, mă?

Elevul: Atâtea, dom'le!

Profesorul (începând să scrâșnească): Dar Șpania, mă?

Elevul (intimidat): Și... Spania, dom'le!

Profesorul (mai aspru): Dar Șpania, unghe-i Șpania?

Elevul: ...?!

Profesorul (magistral): Șpania-i lângă Portocalia, mă boule, și vițăversa!

Elevul (aiurit): Și... Spania și Portocalia, dom'le!

Profesorul (din ce în ce mai sus): Și mai care?

Elevul (pierdut): Virțăvercea, dom'le!

Profesorul (indignat): Nu Vițăvercea, mă! Dănimarca, mă! Dania, mă! *(Șoptind amenințător printre dinți:)* Dania tătână-tău! *(Energic:)* Merji la loc, boule!

Elevul pleacă obidit la loc.

Inspectorul (conciliant): Ei, oricum, tot a știut destul de bine.

Profesorul (încă fierbând de ciudă): Pe dracu! știut! Traiane Ghiorghiescule! Vină tu... Spune-ne tu doară, s-audă și onorat domnul inspector: dacă sunt în lume apoi câte le veghem doară, cine le-au făcut pe toate?

Elevul (sigur): Natura, dom'le!

Profesorul (zâmbind cu bunătate filozofică): Ei, pe dracu! Natura!... Dar pe Natura aia cine au făcut-o, mă prostovane?

Elevul: Dumnezeu, dom'le!

Profesorul: Dar vezi bine că Dumnezeu, că-z doar nu tată-tău și mumă-tă!... No! acuma... noi, românii, musai doară să șkim pe cum că: ghe unghe ne trajem noi?... ghe unghe?... spune!

Elevul (energic): De la Traian, dom'le!

Profesorul (făcând cu ochiul inspectorului, care stă în admirație): Și cine era Trăian?

Elevul: El era un om bun!

Profesorul (emoționat): Bun, drăguțul ghe el! zic zău lui Dumnezău, bun!... și cu cine s-au bătut el?

Elevul (brav): Cu turcii!

Profesorul (râzând cu mult chef): Pe dracu! Că-z unghe erau turcii până atunci în Europa... Mai târziu doară apoi s-or ghescoperit turcii... *(Puternic:)* Cu dacii, mă!

Elevul (mai brav): Cu draci!

Profesorul: Că zău lui Dumnezeu că cu draci s-o bătut!... Dar mai apoi, Ștefan cel Mare și Michaiu Bravul cine au fost?

Elevul (mândru): Ei erau oameni buni.

Profesorul (aprobând cu tărie): Buni, mă !... și s-au bătut...

Elevul (cu multă mândrie națională): Cu draci!

Profesorul (entuziast): Cu draci! zic zău lui Dumnezeu!... Merji la loc!... Bravo, prostovane! *(Către inspector, care e transportat:)* Că-z ăsta doară iaște un școler emininke!

Inspectorul: Are și mult talent!

Profesorul (cu siguranță): Ei! pe dracu, talent! că-z talent nu-i doar ghe vreo samă! asta-i lucru anticvat... Cu metoaghele mogherne doară, totul zace numai în aplicățiune!... No! la muzică acuma... Spune-ne, Popăscule: ce-i muzica?

Elevul: Muzica este care cântă, dom'le.

Profesorul (nemulțumit): Nu așa, loază! Nu cuvânta doară ca râtanii... vorbește ca școlerii. Dă-ne tu numaighecât ghefiniția chiară și agkecvată!

Elevul: Muzica este...

Profesorul: Ce?

Elevul: Este când...

Profesorul (foarte nemulțumit și repetând definiția): Muzica iaște aceea care ne gâghilă urechile într-un mod plăcut... *(pântre dinți, aparte, școlarului:)* Ia sama doară să nu ți le gâghil eu ție într-un mod neplăcut! *(Se aude clopotul de ieșire.)*

Inspectorul (se ridică; copiii fac și ei ca inspectorul): Domnule profesore, sunt foarte mulțumit. Metoda dumitale e admirabilă...

Profesorul (tăindu-i vorba cu mândrie): Că-z asta doară e metoada lui Peștaloțiu!

Inspectorul (urmând): ...și zelul dumitale vrednic de laudă... *(Către elevi:)* Voi, băieți, căutați a profita de știința bunului vostru profesore și nu

uitați că de la voi așteaptă mult patria, România, pentru viitor!

Profesorul (conducând cu multe reverențe pe inspector și încântat de rezultat): Că-z eu ce le tot spun boilor, onorat domnule inșpectore?... Apoi dacă-s porci și n-au ghestulă aplicățiune!

Ajunul examenelor

Profesorul: No! mâne apoi începem doară! Câți ghintre voi au ștuduit, or mere mai gheparke; câți au fost putori și n-au ștuduit, trebuie că rămân repekinți. Acuma doară numai să vă muștruluiesc că cum să fiți la aceea înălțime la carea caută a fi școlerul întrucât priveșke educățiunea prințipială, respeckive la o conduită exămplară față ghe azistenții cari vor fi ghe față. *(Către un școlar din fund:)* Închighe gura, boule, că-ți întră musca... *(Băieții râd.)* Silențium!... Școlerul caută să fie curat îmbrăcat...

Școlarul Ionescu: Mie mi-a făcut mama haine nouă, dom'le.

Profesorul: Ei! mă-ta! că-z doară nu era să ți le fac eu! *(Râsete.)* Silențium, măgarilor! Educățiunea prințipială mai apoi ne obligă la reșpect cătră cei mari, și la înfățișare moghestă, carea iaște ca un *ghecorum* al juneții... *(Răspicat și sever:)* Că pe carele îl voi veghe că rânjăște, ori se zbenguiaște, apoi minken acelui măgar i-oi lunji eu urechile... măcar de-ar fi ficior ghe Erzherzog!...

Școlarul Popescu: Dom'le, tata a zis că să-i spui de câte ori ne tragi de ureche, ca să vorbească la Cameră.

Profesorul (cu ton de mângâiere): Că-z astea nu le-am spus pentru kine. Pe kine doară ke cunosc ca un școler emininke... Le-am spus numai păntru porcii eilanți!... No! acuma să probăluim câke o târă ghin makerie... Popăscule! *(O plesnitoare și-apoi alta și-ncă una pocnesc în zidul din spatele profesorului; acesta sare în sus speriat.)* Hoghi o fene eghemek! [*magh.* sa o ia naiba] Cine a fost porcul și măgarul...? *(Toată clasa râde.)* Cine?... Minken musai să aflăm cine nu a știut reșpectul? *(Fierbe de ciudă.)*

Mai mulți școlari: Popescu, dom'le!

Profesorul: Popăscu? Nu se poake... Popăscu doară-i un școler emininke.

Școlarii: Popescu, dom'le!

Profesorul: Acela care mai face asta, lasă-l apoi doară... Popăscule... dacă cineva ke-ntreabă să-i spui numai câke operațiuni avem în aritmekică, cum vei răspunghe?

Popescu: Trei, dom'le.

Profesorul: Nu-s mai mulke?

Popescu: Cinci.

Profesorul: Nu-s mai puține?

Popescu: Două.

Profesorul: La ghereptul vorbind, sunt numai două în prințipiu, sporire și scăghere ghe unitake; numai doară, după diferănțiarea lor în praxă, ghevin că-s patru; aghițiunea, substracțiunea, multiplicățiunea și ghiviziunea. No! bine! meri la loc... Spune numa lui tată-tău să vină mâne să ne onoreză. *(Altă plesnitoare.)* ...O fekete kukio! [*magh. lit.* câine negru; *fig.* diavol] Cine-i porcul și măgarul?

Toți: Popescu, dom'le!

Profesorul (necăjit): Silențium! Ioanescule! dacă cineva ke întreabă că-s câke-s emisferele pământului tu ce vei răspunghe?

Ionescu: Două, dom'le!

Profesorul: Nu-s mai mulke?

Ionescu: Nu, dom'le!

Profesorul (iritat): Ba da, loază!

Ionescu: Care, dom'le?

Profesorul: Acele care sunt, boule! emisferul austral, emisferul boreal, mai gheparte apoi emisferul oriental și emisferul occidăntal, măgarule! Meri la loc, vită! Vine mâni-ta mâne?

Ionescu: Nu, dom'le, că spală la mama lui Popescu.

Profesorul: No bine, că-z tot n-avea ce procopseală să vază. *(Un pumn de plesnitori; profesorul sare cât colo.)* O fene ș-o fekete kukio! *(Turbat:)* Care e iar măgarul și porcul care n-are reșpect?

Toți: Popescu, dom'le... (Râd.)

Profesorul (potolindu-se): No! Silențium! Luați aminke doară la muștruluiala care v-am făcut... Mâne este ziua când pukem zice, pedagoji și școleri, față cu onorata azistență care va fi ghe față, *finis coronat opus*... În educațione e virtuke... *(Copiii fac zgomot... Popescu se caută să mai găsească o plesnitoare. Profesorul iese repede, înjurând teribil.)*

Examenul anual

Două mahalagioaice asistă la examenul copiilor lor.

Profesorul, pedagogul nostru absolut, ascultă pe copiii mahalagioaicelor.E foarte aspru și fără chef.Mamele stau înțepate pe scaune, unde s-au așezat fără să fie poftite.

Profesorul (către elevul Popescu, care n-a răspuns la trei întrebări): No, prostule, dacă nu știi pe estea, care-s ghe tot simple și jenărale, apoi spune-ne rațiunea pântru care românii au kins să urmeză o polikikă jermână pe timpul lui Mihaele Bravul?

Popescu: ...?

Profesorul: No, spune odată!

Popescu: ...?

Profesorul (energic): Meri la loc, boule! *(Către mama. lui Popescu care este foarte mâhnită)*: Că-z prost l-ai făcut, cucoană! Apoi ăstuia doară numai paie să-i dai să mânce. *(Mama lui Popescu plânge)*, Că-z geaba te mai bocești acuma, nu-l mai dreji. Are să mai steie încă șăpke ani repekinke... Ionescule! *(Mama lui Ionescu tușește foarte mișcată.)* Cumu-i pământul, mă?

Ionescu: Mare dom'le!

Profesorul: Pe dracu' mare! L-a măsurat mâni-ta să vadă mare-i? Pe lângă alke astre, bunăoară Saturnus, au Neptunus, au Iupităr, pământul nostru doară-i o scârbă! Nici cât să chiorăști un șoarece... Nu-i vorbă ghe mare, mă prostovane! E vorba cumu-i?

Ionescu: Se-nvârtește, dom'le.

Profesorul (răstindu-se puternic, mama lui Ionescu se sperie): No, apoi? Dacă se învârke, cumu-i? În trei colțuri, animale?

Ionescu: Nu, dom'le!

Profesorul: No, dar?

Ionescu: Rotund.

Profesorul: Vezi, așa, loază!

(Se face un zgomot la ușă. O doamnă din înalta societate – doamna Ftiriadi – intră împreună cu un mops gras, care vine să se gudure pe lângă pedagog.)

Profesorul (întâmpinând-o foarte emoționat): Onorată doamnă, eu încă mă recomand *(ia cățelul în brațe)*.

Doamna Ftiriadi (foarte volubil și pe un diapazon mult mai-nalt): Am venit pentru băiat... Să-ți spun drept că nu vream să-l aduc să dea examen la școala publică, nu vream să se amestece cu fel de fel de băieți rău crescuți... Dar a stăruit tată-său... zice că e ordin de la minister... și de-aia l-am trimes la d-ta, care-i cunoști caracterul lui ambițios, de când îi ești meditator.

Profesorul: Binevoiască numai onorata doamnă să ieie loc. *(Către Ionescu, care așteaptă în picioare:)* Tu meri la locu-ți... De hatârul mâni-tii, pe kine nu ke las repekinke! No! meri!

(Ionescu merge la loc.)

Ioneasca (ridicându-se): Sărut mâna!

Profesorul (demn): No bine! poți mere. *(Ia scaunul Ioneaschii și-l pune lângă doamna-nou-sosită, și așază cățelul pe el; mopsul, mulțumit, îl linge pe nas. Mahalagioaicele ies foarte umilite.)* No, acuma tânărul Ftiriadi! Spune-ne, s-audă și ilustra matroană, onorata ta mamă: nu-i așa că pământul se-nvârke în jurul soarelui trei ani câke 365 ghe zile și mai apoi în al patrulea în 366 ghe zile?

Micul Ftiriadi: Da, dom'le.

Profesorul (face semne de aprobare doamnei Ftiriadi care, foarte satisfăcută, se scoală de la locul ei, drege cravata băiatului, îl sărută și se așază iar la loc: No, nu-i așe că presiunea se ghemonstră sufițiente prin cele două emisfere *(doamna Ftiriadi tușește tare)* ghe Maggheburg?

Micul Ftiriadi: Da, dom'le.

Profesorul (către clasa întreagă): No, boilor, vegheți numai exămplu ghe aplicățiune! *(Către micul Ftiriadi:)* No, încă una ș-apoi basta! Spune-ne: nu-i așe că Ioane Corvin ghe Huniaghe, și Makias Corvin, și-apoi dup-aceia doară toți magnații maghiari fost-au români ghe-ai noștri?

Micul Ftiriadi: Da, dom'le.

Profesorul: Bine! Bravo!! Emininke!!!

Doamna Ftiriadi: Mersi, domnule profesor... Sunt foarte mulțumită... o să-i spui și lui Ftiriadi câtă osteneală-ți dai cu copiii...

Profesorul: Ilustră doamnă, că-z asta ni-i misiunea. Datoria ni-i să luminăm jenărațiunile june; că-z fără instrucțiune și educățiune, un popor doară e învins astăzi în lupta pentru existență, și cine-i învins, apoi acela dă-l dracului! vorba lăkinească: *una salus vickis nullam șperare salukem!*

Urgent

1901

Școala de fete No. 1 din urbea Z... No. 654 - 15 noiembrie

D-sale d-lui primar al urbei Z...

urgentă.

Domnule primar,

Referindu-ne la adresa noastră din luna trecută octombre cu No. 597 asupra necesității de lemne pe care o simte școala, vă rugăm ca de urgență să binevoiți a ne trimite cantitatea prevăzută, căci vremea se strică și amenință să nu mai putem urma cursurile fără combustibil.

Primiți, vă rog, domnule primar, etc.

Directoare,

Aglae Poppesco

*

Școala de fete No. 1 din urbea Z... No. 683 - 1 decembre

D-sale d-lui primar al urbei Z...

urgentă.

Domnule primar,

Referindu-ne la adresa noastră din luna trecută noiembre 15 cu No. 654, avem onoare a vă repeta cu insistență rugăciunea ce v-am făcut în privința lemnelor de încălzit necesare școalei de fete No. 1 din această urbe, care se află în lipsă de căldură suficientă pentru studii pe timpul de iarnă, mai ales așa de aspră cum este cea actuală, încât elevele sunt incapabile a mai scrie cu mânile înghețate, și chiar profesoarele sufăr neputându-se dezbrăca în clasă, fiindu-le temperatura așa de exagerată, încât, cum se poate ușor constata, este de nesuferit, amenințând cu maladii atât pe profesoare cât și pe eleve.

Vă rugăm dar să luați măsuri urgente pentru întâmpinarea acestei situațiuni anormale, contrariu va trebui să reclamam onor. minister nemaiputând lua nici o răspundere.

Primiți, vă rog, domnule primar, etc.

Directoare,

Aglae Poppesco

*

Revizorul școlar al distr. X... No. 4599 - 15 decembre

D-sale d-lui primar al urbei Z...

urgentă.

Domnule primar,

Astăzi 15 decembre făcând inspecțiunea reglementară la școala de fete No. 1 din urbea Z... am fost întâmpinat de doamna directoare Aglae Poppesco împreună cu doamnele profesoare Areti Ionesco, Sevasti Ionesco și Aristi Poppesco, care toate s-au plâns de starea de mizerie în care a ajuns școala din cauza lipsei de combustibil, pe care îl refuză onor. primărie locală, pe care în nenumărate rânduri au rugat-o prin adrese oficiale, care se văd la dosar, dar care n-au avut până în prezent nici un rezultat.

În adevăr, vizitând apoi clasele am găsit o temperatură incapabilă de a putea fi suferită mai ales de copii, din care cauză se pot chiar îmbolnăvi de vreo boală infecțioasă, ceea ce ar împiedica urmarea regulată a cursurilor reglementare, fiind silite a se întrerupe până la stingerea contagiunii epidemiei, precum s-a mai întâmplat pe căldurile cele mai mari, dar atunci nu din cauza focului, ci a apei, chiar cu câteva zile înainte de examenele anuale, ceea ce produce o enormă confuziune pedagogică.

Având dar acestea în vedere, vă rog, domnule primar, să binevoiți a dispoza ca să se satisfacă cât mai urgent nevoile școalei.

Primiți, vă rog, domnule primar, etc.

Revizor școlar,

Lazăr Ionescu-Lion

*

Școala de fete No. 1 din urbea Z... No. 13 - 8 ianuarie

D-sale d-lui ministru al Instr. Publice etc.

urgentă..

Domnule ministru,

În repețite rânduri am cerut la onor. primărie locală să ne libereze combustibilul de care are școala noastră necesitate din cauza gerului aspru prin care trecem în acest anotimp fără nici un rezultat, așa încât tremurăm de viața noastră și a elevelor, cari nici nu mai vin la școală încă dinaintea vacanțelor, fiindcă părinții au aflat și temându-se nu le mai permit până ce nu vom putea da foc.

Însuși d. revizor școlar Lazăr Ionescu-Lion a vizitat școala, constatând lipsa noastră de căldură și a înaintat o adresă încă din anul trecut 15 decembrie cu No. 4599, către d. primar local, dar și aceasta a rămas tot literă moartă, căci școala se află în aceeași mizerie, încât nu se mai poate zice că aceasta este o umanitate, lăsând astfel să sufere elevele.

Așadar ne adresăm cu cel mai profund respect d-voastre spre a lua urgent orice măsuri veți crede de cuviință pentru a face să înceteze barbaria prezentă.

Binevoiți, d-le ministru, etc.

Directoare,

Aglae Poppesco

*

Ministerul Instr. Publice și Cultelor. 10.001 - 15 ianuarie

D-sale d-lui revizor școlar al distr. X...

urgentă.

Domnule revizor,

Doamna Aglae Poppesco, directoarea școalei de fete No. 1 din urbea Z..., ni se plânge că primăria locală nu dă școalei lemnele necesare pentru încălzitul claselor.

Anexându-vă raportul doamnei directoare, vă invităm a face imediat o anchetă la școală și a ne raporta de urgență.

Primiți, etc.

p. Ministru, *indescifrabil*
p. Director, *asemenea*

*

Revizorul școlar al distr. X... No. 103 - 1 februarie

D-sale d-lui ministru al Instr. Publice și Cultelor

urgentă.

Domnule ministru,

Imediat ce am primit ordinul dv. cu no. 10.001 din 15 ianuarie, m-am transportat la școala de fete No. 1 din urbea Z... și am constatat că raportul doamnei directoare respective este în totul adevărat.

În adevăr, am găsit din cauza frigului pe jumătate școala despopulată complet, iar restul tușind toate și dureri cu umflătură în gât, pentru care

chemând pe d. medic al urbei, a constatat mai multe cazuri de amigdalintă, adică gâlci, care poate degenera mai cu seamă la copiii anemici și limfatici, prin diferite complicațiuni foarte adesea contagioase.

De aceea, d. medic a opinat că ar fi mai bine dacă s-ar închide școala, spre a nu lua proporțiuni mai mari.

Cu cel mai profund respect viu dar a vă ruga, în interesul salubrității, să-mi dați de urgență un ordin în consecință, sau să interveniți pe lângă onor. primăria locală să libereze combustibilul de care simte nevoie cursurile.

Binevoiți, d-le ministru, etc.

Revizor școlar,

Lazăr Ionescu-Lion

*

Ministerul Instr. Publice și Cultelor.

No. 20.002 - 15 februarie

D-sale d-lui primar al urbei Z...

urgentă.

Doamna Aglae Poppesco, directoarea școalei No. 1 de fete din acea urbe, se plânge că onor. primărie, după repețite cereri, nu-i liberează lemnele necesare pentru încălzit, din care cauză sufăr cursurile.

Vă invit dar, domnule primar, ca de urgență, să satisfaceți conform legii, justele reclamațiuni ale doamnei directoare.

Primiți, d-le primar, etc.

p. Ministru, *nedescifrabil*
p. Director, *asemenea*

*

Camera Deputaților.

Sesiunea prelungită. Ședința de la 1 martie

D. Al. Lingopolu: Am cerut cuvântul ca să fac o întrebare d-lui ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice: știe oare d-sa în ce stare de mizerie s-a aflat iarna aceasta școala de fete No. 1 din urbea Z... lipsită de combustibilul necesar deoarece nu i l-a liberat primăria locală, bântuită de boale din această cauza și conform avizului medicului local chiar suprimarea cursurilor?

D. ministru al Cultelor: Răspunz onor. deputat că, în urma raportului revizorului școlar local, ministerul a luat măsuri urgente ca primăria să libereze conform legii combustibilul necesar acelei școale.

*

Primăria urbei Z... No. 3.712 - 15 martie

D-sale doamnei directoare a școalei de fete No. 1

din urbea Z...

urgentă.

Doamnă!

Mâne veți primi la școala ce cu onoare o dirijați 5 (cinci) care de lemne cer curat, prima calitate, și vă rugăm să binevoiți a ne răspunde urgent de primirea combustibilului.

Primiți, d-nă directoare, etc.

p. Primar, *Niță Necșulescu, ajutor*
Secretar, *Athanasiu Eleutherescu*

Vizită...

M-am dus la sf. Ion să fac o vizită doamnei Maria Popescu, o veche prietenă, ca s-o felicit pentru onomastica unicului său fiu, Ionel Popescu, un copilaș foarte drăguț de vreo opt anișori. N-am voit să merg cu mâna goală și i-am dus băiețelului o minge foarte mare de cauciuc și foarte elastică. Atențiunea mea a făcut mare plăcere amicei mele și mai ales copilului, pe care l-am găsit îmbrăcat ca maior de roșiori în uniformă de mare ținută. După formalitățile de rigoare, am început să convorbim despre vreme, despre sorții agriculturii — d. Popescu tatăl este mare agricultor — despre criză ș.cl. Am observat doamnei Popescu că în anul acesta nu se prea vede la plimbare, la teatru, la petreceri... Doamna mi-a răspuns că de la o vreme i se urăște chiar unei femei cu petrecerile, mai ales când are copii.

— Să-ți spun drept, cât era Ionel mititel, mai mergea; acu, de când s-a făcut băiat mare, trebuie să mă ocup eu de el; trebuie să-i fac educația. Și nu știți dv. bărbații cât timp îi ia unei femei educația unui copil, mai ales când mama nu vrea să-l lase fără educație!

Pe când doamna Popescu-mi expune părerile ei sănătoase în privința educației copiilor, auzim dintr-o odaie de alături o voce răgușită de femeie bătrână:

— Uite, coniță, Ionel nu s-astâmpără!

— Ionel! strigă madam Popescu; Ionel! vin' la mama!

Apoi, către mine încet:

— Nu știi ce ștrengar se face... și deștept... Dar vocea de dincolo adaogă:

— Coniță ! uite Ionel! vrea să-mi răstoarne mașina !... Astâmpără-te, că te arzi!

— Ionel! strigă iar madam Popescu; Ionel ! vin' la mama!

— Sări, coniță! varsă spirtul! s-aprinde!

— Ionel! strigă iar mama, și se scoală repede să meargă după el. Dar pe când vrea să iasă pe ușe, apare micul maior de roșiori cu sabia scoasă și-i oprește trecerea, luând o poză foarte marțială. Mama ia pe maiorul în brațe și-l sărută...

— Nu ți-am spus să nu te mai apropii de mașină când face cafea, că daca te-aprinzi, moare mama? Vrei să moară mama?

— Dar — întrerup eu — pentru cine ați poruncit cafea, madam. Popescu?

— Pentru dumneata.

— Da de ce vă mai supărați?

— Da ce supărare!

Madam Popescu mai sărută o dată dulce pe maiorașul, îl scuipă, să nu-l deoache, și-l lasă jos. El a pus sabia în teacă, salută militărește și merge într-un colț al salonului unde, pe două mese, pe canapea, pe foteluri și pe jos, stau grămădite fel de fel de jucării. Dintre toate, maiorul alege o trâmbiță și o tobă. Atârnă toba de gât, suie pe un superb cal vânăt rotat, pune trâmbița la gură și, legănându-se călare, începe să bată toba cu o mână și să sufle-n trâmbiță. Madam Popescu îmi spune ceva; eu n-aud nimica. Îi răspund totuși că nu cred să mai ție mult gerul așa de aspru; ea n-aude nimica.

— Ionel! Ionel!! Ionel!!! Du-te dincolo, mamă; spargi urechile dumnealui! Nu e frumos, când sunt musafiri!

Iar eu, profitând de un moment când trâmbița și toba tac, adaog:

— Și pe urmă, d-ta ești roșior, în cavalerie.

— Maior! strigă mândrul militar.

— Tocmai! zic eu. La cavalerie nu e tobă; și maiorul nu cântă cu trâmbița; cu trâmbița cântă numai gradele inferioare; maiorul comandă și merge-n fruntea soldaților cu sabia scoasă.

Explicația mea prinde bine. Maiorul descalică, scoate de după gât toba, pe care o trântește cât colo; asemenea și trâmbița. Apoi începe să comande:

— Înainte! marș!

Și cu sabia scoasă, începe să atace strașnic tot ce-ntâlnește-n cale. În momentul acesta, jupâneasa cea răgușită intră cu tava aducând dulceață și cafele. Cum o vede, maiorul se oprește o clipă, ca și cum ar vrea să se reculeagă fiind surprins de inamic. Clipa însă de reculegere trece ca o clipă, și maiorul, dând un răcnet suprem de asalt, se repede asupra inamicului. Inamicul dă un țipăt de desperare.

— Ține-l, coniță, că mă dă jos cu tava!

Madam Popescu se repede să taie drumul maiorului, care, în furia atacului, nu mai vede nimic înaintea lui. Jupâneasa este salvată; dar madam Popescu, deoarece a avut imprudența să iasă din neutralitate și să intervie în război, primește în obraz, dedesubtul ochiului drept, o puternică lovitură de spadă.

— Vezi? vezi, dacă faci nebunii? era să-mi scoți ochiul... Ți-ar fi plăcut să mă omori? Sărută-mă, să-mi treacă și să te iert!

Maiorul sare de gâtul mamei și o sărută... Mamei îi trece; iar eu, după ce am luat dulceața, mă pregătesc să sorb din cafea...

— Nu vă supără fumul de tutun? întreb eu pe madam Popescu.

— Vai de mine! la noi se fumează... Bărbatu-meu fumează... și... dumnealui... mi se pare că-i cam place.

Și zicând „dumnealui", mama mi-arată râzând pe domnul maior.

— A! zic eu, și dumnealui?

— Da, da, dumnealui! să-l vezi ce caraghios e cu țigara-n gură, să te prăpădești de râs... ca un om mare...

— A! asta nu e bine, domnule maior, zic eu; tutunul este o otravă...

— Da tu de ce tragi? mă-ntrerupe maiorul lucrând cu lingura în cheseaua de dulceață...

— Ajunge, Ionel! destulă dulceață, mamă! iar te-apucă stomacul...

Maiorul ascultă, după ce mai ia încă vreo trei-patru lingurițe,apoi iese cu cheseaua în vestibul.

— Unde te duci? întreabă mama.

— Viu acu! răspunde Ionel.

După un moment, se-ntoarce cu cheseaua goală; o pune pe o masă, se apropie de mine, îmi ia de pe mescioară tabacherea cu țigarete regale, scoate una, o pune în gură și mă salută milităreşte, ca orice soldat care cere unui țivil să-i împrumute foc. Eu nu știu ce trebuie să fac. Mama, râzând, îmi face cu ochiul și mă-ndeamnă să servesc pe domnul maior. Întind țigareta mea, militarul o aprinde pe a lui și, fumând, ca orice militar, se plimbă foarte grav de colo până colo. Eu nu-l pot admira îndestul, pe când mama îl scuipă, să nu-l deoache, și îmi zice:

— Scuipă-l, să nu mi-l deochi!

Maiorul și-a fumat țigareta până la carton. Apoi se repede la mingea pe care i-am adus-o eu și-ncepe s-o trântească. Mingea sare până la policandrul din tavanul salonului, unde turbură grozav liniștea ciucurilor de cristal.

— Ionel! astâmpără-te, mamă! Ai să spargi ceva... Vrei să mă superi? vrei să moară mama?

Dar maiorul s-a-ndârjit asupra ghiulelei săltătoare, care i-a scăpat din mână: o trântește cu mult necaz de parchet. Eu aduc spre gură ceașca, dar, vorba francezului, entre la coupe et les lèvres… 4 mingea îmi zboară din mână ceașca, opărindu-mă cu cafeaua, care se varsă pe pantalonii mei de vizită, culoarea oului de rață.

— Ai văzut ce-ai făcut?... Nu ți-am spus să te-astâmperi... Vezi? ai supărat pe domnul!... altadată n-o să-ți mai aducă nici o jucărie! Apoi, întorcându-se către mine, cu multă bunătate:

— Nu e nimic! iese... Cafeaua nu pătează! iese cu nițică apă caldă!... Dar n-apucă să termine, și deodată o văd schimbându-se la față ca de o adâncă groază. Apoi dă un țipăt și, ridicându-se de pe scaun:

— Ionel! mamă! ce ai?

Mă-ntorc și văz pe maiorul, alb ca varul, cu ochii pierduți și cu drăgălașa lui figură strâmbată. Mama se repede spre el, dar până să facă un pas, maiorul cade lat.

— Vai de mine! țipă mama. E rău copilului!... Ajutor! moare copilul!

Ridic pe maiorul, îi deschei repede mondirul la gât și la piept.

— Nu-i nimica! zic eu. Apă rece!

Îl stropesc bine, pe când mama pierdută își smulge părul.

— Vezi, domnule maior? îl întreb eu după ce-și mai vine în fire; vezi? Nu ți-am spus eu că tutunul nu e lucru bun? Al' dată să nu mai fumezi!

Am lăsat pe madam Popescu liniștită cu scumpul ei maior afară din orice stare alarmantă, și am ieșit. Mi-am pus șoșonii și paltonul și am plecat. Când am ajuns acasă, am înțeles de ce maiorul ieșise un moment cu cheseaua în vestibul — ca să-mi toarne dulceață în șoșoni.